Sejjid Sabik

فقه السنة

FIKHUS-SUNNE

KNJIGA 4

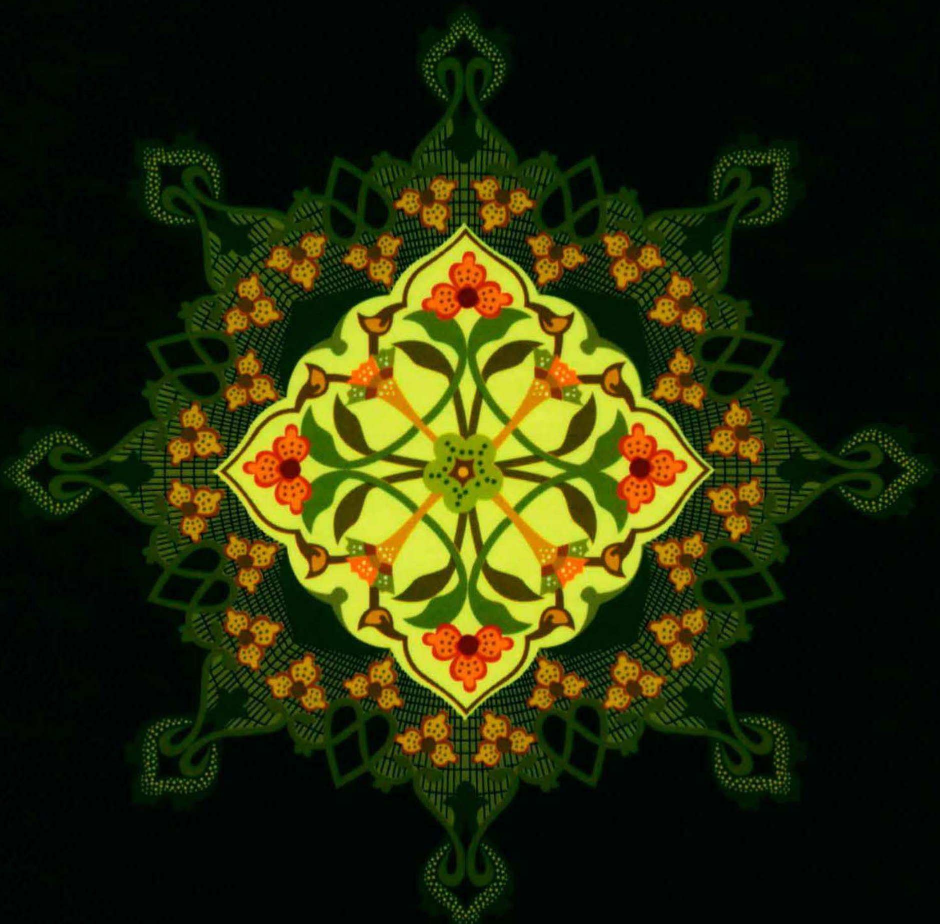

ES-SEJJID SABIK

FIKSHUS-SUNNE

فِقْــهُ السُّنَّــةِ

FIKHUS - SUNNE

Es-Sejjid Sabik

KNJIGA 4

Sarajevo, 2008.

PONIŠTENJE BRAČNOG UGOVORA

Poništenje bračnog ugovora jeste njegovo dokidanje i prekidanje bračne veze koja je povezivala dvoje supružnika. Poništenje bračnog ugovora može se desiti zbog greške u samoj proceduri sklapanja braka ili zbog pojave neke iznenadne situacije koja nastavak braka čini nemogućim.

Primjeri grešaka u proceduri sklapanja braka jesu sljedeće:

1. ako se sklopi brak, pa se ispostavi da je žena s kojom se čovjek vjenčao njegova sestra po mlijeku. U tom će slučaju brak biti poništen;

2. ako u ime maloljetnog djeteta ili djevojčice brak sklopi neko drugi mimo oca i djeda, oni će, nakon što postanu punoljetni, imati pravo da odlučuju da li žele taj brak ili ne. Ako ne budu taj brak željeli, to će se smatrati poništenjem bračne veze.

Primjeri iznenadnih situacija koje nastavak braka čine nemogućim

1. Ako se jedno od supružnika odmetne od islama, i ne pokaje se zbog toga, brak će biti poništen zbog odmetništva od islama;

2. ako muž primi islam, a njegova žena odbije to učiniti, a bude mnogoboškinja, tada se bračni ugovor se poništava. Ako bude ehlukitabijka, brak će i dalje ostati, i neće se prekinuti, jer je brak s ehlukitabijkom dozvoljen.

Rastava braka koja nastane kao rezultat poništenja bračnog ugovora različita je od one koja nastane kao rezultat razvoda braka. Naime, razvod braka dijeli se na opozivi i neopozivi razvod. Opozivi razvod braka ne znači trenutno prekidanje bračne zajednice, dok se u slučaju neopozivog razvoda braka brak momentalno prekida. Što se tiče poništenja bračnog ugovora, bez obzira da li se desio zbog pojave neke iznenadne situacije koja onemogućuje nastavak bračne zajednice ili zbog greške pri samom sklapanju braka, to momentalno prekida bračnu zajednicu.

S druge strane, razvod braka pruža mogućnost da se to desi više puta, pa ako se čovjek sa svojom ženom razvede opozivim razvodom braka, a zatim je opet vrati dok je ona u iddetu, ili sklopi s njome novi bračni ugovor, to će se uzeti u obzir, i poslije toga imat će pravo da se još dva puta razvodi.

Što se tiče rastave koja je rezultat poništenja bračnog ugovora, u obzir se ne uzima broj razvoda braka, jer ako bi se npr. bračni ugovor prekinuo kao rezultat izbora supružnika koji su postali punoljetni, pa nakon toga ipak odluče da se vjenčaju, muž će imati pravo razvesti se sa svojom ženom tri puta.

Učenjaci hanefijskog mezheba htjeli su postaviti razliku između rastave koja je rezultat razvoda braka i poništenja bračnog ugovora, pa kažu: "Svaka rastava braka koja dođe od muža i za koju je nezamislivo da dođe od žene smatra se razvodom braka. A svaka rastava braka koja dođe od žene, a ne kao rezultat muževe želje, smatra se poništenjem bračnog ugovora."

Poništenje bračnog ugovora koje je rezultat kadijine presude

Postoje situacije koje same po sebi znače poništenje bračnog ugovora, i za njih nije potrebna kadijina presuda, npr. ako se ispostavi da su supružnici brat i sestra po mlijeku. U tom slučaju oni su obavezni rastaviti se onog momenta kada to saznaju.

Međutim, postoje situacije kada su razlozi za poništenje braka nejasni, tako da je potrebna kadijina presuda o tom pitanju, npr. situacija kada žena koja je mnogoboškinja, a čiji je muž primio islam odbija da i ona to učini, jer postoji mogućnost da će kasnije pristati da primi islam, tako da će brak ostati sačuvan.

Lian (međusobno proklinjanje supružnika)

Riječ *lian* uzeta je iz riječi *la'n* što znači: prokletstvo, jer supruga peti put, nakon što se četiri puta zaklela, kaže:

﴿وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾

"A peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže!"

Neki kažu da to znači udaljavanje.

Supružnici su nazvani ovim imenom jer njihovo međusobno proklinjanje biva uzrokom da se udalje i da jedno od njih učini grijeh jer sigurno jedno od njih laže, pa biva prokletim. Neki kažu: To je i zbog toga što se oni tim činom udaljavaju jedno od drugog i bivaju jedno drugom zabranjeni.

Suština međusobnog proklinjanja sastoji se od toga da se muž, koji je svoju suprugu potvorio da je učinila blud, četiri puta zakune da govori istinu, a da peti puta prizove na sebe Allahovo, dž.š., prokletstvo ako laže. Žena se treba zakleti četiri puta da on laže, a peti put treba na sebe prizvati Allahovu, dž.š, srdžbu ako on bude istinu govorio.

Šerijatskopravna utemeljenost

Ako čovjek optuži svoju ženu da je učinila blud, a ona to ne prizna, i on ne povuče svoju tužbu, Šerijat je propisao da se oni međusobno prokunu.[1]

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ قَذَفَ امْرَأَتَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشُرَيْكِ ابْنِ سَحْمَاءَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبَيِّنَةُ أَوْ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى أَحَدُنَا عَلَى امْرَأَتِهِ رَجُلًا يَنْطَلِقُ يَلْتَمِسُ الْبَيِّنَةَ ! فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْبَيِّنَةُ أَوْ حَدٌّ فِي ظَهْرِكَ. فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنِّي لَصَادِقٌ وَلَيُنْزِلَنَّ اللهُ مَا يُبْرِئُ ظَهْرِي مِنَ الْحَدِّ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ فَانْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهَا فَجَاءَ هِلَالٌ فَشَهِدَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللهَ يَعْلَمُ أَنَّ أَحَدَكُمَا كَاذِبٌ فَهَلْ

---

[1] To se desilo u mjesecu Ša'banu 9. god. po Hidžri, a neki kažu da se to desilo u godini u kojoj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., umro.

مِنْكُمَا تَائِبٌ؟ فَشَهِدَتْ. فَلَمَّا كَانَتْ عِنْدَ الْخَامِسَةِ وَقَّفُوهَا وَقَالُوا إِنَّهَا الْمُوجِبَةُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: فَتَلَكَّأَتْ وَنَكَصَتْ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهَا تَرْجِعُ ثُمَّ قَالَتْ: لاَ أَفْضَحُ قَوْمِي سَائِرَ الْيَوْمِ فَمَضَتْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَبْصِرُوهَا فَإِنْ جَاءَتْ بِهِ أَكْحَلَ الْعَيْنَيْنِ سَابِغَ إِلاَّ لِيَتَيْنِ خَدَلَّجَ السَّاقَيْنِ فَهُوَ لِشُرَيْكِ بْنِ سَحْمَاءَ. فَجَاءَتْ بِهِ كَذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ لاَ مَا مَضَى مِنْ كِتَابِ اللهِ كَانَ لِي وَلَهَا شَأْنٌ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi[2] da je Hilal ibn Umejja, r.a., optužio svoju ženu da je učinila blud sa Šurejkom bin Semhaom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Daj dokaz ili ću te bičevati zbog potvore.” On reče: “Zar, kada neko od nas vidi svoju ženu da čini blud treba donijeti dokaz.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., ponovi mu: “Daj dokaz ili ću te bičevati.” On reče: “Tako mi Onoga Koji te je s Istinom poslao, ja govorim istinu, a Allah, dž.š., objavit će ono što će me osloboditi kazne.” Nakon toga spustio se Džibril, a.s., i objavio ajet: **“A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta da zaista govore istinu, a peti put da ga pogodi Allahovo prokletstvo, ako laže! A ona će kazne biti pošteđena ako se četiri puta Allahom zakune da on, doista, laže,a peti put da je stigne Allahova srdžba ako on govori istinu!”**[3] Allahov Poslanik, s.a.v.s., ode kod njegove žene, a Hilal, r.a., dođe da svjedoči. Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio je: “Allah, dž.š., zna da jedno od vas laže,[4] pa želi li da se pokaje?” Međutim, ona je odbijala priznati da je to učinila i počela se zaklinjati. Kada je htjela da se peti put zakune, zaustavili su je i rekli da će se Allah, dž.š., uistinu rasrditi na nju ako bude lagala, i ona postade neodlučna, pa gotovo da prizna da je lagala, tako da su neki pomislili da će se predomisliti, međutim ona reče: “Neću dopustiti da nanesem sramotu svome narodu”, pa se zaklela i peti put. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Pratite je. Ako rodi dijete koje ima velike surmelijske oči i debele oble noge, onda je ono dijete Šurejka ibn Semhaa.” Kada je rodila dijete koje je imalo ovakve osobine, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: “Da prema Allahovoj, dž.š., knjizi kazna ne spada s onog ko je pristao na proklinjanje, kaznio bih je.”

---

[2] Bilježi ga El-Buhari.

[3] Sura En-Nur, 6-9.

[4] Ovo je dokaz da ukoliko muž potvori svoju ženu da je učinila blud, a ne donese dokaz za to, obavezno ga je kazniti, a ako pristane na proklinjanje, kazna spada s njega.

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: “Značenje ovog jeste da je bračna zajednica nešto što garantira i reguliše porijeklo djece, pa ako se pojavi nešto što to ruši, ljudima je neophodno nešto što će ih zaštititi od toga da im budu podmetnuta tuđa djeca, a to će se postignuti pristankom na proklinjanje. Proklinjanje je propis koji je utvrđen Kur’anom, sunnetom, analogijom i konsenzusom učenjaka, jer se niko u tome ne razilazi.”

Kada će se desiti proklinjanje?

To će se desiti u dva slučaja:

prvi: ako čovjek optuži svoju ženu za blud, a ne bude imao četiri svjedoka da posvjedoče u njegovu korist;

drugi: da negira da je žena zatrudnjela s njime.

Proklinjanje je dozvoljeno u prvom slučaju kada ustanovi ko je učinio blud s njome, npr. tako što je to vidio, ili ona prizna i bude iskrena u tome. U ovom slučaju najpreče je da se razvede s njome i da se ne proklinju. Ako ne ustanovi ko je učinio blud s njome, onda mu nije dozvoljeno da je optužuje za blud.

Negiranje trudnoće desit će se u slučaju ako muž bude tvrdio da uopće nije imao spolni odnos s njome otkako su se vjenčali, ili ako bude tvrdio da se ona porodila prije šest mjeseci nakon što je imao spolni odnos s njome, ili da se porodila godinu dana nakon što je imao spolni odnos s njome.

Predstavnik vlasti jeste taj koji donosi presudu o proklinjanju

U ovom slučaju potrebna je presuda predstavnika vlasti. On je obavezan savjetovati ženu i opomenuti je na način koji se spominje u hadisu, a u kojem stoji:

أَيُّمَا مَرْأَةٍ أَدْخَلَتْ عَلَى قَوْمٍ مَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ فَلَيْسَتْ مِنَ اللهِ فِي شَيْءٍ وَلَنْ يُدْخِلَهَا اللهُ الْجَنَّةَ وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ احْتَجَبَ اللهُ مِنْهُ وَفَضَحَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ.

"Koja god žena rodi dijete i ustvrdi da ono pripada njenom mužu, a to ne bude tako, Allah, dž.š., odriče je se i neće je nikada uvesti u Džennet. Koji se god čovjek odrekne svoga djeteta tvrdeći da nije njegovo, u trenutku dok gleda u njega, Allah, dž.š., stavit će pregradu između Sebe i njega i osramotit će ga pred prijašnjim i kasnijim narodima."[5]

Uvjetovanje da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni

Kao što je uvjet da presudu o proklinjanju donese predstavnik vlasti, isto je tako uvjet da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni, i u tome se slažu svi učenjaci.

Proklinjanje nakon svjedočenja svjedoka

Ako muž bude imao svjedoka da je njegova žena učinila blud, hoće li onda imati pravo tražiti proklinjanje? Ebu Hanifa i Davud kažu: "To ne može činiti jer je proklinjanje propisano u slučaju da ne postoje svjedoci. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ﴾

'A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci...'"[6]

Malik i Eš-Šafi kažu: "On će imati pravo to tražiti jer svjedoci ne utječu na utvrđivanje da li je dijete njegovo ili ne."

---

[5] Bilježe ga Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madža, a Ibn Hibban i El-Hakim ocjenjuju ga vjerodostojnim.

[6] En-Nur, 6. ajet.

Da li se proklinjanje smatra zakletvom ili svjedočenjem?

Malik, Eš-Šafi i većina učenjaka smatraju da je proklinjanje u ovom slučaju zakletva, jer da se smatra svjedočenjem, niko ne bi mogao svjedočiti u svoju korist. Kao dokaz navode jedno od predanja koje prenosi Ibn Abbas, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَوْ لاَ أَيْمَانٌ لَكَانَ لِي وَلَهَا شَأْنٌ.

“Da nije zaklinjanja, kaznio bih je.”

Ebu Hanifa i sljedbenici njegovog mezheba smatraju da je to svjedočenje i kao dokaz navode riječi Uzvišenog:

﴿فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ﴾

“Potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta.” Oni navode i hadis Ibn Abbasa, r.a., koji smo prethodno citirali, a u kojem stoji: “Zatim je došao Hilal da svjedoči, a nakon toga ustala je ona i svjedočila.”

Oni koji smatraju da je to ipak zakletva kažu: “Proklinjanje se može desiti između supružnika koji su slobodni ili robovi, ili jedno od njih slobodno, a drugo u ropstvu, ili su pravedni ili grešnici, ili je to slučaj s jednim od njih.”

Oni koji smatraju da je to svjedočenje kažu: “To svjedočenje može biti samo od supružnika koji ispunjavaju uvjete da mogu biti svjedoci, tj. ako su slobodni i muslimani. Što se tiče supružnika koji su u ropstvu ili su već kažnjavani za potvoru, njima neće biti dozvoljeno učestvovati u proklinjanju. Isti je slučaj i ako jedno od njih bude ispunjavalo uvjete, a drugo ne bude ispunjavalo te uvjete.”

Ibn el-Kajjim veli: “Ispravno je da ovo proklinjanje u sebi sadrži i elemente zakletve i elemente svjedočenja. To je svjedočenje koje je potvrđeno zakletvom i ponavljanjem, a ujedno je i zakletva koja je potvrđena svjedočenjem i ponavljanjem, jer situacija to zahtijeva. Zbog toga, ovdje je prisutno deset vrsta potvrđivanja:

1. spominjanje riječi pomoću kojih se svjedoči;

2. spominjanje zakletve s jednim od imena Uzvišenog Gospodara, a ime koje objedinjuje značenja svih imena jeste ime Allah, dž.š.;

3. potvrđivanje odgovora pomoću čestica koje potvrđuju zakletvu te korištenje participa aktivnog umjesto glagola;

4. ponavljanje toga četiri puta;

5. dova protiv samog sebe prizivanjem prokletstva u slučaju da laže;

6. obavještavanje da će to neminovno biti uzrok kazne, te da je kazna na ovom svijetu manja od kazne na onom svijetu;

7. neproklinjanje bit će uzrok kazne, a to je: ili bičevanje ili hapšenje, a pristanak na proklinjanje spriječit će ovodunjalučku kaznu;

8. proklinjanje će biti uzrok da jedno od njih bude kažnjeno: ili na ovom ili na onom svijetu;

9. rastavljanje supružnika koji su se proklinjali te rušenje njihovog bračnog doma;

10. to rastavljanje bit će konačno i trajno. Zbog toga što se ovdje radi o ovako ozbiljnoj stvari, uz zakletvu dolazi i svjedočenje, a uz svjedočenje dolazi i zakletva. Onaj ko proklinje ujedno je i svjedok, pa ako žena ne pristane na proklinjanje, njegovo će se svjedočenje uzeti u obzir."

Njegova zakletva njemu donosi: oslobađanje od kazne i obaveznost kažnjavanje žene. Ako žena pristane da se i ona zakune, i suprotstavi mu se u optužbi tako što će i ona prizivati prokletstvo, to će imati za rezultat da će on biti oslobođen kazne, a ni ona neće bit kažnjena, tako da će se to ujedno smatrati i zakletvom i svjedočenjem, jer da je to samo zakletva, ona ne bi mogla biti kažnjena samo zbog njegove zakletve, a da je samo svjedočenje, ni u tom slučaju neće moći biti kažnjena zbog toga što on sam svjedoči protiv nje. Ako se tome još pridoda njeno sustezanje od proklinjanja, onda će potreba za njegovim svjedočenjem i zakletvom biti izraženija. To će, uopćeno gledano, biti dokaz da je on govorio istinu; bit će oslobođen kazne, a ona će obavezno biti kažnjena, i ovo je najljepša moguća presuda:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

"A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?"[7]

Iz ovog se može zaključiti da je to zakletva koja ima značenje svjedočenja, i da je to svjedočenje koje ima značenje zakletve.

Proklinjanje među supružnicima u slučaju kada je muž slijep ili nijem

Niko se među učenjacima ne razilazi o pitanju da je dozvoljeno mužu koji je slijep tražiti proklinjanje sa svojom suprugom, međutim razilaze se kada je u pitanju nijema osoba. Malik i E-Šafi kažu: "I nijema osoba može to učiniti ukoliko je moguće to razumjeti od njega."

Ebu Hanifa veli: "On to ne može učiniti jer ne ispunjava sve uvjete da bi mogao biti svjedok."

Ko će prvi početi s proklinjanjem?

Učenjaci se slažu da će sunnet u ovom slučaju prednost dati mužu, i on će prvi početi s proklinjanjem. Međutim, razilaze se o pitanju da li je to obavezno učiniti?

Šafi i neki drugi učenjaci kažu: "To je obavezno, jer ako ona prva počne s proklinjanjem, to se neće uzimati u obzir." Njihov dokaz jeste to što je proklinjanje propisano da bi se čovjek oslobodio kazne za potvoru, pa ako bi žena prva počela s time, to bi značilo oslobađanje od kazne koja nije još ni propisana.

Ebu Hanifa i Malik smatraju da je ispravno da i žena prva započne s proklinjanjem, i to će biti punovažno.

Njihov je dokaz to što je Allah, dž.š., u ajetu kao veznik upotrijebio slovo "Vav", koje u svojoj gramatičkoj upotrebi ne znači obaveznost redoslijeda, nego općenito povezuje stvari koje se spominju.

---

[7] El-Maida, 50.

Neprihvatanje proklinjanja

Neprihvatanje proklinjanja može se desiti od muža ili od žene. Ako je muž taj koji ne prihvata proklinjanje, bit će kažnjen za potvoru, jer je Uzvišeni rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ
بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ﴾

“A oni koji okrive svoje žene, a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdit će svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta, da zaista govore istinu.”[8]

Ako ne dovede svjedoke on je onda poput bilo koga drugog čovjeka koji je potvorio ženu za blud. U hadisu koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prethodno spomenuo stoji: “Daj dokaz ili ćemo te kazniti.”

Ovo je mišljenje trojice imama.

Ebu Hanifa kaže: “Njega ne treba kazniti, nego ga treba uhapsiti sve dok ne pristane na proklinjanje ili ne prizna da je slagao. Ako prizna, onda će biti kažnjen.” Ako se žena sustegne od proklinjanja, bit će kažnjena, i ovo mišljenje zastupaju Malik i Eš-Šafi. Ebu Hanifa veli: “Ni ona neće biti kažnjena nego će biti pritvorena sve dok ne pristane na proklinjanje ili ne prizna da je učinila blud. Ako prizna da je njen muž govorio istinu, bit će kažnjena.”

Ebu Hanifa kao dokaz navodi riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاَثٍ: زِنًى بَعْدَ إِحْصَانٍ أَوْ كُفْرٌ بَعْدَ إِيمَانٍ أَوْ قَتْلُ نَفْسٍ
بِغَيْرِ نَفْسٍ.

“Nije dozvoljeno proliti krv muslimana osim u tri slučaja: ako, kao oženjen, učini blud, ako postane nevjernik nakon što je bio musliman, ili ako bespravno ubije muslimana.”

---

[8] En-Nur, 6.

Njegov je dokaz i to što je u osnovi zabranjeno proliti nečiju krv zbog njegovog sustezanja od nečega, jer većina učenjaka smatra da onaj ko se sustegne od nečega nije obavezan plaćati materijalne kazne, pa je preče da se zbog toga ne desi prolijevanje krvi.

Ibn Rušd veli: "Pravilo koje dozvoljava prolijevanje krvi u Šerijatu temelji se na jasnom dokazu, priznanju, pa je neophodno da se ovo pravilo ne odnosi na svaku situaciju."

Prema tome, Ebu Hanifa o ovom pitanju zastupa najispravnije mišljenje. Ebu Meali, koji je bio sljedbenik šafijskog mezheba, u svom djelu *Burhan* priznaje da je mišljenje Ebu Hanife jako.

Rastavljanje među supružnicima koji su se proklinjali

Ako se supružnici budu proklinjali, nastupit će trajni razvod braka, i nikada više neće moći stupiti u bračnu zajednicu.

فَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُتَلَاعِنَانِ إِذَا تَفَرَّقَا لَا يَجْتَمِعَانِ أَبَدًا.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ako se supružnici rastave zbog proklinjanja, nikada se više neće moći vjenčati."

Od Alije i Ibn Mesuda, r.a., prenosi se da su rekli: "Prema sunnetu, utvrđeno je da supružnici koji su se rastavili zbog proklinjanja ne mogu više sklopiti zajednički brak."[9] To je zbog toga što se među njima desila mržnja i odbojnost, a to neminovno vodi do trajne rastave, jer se u njihovom braku izgubilo ono na čemu počiva bračna zajednica: mir, ljubav, samilost, pa im je kazna to što će trajno biti rastavljeni.

Učenjaci se razilaze o situaciji kada čovjek prizna da je slagao. Većina učenjaka smatra da i u tom slučaju nastupa trajni razvod braka i kao dokaz navodi hadise koje smo prethodno spominjali. Ebu Hanifa veli: "Ako čovjek prizna da je slagao bit će bičevan i bit će mu dozvoljeno da zaključi novi bračni ugovor s njome." On kao dokaz navodi to što kada čovjek prizna da je slagao, nema potrebe za proklinjanjem, pa kao što se dijete koje se rodi pripisuje njemu, isto mu je tako dozvoljeno vratiti sebi ženu. Uzrok trajne zabrane jeste to što se ne zna koje od njih dvoje govori istinu, a sigurno je da jedno od njih laže, pa ako ne bude tog uzroka, prestaje i zabrana.

---

[9] Ove hadise bilježi Ed-Darekutni.

Kada će nastupiti rastava

Rastava braka nastupit će onog momenta kada oni završe s proklinjanjem, i ovo mišljenje zastupa imam Malik. Eš-Šafi veli: "Rastava će nastupiti kada muž završi s proklinjanjem."

Ebu Hanifa, Ahmed i Es-Sevri kažu: "Rastava će se desiti tek nakon kadijine presude."

Da li se ova rastava smatra razvodom braka ili poništenjem bračnog ugovora?

Većina učenjaka smatra da se rastava koja je nastala kao rezultat proklinjanja smatra poništenjem bračnog ugovora.

Ebu Hanifa smatra da je to neopozivi razvod braka jer se desio s čovjekove strane, i nije moguće da se desi sa ženine strane. Svaka rastava koja se desi s čovjekove strane smatra se razvodom braka, a ne poništenjem bračnog ugovora. U ovom slučaju rastava se smatra poput rastave zbog impotentnosti ukoliko se desi presudom kadije.

Oni koji zastupaju prvo mišljenje kao dokaz navode činjenicu da supružnici postaju trajno zabranjeni jedno drugom, pa zbog toga sliče bližim rođacima. Oni smatraju da poništenje bračnog ugovora koje je nastalo kao rezultat proklinjanja, oduzima ženi njeno pravo da je muž izdržava dok je u *iddetu* te da joj osigura stan. Žena će imati pravo na izdržavanje i stan dok je u *iddetu* nakon razvoda braka, a ne dok je u *iddetu* nakon poništenja bračnog ugovora.

Ovo mišljenje potvrđuje predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda o jednom slučaju kada su se supružnici proklinjali, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio da žena neće imati pravo na izdržavanje niti na stan jer se ne rastavljaju kao rezultat razvoda braka niti zbog smrti muža.[10]

---

[10] Bilježe ga Ahmed i Ebu Davud.

Dijete će pripasti majci

Ako čovjek porekne da dijete pripada njemu i ako zbog toga dođe do proklinjanja, dijete se neće pripisivati njemu, on neće biti obavezan izdržavati ga, a neće se ni međusobno nasljeđivati. Ono će biti pripisano majci, ona će nasljeđivati njega, i ono će nasljeđivati nju. Amr ibn Šuajb prenosi od svoga oca, on od djeda, da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio je da dijete čiji su se roditelji proklinjali nasljeđuje majku, i da ona njega nasljeđuje, a onaj ko ju je potvorio bit će bičevan s osamdeset udaraca."[11]

Ovaj hadis potvrđuju dokazi koji ukazuju na to da dijete pripada mužu za koga je žena udata. Međutim, u ovom slučaju to se ne prihvata zbog toga što muž niječe da dijete pripada njemu. Onaj ko je potvorio smatrat će se lažljivcem i bit će bičevan s osamdeset udaraca, jer se proklinjanje dešava kada se potvore čedne žene u slučaju kada se ne desi nešto što ukazuje na suprotno, tako da onaj ko je potvori da je rodila dijete iz bluda zaslužuje da bude kažnjen. Onaj ko potvori dijete zaslužuje da bude kažnjen, poput onog ko je potvorio njegovu majku. Ovo se odnosi na propise koji se trebaju sprovesti u ovom konkretnom slučaju.

Međutim, što se tiče općih šerijatskih propisa, prema njima, čovjek treba da se prema tom djetetu ophodi kao da je njegov sin: ne može mu davati zekat, ako bi ga ubio, neće doći do odmazde, između njega i njegove djece bit će trajna zabrana sklapanja braka zbog postojanja mogućnosti da su braća, neće moći svjedočiti jedno za drugo. Za dijete se neće moći tvrditi da se ne zna ko mu je otac, niti će ga neko drugi moći nazvati svojim. Ako čovjek prizna da je slagao, dijete će se pripisati njemu i bit će otklonjene sve posljedice proklinjanja kada je u pitanju dijete.

---

[11] Bilježi ga Ahmed.

IDDET

Definicija

Riječ *iddet* uzeta je od riječi koja znači brojanje i zbrajanje, tj. to su dani koje žena odbrojava. Iddet je naziv za dane koje žena provodi, a u kojima joj je zabranjeno udati se za nekog drugog nakon smrti njenog muža ili nakon razvoda braka.[12] *Iddet* je bio poznat i u doba džahilijeta i gotovo uvijek su ga prakticirali. Kada je došao islam, potvrdio je iddet jer se u njemu kriju mnoge koristi.

Učenjaci se slažu da je iddet za ženu obavezan. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾

"Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja."[13]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je Fatimi bint Kajs:

اعْتَدِّي فِي بَيْتِ أُمِّ مَكْتُومٍ.

"*Iddet* provedi u kući Ummu Mektuma."

Mudrost koja se krije u propisivanju iddeta

1. Utvrđivanje da li je žena trudna i kako bi se tačno znalo ko je otac djeteta.

2. Davanje supružnicima šanse da se predomisle ukoliko shvate da je to dobro za njih.

3. Ukazivanje na značaj bračne zajednice koja se ne može drukčije osnovati osim u prisustvu svjedoka niti se može razoriti osim nakon dugog čekanja i razmišljanja. Da nije tako, brak bi bio poput dječje igre: dešavao bi se i prekidao u jednom trenutku.

---

[12] Brojanje *iddeta* počinje od momenta kada dođe do razvoda ili rastave braka.

[13] El-Bekara, 228.

4. Ciljevi braka ne mogu se ispuniti sve dok se supružnicima ne pruži prilika da na svaki način pokušaju sačuvati bračnu zajednicu. Ako se desi nešto što neminovno vodi do prekidanja bračne zajednice, potreban je određeni vremenski period kako bi o svemu dobro razmislili.[14]

Vrste iddeta

1. *Iddet* žene koja ima menstruaciju i traje tri menstrualna ciklusa.

2. *Iddet* žene koja je prestala imati menstruaciju i traje tri mjeseca.

3. *Iddet* žene kojoj je umro muž i traje četiri mjeseca i deset dana ukoliko žena nije trudna.

4. *Iddet* žene koja je trudna i traje sve dok se žena ne porodi.

Ovo što smo uopćeno spomenuli sada ćemo podrobnije pojasniti.

Razvod braka može se desiti sa ženom s kojom je muž imao spolni odnos ili sa ženom s kojom nije imao spolni odnos.

Iddet žene s kojom muž nije imao spolni odnos

Ukoliko se čovjek razvede sa svojom ženom prije nego bude imao spolni odnos s njome, ona nije dužna biti u *iddetu*. Uzvišeni je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ
مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا﴾

"O vjernici, kad se vjernicama oženite, a onda ih, prije stupanja u bračni odnos, pustite, one nisu dužne čekati određeno vrijeme koje ćete vi brojati."[15]

Ako njen muž umre prije nego što bude imao spolni odnos s njome, ona će biti obavezna da bude u *iddetu* kao što je to slučaj kada se razvedu, nakon što budu imali spolni odnos. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

---

[14] Iz djela *Hudždžetullahil-baliga.*

[15] El-Ahzab, 49.

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa.”[16]

Iddet joj je u ovom slučaju propisan da oplače svoga muža i da ispuni svoje obaveze prema njemu.

Iddet žene s kojom je njen muž imao spolni odnos[17]

U ovom slučaju može se raditi o ženi koja ima menstruaciju ili o ženi koja nema menstruaciju.

Iddet žene koja ima menstruaciju

Ako dođe do razvoda sa ženom koja ima menstruaciju, njen *iddet* trajat će tri mjesečna pranja. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾

“Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja.”

Pod riječima mjesečno pranje *(kar')* ovdje se misli na menstruaciju.

Ibn el-Kajjim smatra ovo mišljenje ispravnim, pa kaže: “Kada se ova riječ spomene u šerijatskom tekstu, odnosi se samo na menstruaciju, i ni na jednom mjestu ova se riječ ne upotrebljava za čistoću, tako da je preče ovu riječ tumačiti na osnovu njenog pravog značenja. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao nekoj ženi koja je imala menstruaciju: ‘Nemoj obavljati namaz u vrijeme kada imaš mjesečno pranje (*kar'*).’ Kada Allahov Poslanik, s.a.v.s., nešto kaže, to je objava od Allaha, dž.š., a na narječju njegovih sunarodnjaka Kurejšija objavljen je Kur'an. Ukoliko neka riječ na različitim dijalektima ima različita značenja, obavezno je uzeti ono značenje koja je zastupljeno kod plemena Kurejš, osim ako ne postoji jasan dokaz za neko drugo značenje. U tom slučaju to postaje jezikom Kur'ana kojim nam se Allah, dž.š., obraća, pa makar u nekom drugom dijalektu ta riječ bude imala neko drugo značenje.

---

[16] Sura El-Bekara, 234.

[17] Hanefije, Hanbelije, kao i hulefa rašidun (pravedne halife) smatraju da se i potpuno osamljivanje sa ženom tretira kao spolni odnos, tako da i u tom slučaju treba *iddet*. Međutim, Eš-Šafi prema zadnjem mišljenju smatra da *iddet* nije potreban nakon osamljivanja.

Ako je potvrđeno da se u šerijatskim tekstovima ove riječ koristi kako bi označila menstruaciju, onda to treba tako i prihvatiti. Na to upućuje i nastavak ajeta:

﴿وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

‘I nije im dopušteno da kriju ono što je Allah stvorio u maternicama njihovim.’

Prema većini mufessira, ovdje se misli na trudnoću i menstruaciju. Ono što je stvoreno u maternicama jeste menstruacija, i ovo mišljenje zastupali su prijašnji i kasniji učenjaci, i niko od njih nije tvrdio da se ova riječ odnosi na čistoću. Uzvišeni je također rekao:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ
وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

‘A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.’[18]

U ovom ajetu jedan mjesec određuje se jednom menstruacijom, pa se propis veže za nepostojanje menstruacije, a ne za nepostojanje čistoće i menstruacije. U drugom ajetu Uzvišeni veli:

﴿فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ﴾

‘Vi ih u vrijeme kada su čiste pustite.’

Značenje ajeta jeste: pustite ih dok su čiste, a ne dok imaju menstruaciju. Pa ako je ono što dolazi nakon razvoda braka čistoća, menstruacija je ono što dolazi nakon te čistoće, jer poslije čistoće ne može doći opet čistoća, jer je to trenutno stanje nego će nakon toga nastupiti menstruacija.”[19]

---

[18] Et-Talak, 4.

[19] *Zadul-mead; tom* 3. str. 96.

Najkraći period iddeta koji se mjeri mjesečnim pranjem

Učenjaci šafijskog mezheba kažu: "Najkraći period *iddeta* koji se mjeri mjesečnim pranjem iznosi trideset dva dana i još određeni vremenski period. To će se desiti tako što će se čovjek razvesti sa svojom ženom dok je čista, a do menstruacije će preostati još jedno kratko vrijeme, i to će se vrijeme smatrati jednim *kar'om*. Nakon toga imat će menstruaciju, a nakon nje će biti čista petnaest dana, i to će se smatrati drugim *kar'om*. Nakon toga imat će menstruaciju, a nakon nje će biti čista petnaest dana, i to će se smatrati trećim *kar'om*. Kada nakon toga dobije menstruaciju, to će biti prestanak njenog *iddeta*."

Prema Ebu Hanifi, najkraći *iddet* traje šezdeset dana, a prema njegovim učenicima najkraći *iddet* traje trideset devet dana.

Prema Ebu Hanifi, *iddet* počinje nastupanjem menstruacije koja traje deset dana, i to je najduži period menstruacije. Nakon toga čistoća traje dvadeset pet dana, nakon toga dolazi menstruacija, koja traje opet deset dana, i čistoća, koja traje petnaest dana. Nakon toga dolazi treća menstruacija, koja traje deset dana, i to je sve ukupno šezdeset dana. Kada istekne ovaj period, i ona bude tvrdila da joj je *iddet* prestao, zaklet će se da govori istinu, i bit će joj dozvoljeno da se uda za drugog čovjeka.

Njegovi učenici računaju da svaka menstruacija traje tri dana, i to je najkraći period trajanja menstruacije. Oni smatraju da dva perioda čistoće između menstruacija traju po petnaest dana, tako da je to ukupno trideset devet dana.[20]

Iddet žene koja nema menstruaciju

Ako je žena od onih koje nemaju menstruaciju, njen će *iddet* trajati tri mjeseca. To će se primjenjivati kod maloljetne žene koja još nije počela dobijati menstruaciju, kao i kod žene koja zbog starosti nema menstruaciju, bez obzira da li je nikako nije imala, ili je imala, pa se taj ciklus prekinuo. Uzvišeni veli:

---

[20] *Zadul-mead tom* 4., str. 208.

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ
وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.”[21]

Ibn Ebu Hašim u svom *Tefsiru* bilježi predanje Omera bin Salima, koji prenosi od Ubejja ibn Ka‘ba, r.a., da je rekao: “Allahov Poslaniče, ljudi u Medini spominju iddet žena koji se ne spominje u Kur’anu: *iddet* maloljetnica, starica i trudnih žena”, pa je Allah, dž.š., nakon toga objavio ovaj ajet:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ
وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve dok ne rode.”

Iddet trudnice traje sve dok se ne porodi. U verziji koju bilježi Džerir stoji da je Ubejj, r.a., rekao: “Allahov Poslaniče, ljudi u Medini su, nakon što je objavljen ajet o *iddetu* u suri El-Bekara, rekli: ‘Postoje i žene čiji iddet nije spomenut u Kur’anu: maloljetnice, starice koje su prestale dobijati menstruaciju i trudnice’”, pa je objavljen ajet:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ
وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile i one koje ga nisu ni dobile, one trebaju čekati tri mjeseca, ako niste znali.”

Od Seida bin Džubejra prenosi se da je o ajetu:

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ﴾

“A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile” rekao: “Radi se o starici koja je zbog starosti prestala dobijati menstruaciju ili o ženi kojoj se to desilo iz nekog drugog razloga, i ona svoj *iddet* neće mjeriti mjesečnim pranjem." Također se prenosi da je o riječi Uzvišenog: "... ako niste znali", rekao da znače: "Ako ste sumnjali, onda će njihov *iddet* trajati tri mjeseca." Prenosi se da je Mudžahid o ovom ajetu rekao: "Ako ste sumnjali i niste znali koliko je vremena prošlo od trenutka kada je prestala dobijati menstruaciju, ili ako se radi o ženi koja uopće nema menstruacije, njihov iddet trajat će tri mjeseca." Riječi Uzvišenog: "... ako niste znali" znače: ako pitate o *iddetu* ovih žena i ako ste imali neke nedoumice oko toga, sada vam je Allah, dž.š., to pojasnio."

---

[21] Et-Talak, 4.

Status žene koja ima mjesečni ciklus pa se to nakon razvoda braka poremeti

Ako se žena razvede, a spada u one koje imaju menstruaciju pa nakon razvoda braka izostane menstruacija, a ona ne bude znala stvarni uzrok tome, njen *iddet* trajat će godinu dana. Provest će devet mjeseci kako bi ustvrdila da li je trudna jer je ovo period koliko pretežno traje trudnoća. Ako se ispostavi da nije trudna, a nakon toga će u *iddetu* provesti onoliko koliko traje *iddet* čija je menstruacija prestala, a to je tri mjeseca. Ovo je mišljenje Omera, r.a.

Eš-Šafi veli: "Ovo je presuda koju je donio Omer, r.a., muhadžirima i ensarijama, i niko mu se među njima nije usprotivio."

Starosna dob u kojoj žena prestaje dobijati menstruaciju

Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Neki kažu: "To je pedeset godina." Drugi kažu: "To je šezdeset godina." Međutim, istina je da se to razlikuje od žene do žene.

Šejhul-islam Ibn Tejmijja veli: "Starosna dob kada žena prestaje dobijati menstruaciju različita je kod žena i nije ista kod svake žene. Iz ajeta se može razumjeti da gubljenje nade u menstruaciju nastaje kod svake žene onog momenta kada ona to primijeti, pa makar joj bilo četrdeset godina. Može se desiti da žena ima i pedeset godina, a da se to ne desi."[22]

---

[22] *Zadul-mead str.* 206., tom 4.

Iddet trudnice

Iddet trudnice prestaje onog momenta kada se ona porodi, bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro. Uzvišeni je rekao:

﴿وَأُوْلَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

"Trudne žene čekaju sve dok ne rode."[23]

Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* veli: "Riječi Uzvišenog:

﴿أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

'Čekaju sve dok ne rode' ukazuju na to da, ukoliko je žena trudna, njen će *iddet* trajati sve dok se ne porodi. Također ukazuje na to da i žena kod koje se za vrijeme *iddeta* ustanovi da je trudna također treba čekati dok se ne porodi, te da je to krajnji rok *iddeta*, bez obzira da li se radilo o živom ili mrtvom djetetu, potpuno formiranom djetetu ili ne, djetetu u koje je udahnuta duša ili ne. Od Subej'e es-Sulemije prenosi se da je ona bila udata za Sa'da ibn Havalu, r.a., a on je jedan od učesnika Bitke na Bedru. On je umro na Oprosnom hadžu, a ona je ostala trudna iza njega i porodila se. Kada se oporavila, dotjerala se za eventualne prosce. Posjetio ju je Ebu Senabil bin Ba'kek, jedan od pripadnika plemena Benu Abdud-Dar, i rekao joj: 'Zbog čega si se dotjerala, da li se to želiš udati? Tako mi Allaha, dž.š., ne možeš se udati sve dok ne prođe četiri mjeseca i deset dana.' Subej'a pripovijeda: 'Kada mi je to rekao, skinula sam sa sebe tu lijepu odjeću i kada je svanulo, otišla samo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i upitala ga o tome pa mi je odgovorio da mi je od onog momenta kada sam se porodila dozvoljeno da se udam ukoliko mi se za to pokaže prilika.'"

Ibn Šihab veli: "Ne vidim da ima ikakve smetnje da se uda i dok je u nifasu samo što joj se njen muž ne smije približavati dok ne prođe nifas."[24]

---

[23] Et-Talak, 4.

[24] Bilježe ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ibn Madža.

Učenjaci smatraju da se ajet:

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa” odnosi isključivo na žene koje nisu trudne, dok se riječi Uzvišenog iz sure Et-Talak:

﴿أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

“Trudne žene čekaju sve dok ne rode” odnose isključivo na trudnice, tako da među ovim ajetima nema nikakve kontradiktornosti.

Iddet žene čiji je muž umro

Iddet žene čiji je muž umro traje četiri mjeseca i deset dana, ukoliko nije trudna. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

“Žene su dužne čekati četiri mjeseca i deset dana poslije smrti svojih muževa.”

Ako se čovjek sa svojom ženom razvede opozivim razvodom braka, pa nakon toga umre dok je ona još u iddetu, njen će iddet biti iddet žene poslije smrti muža, jer je on umro u vrijeme dok se ona još uvijek smatrala njegovom ženom.

Iddet žene koja ima menstruaciju

Žena koja ima menstruaciju *iddet* mjeri brojem menstruacija.

Ako ona ima neki poseban ciklus menstruacije, na osnovu toga će i računati, i kada prođu tri menstruacije, njen će *iddet* bit završen. Ako spada u one koje nemaju menstruaciju, njen će *iddet* trajat tri mjeseca.

Obaveznost iddeta i nakon brakova koji nisu sklopljeni na ispravan način

Ako žena bude imala spolni odnos s čovjekom, pa makar se i ne radilo o legalno sklopljenom braku, bit će obavezna boraviti u *iddetu*, jer su posljedice spolnog općenja na nelegalan način iste kao i kada se to desi na legalan način, pa ako je žena obavezna boraviti u *iddetu* nakon braka, to je njena obaveza i nakon braka koji nije sklopljen na legalan način nakon što se ustanovi da je imala spolni odnos. Žena koja je učinila blud nije obavezna boraviti u *iddetu*, jer je iddet propisan kako bi se ustvrdilo očinstvo, dok se dijete rođeno kao rezultat bluda nikome ne pripisuje. Ovo je mišljenje koje zastupaju učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba, Es-Sevri, a to je mišljenje Ebu Bekra, r.a., i Omera, r.a.

Malik i Ahmed kažu: "I žena koja je učinila blud treba biti u *iddetu*." Da li ona treba u *iddetu* proboraviti tri mjesečna pranja ili samo jedno kako bi se provjerilo da li je trudna? Od imama Ahmeda prenose se obje ove verzije.

Promjena mjerenja iddeta menstruacijama u mjerenje mjesecima

Ako se čovjek razvede sa ženom koja ima redovan mjesečni ciklus, a nakon toga umre dok je ona još u *iddetu*, ako se bude radilo o opozivom razvodu braka, ona će imati *iddet* žene čiji je muž umro, a njegovo je trajanje četiri mjeseca i deset dana, jer je ona u trenutku kada je on umro bila njegova žena, a to je zato što opozivi razvod ne prekida bračnu vezu. Zbog toga, oni će se moći međusobno nasljeđivati ako jedno od njih umre dok je ona u *iddetu*.

Ako se radi o neopozivom razvodu braka, njen *iddet* trajat će jedno mjesečno pranje i neće se ništa promijeniti ako bi njen bivši muž umro. To je zbog toga što neopozivi razvod braka momentalno prekida bračnu vezu, tako da u trenutku kada je on umro ona više nije bila njegova žena, te stoga neće jedno drugo nasljeđivati ako jedno od njih umre dok je ona u *iddetu* osim ako se ne ustanovi da je on razvodom braka želio uskratiti ženi neka njena prava.

Razvod braka čovjeka koji želi da razvodom uskrati ženi njena prava

Ovdje se misli na situaciju kada se čovjek koji je na samrtničkoj postelji razvede sa svojom ženom mimo njene volje i nakon toga umre dok je ona još u *iddetu*. U ovom slučaju smatrat će se da je on ovim postupkom želio da joj uskrati njeno pravo na nasljedstvo. O tome imam Malik veli: "Ona će imati pravo da ga naslijedi pa makar on umro i nakon isteka njenog *iddeta*, pa i nakon što se uda za nekog drugog čovjeka kako bi se spriječile nakane njenog prvog muža."

Ebu Hanifa i Muhammed smatraju da se propis u ovom slučaju razlikuje: njen *iddet* bit će jedan od dva duža *iddeta*, bit će u *iddetu* zbog razvoda braka ili zbog smrti svog muža. Ako iddet zbog razvoda braka bude duži, onda će biti u tom *iddetu*, a ako je *iddet* nakon smrti duži, bit će u *iddetu* povodom toga. Znači, ako njene tri menstruacije traju dulje od četiri mjeseca i deset dana, onda će se njen *iddet* mjeriti brojem menstruacija, a ako njene tri menstruacije traju manje od četiri mjeseca i deset dana, onda će njen *iddet* biti četiri mjeseca i deset dana.

Razlog tome jeste da ženi ne bude uskraćeno njeno pravo na nasljedstvo, a to je želja njenog muža koju je nastojao ispuniti tako što se razveo s njome. Prema Ebu Jusufu, žena u ovom slučaju treba biti u iddetu koji je predviđen nakon razvoda braka, pa makar taj period bio kraći od četiri mjeseca i deset dana.

Imam Eš-Šafi smatra da žena neće imati pravo na nasljedstvo poput žene s kojom se njen muž neopozivo razveo u vrijeme dok je bio zdrav. Njegov je dokaz to što je bračna zajednica prekinuta prije smrti muža, tako da razlog zbog kojeg žena ima pravo na nasljedstvo više ne postoji. Prema njemu, u obzir se ne uzima njegova namjera da uskrati ženi njena prava, jer se Šerijat bavi vanjskim djelima, a ne skrivenim namjerama.

Učenjaci se slažu da ukoliko se čovjek sa svojom ženom neopozivo razvede i ona nakon toga umre, on neće imati pravo naslijediti njen imetak. *Iddet* će se mjeriti mjesecima nakon što se mjerio mjesečnim pranjima i u slučaju da žena bude imala menstruaciju jednom ili dva puta dok je u *iddetu*, i nakon toga izgubi nadu da će više imati menstruaciju. U tom će slučaju njen *iddet* trajati tri mjeseca, jer upotpunjavanje *iddeta* s još jednom menstruacijom nemoguće je zato što je žena izgubila nadu da će više imati menstruaciju. To je moguće samo mjerenjem mjesecima, koji su zamjena za mjesečna pranja.

Promjena mjerenja iddeta mjesecima u mjerenje mjesečnim pranjem

Ukoliko žena započne mjerenje *iddeta* s mjesecima zbog svoje maloljetnosti, ili zbog toga što je mislila da više, zbog starosti, neće imati menstruaciju, pa se nakon toga menstruacija pojavi, obavezna je da *iddet* počne mjeriti mjesečnim pranjima. Razlog tome jeste to što je mjerenje mjesecima zamjena za mjerenje mjesečnim pranjima, a nije dozvoljeno koristiti zamjenu ukoliko postoji ono što je osnova. Ako njen *iddet* istekne, a mjerila ga je po mjesecima, pa nakon toga dobije menstruaciju, neće biti obavezna ponoviti *iddet* jer se to desilo nakon isteka *iddeta.*

Ako započne mjerenje *iddeta* mjesečnim pranjem ili mjesecima pa se nakon toga ustanovi da je trudna, njen *iddet* će se promijeniti u *iddet* trudne žene jer postoji nepobitan dokaz da je trudna.

Prestanak iddeta

Ako je žena trudna, njen *iddet* prestat će onog momenta kada se porodi. Ako se dužina *iddeta* mjeri mjesecima, počet će računati od momenta kada se rastavi s mužem ili od trenutka[25] njegove smrti pa sve dok ne prođe tri mjeseca ili četiri mjeseca i deset dana. Ako se dužina iddeta mjeri mjesečnim pranjima, *iddet* će se smatrati završenim kada žene bude imala tri mjesečna pranja. To se može saznati samo na osnovu informacija koje dadne žena lično.[26]

---

[25] Malik i Eš-Šafi smatraju da ukoliko se razvod braka desi u toku mjeseca, ostatak tog mjeseca žena će proboraviti u *iddetu*, a nakon toga će u *iddetu* provesti još dva mjeseca, a od trećeg mjeseca provest će onoliko dana koliko je potrebno da upotpuni trideset dana.

[26] Neke žene su lagale i tvrdile da njihov *iddet* još nije istekao kako bi produžila trajanje svog *iddetu* i na taj način prisilile svoje muževe da ih što duži vremenski period izdržavaju. Ljudi su se počeli žaliti na to, pa je 1929. god. donesene zakon pod brojem 25. U 17. paragrafu tog zakona stoji: “Ženi koja bude tvrdila da njen *iddet* traje više od godinu dana, to joj se neće uvažiti.” U pojašnjenju ovog zakona stoji: “Kako bi se spriječile ove lažne tvrdnje, i na temelju tvrdnji doktora da je najduži period trudnoće godinu dana, donesen je prvi stavak zakona iz

Žena koja je u iddetu treba boraviti u kući svoga muža

Žena je obavezna provoditi *iddet* u kući svoga muža sve dok joj *iddet* ne istekne, i nije joj dozvoljeno da izađe odatle. Također, ni njenom mužu nije dozvoljeno da je istjera iz kuće, a ako bi se rastava ili razvod braka desio u trenutku kada ona nije u kući, obaveza bi joj bila da se vrati u kuću.

Uzvišeni je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا
تُخْرِجُوهُنَّ مِن بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن يَتَعَدَّ
حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾

"O vjerovjesniče, kada htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba da prođe brojte i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne tjerajte ih iz stanova njihovih - a ni one neka ne izlaze - osim ako očito sramno djelo učine.[27] To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši – sam sebi nepravdu čini."[28]

Od Furej'e bint Malik ibn Sinan, sestre Ebu Seida el-Hudrija, r.a., prenosi se da je ona došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da joj dozvoli da se vrati svojoj porodici jer je njen muž krenuo u potjeru za svojim odbjeglim robovima i kada ih je stigao u mjestu Kudum, oni su ga ubili. Tražila je od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se vrati svojima zato što joj njen muž nije ostavio ni kuću niti sredstva od kojih bi se izdržavala, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., to dozvolio. Kada je krenula da izađe, Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnuo ju je i zatražio od nje da mu ponovi šta je rekla, i kada je ona to učinila, on joj je rekao: "Proboravi u kući svoga muža sve dok ti *iddet* ne istekne." Ona se vratila i boravila u kući

---

paragrafa 17., u kojem se muž ne obavezuje da izdržava ženu nakon isteka godine dana od razvoda braka. Pomoću ovog zakona utvrđen je period u kojem žena ima pravo na izdržavanje, ali to ne znači da je prema šerijatskom učenju to dužina trajanja *iddeta*, jer je njegova dužina tri mjesečna pranja."

[27] Sura Et-Talak, 1.

[28] Ibn Abbas, r.a., veli: "Očito sramno djelo jeste ono za koje muž i njegova porodica saznaju, a ako saznaju dozvoljeno im je da je istjeraju iz kuće."

svoga muža sve do isteka *iddeta.* Ona dalje pripovijeda: "Kada je Osman ibn Affan, r.a., postao halifa, zovnuo me je i pitao o tome, i ja sam mu ispričala, pa je on to prihvatio i ljudima presuđivao po tome."[29] Omer, r.a., zabranjivao je ženama koje su u *iddetu* da idu na hadž.

Iz ovog pravila izuzima se žena koja živi na selu i u pustinji ukoliko joj umre muž. Njoj će biti dozvoljeno da putuje sa svojom porodicom ukoliko je njihov običaj da putuju.

Tome se suprotstavljaju Aiša, r.a., Ibn Abbas, r.a., Džabir ibn Zejd, r.a., Hasan, r.a., Ata, r.a., a prenosi se i od Alije, r.a., i Džabira, r.a..

Aiša, r.a., smatrala je da je ženi koja je u *iddetu* zbog smrti njenog muža dozvoljeno izlaziti iz kuće, a ona je išla sa svojom sestrom Ummu Kulsum na hadž i umru nakon što je poginuo njen muž Talha ibn Ubejdullah, r.a..

Abdurrezak prenosi od ibn Džurejdža, a on od Ataa, a on od Ibn Abbasa, r.a., da je rekao: "Uzvišeni je naredio da žena nakon smrti njenog muža provede u *iddetu* četiri mjeseca i deset dana, a nije spomenuo to da treba da boravi u kući njenog muža, tako da ona može *iddet* provesti gdje god to želi." Ibn Abbas, r.a., rekao je: "Ajet u kojem se naređuje da ona *iddet* provodi kod muževe porodice derogiran je, i prešućeno je gdje ona treba provoditi vrijeme *iddeta*, tako da može, ako to želi, iddet provesti i van kuće njenog muža.[30] Uzvišeni je rekao:

﴿فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

'A ako je same napuste, vi niste odgovorni za ono što one sa sobom, po zakonu, urade.'"

Ata veli: "Nakon toga je propisano nasljeđivanje, derogiran je propis u kojem se ženi naređuje da iddet provodi u kući njenog muža, tako da ona *iddet* može provesti gdje god to želi."

---

[29] Bilježe ga: Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madža, Et-Tirmizi, koji kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

[30] Bilježi ga Ebu Davud.

Razilaženje učenjaka o pitanju da li je ženi dozvoljeno izlaziti iz kuće dok je u iddetu

Učenjaci se razilaze o ovom pitanju.

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da ženi koja je razvedena opozivim razvodom nije dozvoljeno izlaziti iz kuće, a ni ženi koja je razvedena neopozivim razvodom braka to nije dozvoljeno ni danju ni noću. Što se tiče žene čiji je muž umro, njoj je dozvoljeno izlaziti danju i malo noću, ali, zabranjeno joj je da noći na bilo kojem drugom mjestu osim u svojoj kući. Oni dalje kažu: "Razlika između ove dvije situacije jeste to što se žena koja je razvedena izdržava iz imetka njenog muža, tako da joj nije dozvoljeno izlaziti, kao što joj je to bilo zabranjeno i dok je bila udata, dok žena čiji muž je umro nema sredstava za izdržavanje pa je prinuđena izlaziti iz kuće kako bi se pobrinula za sebe. Ona treba boraviti u kući u kojoj je živjela u trenutku kada se rastavila sa svojim mužem. Ako joj kuća koja je ostala nakon smrti muža nije dovoljna ili joj nasljednici zabrane da koristi njihov dio, bit će joj dozvoljeno da se preseli jer ima opravdan razlog za to. Boravak u kući za vrijeme *iddeta* jeste *ibadet*, a *ibadet* se može izostaviti ukoliko za to postoji neki opravdan razlog." Oni smatraju da ukoliko u toj kući ima mnogo ukućana, žena ima pravo preseliti se u kuću u kojoj ima manje ukućana.

Iz ovih njihovih riječi može se zaključiti da ukoliko žena stanuje u kući koja je iznajmljena, bit će joj dozvoljeno da napusti tu kuću ukoliko nije u stanju plaćati kiriju. Zbog toga oni tvrde da žena može koristiti svoje nasljedstvo kako bi sebi pronašla stan. Prema njima, žena čiji je muž umro neće imati pravo boraviti u njegovoj kući bez obzira da li je trudna ili ne, nego će boraviti u kući u kojoj je živjela u trenutku kada je on umro, i tu će boraviti i danju i noću.

Prema učenjacima hanbelijskog mezheba, ženi će biti dozvoljeno izlaziti danju bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro.

Ibn Kudama veli: "Ženi koja je u iddetu dozvoljeno je danju izlaziti, bez obzira da li je razvedena ili joj je muž umro." Džabir veli: "Moja tetka po majci razvedena je tri puta pa je izašla da siječe palme koje su bile u njenom palmoviku. Sreo ju je neki čovjek i zabranio joj da to čini. Ona je otišla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome, pa joj je on rekao: 'Izađi i sijeci svoje palme, možda udijeliš sadaku ili učiniš neko drugo dobro djelo time.'"[31]

El-Mudžahid pripovijeda: "Na dan Bitke na Uhudu poginuli su neki muslimani, pa su njihove žene došle kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekle: 'Allahov Poslaniče, mi se noću osjećamo usamljenim, možemo li noću boraviti jedna s drugom, a kada svane, vraćat ćemo se svojim kućama?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori im:

تَحَدَّثْنَ عِنْدَ إِحْدَاكُنَّ حَتَّى إِذَا أَرَدْتُنَّ النَّوْمَ فَلْتَئُبْ كُلُّ وَاحِدَةٍ إِلَى بَيْتِهَا .

'Boravite noću jedna kod druge, a kada htjednete spavati, vratite se svojim kućama.'" Žena ne smije noćiti na nekom drugom mjestu osim u svojoj kući i ne smije noću izlaziti ukoliko nema stvarnu potrebu za tim, jer je noć doba u koje će neko, ako je vidi, pomisliti loše o njoj, dok se to ne dešava po danu, jer se danju rješavaju poslovi i kupovina.

Žalost žene koja je u iddetu

Žena je obavezna provesti određen vremenski period u žalosti zbog smrti muža, i to traje u dužini njenog iddeta, i u tome se slažu svi učenjaci. Međutim, razilaze se kada je u pitanju žena koja je razvedena neopozivim razvodom braka. Učenjaci hanefijskog mezheba kažu: "Obavezna je provesti to vrijeme u žalosti." Drugi učenjaci smatraju da ona nije obavezna to činiti. Prethodno smo govorili o ovoj temi u drugom tomu ove knjige.

Izdržavanje žene koja je u iddetu

Učenjaci se slažu da žena koja je razvedena opozivim razvodom braka ima pravo na izdržavanje i stan. Međutim, razilaze se kada je u pitanju žena koja je neopozivo razvedena. Ebu Hanifa veli: "I ona će imati pravo na izdržavanje i stan poput žene koja je razvedena opozivim razvodom braka, jer je obavezna provoditi vrijeme u iddetu u kući svoga muža, jer je to muževo pravo koje ima kod nje. Zbog toga, on je obavezan izdržavati je, i to će se smatrati njegovim dugom prema njoj od momenta razvoda braka, i to se neće uvjetovati njegovim zadovoljstvom niti presudom kadije. Ovaj će dug prestati samo onda kada ga on ispuni prema njoj."

---

[31] Bilježi ga En-Nesai i Ebu Davud.

Ahmed veli: "Ona neće imati pravi ni na izdržavanje niti na stan, jer Fatima bint Kajs, r.a., prenosi da se njen muž razveo s njom neopozivim razvodom braka, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

لَيْسَ لَكِ عَلَيْهِ النَّفَقَةُ.

'Ti nemaš kod njega pravo da te izdržava.'"

Eš-Šafi i Malik kažu: "Ona će u svakom slučaju imati pravo na stan, ali neće imati pravo na izdržavanje osim ako je trudna, jer Aiša, r.a., i Ibn el-Musejjeb, r.a., osporili su Fatimi bint Kajs, r.a., njeno predanje." Malik prenosi da je čuo Ibn Šihaba kako kaže: "Žena koja je razvedena neopozivim razvodom braka ne smije izlaziti iz kuće sve dok joj ne prođe iddet i neće imati pravo na izdržavanje osim ako je trudna. U tm slučaju muž će je izdržavati sve dok se ne porodi." Nakon ovih riječi on veli: "Ovo je naše mišljenje o ovom pitanju."

STARATELJSTVO

Riječ *el-hadana* (starateljstvo) uzeta je od riječi el-hidan koja označava dio tijela od pazuha do slabina. Upotrebljava se i za pticu koja svojim krilima grije jaja koje je izlegla, kao i za ženu koja je prigrlila svoje dijete.

Učenjaci starateljstvo definiraju rekavši da je to briga o djetetu,[32] ili o osobi koja je senilna i ne može biti neovisna, tako da je potrebno donositi odluke u njeno ime, treba je štititi od svega što je uznemirava, treba je opsluživati u fizičkom, psihičkom i intelektualnom smislu kako bi takva osoba bila spremna nositi se sa životnim izazovima i kako bi postala odgovorna osoba.

Starateljstvo nad maloljetnom osobom obavezno je, jer zapostavljanje te obaveze vodi dijete u propast.

Starateljstvo je zajedničko pravo

Starateljstvo je pravo djeteta jer ono ima potrebu za nekim ko će se brinuti o njemu i čuvati ga, brinuti se o njegovim potrebama i odgajati ga. Majka također ima pravo da ima udjela u brizi o svom djetetu, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je nekoj ženi:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ.

"Ti imaš najviše prava nad njim."

Ako je starateljstvo pravo djeteta, onda će majka biti prisiljena brinuti se o njemu ukoliko ne bude neko drugi da to čini umjesto nje, kako dijete ne bi bilo obespravljeno kada je u pitanju njegov odgoj i odrastanje.

---

[32] Da bi starateljstvo bilo obavezno, potrebno je da dijete bude malehno, a roditelji nisu obavezni da se staraju o djetetu kada postane punoljetno. Dijete će imati pravo da izabere kod kojeg od roditelja želi boraviti, a ako se radi o muškom djetetu, može izabrati da živi samo. Međutim, preporučljivo je da se ne odvaja od svojih roditelja, i zabranjeno mu je da prestane biti dobar prema njima. Ako se bude radilo o ženskom djetetu, ono neće imati pravo da se osamostali, jer neće biti sigurna da je neće neko napastvovati i nanijeti i njoj i njezinoj porodici sramotu. Ako ne bude imala oca, onda će je njen staratelj spriječiti da se osamostali.

U nekim presudama koje su donijele šerijatske sudnice došla je potvrda gore navedenom. U jednoj od sudnica donesen je 13. 07. 1933. god. sljedeći zakon: "Svaki staratelj kao i maloljetno dijete imaju pravo na starateljstvo, s tim što je pravo djeteta izraženije, jer ako se staratelju uskrati pravo na staranje, to ne znači da je i djetetu uskraćeno pravo da ima staratelja."

U jednoj drugoj sudnici donesen je 8. oktobra 1928. god. sljedeći zakon: "Ako se neko dobrovoljno javi da izdržava dojenče, majka neće izgubiti na starateljstvo nad njim, nego će ono i dalje ostati pod njenim nadzorom, i niko nema pravo da joj ga oduzme sve dok je dojenče. To je zbog toga kako se djetetu ne bi nanijela šteta zato što je udaljeno od svoje majke koja u svom srcu gaji najveću ljubav prema njemu i koja je najstrpljivija kada je u pitanju briga o njemu."[33]

Majka ima veće pravo na starateljstvo nad djetetom od oca

Roditelji su u stanju da djetetu pruže najkvalitetniji odgoj, jer oni će mu pružiti takvu njegu koja će ojačati njegovo tijelo, razviti njegovu intelektualnu sposobnost, okititi njegovu dušu plemenitim osobinama i pripremiti ga za život.

Ako se desi da se roditelji razvedu, a budu imali zajedničko dijete, majka će imati više prava od oca da se brine oko djeteta ukoliko ne postoji neki razlog koji će dati ocu više prava[34] od majke ili ukoliko dijete ne bude imalo pravo da bira, pa odabere oca.[35]

Razlog zbog kojeg majka ima više prava nad svojim djetetom jeste to što je majka ta koja doji dijete i što bolje poznaje način na koji se dijete odgaja i u stanju je to kvalitetnije učiniti. Ona, kada je u pitanju odgoj djeteta, ima više strpljenja nego čovjek, ima više vremena od muškarca, pa zbog toga ima više prava od muškarca jer je to korisnije za dijete.

---

[33] Građansko pravo od doktora Muhammeda Jusufa Musaa.

[34] Npr. da majka ne ispunjava sve uvjete koji su potrebni da bi mogla biti staratelj.

[35] Da dijete bude toliko odraslo da mu više nije potrebna njega žene.

Abdullah ibn Amr, r.a., prenosi da je neka žena rekla: "Allahov Poslaniče, moj stomak bio je prebivalište ovog djeteta i nalazilo je zaštitu i u mom krilu. Hranilo se iz mojih prsa, a sada njegov otac želi da mi ga oduzme", pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تَنْكِحِي.

"Ti imaš više prava nad njim sve dok se ne udaš."[36]

Jahja ibn Seid prenosi da je Kasim ibn Abdullah rekao: "Omer, r.a., bio je oženjen nekom ensarijkom, pa mu je rodila Asima ibn Omera, r.a. Nakon nekog vremena Omer, r.a., razveo se s njom, i jednom prilikom, kada je Omer, r.a., posjetio Kuba, vidio je svog sina kako se igra pokraj mesdžida. Uzeo ga je i posadio pored sebe na jahalicu. Međutim, ugledala ga je djetetova nana i počela se prepirati s Omerom, r.a., oko djeteta. Nakon toga, otišli su kod Ebu Bekra, r.a., pa Omer, r.a., reče: 'Ovo je moj sin.' Žena reče: 'On je i moj sin.' Ebu Bekr, r.a., reče: 'Pusti majku i njeno dijete.' Nakon toga Omer, r.a.,[37] nikada više nije pokušavao sporiti se oko djeteta.'"[38]

Ibn Abdulber veli: "Ovo je poznato mišljenje i prenosi se i sa spojenim i s prekinutim nizovima prenosilaca, a prihvataju ga svi učenjaci."

U nekim predanjima stoji da je Ebu Bekr, r.a., rekao: "Majka je nježnija, blaža, bolja, i preča je da se brine za dijete sve dok se ne uda."

Ono što je Ebu Bekr, r.a., spomenuo da je majka nježnija i blaža prema djetetu jeste razlog zbog kojeg ona ima više prava da se brine za dijete.

---

[36] Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, El-Bejheki i El-Hakim, koji ga ocjenjuje vjerodostojnim.

[37] Omer, r.a., zastupao je suprotno mišljenje mišljenju Ebu Bekra, r.a., međutim pokorio se onome ko je bio najpozvaniji da sudi i presuđuje među ljudima. I kada je postao halifa, on je sudio po Ebu Bekrovom, r.a., mišljenju i nije se suprotstavljao u tome sve dok dijete ne postane psihički zrelo. Niko od ashaba nije zastupao suprotno mišljenje ovom mišljenju.

[38] Bilježi ga Malik u *Muvettau*.

Ko od srodnika ima više prava na starateljstvo

Zbog toga što majka ima najviše prava da se brine za dijete, učenjaci su zaključili da srodnici s majčine strane imaju više prava na starateljstvo od srodnika s očeve strane. To će se određivati sljedećim redoslijedom: najviše prava imat će majka, a ako majka ne bude u stanju brinuti se za dijete, starateljstvo će se prenijeti na njenu majku (nanu), a ako ni ona ne bude u stanju, starateljstvo će se prenijeti na očevu majku. Nakon toga, starateljstvo će se prenijeti na sestru po ocu i majci, zatim na tetku po majci, a ako ona ne bude u stanju starati se o njemu, onda će se prenijeti na tetku po ocu, zatim na kćerku sestre po ocu i majci, a zatim na kćerku tetke po majci, zatim na majčinu tetku, a nakon toga na očevu tetku, zatim na kćerku očeve sestre, zatim na kćerku brata po ocu i majci, zatim na kćerku majčinog brata, nakon toga na kćerku očevog brata, zatim na tetku po ocu i majci, nakon toga na tetku po majci, a nakon toga na tetku po ocu, zatim na majčinu tetku, nakon toga na očevu tetku, pa na majčinu tetku s očeve strane, a nakon toga na očevu tetku s očeve strane, a prednost s obje strane imat će ona koja je u srodstvu i s majčine i s očeve strane.

Ako dijete nema rodbine koja je gore nabrojana, ili ako ima, ali nije sposobna da se stara o njemu, starateljstvo će se prenijeti na dalje rođake shodno njihovom pravu na nasljedstvo.

Starateljstvo će se prenijeti na oca, pa na njegovog oca, zatim na brata po ocu i majci, zatim na brata po ocu, zatim na bratića po ocu i majci, zatim na bratića po ocu, zatim na amidžu koji je očev brat po ocu i majci, zatim na amidžu koji je očev brat samo po ocu, zatim na amidžu njegovog oca, a nakon njega na amidžu njegovog oca po babi.

Ako ne postoji niko od gore nabrojanih daljih rođaka ili ako postoji, ali, niko od njih nije u stanju biti staratelj, starateljstvo će se prenijeti na još dalje rođake.

U tom slučaju starateljstvo će pripasti djedu po majci, zatim na brata po majci, zatim na bratića po majci, zatim na amidžu po majci, zatim na daidžu po ocu i majci, zatim na daidžu po ocu, zatim na daidžu po majci, a ako dijete ne bude imalo nikakvih rođaka, onda će mu kadija odrediti staratelja koji će se brinuti o njemu. Staratelji će se određivati ovim redoslijedom jer je starateljstvo neizostavno pravo djeteta, a rodbina je najpreča da se brine o njemu, a neki su rođaci preči od drugih.

Bližim rođacima dat će se prednost jer će se oni više truditi oko djeteta, a ako njih nema, ili ih ima, ali ne ispunjavaju sve uvjete da budu staratelji, starateljstvo će se prenositi na rođake koji su po bliskosti odmah poslije njih. Ako ne postoje rođaci, predstavnik vlasti bit će obavezan pronaći staratelja tom djetetu.

Uvjeti da bi se ostvarilo starateljstvo

Za osobu koja preuzima starateljstvo nad djetetom i koja se želi brinuti o potrebama tog djeteta uvjetuje se da bude sposobna da ispunjava tu svoju zadaću. Ako se ispune potrebni uvjeti za to, imat će pravo starati se o djetetu, a ako se ti uvjeti ne ispune, izgubit će pravo na starateljstvo. Te ćemo uvjete sada pobrojati.

1. Zdrava pamet.

Osoba koja je senilna, nenormalna, koja se ne može brinuti ni o samom sebi, ne može se brinuti i o nekom drugom, jer onaj ko nešto ne posjeduje ne može to pokloniti nekome drugom.

2. Punoljetnost.

Maloljetno dijete, pa makar bilo i psihički zrelo, i samo ima potrebu da se neko još uvijek stara o njemu, tako da ono nije u stanju brinuti se o nekom drugom djetetu.

3. Sposobnost nekoga da se brine o djetetu.

Pravo na starateljstvo neće imati osoba koja je slijepa ili ima slab vid, osoba koja posjeduje zaraznu bolest, ili je tako bolesna da se nije u stanju brinuti o sebi, kao i osoba koja je toliko stara da se ne može više ni sama o sebi brinuti, osoba koja je zapustila svoju kuću zbog toga što je često odsutna iz nje, tako da bi zbog te odsutnosti dijete moglo nastradati samo u kući, osoba koja mrzi to dijete, pa makar mu bila bliži rođak, jer u svim ovim slučajevima dijete neće dobiti potrebnu pažnju niti će biti okruženo zdravom atmosferom.

4. Povjerljivost i pozitivne moralne osobine.

Ne može se vjerovati grešniku i nepovjerljivoj osobi da će ispuniti sve svoje obaveze prema djetetu o kojem se stara. Postoji velika mogućnost da će to dijete krenuti njenim putem i poprimiti njene osobine. Ibn el-Kajjim govori o ovom uvjetu pa kaže: "Ispravno je da ovaj uvjet nije neophodan kada je u pitanju starateljstvo, iako to kao uvjet postavljaju Ahmed i Eš-Šafi, kao i neki drugi učenjaci, jer je postavljanje tog uvjeta daleko od onog što je ispravno. Ako bi se bezgrešnost postavila kao uvjet kod osobe koje treba biti staratelj, sva djeca svijeta ostala bi bez staratelja, a narodu bi bilo znatno otežano. Otkako se islam pojavio pa sve do Sudnjeg dana, djeca će biti okružena ljudima koji griješe. Postoji li ijedan slučaj u islamu da je roditeljima oduzeto pravo na starateljstvo zbog toga što su grešnici. Ovo samo otežava situaciju i zbunjuje ljude jer se to primjenjuje u svim vremenima, krajevima i mjestima. Suprotno tome jeste uvjetovanje bezgrešnosti kada je u pitanju starateljstvo prilikom sklapanja braka, jer se to neprestano primjenjuje u svim mjestima i vremenima, selima i gradovima, i pored toga što su većina staratelja za sklapanje braka grešnici a griješenje će biti uvijek popratna pojava među ljudima. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije ni jednom od svojih ashaba zabranio starati se o svom djetetu, pa makar i učinio neki grijeh, i nije im zabranjivao da budu staratelji prilikom sklapanja braka.

Ono što potvrđuje gore navedeno jeste to što roditelj, pa makar bio i grešnik, ipak, svome djetetu želi dobro i ne želi ga upropastiti. On nastoji da svoje dijete uputi na ono što je dobro, i rijetki su slučajevi kada roditelj postupa suprotno ovome. Zakonodavac se u ovom slučaju zadovoljio s prirodnom težnjom da se djetetu dadne ono što je najbolje. Da se kojim slučajem grešniku oduzima pravo na starateljstvo nad djetetom ili prilikom sklapanja braka, glavna briga ovog umeta bila bi potraga za starateljima, i to bi prednjačilo nad svim situacijama u kojima se nekom oduzima pravo na nešto. Pa kako je onda nekome dozvoljeno postupati suprotno onome što smo rekli. Da je kojim slučajem griješenje uzrok oduzimanja starateljstva, onda bi počinjeni blud, pijenje alkohola ili činjenje bilo kojeg drugog velikog grijeha postajalo uzrokom da se čovjek koji je to učinio odvoji od svoje djece. A Allah, dž.š., najbolje zna!”

5. Islam.

Starateljstvo nad djetetom muslimanom neće biti dodijeljeno osobi koja je nevjernik, jer je starateljstvo upravljanje, a Allah, dž.š., nije dozvolio da nevjernici upravljaju vjernicima.

﴿ وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً ﴾

“A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike.”[39] U ovom slučaju propis je isti kao kod starateljstva prilikom sklapanja braka i brige o imetku. To je zbog toga što postoji bojazan da će djetetova vjera biti ugrožena, a najveći cilj jeste da dijete odraste u islamu. Nakon što odraste u islamu, kasnije će teško promijeniti vjeru, a to bi bila najveća šteta koja bi mogla zadesiti to dijete. U jednom hadisu stoji: “Svako dijete rađa se u čistoj vjeri, s tim što ga kasnije njegovi roditelji učine jevrejem, kršćaninom ili vatropoklonikom.”

Učenjaci hanefijskog mezheba i Ibn Kasim od učenjaka malikijskog mezheba, i Ebu Sevr smatraju da je dozvoljeno da starateljstvo nad djetetom muslimanom preuzme žena koja je, prema islamskom učenju, nevjernica, jer će ona samo dojiti dijete i brinuti se o njegovim fizičkim potrebama, a obje te stvari dozvoljeno je koristiti od nevjernice.

---

[39] Sura En-Nisa, 141.

Rafi ibn Sinan primio je islam, a njegova žena odbila je to učiniti. Ona je došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: "Ovo je dijete moja kćerka" (a bila je dojenče ili nešto malo starija), a Rafi također reče: "To je i moja kćerka." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Allahu, uputi ovo dijete na ono što je bolje za nju",[40] pa je dijete pružilo ruke ocu.[41]

Iako učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da je dozvoljeno da se nevjernica stara o muslimanskom djetetu, ipak za to postavljaju određene uvjete: da se ne radi o ženi koja se odmetnula od islama, jer, prema njima, odmetnica od islama zaslužuje da bude uhapšena sve dok se ne pokaje i vrati u islam ili dok ne umre u zatvoru. U tom slučaju takva neće ni imati priliku da se brine o nekom djetetu. A ako se pokaje i vrati u islam, ponovo će imati pravo na starateljstvo.[42]

6. Da žena ne bude udata.

Ako žena bude udata, neće imati pravo na starateljstvo. Abdullah ibn Amr, r.a., prenosi da je neka žena rekla: "Allahov Poslaniče, moj stomak bio je prebivalište ovom djetetu, u mom krilu nalazilo je sigurnost i hranilo se iz mojih grudi, a sada njegov otac želi da mi ga oduzme." Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio joj je:

أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تَنْكِحِي.

"Ti imaš najviše prava nad njim sve dok se ponovo ne udaš."[43]

Ovaj propis važi samo za ženu koja je udata za čovjeka koji nije otac djeteta. Ako se uda za nekog bliskog djetetovog rođaka, npr. za njegovog amidžu, neće izgubiti pravo na starateljstvo, jer i djetetov amidža ima pravo da se stara o njemu jer mu je bližnji rođak, što će biti razlogom da bude pažljiv prema njemu i da ga istinski pazi.

---

[40] Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

[41] Učenjaci za ovaj hadis kažu da je slab. Ibn el-Munzir veli: "Iz hadisa se može zaključiti da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., znao da će ona odabrati oca jer je on učio dovu za to, a jedino je on to mogao učiniti."

[42] Izgubljeno pravo na starateljstvo vratit će se onog momenta kada prestane razlog za zabranu.

[43] Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, El-Bejheki i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

Suprotno tome jeste čovjek stranac koji nije ni u kakvom srodstvu s djetetom; on neće osjećati samilost prema djetetu niti će pomagati svojoj ženi u starateljstvu prema djetetu. Dijete neće osjećati samilost, neće imati prirodno okruženje, tako da neće imati osnovne uvjete da razvija svoje sposobnosti i nadarenosti. Hasan i Ibn Hazm smatraju da udaja ne sprečava ženu da bude staratelj.

7. Sloboda.

To je zbog toga što je rob zauzet svojim obavezama prema svome vlasniku tako da neće imati vremena da se brine o djetetu.

Ibn el-Kajjim veli: "Što se tiče uvjetovanja slobode, za to ne postoji neki dokaz na kojem bi se srca smirila. Taj uvjet postavljaju trojica imama u mezhebima. Imam Malik veli: 'I majka koja je ropkinja ima prava brinuti se za dijete osim ako je njen vlasnik proda nekome drugom i ona se odseli, u tom slučaju otac će imati više prava na brigu o djetetu.' Ovo je najispravnije mišljenje."

Uzimanje naknade za starateljstvo

Naknada za starateljstvo jeste poput naknade za iznajmljivanje dojilje. Majka neće imati pravo da od muža uzima naknadu zbog brige o zajedničkom im djetetu sve dok je udata za njega ili dok je u iddetu, jer je u tom slučaju njen muž obavezan izdržavati je. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

"Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta dužan je da ih prema svojoj mogućnosti hrani i odijeva."[44]

---

[44] El-Bekara, 233.

Nakon isteka *iddeta* žena će imati pravo uzimati naknadu za starateljstvo, jer je Uzvišeni, rekao:

﴿وَإِن كُنَّ أُولَاتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى﴾

“Ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porode, a ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu sporazumjevši se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete.”[45]

Žena koja nije majka djeteta ima pravo na naknadu od momenta kada preuzme starateljstvo nad djetetom, poput žene koja se unajmi da doji dijete svojim mlijekom. Kao što je otac obavezan osigurati naknadu za dojenje i starateljstvo, isto tako obavezan je da ženi koju je unajmio osigura i stan ukoliko ona nema vlastiti stan u kojem živi. Isto tako, obavezan je plaćati služavku, ili osigurati joj služavku, ukoliko joj je potrebna, a on bude u mogućnosti da to učini. Tu naknadu davat će mimo troškova koji su djetetu potrebni za hranu, lijekove, odjeću. On je obavezan davati toj ženi naknadu od momenta kada ona preuzme starateljstvo nad djetetom, i bit će dužan sve dok ne ispuni sve svoje obaveze prema njoj.

Dobrovoljno starateljstvo bez naknade

Ukoliko dijete među rodicama ima nekoga ko bi želio da se brine o njemu bez nadoknade, a njegova majka odbije brinuti se o djetetu osim uz nadoknadu; ako je otac imućan, bit će prisiljen platiti majci djeteta da se brine o njemu, i dijete neće biti predano toj rodici, nego će ostati kod svoje majke, jer će mu njena briga biti korisnija, a njegov je otac u stanju da mu to osigura.

Propis će biti drugačiji u slučaju da je otac siromašan. Tada će se dijete dati rodici koja želi da se bez naknade brine o tom djetetu, jer njegov otac nije u stanju zbog siromaštva da mu osigura skrbništvo njegove majke.

---

[45] Et-Talak, 6.

Ovo je samo u slučaju da je otac obavezan brinuti se o djetetu. Međutim, ako dijete ima imetak od kojeg bi se moglo izdržavati, bit će dodijeljeno rodici koja se želi o njemu brinuti bez naknade kako bi se sačuvao djetetov imetak, i zbog toga što će se o njemu brinuti žena koja je u srodstvu s njime. Ako je otac siromašan, a ni dijete ne bude imalo nikakvog imetka, a njegova majka odbije brinuti se o njemu, osim iz nadoknadu, a ne postoji neka bližnja rodica koja bi se besplatno brinula o njemu, u tom slučaju žena će biti prisiljena brinuti se o njemu, a nadoknada će se smatrati očevim dugom i riješit će se tog duga jedino ako ga isplati ili se žena dobrovoljno odrekne svoga prava.

Prestanak starateljstva

Starateljstvo će prestati onog momenta kada dijete bude u stanju brinuti se samo o sebi, i kada mu ne bude trebala njega žene i kada postane psihički zrelo i samostalno i kada bude u stanju brinuti se o svojim osnovnim potrebama; da samo jede, da se samo čisti, i za to ne postoji neki određeni vremenski period. U obzir će se uzimati samo psihička zrelost i sposobnost za samostalnost. Kada dijete postane psihički zrelo i kada više ne bude u potrebi za njegom žene i bude u stanju da se samo brine o svojim osnovnim potrebama, u tom vremenu prestat će starateljstvo nad njim. Prema mišljenju učenjaka hanefijskog mezheba, doba starateljstva prestat će kada muško dijete napuni sedam, a žensko devet godina. Kod ženskog djeteta određen je veći broj godina zbog pružanja djetetu mogućnosti da se nauči ženskim poslovima i običajima.

U zakonu koji se donesen 1929. god., pod brojem 25., u dvadesetom paragrafu, određuje se starosna dob djeteta kojemu je potrebno starateljstvo. U tom zakonu stoji: "Kadija će imati pravo da muškom djetetu produži period starateljstva sa sedam na devet godina, a ženskom djetetu s devet na jedanaest godina, ukoliko se ukaže potreba za time. Kadiji će biti prepušteno da procijeni situaciju."

U pojašnjenu ovog zakona stoji: “Sve do sada praksa je bila da starateljstvo prestaje kada muško dijete napuni sedam a žensko devet godina.”

Životna praksa pokazala je da se može desiti da dijete i nakon tih godina ne bude sposobno živjeti bez staratelja, pa bi se takvom djetetu nanijela šteta ako bi mu se uskratilo prisustvo žene koja se brinula o njemu, posebno ako je otac djeteta oženjen nekom drugom ženom koja mu nije majka. Zbog toga, mnogobrojne su žalbe žena zbog oduzimanja djece od njih dok su njihova djeca u ovoj dobi. Prema hanefijskom mezhebu, muško dijete bit će predano ocu kada napuni sedam godina jer mu više nije potrebna briga žene, a žensko dijete bit će predano ocu kada postane spolno zrelo.

Učenjaci se razilaze o pitanju kada dijete postaje neovisno o starateljstvu dadilje? Neki kažu da se to dešava kada napuni sedam godina, a neki smatraju da je za to potrebno devet godina. Neki smatraju da dijete postaje spolno zrelo u devetoj godini, a neki misle da se to dešava u jedanaestoj godini. Ministarstvo je uočilo da dobrobit djeteta nalaže da se kadiji dadne sloboda kada je u pitanju određivanje starateljstva i nakon sedam godina, kada je u pitanju muško dijete, i poslije devet godina, kada je u pitanju žensko dijete. Ako kadija procijeni da je za djecu bolje da se i dalje o njima brine žena, može odrediti da se o muškom djetetu brine do devete, a za žensko do jedanaeste godine. Ako procijeni da starateljstvo žene nad djetetom više nije potrebno, može donijeti odluku da se starateljstvo prekine (zakon pod brojem 20).

Pravna praksa u Sudanu o ovom pitanju

Prof. dr. Muhammed Jusuf Musa bilježi da je prisutno mišljenje u šerijatskim sudnicama u Sudanu da starateljstvo nad muškim djetetom prestaje kada ono napuni sedam godina, a nad ženskim djetetom prestaje kada napuni devet godina. 1932. god. 12. XII u Sudanu donesen je zakon pod brojem 34., a na početku tog zakona stoji: “Kadija ima pravo produžiti starateljstvo nad dječakom i nakon što napuni sedam godina i nad djevojčicom nakon što ona napuni devet godina ukoliko se pokaže da postoji potreba za time. Nakon prestanka starateljstva otac i ostali bližnji rođaci brinut će se o djetetu."

U drugom paragrafu ovog zakona stoji: "Ne treba se davati nadoknada dadilji za starateljstvo nad dječakom koji je stariji od sedam godina niti za starateljstvo nad djevojčicom koja je starija od devet godina."

U trećem paragrafu stoji: "Ako bi se otac oženio dadiljom svoga djeteta samo iz namjere da izbjegne obavezu plaćanja nadoknade, taj dug ne bi spao s njega sve dok je u stanju davati nedoknadu toj ženi."

Ako bismo se vratili na opći zakon koji je donesen pod brojem 18/6/1942, koji je donesen u Kartumu 5.12. 1942. god., vidjeli bismo kako pojašanjava ove zakone. Sažetak tog pojašnjenja glasi:

"Šerijatski zakon pod brojem 34. dozvoljava starateljstvo nad dječakom sve dok ne postane punoljetan i nad djevojkom sve dok se ne uda." Nije poznato da je ovakvo mišljenje prisutno u hanefijskom mezhebu. Ovo je jedini slučaj u kojem se u donošenju zakona odstupilo od mišljenja Ebu Hanife i postupilo se po mišljenju imama Malika. Da se zaključiti da je to izuzetak iz pravila u kojem treba poštivati sljedeće:

1. kadija neće imati pravo samovoljno produžavati rok starateljstva sve dok žena koja se stara o djetetu od suda ne zatraži dozvolu da se njeno starateljstvo nad djetetom nastavi. To je zbog toga što interes djeteta to zahtijeva. Također se neće zabraniti ocu da preuzme dijete od žene koja se starala o njemu;

2. ako otac ne bude zadovoljan time da dijete i dalje ostane pod nadzorom žene koja se stara o njemu, ona će biti obavezna da dokaže da je to u interesu djeteta. Ako ne bude u stanju to dokazati, ili ako donese dokaze, ali ne budu dovoljni, od oca će se zatražiti da se zakune da je u djetetovom interesu da on preuzme brigu o njemu. Ako se zakune da će djetetu biti bolje ako on preuzme brigu o njemu, kadija će donijeti odluku da mu se dijete preda, a ako se sustegne od zakletve, dijete mu neće biti predano;

3. ako je dadilja bila odsutna u trenutku kada je dijete trebalo da joj se preda, pa dijete bude dodijeljeno nekom drugom, imat će pravo da se suprotstavi toj presudi i da traži da joj se dijete vrati. Sud će sprovesti isti proces kao i prilikom dodjeljivanja djeteta ženi koja je tada bila prisutna;

4. ako sud odbije dijete dodijeliti jednoj od žena zbog toga što je tako bolje za dijete, pa se kasnije ispostavi da je za dijete ipak bolje da bude s jednom od žena, bit će dozvoljeno da se ponovo pokrene rasprava o tom pitanju. Rasprava će se pokrenuti nakon što se utvrdi da dijete nema nikakve koristi od boravka s muškarcem, tako da nema potrebe da boravi s njime. Dijete će se uzeti od njega i vratiti svome bližem rođaku.[46]

Davanje djetetu izbora nakon što istekne doba u kojem mu je potrebno starateljstvo

Kada dječak napuni sedam godina ili postane psihički zreo, više neće biti potrebno staranje nad njime. Ako se djetetov otac i majka dogovore da dijete i dalje ostane s njom, dogovor će biti ispravan.

Ako se ne slože o tom pitanju, djetetu će biti dana mogućnost izbora[47], pa koga dijete izabere, njemu će i pripasti.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: "يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ زَوْجِي يُرِيدُ أَنْ يَذْهَبَ بِابْنِي وَقَدْ سَقَانِي مِنْ بِئْرِ أَبِي عِنَبَةَ وَقَدْ نَفَعَنِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "هَذَا أَبُوكَ وَهَذِهِ أُمُّكَ فَخُذْ بِيَدِ أَيِّهِمَا شِئْتَ." فَأَخَذَ بِيَدِ أُمِّهِ فَانْطَلَقَتْ بِهِ.

Ebu Hurejra, r.a., pripovijeda da je neka žena došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekla: “Moj muž želi odvesti moje dijete od mene, a ono mi je donosilo vodu s bunara Ebu Anbe i radilo mi je mnoge druge korisne poslove." Allahov Poslanik, s.a.v.s., obraćajući se djetetu, reče: "Ovo je tvoj otac, a ovo tvoja majka, uzmi za ruku ono koje želiš od njih", pa je dijete uzelo majku za ruku, i ona ga je odvela sa sobom.[48]

---

[46] Dr. Muhammed Jusuf Musa, *Građansko pravo u šerijatskom pravu*, str. 516.

[47] Kada je u pitanju davanje djetetu mogućnosti izbora, tu se uvjetuje sljedeće: 1. da oni, između kojih dijete odlučuje, budu sposobni da se staraju o djetetu; 2. da dijete ne bude retardirano. Ako je retardirano, onda će majka imati više prava da se brine o djetetu, pa makar ono bilo i punoljetno, jer je ono u ovoj situaciji poput nekog djeteta, a majka ima više ljubavi prema djetetu i bolje će se brinuti o njemu.

Po ovome je sudio Omer, r.a., Alija, r.a., Šurejh, a to je bilo mišljenje Šafija i učenjaka hanbelijskog mezheba. Ako se dijete ne bi moglo odlučiti, onda bi se taj slučaj rješavao izvlačenjem strelica.

Ebu Hanifa veli: "Preče je da otac uzme dijete, i nije ispravno da se djetetu dadne pravo izbora, jer ono nema pravo da odlučuje, i njegovo se mišljenje ne uzima u obzir. Postoji mogućnost da odabere onoga kod koga će moći raditi što želi, ko ga neće odgajati kako treba, i ko će ga pustiti da radi što god poželi. To će sve upropastiti dijete. Dijete koje nije punoljetno nema pravo da odlučuje."

Malik veli: "Majka ima više prava nad djetetom sve dok ono potpuno ne odraste."

Ovo je propis ukoliko se radi o dječaku, a kada se radi o djevojčici, ona će imati pravo da bira kod kojeg od roditelja želi boraviti kao što je to, prema mišljenju Eš-Šafija, slučaj s dječakom.

Ebu Hanifa veli: "Majka će imati više prava nad djevojčicom sve dok se ona ne uda ili dok ne postane punoljetna."

Malik veli: "Majka će imati više prava nad djevojčicom sve dok se ona ne uda i ne bude imala spolni odnos s mužem."

Prema mišljenju učenjaka hanbelijskog mezheba, otac će imati više prava da se brine djevojčici nakon što ona napuni devet godina, i neće joj se dati pravo izbora. Prije nego što djevojčica napuni devet godina majka će se brinuti o njoj.

U Šerijatu ne postoji neki tekst koji daje prednost jednom od roditelja u odnosu na drugo niti daje općenito pravo djetetu da bira između svojih roditelja.

Učenjaci se slažu da se ne može općenito davati prednost jednom od njih, nego se generalno ne daje prednost onome ko je sklon neprijateljstvu i pretjerivanju, nad onim ko je poznat po dobročinstvu i pravednosti. Također se uvažava sposobnost čuvanja i odgajanja.

---

[48] Bilježi ga Ebu Davud.

Ako je otac nemaran, ili nije u stanju da se brine o djetetu, ili se, jednostavno, ne želi brinuti o djetetu, a majka želi, onda će se pravo na starateljstvo dati majci, kao što to tvrdi Ibn el-Kajjim.

On veli: "Prednost ćemo dati onom roditelju koji će posvetiti više pažnje svome djetetu. Ako će se majka bolje brinuti o djetetu od oca i biti ljubomornija prema njemu, dat će joj se prednost, i neće se starateljstvo određivati izvlačenjem strelica niti davati mogućnost djetetu da bira, jer dijete još nije psihički zrelo pa će dati prednost onom ko mu pruži više zabave. Ako odabere roditelja koji će mu pružiti sve to, neće se obazirati na djetetov izbor nego će se dijete dodijeliti roditelju koji će mu pružiti koristan odgoj i biti bolji za njega. Ovo je jedino rješenje koje Šerijat nudi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Naređujte im da obavljaju namaz nakon sedme godine a istucite ih ako budu izbjegavali namaz nakon desete godine i rastavite ih u postelji.'"

Allah, Uzvišeni, rekao je:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti."[49]

Hasan veli: "Podučite ih, odgojite i podučite ih učenjima vjere."

Ako majka želi da dijete pošalje u školu i poduči ga Kur'anu, a dijete bi više voljelo da se igra sa svojim drugovima, a otac bi ga pustio da to čini, u tom slučaju majka će imati više prava da uzme dijete, i njemu se neće pružiti mogućnost da bira. U svakom slučaju, kada se jedno od roditelja želi o djetetu brinuti onako kako je naredio Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., a drugi je roditelj nemaran prema odgoju, prednost će se dati onome ko se želi brinuti o djetetu.

Ibn el-Kajjim prenosi da je čuo Ibn Tejmijju kako pripovijeda: "Jednom prilikom pred kadijom su se sporili roditelji oko svog djeteta, pa kadija pruži priliku djetetu da izabere kome želi da pripadne, i dijete odabra oca. Kada ga je kadija upitao zbog čega je odabrao oca, dijete reče: 'Majka me svaki dan šalje kod učitelja da učim pisanje, profesor me udara, a otac me pušta da se igram s djecom.' Nakon toga kadija presudi da dijete pripadne majci i reče: 'Ti si preča da se brineš o njemu.'"

---

[49] Et-Talak, 6.

Ibn Tejmijja, također veli: "Ako jedan od roditelja ne bude vodio brigu o obrazovanju djeteta i ne bude mu naređivao da se pridržava Allahovih, dž.š., naredbi bit će grešan i izgubit će pravo na starateljstvo nad djetetom. Svako onaj ko svoje obaveze kao staratelj ne bude izvršavao onako kako treba izgubit će pravo na izdržavanje; ili neka to prepusti nekome drugom ili neka pozove još nekoga da mu pomogne u odgoju djeteta. Treba se pokoravati Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., onoliko koliko je to moguće."

Dijete između oca i majke

Učenjaci šafijskog mezheba kažu: "Ako sin odabere da boravi s majkom, s njom će boraviti noću, a kod oca će odlaziti danju da stječe znanje ili da uči neki zanat. Cilj je da se dijete okoristi, a korist se krije u ovome što smo spomenuli. Ako odabere da boravi kod oca, kod njega će boraviti i danju i noću, ali mu on ne smije zabranjivati da posjećuje majku, jer će ga na taj način prisiliti da bude nepokoran prema majci i da prekida rodbinske veze. Ako se dijete razboli, majka će biti preča da se brine o njemu dok je bolesno, jer je zbog bolesti postalo poput malog djeteta, kome je potrebna posebna njega. Ako djevojčica odabere jednog od roditelja, kod njega će boraviti i danju i noću, ali joj niko ne smije zabranjivati da posjećuje drugog roditelja, ali da ne dulji s posjetom, jer kada se supružnici rastave, oni se više ne mogu ponašati u kući jednog od njih slobodno. Ako se djevojčica razboli, majka će biti preča da se brine o njoj u svojoj kući. Ako se razboli jedan od roditelja, a dijete bude kod onog koji nije bolestan, ne smije mu zabranjivati da posjeti bolesnog roditelja i da bude prisutno u trenutku kada on bude umirao, kao što smo to prethodno spominjali. Ako odabere jednog od roditelja, pa se kasnije predomisli, imat će mogućnost da se preseli kod drugog roditelja. Ako opet, nakon što se vrati, odabere prvog, roditelja, imat će pravo to učiniti. Postoji mogućnost da u određenom vremenu osjeti potrebu da boravi kod jednog roditelja, a kasnije osjeti potrebu da boravi kod drugog, i imat će pravo da bira, kao što ima pravo birati šta će jesti i piti."

Selidba s djetetom

Ako jedan od roditelja bude imao potrebu da putuje, a drugi roditelj ne bude putovao, on će imati više prava nad djetetom, jer putovanje s djetetom, posebno s dojenčetom, nanijet će mu štetu i ugroziti ga. Ovaj propis učenjaci spominju uopćeno i ne izuzimaju putovanje na hadž.

Ako jedno od njih želi otputovati s namjerom da se naseli u drugom mjestu, a putovanje bude nosilo sa sobom neke poteškoće, onda će roditelj koji ne putuje imati više prava nad djetetom. Ako je putovanje sigurno, o tome postoje dva mišljenja koja se prenose od imama Ahmeda:

prvo: starateljstvo će pripasti ocu kako bi mu se pružila mogućnost da odgaja dijete i da mu osigura obrazovanje, i ovo mišljenje zastupaju Malik i Eš-Šafi i po tome je sudio Šurejh;

drugo: majka će imati više prava nad djetetom.

Postoji i treće mišljenje. Ako je otac taj koji se želi preseliti, majka će imati više prava, a ako majka želi odseliti u mjesto gdje se vjenčala s djetetovim ocem, ona će imati više prava nad njim. Ako se bude željela odseliti u neko drugo mjesto, otac će imati više prava nad djetetom. Ovo je mišljenje Ebu Hanife.

Od Ebu Hanife prenosi se i drugo mišljenje, a to je da ukoliko majka bude željela odseliti iz grada na selo, otac će imati više prava nad djetetom, a ako se bude htjela preseliti iz grada u grad, ona će imati više prava nad djetetom. Kao što vidiš, ni jedno od ovih mišljenja ne temelji se na dokazu na kojem bi se srce smirilo.

Ispravno je da treba pogledati šta je korisnije za dijete i koje je mjesto bolje za njegov boravak, pa to i izabrati. Ovi propisi vrijede u slučaju da jedno od supružnika ne želi da putovanjem odvoji dijete od njegovog roditelja i da mu ga na taj način preotme, pa ako se ustanovi da ima tu namjeru, bit će spriječen u tome. A Allah, dž.š.,ukazuje na ono što je ispravno!

Današnja praksa u sudnicama

Šerijatske sudnice danas imaju toliko mnogo propisa da ih je teško pobrojati kada se govori o posebnim sporovima i problemima. Većina ovih propisa ima dokaze i pravila na osnovu kojih su doneseni. Mi ćemo se ovdje zadovoljiti da spomenemo samo te propise.

Prvi propis: u sudnici El-Kurmuz, 10. aprila 1932. god., i u sudnici u Aleksandriji, 29. maja 1932. god., donesen je zakon kojim se odbija zahtjev oca da mu se dodijeli maloljetna kćerka zbog toga što njena majka, koja je njegova supruga, boravi daleko od mjesta gdje inače žive i gdje su se vjenčali. Po zakonu, ovo biva uzrokom da majka izgubi pravo na starateljstvo.

Tu se oslonilo na činjenicu da je Šerijatom potvrđeno da majka ima više prava na starateljstvo prije razvoda braka i poslije toga, te da neposlušnost žene prema njenom mužu ne postaje uzrokom da ona izgubi pravo na starateljstvo. Otac će imati pravo da, ukoliko želi da dijete pripadne njemu, zahtijeva od majke da mu se pokori ukoliko je bračna veza još uvijek prisutna među njima. Ako to ne učini, nego dijete bude samo njemu dodijeljeno, to će se smatrati nepravednim zahtjevom i neće mu se udovoljiti jer će to uskratiti prava majke da vidi svoje dijete.

Na osnovu ovog zakona doneseno je sljedeće pravilo:

Ako se majka djeteta preseli s njime, pa makar i u veoma udaljeno mjesto, otac neće imati pravo oduzeti joj ga, sve dok je među njima prisutna bračna veza, jer u tom slučaju čovjek ima pravo narediti ženi da ostane s njime, tako da će u isto vrijeme dobiti i dijete uz sebe. Isti je slučaj sa ženom koja je u *iddetu* jer je ona obavezna boraviti u kući svoga muža.

Drugi propis donesen je u sudnici Beba, 25. maja 1931. god., i u sudnici Benu Jusuf, 20. jula 1931. god., i u njemu je doneseno sljedeće pravilo: "Zahtjev oca da mu pripadne njegov maloljetni sin zato što on nije u stanju živjeti u mjestu gdje živi djetetova majka i dolaziti da vidi dijete, te da se vrati kući prije noći, bit će odbijen. To važi ukoliko majka boravi u mjestu gdje inače živi, a između tog mjesta i mjesta gdje živi otac ne postoji velika udaljenost, tako da nije u stanju da za isti dan ode i vrati se kući, bez obzira da li je odsustvovanje oca rezultat njegove volje ili ne? U svakom slučaju majka s time nema ništa.

Kada je u pitanju ovakva vrsta zahtjeva, u obzir su uzete činjenice da se otac oženio majkom djeteta u njenom mjestu i, dok su bili u braku, preselili su se u drugo mjesto gdje se on s njom razveo, a njen je *iddet* prestao onog momenta kada se porodila. Ona je nakon toga nastavila živjeti u gradu Baba, gdje je dobila presudu 29. oktobra 1930. god., da dijete pripada njoj u trenutku kada je njen muž boravio u mjestu Benu Mizar. Sve se završilo tako što je on nastavio živjeti u Esjutu, gdje je imao posao i gdje je podigao ovu tužbu tražeći da mu se dodijeli njegova kćerka koja je imala dvije godine i osam mjeseci."[50]

Treći propis: u sudnici Dimnehur, 25. oktobra 1927. god., donesen je zakon u kojem stoji da dadilja koja nije majka djetetu nema pravo s njime preseliti u neko drugo mjesto osim s dozvolom oca djeteta.

Međutim, neki učenjaci smatraju da je to zabranjeno samo u slučaju da se preseli u neko veoma udaljeno mjesto, npr. da odseli tako daleko da otac nije u stanju vratiti se u istom danu prije noći kući, i u tome ne prave razliku između majke djeteta i neke druge žene.[51]

Zbog toga smatramo da je neophodno pridržavati se ovih propisa koji su doneseni u sudnicama, a koji se smatraju praktičnom primjenom šerijatskih tekstova. U njima se rješavaju problemi iz praktičnog života. Međutim, kadija je dužan uzeti u obzir sve okolnosti i specifičnosti vremena u kojem živi.

---

[50] *Advokati* str. 165.

[51] *Službeno glasilo šerijatskih sudnica*, str. 336. Pogledaj sličnu presudu koja se desila 15. aprila 1931. god., u poglavlju *Advokati*, str. 163.

KAZNENO PRAVO

KAZNENO PRAVO (EL-HUDUD)

Definicija kaznenog prava

Riječ *hudud* množina je od riječi *hadd* i njeno osnovno značenje jeste: pregrada koja je postavljena između dvije stvari.

Neki kažu da ova riječ označava ono što jednu stvar razdvaja i razlikuje od drugih.

Ova riječ upotrebljava se kada želimo reći: granice kuće, granice zemlje i sl.

U arapskom jeziku koristi se u značenju zabrane. Kazne za učinjene prijestupe i grijehe nazvane su ovom riječju *hudud*, jer te kazne u većini slučajeva sprečavaju grešnika da se ponovo vrati tom grijehu zbog kojeg je kažnjen. Ova se riječ upotrebljava i za sami grijeh. Uzvišeni je rekao:

﴿ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا ﴾

"To su Allahove granice, i ne približujte im se!"[52]

U šerijatskoj terminologiji, to je kazna koja je predviđena za onog ko se ogriješi o Allahovu, dž.š., naredbu. Ovim imenom ثب naziva se presuda koju kadija donese preventivno jer je to njegovo pravo, niti se ovim imenom naziva odmazda za učinjenu štetu čovjeku, jer je to pravo čovjeka kome je nanesena šteta.

---

[52] Sura El-Bekara, 187.

DJELA ZBOG KOJIH NJIHOV POČINILAC ZASLUŽUJE DA BUDE KAŽNJEN

Kur’an i sunnet određuju posebnu vrstu grijeha zbog kojih njihov počinilac treba biti kažnjen a koji se nazivaju Djela koja su po Šerijatu kažnjiva (*džeraimul-hudud*). To su sljedeći grijesi: blud, potvora, krađa, konzumiranje alkohola, borba protiv muslimana, odmetništvo od vjere i urota protiv muslimana. Onaj ko učini jedan od ovih grijeha bit će kažnjen predviđenom kaznom za taj grijeh. Ako neoženjen muškarac ili neudata žena počine blud, bit će bičevani, oženjen muškarac ili udata žena koji počine blud, bit će kamenovani. Uzvišeni je rekao:

﴿وَاللاَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِن نِّسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُواْ عَلَيْهِنَّ أَرْبَعةً مِّنكُمْ فَإِن شَهِدُواْ فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّىَ يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللّهُ لَهُنَّ سَبِيلاً﴾

“Kada neka od žena vaših blud počini, zatražite da to protiv njih četverica od vas posvjedoče, pa ako posvjedoče, držite ih u kućama sve dok ih smrt ne umori ili dok im Allah ne nađe izlaz neki.”[53]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

خُذُوا عَنِّي، خُذُوا عَنِّي، قَدْ جَعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلاً: الْبِكْرُ بِالْبِكْرِ جِلْدُ مَائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ وَالثَّيِّبُ بِالثَّيِّبِ جِلْدُ مِائَةٍ وَالرَّجْمُ.

“Poslušajte me, poslušajte me, Allah, dž.š., našao im je adekvatno rješenje. Ako neoženjen muškarac i neudata žena počine blud bit će bičevani sa stotinu udaraca i izolirani godinu dana. Ako oženjen muškarac i udata žena počine blud bit će bičevani sa stotinu udaraca i kemenovani.” Kazna za potvoru jeste osamdeset udaraca bičem. Uzvišeni je rekao:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاء فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

---

[53] En-Nisa, 15.

“One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udaraca biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi.”[54]

Kazna za krađu jeste odsijecanje ruke. Uzvišeni je rekao:

﴿ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُواْ أَيْدِيَهُمَا جَزَاء بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِّنَ اللّهِ وَاللّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.”[55]

Kazna za činjenje nereda na Zemlji jeste ili pogubljenje, ili razapeće, ili protjerivanje iz zemlje, ili odsijecanje ruku i nogu unakrst. Uzvišeni je rekao:

﴿ إِنَّمَا جَزَاء الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُواْ أَوْ يُصَلَّبُواْ أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلافٍ أَوْ يُنفَوْاْ مِنَ الأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾

“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika.”[56]

Kazna za konzumiranje alkohola jeste osamdeset ili četrdeset udaraca bičem, a o tome ćemo govoriti podrobnije kada za to dođe vrijeme. Kazna za odmetništvo jeste pogubljenje, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ.

“Ubijte onoga ko promijeni svoju vjeru.”

Kazna za urotu protiv muslimana jeste pogubljenje. Uzvišeni rekao je:

---

[54] En-Nur, 4.

[55] El-Maida, 38.

[56] El-Maida, 33.

﴿وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli.”[57]

Argument su i Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

إِنَّهُ سَتَكُونُ بَعْدِي هِنَاتٌ وَهِنَاتٌ فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُفَرِّقَ أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ وَهُمْ جَمِيعٌ فَاضْرِبُوهُ بِالسَّيْفِ كَائِنًا مَنْ كَانَ.

“Poslije mene desit će se mnoga razilaženja. Onoga ko htjedne razjediniti muslimane u trenutku kada su oni složni udarite sabljom bez obzira o kome se radilo.”

PRAVEDNOST OVIH KAZNI

Ove kazne, zbog toga što ostvaruju općedruštvenu korist i čuvaju sigurnost i red jesu na vrhuncu pravednosti.

Blud spada u najogavnije i najprljavije grijehe te predstavlja napad na čovjekovu ličnost, čast i ugled te ruši bračnu zajednicu. Blud je izvor mnogih drugih štetnih pojava koje narušavaju stabilnost jednog društva i pojedinaca, ruši snagu jednog naroda. I pored toga, islam traži da se prvo dobro provjeri da li je do činjenja bluda uistinu došlo, pa je postavio uvjete koje je gotovo nemoguće ispuniti.

Kazna za blud ima više za cilj da prepadne i zastraši ljude da ga ne čine, nego da se izvrši sama kazna nad počiniocem tog djela.

---

[57] El-Hudžurat, 9.

Potvora čednih muslimana i muslimanki jeste grijeh koji uništava porodicu i rastavlja muža i ženu. Porodica je osnovna ćelija društva, pa ako je porodica stabilna, stabilno je i društvo, a ako je porodica uništena, i društvo će biti uništeno. Propisivanje bičevanja s osamdeset udaraca za onoga ko potvori nekoga da je učinio blud, a za to nema svjedoka, u sebi sadrži vrhunac mudrosti i općedruštvenih koristi kako se ne bi neko prevario i odlučio napasti čast nekog čovjeka i povrijediti ga.

Krađa nije ništa drugo do napad na imetak ljudi i poigravanje njime. Imetak je jedna od najdražih stvari čovjeku. Odsijecanje ruke kao kazna za krađu propisano je kako bi se imeci ljudi učinili sigurnim, i kako bi čovjek znao da mu je najdraža stvar koju posjeduje zaštićena, a ovo se ubraja u odlike islamskog zakona.

Rezultati primjene ovog zakona očiti su u zemljama u kojima ga praktično primjenjuju. U njima vlada sigurnost, imeci su zaštićeni i sigurni od onih koji su van zakona.

Savez sovjetskih republika na kraju je bio prisiljen pooštriti kazne za krađu jer su ljudi shvatili da samo hapšenje prijestupnika nije dovoljno da spriječi sve veći broj krađa. Oni su donijeli zakon po kojem se onaj ko je ukrao treba strijeljati.[58]

Onima koji se bore protiv muslimana i koji čine nered na Zemlji i šire smutnju, ugrožavaju sigurnost, i koji se bore protiv zakona i reda – kazna im je da im se ruke i noge odsijeku unakrst ili da se protjeraju iz zemlje.

Konzumiranje alkohola oduzima čovjeku pamet i razum, a kada čovjek izgubi pamet i razum, ne preže od bilo kojeg grijeha. Ako bude bičevan zbog toga, to će ga spriječiti da ponovo pije alkohol, a ujedno će biti upozorenje i ostalima da to ne čine.

---

[58] Ovo se spominje u časopisu El-Ehram, 14/8/1963. god. U SSSR-u pogubljene su tri osobe, jer su bile optužene za krađu, jer gotovo da nije bilo dana a da se ne desi neka krađa.

OBAVEZNOST IZVRŠENJA KAZNE

Izvršenje kazne nad onima koji su učinili prijestup donosi mnogo koristi ljudima jer sprečava širenje nereda i upuštanje u ono što je vjerom zabranjeno. To će svakom pojedincu donijeti sigurnost, čuvat će njegovu čast, imetak, slobodu, plemenitost.

هَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: حَدٌّ يُعْمَلُ فِي الأَرْضِ خَيْرٌ لأَهْلِ الأَرْضِ مِنْ أَنْ يُمْطَرُوا أَرْبَعِينَ صَبَاحًا .

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:[59] "Bolje je jednom narodu da postoji jedna šerijatska kazna nego da im kiša pada četrdeset dana."[60]

Svaki pokušaj da se spriječi izvršenje šerijatske kazne jeste, u isto vrijeme, borba protiv Allahovih, dž.š., propisa, jer je to ustvari potvrđivanje loših djela i želja za njihovim širenjem toga.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ دُونَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللهِ فَهُوَ مُضَادٌّ اللهِ فِي أَمْرِهِ .

"Onaj ko se zauzima za to da se ne provede izvršenje šerijatske kazne, on je protiv izvršenja Allahove, dž.š., naredbe."[61]

Dešava se da se čovjek smiluje na onoga ko je počinio grijeh. Međutim, islam potvrđuje da je to u suprotnosti s vjerovanjem jednog muslimana, jer vjerovanje podrazumijeva čistoću i udaljenost od grijeha i činjenje svega što će čovjeka učiniti moralnim i plemenitim. Uzvišeni je rekao:

﴿ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾

---

[59] Bilježe ga En-Nesai i Ibn Madža.

[60] U nizu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Džerir ibn Zejd ibn Abdullah el-Bedželi, a njegova su predanja slaba i ne prihvataju se.

[61] Bilježe ga Ahmed, Ebu Davud, i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara bičem, svakog od njih, i neka vas pri vršenju Allahovih propisa ne obuzima prema njima nikakvo sažaljenje, ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete, i neka kažnjavanju njihovu jedna skupina vjernika prisustvuje!”[62]

Samilost prema cijelom društvu preča je od samilosti prema jednom pojedincu.

Strog je zbog toga ne bi li se grijeha klonili, a onaj ko je odlučan neka promisli prema kome treba biti samilostan.

ZAUZIMANJE ZA NEIZVRŠENJE ŠERIJATSKIH KAZNI

Strogo je zabranjeno da se neko zauzima da se šerijatska kazna ne izvrši, jer je to borba protiv općedruštvene koristi i potpomaganje onih koji čine prijestupe kako bi izbjegli posljedice svojih djela. Ovo je zabranjeno nakon što stvar bude prijavljena kadiji, jer zauzimanje u tom slučaju sprečava kadiju da obavlja svoj posao onako kako treba i otvara prostora za poništenje šerijatskih kazni. Međutim, prije nego što kadija sazna za počinjeno zlodjelo, nema smetnje da se prikrije sramota čovjeka koji je to uradio i da se zauzima da se on ne kazni.

عِنْ عَمْرِ ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَافُوا الْحُدُودَ فِيمَا بَيْنَكُمْ فَمَا بَلَغَنِي مِنْ حَدٍّ فَقَدْ وَجَبَ.

Amr ibn Šuajb, prenosi od njegovog oca, od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Opraštajte jedni drugima kazne, jer ako tužba stigne do mene, onda se kazna mora izvršiti.”[63]

Safvan ibn Umejja, r.a., prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što je on tužio nekog čovjeka da mu je ukrao ogrtač, pa se kasnije zauzimao za njega da mu se ruka ne odsiječe, rekao:

---

[62] Sura En-Nur, 2.

[63] Bilježe ga Ebu Davud, En-Nesai i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

هَلاَّ كَانَ قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي بِهِ .

“Zašto se nisi zauzeo da se ne kazni prije nego što si mi ga doveo?”[64]

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَتْ امْرَأَةٌ مَخْزُومِيَّةٌ تَسْتَعِيرُ الْمَتَاعَ وَتَجْحَدُهُ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَطْعِ يَدِهَا فَأَتَى أَهْلُهَا أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَكَلَّمُوهُ فَكَلَّمَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أُسَامَةَ لاَ أَرَاكَ تَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ. ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا فَقَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ قَطَعُوهُ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا .

Prenosi se od Aiše, r.a., da je rekla: “Jedna žena iz plemena Mahzum ukrala je nešto, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da joj se odsiječe ruka. Njena porodica, došla je kod Usame ibn Zejda, r.a., da se zauzme kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za nju. On je otišao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kada se počeo zauzimati za nju, on mu je rekao: ‘Usama, nisam mislio da ćeš se zauzimati za to da se ne izvrši naredba Allaha, dž.š.’ Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je i rekao: ‘Narodi prije vas propali su zbog toga što ako bi neki uglednik među njima nešto ukrao, ne bi ga kaznili, a ako bi ukrao neko ko nije ugledan, kaznili bi ga. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, da je Fatima, kći Muhammedova, ukrala, odsjekao bih joj ruku.’ Nakon toga, naredio je da se odsiječe ruka ovoj ženi.”’[65]

---

[64] Bilježe ga Ahmed, autori *Es-Sunena* i El-Hakim, koji ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

[65] Bilježe ga Ahmed, Muslim i En-Nesai.

OSLOBAĐANJE OD IZVRŠENJA KAZNE ZBOG NEKIH SUMNJI

Šerijatska kazna jeste kazna koja nanosi štetu na tijelu čovjeka koji je učinio prijestup. Međutim, nije dozvoljeno optužiti niti kazniti čovjeka ako za to ne postoji opravdan razlog. Taj opravdan razlog utvrđuje se pomoću jasnog dokaza u koji nema nikakve sumnje. Ukoliko postoji ikakva sumnja, to će biti dovoljno da se optuženi čovjek oslobodi kazne. Zbog toga, sve optužbe i sumnje u kojima je postojala nedoumica nisu uzimane u obzir jer postoji velika vjerovatnoća da je u pitanju greška.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِدْفَعُوا الْحُدُودَ مَا وَجَدْتُمْ لَهَا مَدْفَعًا .

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ukoliko postoji ikakav razlog, nemojte izvršiti kaznu.”[66]

وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اِدْرَأُوا الْحُدُودَ عَنِ الْمُسْلِمِينَ مَا اسْتَطَعْتُمْ: فَإِنْ كَانَ لَهُ مَخْرَجٌ فَخَلُّوا سَبِيلَهُ: فَإِنَّ الْإِمَامَ لَأَنْ يُخْطِىءَ فِي الْعَفْوِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يُخْطِىءَ فِي الْعُقُوبَةِ .

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Koliko god ste u stanju da spriječite izvršenje kazne nad muslimanom, učinite to. Ako postoji ikakav izlaz za njega, pustite ga, jer bolje je da sudac pogriješi kada oprosti, nego da pogriješi kada kazni.”[67]

Et-Tirmizi spominje da se ove riječi prenose kao riječi nekog od ashaba, te da je to ispravnije. On veli: “Ove riječi prenose se od većeg broja ashaba.”

---

[66] Bilježi ga ibn Madža.

[67] Bilježi ga Et-Tirmizi.

Vrste sumnji

Učenjaci hanefijskog i šafijskog mezheba govore o sumnjama, i svako od njih ima posebno mišljenje o ovom pitanju.

Mišljenje učenjaka šafijskog mezheba

Učenjaci šafijskog mezheba smatraju da se ove sumnje dijele na tri vrste.

1. Sumnja u mjesto

To je sumnja u mjesto gdje je grijeh počinjen, npr. da li je muž imao spolni odnos sa suprugom dok je imala menstruaciju ili dok je postila, ili da li je imao spolni odnos u njenu stražnjicu. U ovom slučaju, sumnja postoji kada je u pitanju mjesto gdje je grijeh počinjen. Generalno gledano, samo muž ima pravo da ima spolni odnos sa svojom ženom. Iako on nema pravo da ima spolni odnos s njome dok je ona u menstruaciji ili dok posti; ili da ima spolni odnos u njemu stražnjicu, ipak, činjenica da su ta mjesta na neki način njegovo pravo ukazuje na postojanje sumnje u mjesto gdje je grijeh učinjen. Postojanje sumnje podrazumijeva oslobađanje od izvršenja kazne bez obzira da li je počinilac bio uvjeren da je to dozvoljeno ili zabranjeno, jer sumnja se ne temelji na uvjerenju. Sumnja se u ovom slučaju temelji na mjestu gdje je grijeh učinjen i na šerijatskom pravu koje on ima kada je u pitanju to mjesto.

2. Sumnja u počinitelja grijeha

Primjer toga jeste čovjek kome se neka žena prvu bračnu noć predstavila da je njegova, pa se kasnije ispostavi da ona nije njegova žena. U ovom se slučaju sumnja temelji na čovjekovom uvjerenju da je učinio nešto što je dozvoljeno. Ovo uvjerenje donosi sumnju kada je u pitanju počinilac, tako da će on biti oslobođen od izvršenja kazne za počinjeno djelo. Međutim, ukoliko on to učini znajući da mu to nije dozvoljeno, onda nema nikakve sumnje i kazna će se izvršiti.

3. Sumnja kada je u pitanju dozvoljenost ili zabranjenost djela

Ovdje se misli na to da li je djelo koje je čovjek učinio dozvoljeno ili zabranjeno. Ova sumnja temelji se na razilaženju učenjaka o nekom pitanju. Sve u čemu su se oni razišli glede pitanja da li je nešto dozvoljeno ili zabranjeno, to razilaženje smatrat će se sumnjom i zbog te sumnje kazne se neće izvršiti. Npr. Ebu Hanifa smatra da je sklapanje braka dozvoljeno i bez dozvole staratelja, a imam Malik smatra da je sklapanje braka ispravno i bez prisustva svjedoka, dok većina učenjaka smatra da to nije dozvoljeno. Rezultat ovog razilaženja jeste to da kazna neće biti izvršena nad onim ko u ovakvom braku bude imao spolni odnos sa ženom, jer se učenjaci razilaze oko ispravnosti ovog braka. To razilaženje bit će uzrok pojave sumnje, pa makar počinilac tog djela smatrao da je to što je učinio zabranjeno, jer to uvjerenje nimalo ne utječe na izvršenje kazne zbog toga što se učenjaci razilaze u tome da li je to djelo dozvoljeno ili zabranjeno.

Mišljenje učenjaka hanefijskog mezheba

Učenjaci hanefijskog mezheba smatraju da se ove sumnje dijele na dvije vrste.

1. Sumnja kada je u pitanju učinjeno djelo

Ova sumnja odnosi se na onoga kome nije jasno da li je neko djelo dozvoljeno ili ne, a ne na onoga kome je jasno da li je to djelo dozvoljeno ili zabranjeno. Ova sumnja utvrđuje se kada je u pitanju onaj kome nije jasno da li je neko djelo dozvoljeno ili zabranjeno, a ne postoji ni jedan dokaz koji ukazuje na to da je to djelo dozvoljeno, nego postoji samo mišljenje njegovog počinioca. Primjer toga jeste čovjek koji bude imao spolni odnos sa ženom s kojom se razveo tri puta, ili jednim neopozivim razvodom braka, dok je ona u *iddetu.* Objašnjenje toga jeste činjenica da je brak prestao, i da je mužu njegova žena postala zabranjenom, a razlog je toga razvod braka. Bračna veza ostala je još samo kada je u pitanju utvrđivanje potomstva, dok je spolni odnos sa ženom s kojom se na taj način razveo zabranjen. To će se smatrati bludom, i za sobom će povlačiti kaznu, osim ako počinilac tog djela bude tvrdio da je mislio da je to dozvoljeno i da je to mišljenje temeljio na nekom dokazu, a to je da brak i dalje traje zbog utvrđivanja potomstva i zabrane udavanja za nekog drugog, pa je zbog toga on smatrao da mu je ta žena i dalje dozvoljena. Iako se ovo ne smatra ispravnim dokazom, ipak se zbog počiniteljevog uvjerenja da je to valjan dokaz, smatra oslobađajućim od kazne, zato što je on sumnjao u dozvoljenost toga. Kada je u pitanju sumnja, uvjetuje se da ne postoji neki jasan dokaz koji u osnovi zabranjuje to djelo. Ukoliko ne postoji dokaz da je nešto strogo zabranjeno, ili ako uvjerenje da je nešto dozvoljeno nije potvrđeno, to će se smatrati sumnjom. Ukoliko se ustvrdi da je počinilac nekog djela znao da je to djelo strogo zabranjeno, kazna će se obavezno sprovesti nad njim.

2. Sumnja kada je u pitanju mjesto izvršenja djela

Ovu vrstu sumnje nazivaju pravnom sumnjom ili sumnjom posjedovanja. Ova sumnja temelji se na dilemi o šerijatskom propisu o dozvoljenosti mjesta. Kada je u pitanju ovakva vrsta sumnje, uvjetuje se da se ona temelji na jednom od šerijatskih propisa, a to će se ostvariti donošenjem šerijatskog dokaza koji negira zabranu, jer sumnja postoji zbog djela počinitelja, tako da je svejedno da li je on smatrao da je to dozvoljeno ili je znao da je zabranjeno. Sumnja u ovom slučaju postoji na osnovu nekog šerijatskog dokaza, a ne na osnovu postojanja znanja ili njegovog nepostojanja.

KO ĆE IZVRŠITI ŠERIJATSKU KAZNU

Učenjaci se slažu da je vlast, ili neko ko je opunomoćen od strane vlasti, izvršiti kaznu, te da nije dozvoljeno pojedincima da sami izvršavaju te kazne. Et-Tahavi prenosi od Muslima ibn Jesara, a on od nekog ashaba, da je rekao: “Zekat, šerijatske kazne, ratni plijen i džuma-namaz, pravo su vladara.”

Et-Tahavi veli: “Nije nam poznato da se neko od ashaba razilazio s njim o ovom pitanju.”[68]

El-Bejheki bilježi predanje Haridža ibn Zejda, od njegovog oca, a bilježi ga i od Ebu Zinada, od njegovog oca, a on od učenjaka do čije se riječi držalo u Medini, da su rekli: “Niko ne smije izvršiti šerijatsku kaznu mimo znanja vladara, osim što je čovjeku dozvoljeno kazniti svoga roba ili ropkinju za blud.”

Jedna skupina prijašnjih učenjaka, a među njima i Eš-Šafi, smatra da je čovjeku dozvoljeno kazniti svoga roba, a kao dokaz navode predanje koje se prenosi od vladara pravovjernih Alije, r.a., da je ropkinja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rodila dijete kao rezultat bluda, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio Aliji, r.a., da izvrši šerijatsku kaznu nad njome. Kada je Alija, r.a., došao kod nje, vidio je da je ona još uvijek u nifasu, pa je o tome obavijestio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on mu je rekao:

إِذَا جَفَّتْ مِنْ دَمِهَا فَأَقِمْ عَلَيْهَا الْحَدَّ أَقِيمُوا الْحُدُودَ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.

“Kada se očisti od krvi, izvrši kaznu nad njome. Kažnjavajte svoje robove kada prekrše šerijatsku zabranu.”[69]

Ebu Hanifa veli: “Vlasnik roba treba tužiti vladaru i ne smije sam izvršiti kaznu.”

PROPISANOST SAKRIVANJA GREŠKI KOJE SU LJUDI POČINILI

Postoji mogućnost da prikrivanje grijeha, koje neki ljudi učine, može biti djelotvoran lijek onima koji su se upustili u činjenje onoga što je vjerom zabranjeno i što se smatra grijehom. Može se desiti da se oni poslije toga iskreno pokaju i započnu novi čisti život. Zbog toga, islam je propisao da oni koji vide nekog čovjeka kako čini neki grijeh to sakriju od ostalih ljudi i da ne budu brzopleti kada je u pitanju otkrivanje njihovog grijeha.

---

[68] Ibn Hazm tvrdi da se o ovom pitanju s ovim ashabom razilazilo dvanaest ashaba.

[69] Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud, Muslim, El-Bejheki i El-Hakim.

Prenosi se od Seida ibn el-Musejjeba da je on čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako čovjeku po imenu Hezal iz plemena Eslem, a koji je došao da prijavi nekog čovjeka da je učinio blud, prije nego je objavljen ajet:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاء فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا
لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

'One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, s osamdeset udara biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi', rekao:

يَا هَزَالُ لَوْ سَتَرْتَهُ بِرِدَائِكَ كَانَ خَيْرًا لَكَ.

"Hezale, bolje bi ti bilo da si ga sakrio svojim ogrtačem."

Jahja ibn Seid rekao je: "Ispričao sam ovaj hadis na jednom skupu gdje je prisustvovao Jezid ibn Nuajm ibn Hezal el-Eslemi, pa je on rekao: 'Hezal je bio moj djed, a ovaj je hadis vjerodostojan."

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ سَتَرَ اللهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أَخِيهِ كَشَفَ اللهُ عَوْرَتَهُ حَتَّى يَفْضَحَهُ فِي بَيْتِهِ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko prikrije sramotu brata muslimana, Allah, dž.š., prikrit će njegovu sramotu na Sudnjem danu, a ko otkrije sramotu svoga brata muslimana, Allah, dž.š., otkrit će njegovu sramotu, pa će biti osramoćen u svojoj kući."[70]

Ako je prikrivanje nečijeg grijeha dozvoljeno, onda se svjedočenje o tome da je neko počinio grijeh smatra postupanjem suprotno onome što je preče učiniti i smatra se pokuđenim. Međutim, ovo je preporučeno samo u slučaju kada se radi o čovjeku koji nije poznat kao bludnik i koji prije toga nije sumnjičen za to. Ako stvar dođe dotle da čovjek počne to činiti stalno, onda je preče posvjedočiti protiv njega, nego kloniti se svjedočenja.

---

[70] Bilježi ga Ibn Madža.

Cilj islama jeste čišćenje zemlje od svih vrsta grijeha i griješenja, a to će se desiti ako se počinioci grijeha pokaju ili se spriječe u njihovom činjenju. Ukoliko se ispostavi da se čovjek upustio u stalno činjenje bluda, i da tome ne pridaje nikakvu pažnju, onda je obavezno očistiti zemlju od toga grijeha: ili na taj način što će se on pokajati, a ako se to ne desi, onda će se nad njim sprovesti šerijatska kazna. Suprotna tome jeste situacija u kojoj čovjek jednom ili više puta učini blud, ali daleko od očiju ljudi, pa se poslije toga pokaje, u tom slučaju preporučljivo je sakriti njegovu sramotu.[71]

Sakrivanje sopstvenih mahana

Musliman je obavezan sakrivati svoje sopstvene mahane i grijehe i ne sramotiti se pričajući ljudima o tome, pa da vladar bude primoran da ga zbog toga kazni.

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ آنَ لَكُمْ أَنْ تَنْتَهُوا عَنْ حُدُودِ اللهِ مَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ هَذِهِ الْقَاذُورَةِ فَلْيَسْتَتِرْ بِسِتْرِ اللهِ فَإِنَّهُ مَنْ يُبْدِ لَنَا صَفْحَتَهُ نُقِمْ عَلَيْهِ كِتَابَ اللهِ.

Zejd bin Eslem, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ljudi, došlo je vrijeme da se ne izlažete kaznama koje je Allah, dž.š., propisao. Ko uradi neko kažnjivo djelo neka to sakrije, jer ko nam ispriča da je uradio neko kažnjivo djelo, mi ćemo ga kazniti kaznom koju je Allah, dž.š., propisao."[72]

---

[71] Pogledaj str. 164., tom 3, komentare Šelbija na mišljenja Zejleija, koja se navode u djelu *El-Hudud*, autora Buhnesija.

[72] Bilježi ga imam Malik u svom Muvettau.

IZVRŠENJE KAZNE NAD GREŠNIKOM BIVA UZROKOM BRISANJA NJEGOVIH GRIJEHA

Većina učenjaka smatra da ukoliko se izvrši kazna nad čovjekom koji ju je zaslužio čineći neki grijeh, bit će mu izbrisani grijesi pa neće zbog tih grijeha biti kažnjen na ahiretu.

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: تُبَايِعُونِي عَلَى أَلاَّ تُشْرِكُوا بِاللهِ شَيْئًا، وَلاَ تَزْنُوا، وَلاَ تَسْرِقُوا، وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللهِ وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَتَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ فَأَمْرُهُ إِلَى اللهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ.

Ubada ibn es-Samit, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom rekao: "Dajte mi prisegu da nećete pripisivati Allahu, dž.š., druga, da nećete blud činiti, da nećete krasti, da nećete ubijati onoga koga je Allah, dž.š., zabranio da se ubija, osim s pravom. Ko ispuni svoj zavjet dobit će nagradu od Allaha, dž.š., a ko učini neki od ovih grijeha i bude kažnjen zbog toga, to će mu biti iskup za grijehe.[73] Ko tajno uradi neki od ovih grijeha bit će prepušten Allahovoj milosti; ako htjedne, oprostiti će mu, a ako htjedne, kaznit će ga."[74]

Pored toga što izvršenje kazne briše grijehe čovjeka nad kojim je kazna izvršena, ono, u isto vrijeme, upozorava sve ljude da se ne upuštaju u činjenje tog grijeha, tako da se to ujedno smatra i upozorenjem i kaznom.

---

[73] Bit će iskup za sve grijehe osim za pripisivanje druga Allahu, dž.š., jer je Allah, dž.š., rekao: "Allah neće oprostiti da Mu se neko ravnim smatra."

[74] Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

IZVRŠAVANJE ŠERIJATSKIH KAZNI U MJESTIMA GDJE ŽIVE NEVJERNICI, A PROTIV KOJIH MUSLIMANI VODE RAT

Jedna skupina učenjaka smatra da se šerijatske kazne trebaju izvršavati i u mjestima gdje žive nevjernici protiv kojih muslimani vode rat (*darul-harb*), i da je to poput izvršenja kazne u mjestima gdje žive muslimani, jer je naredba za izvršenje kazni općenita i ne spominju se nikakvi izuzeci. Među onima koji zastupaju ovo mišljenje jesu Malik i Lejs ibn Sa'd.

Ebu Hanifa i neki drugi učenjaci kažu: "Ukoliko neki zapovjednik napadne s muslimanima neko mjesto gdje žive nevjernici, on neće izvršavati šerijatske kazne nad svojim vojnicima, osim ako se ne radi o namjesniku u Egiptu, Šamu, Iraku, i sl., i on će imati pravo izvršavati šerijatske kazne nad svojim vojnicima."

Njihov je dokaz to što izvršenje kazne u tim situacijama može navesti neke muslimane da se priključe nevjernicima. Ovo je mišljenje ispravnije zbog toga što je ovo jedna od kazni koje je propisao Allah, dž.š., a On je naredio da se te kazne ne izvršavaju, dok su muslimani u ratu zbog postojanja mogućnosti da se ne prouzrokuje još veće zlo. Od imama Ahmeda, Ishaka ibn Rahevejha, El-Evzaija i drugih islamskih učenjaka prenosi se da su oni smatrali da se kazne ne trebaju izvršavati u mjestu gdje žive neprijatelji, i u tome su se slagali svi ashabi. Ashab Ebu Mihdžen es-Sekafi nije mogao odoliti da pije alkohol, pa ga je pio neposredno pred Bitku na Kadisiji. Zapovjednik vojske Sa'd ibn Ebu Vekkas, r.a., uhapsio ga je i naredio da ga svežu. Kada su se sukobile dvije vojske, Ebu Mihdžen reče:

"Dovoljno je tužno to što se konji u boj tjeraju,

a ja sam ovdje zarobljen jer su odlučili da me okuju."

Nakon toga, rekao je Sa'dovoj ženi: "Odveži me. Ako Allah, dž.š., odredi da ostanem živ, vratit ću se, i ti me ponovo zaveži, a ako poginem, u tom slučaju ste me se riješili." Ona ga je odvezala, i on je uzjahao na jednom od Sa'dovih konja koji se zvao Belka. Uzeo je koplje i u galopu jurnuo u bitku. Njegov hrabri nastup i borba zadivili su Sa'da i muslimane, pa su pomislili da je Allah, dž.š., poslao meleka da ih pomogne. Kada je neprijatelj poražen, on se vratio i dozvolio da ga ponovo svežu. Kada je Sa'dova žena ispričala Sa'du, r.a., šta se desilo, on je odlučio da ga pusti i zakleo se da ga neće kazniti zahvaljujući njegovom učešću u bici i pomaganju muslimana. Nakon ovog oprosta Ebu Mihdžen se pokajao i nikada više nije pio alkohol. Znači, odgađanje kazne i oslobađanje Ebu Mihdžena bilo je zbog opće koristi i donijelo je više dobra muslimanima nego da je on kažnjen.

ZABRANA IZVRŠAVANJA KAZNI U DŽAMIJAMA IZ BRIGE DA SE NE ONEČISTE

Hakim ibn Hizam, r.a., rekao je: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se u mesdžidima vrši pogubljenje, pjevaju stihovi i izvršavaju šerijatske kazne."[75]

JE LI KADIJI DOZVOLJENO SUDITI SAMO NA OSNOVU SVOGA ZNANJA

Pripadnici zahirijskog mezheba smatraju da kada su pitanju odmazde, krvarine, imovinski prestupi i šerijatske kazne, kadija ima pravo suditi na osnovu onog što je on saznao, bez obzira da li je to saznao prije nego je postao kadija ili nakon toga, jer je to što je saznao istina. Nakon toga, treba suditi na osnovu priznanja, a nakon toga na osnovu dokaza, jer je Uzvišeni rekao:

---

[75] Bilježi ga Ebu Davud.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ﴾

"O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi."[76]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ko od vas vidi neko ružno djelo neka ga spriječi rukom, a ako nije u stanju, neka to učini riječima....."

Kadija treba suditi pravedno, a nije pravednost da pusti nasilnika da i dalje čini nasilje, a da ga ne spriječi u tome. On treba omogućiti svakome njegovo pravo, a ako to ne učini, on će se smatrati nasilnikom.

Većina učenjaka smatra da kadija nema pravo suditi na osnovu onog što on zna. Ebu Bekr, r.a., rekao je: "Nikoga neću kazniti sve dok ne dobijem jasan dokaz da to trebam učiniti."

Kadija je poput ostalih ljudi, i nije mu dozvoljeno govoriti o onome što je vidio, osim ako za to nema jasan dokaz. Ako bi kadija optužio nekoga da je učinio blud, a za svoje tvrdnje nema jasnog dokaza, to će se smatrati potvorom, i kadija će biti kažnjen za potvoru. Ako je kadiji zabranjeno da govori o onome što je vidio a za što nema dokaza, još više mu je zabranjeno postupati shodno onome što je saznao. Osnova za ovo mišljenje jesu riječi Uzvišenog:

﴿لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِندَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾

"Zašto nisu četvericu svjedoka doveli? A pošto svjedoke nisu doveli, oni su, onda, kod Allaha lažljivci."[77]

ALKOHOL

Postepenost u zabranjivanju alkohola

Muslimani su pili alkohol i nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učinio Hidžru iz Meke u Medinu. Oni su često zapitkivali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o pijenju alkohola i kockanju, jer su uvidjeli da ove dvije stvari donose sa sobom mnogo štete. Nakon toga, Allah, dž.š., objavio je:

---

[76] En-Nisa, 135.

[77] En-Nur, 13.

﴿قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا﴾

“Reci: ‘Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi.”[78]

Naime, konzumiranje alkohola i kocka spadaju u velike grijehe, jer su to veoma štetne pojave po imetak i vjeru čovjeka. U njima ima malo i koristi, ali to su koristi materijalne prirode koje nastaju od prodaje alkohola i dobivanja na kocki. I pored tih koristi, posljedice grijeha daleko su veće od njih, te su zbog toga ove dvije stvari u ovom ajetu označene kao negativne, ali nisu odmah strogo zabranjene. Nakon ovog ajeta objavljen je ajet u kojem se zabranjuje konzumiranje alkohola onome ko želi obaviti namaz. Zabrana je došla postepeno zbog toga što su se neki ljudi navikli na alkohol i toliko ga pili da je to bio sastavni dio njihovog života. Uzvišeni je objavio:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْرَبُواْ الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّىَ تَعْلَمُواْ مَا تَقُولُونَ﴾

“O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate.”[79]

Povod objave ovog ajeta bio je slučaj kada je neki čovjek u alkoholiziranom stanju obavljao namaz pa je suru El-Kafirun proučio na sljedeći način: **“Reci: ‘O nevjernici, ja obožavam ono što i vi obožavate.’”** Ovaj je slučaj bio povod da se alkohol potpuno zabrani. Uzvišeni je objavio:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاء فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللّهِ وَعَنِ الصَّلاَةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ﴾

“Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju, i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvrati. Pa hoćete li se okaniti.”[80]

U ajetu se jasno može vidjeti da je Allah, dž.š., uz alkohol spomenuo i kocku, kumire i strelice za gatanje. Ove su stvari okarakterizirane kao sljedeće:

---

[78] El-Bekara, 219.

[79] En-Nur, 43.

[80] El-Maida, 91.

1. da su nečist, tj. oni koji pameti imaju, ove stvari smatraju ogavnim;

2. da su to šejtanski poslovi koje on uljepšava ljudima i nagovara ih da to čine;

3. ako su ove stvari onakve kakvim smo ih nazvali, onda je vjernik strogo obavezan da ih se kloni i udalji se od njih kako bi uspio u životu;

4. uljepšavajući ove stvari šejtan želi da ljudi konzumiraju alkohol i bave se kockanjem ne bi li na taj način među njih ubacio neprijateljstvo, a to će im samo otežati život na ovom svijetu;

5. njegova je želja da pomoću ovih stvari ljude odvrati od spominjanja Allaha, dž.š., da zanemare obavljanje namaza, a to je štetno po njihovu vjeru i život na onome svijetu;

6. sve ovo gore navedeno vjernika obavezuje da se sustegne od činjenja ovih stvari. Ovo je posljednji ajet koji je objavljen kao zabrana konzumiranja alkohola, i on predstavlja definitivnu zabranu.

Ubejd ibn Humejd prenosi od Ataa da je rekao: “Prvo što je objavljeno, kada je u pitanju zabranjivanje alkohola, bio je ajet:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا﴾

‘Pitaju te o vinu i kocki. Reci: ‘Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi”, pa su neki ljudi rekli: ‘Pit ćemo alkohol zato što u njemu ipak ima neke koristi.’ Drugi su rekli: ‘Nema nikakvog dobra u onome što je grijeh.’ Nakon toga, objavljen je ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْرَبُواْ الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّىَ تَعْلَمُواْ مَا تَقُولُونَ﴾

‘O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate’, pa su neki ljudi rekli: ‘Kada budemo pili alkohol, ostat ćemo u našim kućama.’ Drugi su rekli: ‘Nema nikakva dobra u onome što nas sprečava da obavljamo namaz.’ Nakon toga, objavljen je ajet:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنصَابُ وَالأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ
وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ ﴾

‘O vjernici, vino i kocka i strelice za gatanje odvratne su stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvrati. Pa hoćete li se okanit.’”

Nakon objave ovog ajeta muslimani su prestali s konzumiranjem alkohola. Zabrana pijenja alkohola desila se nakon Bitke na Hendeku.

Prenosi se od Kadate da je Allah, dž.š., zabranio alkohol ajetima iz sure El-Maida, nakon Bitke na Hendeku, koja se desila četvrte ili pete godine po Hidžri.

Ibn Ishak spominje da se zabrana alkohola desila nakon bitke protiv jevrejskog plemena Benu Nedir, koja se, prema ispravnijem mišljenju, dogodila četvrte godine po Hidžri.

Dimjati u svom životopisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., veli: “Zabrana alkohola dogodila se šeste godine po Hidžri, kada se dogodila prisega na Hudejbiji.”

Strog stav islama kada je u pitanju zabrana alkohola

Zabrana konzumiranja alkohola podudara se s ciljevima islama da od čovjeka načini fizički i psihički jaku osobu, a nema nikakve sumnje da alkohol slabi čovjekovu ličnost, a posebno razum. Jedan od pjesnika rekao je:

“Pio sam ga dok razum nisam izgubio,
tako vino čovjekovu pamet odnosi.”

Kada čovjek izgubi pamet, pretvori se u zlu životinju i učini toliko zla da mu nema granice, počini ubojstva, blud, oda tajnu, izda domovinu i sl. To zlo pogađa samog čovjeka koji ga čini, njegove prijatelje, komšije i sve one koji dolaze u dodir s njim. Prenosi se da je Alija, r.a., imao dvije deve i jednom je prilikom otišao da im skupi ukusno bilje kako bi ih ugojio i prodao, jer mu je bio potreban novac za svadbu povodom ženidbe Fatimom, r.a. U to vrijeme Hamza, r.a., pio je vino u društvu nekih ensarija, a s njima je bila neka pjevačica koja je počela pjevati stihove u kojima je nagovarala Hamzu, r.a., da zakolje te deve i jede njihovo meso. Hamza, r.a., ustao je rasporio im stomake i izvadio im džigerice. Kada je Alija, r.a., to vidio, mnogo ga je pogodilo, tako da je zaplakao i požalio se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na Hamzu, r.a. Allahov Poslanik, s.a.v.s., u društvu Alije, r.a., i Zejda ibn Harisa, r.a., otišao je kod Hamze, r.a., i počeo ga srdito koriti i ružiti. Hamza, r.a., bio je toliko pijan da su mu oči pocrvenjele. Pogledao je u Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa se njemu i onima koji su bili s njime obratio sljedećim riječima: "Vi niste ništa drugo do robovi moga oca."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., shvatio je da je Hamza, r.a., potpuno pijan, okrenuo se i zajedno sa svojim društvom potišten izašao iz kuće.

Ovo je jedna od direktnih posljedica konzumiranja alkohola, kada se on počne poigravati čovječjim razumom, pa čovjek izgubi samokontrolu. Zbog toga, islam alkohol naziva majkom svih zala.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرٍو أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْخَمْرُ أَمُّ الْخَبَائِثِ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Amra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vino je majka svih zala."

Prenosi se da je Abdullah ibn Amr, r.a., rekao: "Vino je uzrok svakog zla i jedan od najvećih grijeha. Ko se napije vina izostavi namaz i napastvuje svoju majku i tetku." Bilježi ga Et-Taberani u *El-Kebiru* od Abdullaha ibn Amra, r.a., kao i od Ibn Abbasa, r.a., u sljedećoj verziji: "Ko ga se napije napast će svoju majku..."

Pored toga što se pijenje alkohola smatra izvorom svakog zla, što je alkohol strogo zabranjen i što je proklet svako onaj ko s njime ima ikakve veze, onaj ko ga pije u tom trenutku ne smatra se vjernikom.

فَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَعَنَ اللهُ فِي الْخَمْرِ عَشَرَةً: عَاصِرَهَا ، وَمُعْتَصِرَهَا ، وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا ، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ، وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا وَالْمُشْتَرِي لَهَا وَالْمُشْتَرِي لَهُ.

Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., u vezi alkohola prokleo je deset osoba: onoga ko ga proizvodi, kome se proizvodi, onoga ko ga pije, ko ga nosi, i kome se nosi, ko ga toči, ko ga prodaje, ko se hrani od njegove prodaje, ko ga kupuje, i kome se kupuje."[81]

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلاَ يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلاَ يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ.

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dok bludnik čini blud, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom, dok kradljivac krade, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom, i dok musliman pije alkohol, on se u tom trenutku ne smatra vjernikom.[82]"[83]

Kazna za onoga ko bude konzumirao alkohol na ovom svijetu jeste to da će mu na onom svijetu to biti uskraćeno jer je bio nestrpljiv, pa će mu zbog toga dženetsko vino biti zabranjeno.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَتُبْ لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الآخِرَةِ وَإِنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

"Ko bude pio vino na ovom svijetu, i ne pokaje se zbog toga, neće ga imati pravo piti u Džennetu pa makar i ušao u Džennet."

Zabrana konzumiranja alkohola u kršćanstvu

Kao što je alkohol zabranjen u islamu, isto je tako zabranjen i u kršćanstvu. Jedna skupina ljudi u Ujedinjenim Arapskim Emiratima zatražila je odgovor o tom pitanju od vjerskog kršćanskog vođstva, pa je ono uputilo sljedeći odgovor: "Božanske knjige naređuju čovjeku da se kloni opojnih stvari." Isto tako, vjerski poglavar kršćana ortodoksa u Siriji navodi dokaze iz svetih knjiga da je alkohol zabranjen, a nakon toga kaže: "Sva opojna sredstva, općenito, zabranjena su u svakoj svetoj knjizi bez obzira da li su proizvedena od grožđa ili od nečeg drugog: ječma, meda, jabuka i dr."

---

[81] Bilježi ga Ibn Madža i Et-Tirmizi, koji kaže: "Ovaj je hadis *garib*, neobičan."

[82] Tj. u momentu dok čini taj grijeh, on se ne može nazvati vjernikom, jer čini ono što mu je vjerom zabranjeno, što je uzrok Allahove, dž.š., srdžbe i djelo zbog kojeg će njegovog počinioca kazniti, jer onaj ko vjeruje neće se upustiti u činjenje ovih grijeha. Neki kažu da iman napušta onoga ko čini ove grijehe u trenutku dok ih čini, a kada prestane s time, iman mu se ponovo vraća. Neki kažu da ovaj hadis znači da iman tog čovjeka nije potpun. Prvo je mišljenje najispravnije, i takvim ga ocjenjuje imam Gazali u svom djelu Ihja, u poglavlju o pokajanju.

[83] Bilježe ga: Ahmed, El-Buhari, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

Dokaz za to jeste pasos koji se navodi u Novom zavjetu u Pavlovoj poslanici narodu Ufsusa (8, 5) gdje stoji: "Nemojte piti vino koje opija."

On, na drugom mjestu, zabranjuje konzumiranje opojnih pića i tvrdi da oni koji to budu činili neće naslijediti carstvo nebesko.

Štetne posljedice konzumiranja alkohola

U jednom islamskom časopisu dr. Abdul-Vehhab Halil govori o štetnim posljedicama konzumiranja alkohola na psihu, tijelo i moral kao i na ljudsko društvo općenito. On veli: "Ako bi upitali naučnike, kako vjerske, tako i medicinare, psihologe, sociologe, ekonomiste, o alkoholu, od svih njih dobili bi isti odgovor: To treba strogo zabraniti jer nanosi očitu štetu."

Vjerski učenjaci rekli bi: "Alkohol je strogo zabranjen jer je on izvor svakog zla."

Medicinari bi rekli: "Alkohol je jedna od najvećih opasnosti koje prijete čovječanstvu, ne samo zbog trenutne štete koju nanosi nego i zbog kasnijih posljedica koje mogu i naknadno doći, jer onoga ko ga konzumira, alkohol izlaže i drugim opasnostima. To je, jednostavno rečeno, otrov."

Alkohol slabi tijelo i slabi njegov imunitet na mnoge bolesti; on nanosi štetu svim organima tijela i napada čovjekov nervni sistem.

Zbog toga, ne treba čuditi to što je konzumiranje alkohola uzrok pojave mnogih nervnih bolesti: ludila, osjećaja nesreće, zločinačkih namjera, i to ne samo kod onoga ko ga konzumira nego se to prenosi i na njegove potomke. Znači, alkohol je uzrok nesreće, nervnih poremećaja i osjećaja tjeskobe, i to je siguran put u siromaštvo i poniženje. Gdje god se pijenje alkohola proširilo, uništilo je narod moralno i materijalno, tjelesno i duševno, psihički i fizički.

Psiholozi kažu: "Ako čovjek želi sačuvati svoje dostojanstvo, čednost, čast, ponos, muškost, treba da se kloni alkohola, jer će mu on uništiti sve pozitivne moralne osobine."

Sociolozi kažu: "Ako ljudsko društvo želi biti uređeno, treba da se kloni svega što narušava javni red i mir. Ako se članovi tog društva počnu baviti besposlicom, to će ih podvojiti u mišljenju, a to će ih odvesti u međusobno neprijateljstvo."

Ekonomisti kažu: "Svaki dinar koji se potroši u općedruštvenu korist pojačat će snagu društva, a svaki dinar koji se potroši na nešto što nije korisno, to je ujedno šteta i za nas i za našu domovinu. A šta je tek s milionima dinara koji se potroše na opojna sredstva. To nas samo unazađuje u ekonomskom smislu i narušava našu moralnost."

Zbog svega ovoga, zdrava pamet nas poziva da se klonimo alkohola. Ako država želi uzeti u obzir mišljenje stručnjaka o ovom pitanju, to će joj samo uštedjeti truda jer smo joj ponudili jasan odgovor. Naime, svi se stručnjaci slažu da je alkohol štetan – država predstavlja narod, a narod želi od nje da ga zaštiti od svake štete i uznemiravanja, i ona je odgovorna za svoj narod.

Zabranom korištenja alkoholnih pića pojedinci će postati jaki, fizički i psihički, postat će odlučniji, produktivniji. Ovo je jedan od najboljih načina da se poveća nivo zdravlja u zemlji, a u isto će vrijeme to povećati društveni standard, povećati moralnost i ekonomsku moć u državi. Na taj bi se način smanjili troškovi mnogih ministarstava, posebno ministarstva pravde. Smanjio bi se broj njegovih službenika, kao i broj službenika u zatvorima. Prazne zatvorske prostorije pretvorile bi se u sale, koje bi se iskoristile u različite društveno korisne svrhe.

Ovo je civilizacija, i to je progres koji se očekuje.

Ovo je istinska spoznaja i napredak.

Ovo je formula i mjerilo za uspjeh jednog naroda.

Ovo je istinska solidarnost.

Naime, ujedinit ćemo se da zajedničkim snagama otklonimo od nas svako zlo i štetu, a polje na kojem možemo raditi široko je i otvoreno. “

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾

I reci : ‘Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici.’”

Ovo su neke od posljedica konzumiranja alkohola koje su toliko očite da ih niko ne može negirati niti može u njih sumnjati, a to je navelo mnoge države da pokušaju spriječiti konzumiranje opojnih sredstava.

Jedna od država koje su prve pokušale spriječiti konzumiranje alkohola jeste Amerika. Ebu E‘la el-Mevdudi u svom djelu *Tenkihat* veli: “Vlast u Americi zabranila je konzumiranje alkohola i progonila je one koji su kršili ovaj zakon. Upotrijebili su sva sredstva i metode: medije, štampu, fotografije, dokumentarne filmove kako bi narodu omrznuli konzumiranje alkohola i ukazali na njegovu štetnost i posljedice.

U ovoj borbi protiv opojnih sredstava vlasti su potrošile više od šezdeset miliona dolara i odštampano je više od deset miliona stranica čiji je sadržaj govorio protiv opojnih sredstava. U sprovedbi zakona kojim je zabranjena upotreba alkohola potrošeno je oko dvjesto pedeset miliona egipatskih džunejha. Pogubljeno je tri stotine osoba, zatvoreno je 335532 osoba, a kada su u pitanju novčane kazne, naplaćeno je šesnaest miliona egipatskih džunejha i oduzeto je robe u iznosu od oko četiri stotine miliona egipatskih džunejha.

Međutim, to je samo povećalo želju Amerikanaca za konzumiranjem alkohola, i povećalo je njihovu tvrdoglavost. Tako je 1933. god. država bila prinuđena ukinuti ovaj zakon i općenito dozvoliti ljudima da konzumiraju alkohol.”

Amerika je bila potpuno nemoćna da zabrani konzumiranje alkohola i pored velikih napora koje je uložila. Međutim, islam koji želi odgojiti pojedince na osnovama vjere te usaditi u njihova srca svjetlo imana, te ih podstaknuti da čine samo ono što je dobro i pozitivno, nije uradio ništa od toga. Nije ulagao imetak, ali je bila dovoljna samo jedna riječ od Allaha, dž.š., pa da joj se duše odazovu.

Enes ibn Malik, r.a., rekao je: “Mi smo imali samo jednu vrstu vina. Jednom prilikom posluživao sam Ebu Talhu i Ebu Ejjuba kao i još neke ashabe donoseći im vino, kad dođe jedan musliman i reče: ‘Jeste li čuli najnoviju vijest?’ Mi odgovorismo: ‘Ne.’ On reče: ‘Pijenje vina zabranjeno je.’ Zatim mi je rekao: ‘Enese, prolij to vino.’ Ashabi nakon toga više nikada nisu zatražili da im neko donese vino niti su ga poslije ove vijesti pili.”[84] Ovo je primjer kakav utjecaj na čovjeka ima vjera.

Šta je to alkohol

Alkohol je poznata tekućina koje se priprema na poseban način vrenjem nekih vrsta sjemenki ili voća. U tom procesu šećer se vrenjem pretvara u posebnu supstancu koja se naziva alkohol.

Nazvan je riječju *el-hamr* (zastor), jer pomračuje čovjekov razum i zaklanja ga, tj. sprečava zdravo promišljanje.

Ovo je definicija alkohola s medicinskog aspekta.

Sve što opija naziva se ovim imenom bez obzira od čega je proizvedeno. Ono što djeluje opojno na čovjeka, po Šerijatu, smatra se alkoholom i ima njegov status bez obzira da li je proizvedeno od grožđa, hurmi, meda, pšenice, ječma ili od nečeg drugog. U svakom slučaju, konzumiranje toga strogo je zabranjeno zbog posebne i općenite štete koju nanosi i zbog toga što odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., obavljanja namaza, što unosi mržnju i neprijateljstvo među ljude.

Šerijat ne pravi nikakvu razliku između različitih vrsta alkohola, pa da jednu vrstu zabranjuje, a drugu dozvoljava. Ako je zabranjena i najmanja količina jedne vrste alkohola, isto tako zabranjena je i najmanja količina druge vrste alkohola. O tome su preneseni jasni i vjerodostojni hadisi koje je nemoguće tumačiti na neki drugi način.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija smatra se alkoholom a svaki je alkohol zabranjen.”[85]

---

[84] Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

[85] Bilježe ga Ahmed i Ebu Davud.

Jednom prilikom, Omer ibn el-Hattab, r.a., popeo se na mimber Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: “Ljudi, zabranjen vam je alkohol, a on se proizvodi od pet stvari: grožđa, hurmi, meda, pšenice i ječma. Međutim, sve što pomračuje razum smatra se alkoholom.”[86]

Ove Omerove, r.a., riječi presudne su, jer je on među ashabima najbolje poznavao arapski jezik kao i šerijatsko pravo. Ne prenosi se ni od jednog ashaba da se suprotstavljao Omeru, r.a., u njegovom mišljenju.

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْيَمَنِ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ: الْمِزْرُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمُسْكِرٌ هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ. إِنَّ عَلَى اللهِ عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ: وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ: عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ أَوْ قَالَ: عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ.

Džabir, r.a., prenosi da je neki čovjek iz Jemena upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o piću koje piju u njegovoj zemlji, a prave ga od kukuruza, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: “Je li to piće opojno?” Čovjek odgovori: “Da.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Sve što opija zabranjeno je... Allah, dž.š., obavezao se da će onoga ko bude pio alkohol napojiti s *‘Tinetul-habala’*. Ashabi upitaše: “Allahov Poslaniče, šta je to *‘Tinetul-habal’?*” On odgovori: “Gnoj stanovnika Džehennema.” (ili je rekao: “...Tekućina stanovnika Džehennema”).[87]

U *Es-Sunenima* bilježi se predanje Nu’mana ibn Beširа, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Vino se pravi od grožđa, hurmi, meda, pšenice, i ječma.”

Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: “Sve što opija strogo je zabranjeno. Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”

Ahmed, El-Buhari i Muslim bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš‘arija, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o dvije vrsta pića koje su oni pravili u Jemenu od meda i kukuruza. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kome je Allah, dž.š., podario jezgrovit i sadržajan govor, rekao mu je:

---

[86] Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

[87] Bilježi ga Muslim.

كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

“Sve što opija strogo je zabranjeno.”

Alija, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se pije piće koje se napravi od pšenice.[88]

Ovo je mišljenje većine učenjaka među ashabima i tabiinima, zastupaju ga fekihi iz različitih krajeva, prema njemu se izdaje fetva, zastupa ga i Muhammed, jedan od učenika Ebu Hanife.

Ovom se mišljenju suprotstavljaju učenjaci iz Iraka, Ibrahim en-Nehai, Sufjan es-Sevri, Ibn Ebu Lejla, Šurejk, Ibn Šubruma, i učenjaci iz Kufe, većina učenjaka iz Basre i Ebu Hanifa. Oni smatraju da je zabranjena i mala količina vina kao i velika količina pića koje se proizvedi od grožđa. Prema njima, piće koje se proizvede od nečega drugog, a ne od grožđa, zabranjeno je u velikim količinama koje su dovoljne da se čovjek opije, dok je mala količina toga pića, koja nije dovoljna da se čovjek opije, dozvoljena. Međutim, ovo je mišljenje potpuno u suprotnosti s prethodno spomenutim dokazima.

Kako bi imali naučni pristup ovoj temi, spomenut ćemo dokaze i ovih učenjaka koje ćemo u skraćenoj formi preuzeti iz djela *Bidajetul-mudžtehid*, autora Ibn Rušda. On veli: “Većina učenjaka iz Hidžaza[89] i većina muhaddisa kažu: ‘Mala i velika količina opojnog pića zabranjena je.’ Učenjaci iz Iraka, Ibrahim en-Nehai, koji je bio tabiin, Sufjan es-Sevri, Ibn Ebu Lejla, Šurejk, Ibn Šubruma, Ebu Hanifa, ostali učenjaci iz Kufe i većina učenjaka iz Basre kažu: ‘Što se tiče opojnih pića koja su proizvedena od nečeg drugog, a ne od grožđa, ona sama po sebi nisu zabranjena, nego je zabranjeno opijanje.’ Razlog njihovog razilaženja jeste kontradiktornost predanja i analogija o ovom pitanju. Učenjaci Hidžaza u dokazivanju ovog svog mišljenja imaju dvije metode:

prva: navođenje predanja koja se prenose o toj temi;

druga: nazivanje svih ovih pića vinom.

---

[88] Bilježe ga Ebu Davud i En-Nesai.

[89] *Bidajetul-mudžtehid*, tom. 1, str. 434.-437.

Najpoznatije predanje koje učenjaci Hidžaza navode jeste predanje koje bilježi imam Malik od Ibn Šihaba, a on od Ebu Seleme bin Abdur-Rahmana, od Aiše, r.a., koja je rekla: ‘Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan je o piću koje se napravi od meda koji se pusti da se vrenjem pretvori u opojno piće, pa je odgovorio:

كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ.

‘Svako piće koje opija strogo je zabranjeno.’”[90]

Jahja ibn Mein veli: ‘Ovo je najvjerodostojniji hadis koji se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi kao zabrana opojnih pića.’ ”

Među tim predanjima nalazi se i ono koje bilježi Muslim od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

“Sve što opija jeste vino, a svako je vino zabranjeno.” Ova su dva hadisa vjerodostojna. Kada je u pitanju prvi hadis, svi se učenjaci slažu o njegovoj vjerodostojnosti, a što se tiče drugog hadisa, jedino ga Muslim ocjenjuje vjerodostojnim.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ.

Džabir ibn Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama.”[91]

Ovo je hadis koji je presudan kada je u pitanju ovo razilaženje među učenjacima.

Što se tiče dokaza da se svako opojno piće naziva vinom, oni to argumentiraju na dva načina:

prvi: pravo značenje imena saznajemo etimologijom;

drugi: putem predanja.

Što se tiče etimologije, poznato je među stručnjacima u jeziku da je vino nazvano *“hamr”* (zastorom) zato što pomračuje razum. Na osnovu toga, svako piće koje zamračuje razum može se nazvati ovim imenom.

---

[90] Bilježi ga El-Buhari.

[91] Bilježe ga: Et-Tirmizi, Ebu Davud, En-Nesai

Kada je u pitanju ovakav način nastajanja imena, učenjaci metodologije fikha razilaze se u tome, i, prema učenjacima iz Horosana, to je sporan način.

Što se tiče drugog načina, a to su predanja, kažu: "Ako bi nam neko prigovorio da se u arapskom jeziku ne može svako opojno piće nazvati vinom, ipak, kada je u pitanju šerijatska terminologija, može se nazvati tim imenom. Kao dokaz oni navode predanje Ibn Omera, r.a., koje smo prethodno citirali, i predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

الْخَمْرُ مِنْ هَاتَيْنِ شَجَرَتَيْنِ: النَّخْلَةِ وَالْعِنَبِ.

'Vino se pravi od ove dvije voćke: hurmi i grožđa.' Oni navode i predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ مِنَ الْعِنَبِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعَسَلِ خَمْرًا وَمِنَ الزَّبِيبِ خَمْرًا وَمِنَ الْحِنْطَةِ خَمْرًا وَأَنَا أَنْهَاكُمْ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ.

'Vino se pravi od grožđa, meda, smokvi, i pšenice, a ja vam zabranjujem svako piće koje opija.'"

Ovo su predanja na koja se oslanjaju učenjaci Hidžaza kada dokazuju zabranjenost svih opojnih pića.

Što se tiče učenjaka Kufe, oni svoje mišljenje temelje na ajetu:

﴿وَمِن ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

"...a od plodova palmi i loze pripremate piće i hranu prijatnu. To je, doista, dokaz onima koji pameti imaju."[92]

Oni navode i predanja koja se prenose o ovoj temi kao i analogiju.

Što se tiče navođenja ovog ajeta, kao dokaza, oni kažu: "Kada bi opojna pića bila sama po sebi zabranjena, ne bi ih Allah, dž.š., nazvao prijatnom hranom."

---

[92] Sura En-Nahl, 67.

Što se tiče predanja koja im služe kao argument, najpoznatije među njima jeste predanje Ebu Avna es-Sekafija, od Abdullaha ibn Šeddada, od ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

حُرِّمَتِ الْخَمْرُ لِعَيْنِهَا وَالسُّكْرُ مِنْ غَيْرِهَا .

"Vino je zabranjeno samo po sebi, a kod drugih pića samo opijanje." On kaže: "Ovaj je hadis nemoguće protumačiti nekako drugačije." Međutim, učenjaci Hidžaza ovaj hadis ocjenjuju nevjerodostojnim jer ga neki prenosioci prenose u sljedećoj formi: "...kao i sve drugo što opija."

وَمِنْهَا حَدِيثُ شُرَيْكِ بْنِ سَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي بَرْدَةَ بْنَ نَيَّارٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنِ الشَّرَابِ فِي الْأَوْعِيَةِ فَاشْرَبُوا فِيمَا بَدَا لَكُمْ وَلَا تَسْكَرُوا .

Oni navode i predanje Šurejka bin Semmaka bin Harba, od Ebu Berde bin Nejjara, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Bio sam vam zabranio da pijete piće koje je duže vremena provelo u posudama. Od sada, slobodno pijte to piće, ali se nemojte opijati."[93]

Prenosi se od ibn Mesuda, r.a., da je rekao: "Bio sam prisutan kao i vi kada je zabranjeno piće koje se ukiseli, a kasnije sam bio prisutan kada vam je to dozvoljeno, pa sam ja to zapamtio, a vi ste zaboravili."

وَرُوِيَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَمُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ
فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ: إِنَّ بِهَا شَرَابَيْنِ يُصْنَعَانِ مِنَ الْبُرِّ وَالشَّعِيرِ: أَحَدُهُمَا يُقَالُ لَهُ: الْمِزْرُ: وَالْآخَرُ
يُقَالُ لَهُ: الْبِتْعُ. فَمَا نَشْرَبُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِشْرَبَا وَلَا تُسْكِرَا .

Prenosi se od Ebu Musaa, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je mene i Muaza u Jemen, pa smo rekli: 'Allahov Poslaniče, u Jemenu postoje dvije vrste pića koje prave od pšenice i ječma, pa šta nam je od toga dozvoljeno da pijemo.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio nam je: 'Pijte i jedno i drugo, ali se nemojte opijati.'"[94]

---

[93] Bilježi ga Et-Tahavi.

[94] Bilježi ga također Et-Tahavi.

Postoje još i neka druga predanja koja oni navode o ovoj temi.

Što se tiče njihovog služenja analogijom, kao dokazom, oni kažu: "U Kur'anu se spominje da je uzrok zabrane pijenja vina to što ono odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., i što među ljude donosi mržnju i neprijateljstvo, kao što kaže Uzvišeni: 'Šejtan želi pomoću vina i kocke unijeti među vas neprijateljstvo i mržnju, i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvrati.' Ovaj razlog postoji samo ukoliko se popije prekomjerna količina ovog pića, a ne ukoliko se popije neznatna količina toga. Na osnovu toga zabranjeno je popiti onoliko koliko je potrebno da se čovjek opije. Jedino se izuzima vino za koje se svi učenjaci slažu da je zabranjeno i u malim količinama."' Oni kažu: "Ova analogija temelji se na kur'anskom tekstu, kada Šerijat ukazuje na uzrok zabrane."

Kasniji učenjaci, koji su sposobni i stručni u analizi i proučavanju, kažu: "Dokazi koje navode učenjaci Hidžaza, kada su u pitanju predanja, jači su, međutim, analogija učenjaka Iraka jasnija je."

Ako je situacija ovakva kakvom je oni prikazuju, onda se osnova razilaženja vraća na pitanje: da li treba dati prednost predanjima u odnosu na analogiju ili prednost treba dati analogiji u odnosu na predanja ukoliko među njima dođe do kontradiktornosti, a o ovom pitanju učenjaci se razilaze.

Međutim, ispravno je da ukoliko je predanje vjerodostojno i kategorički jasno, njemu će se dati prednost u odnosu na analogiju. Ali, ako je šerijatski tekst podložan različitim tumačenjima, onda nastaju dileme.

Da li će se izmiriti stavovi između predanja i analogije tako što će se dati prostora za tumačenje teksta tog predanja, ili će se dati prednost vanjskoj formi teksta u odnosu na analogiju? Ovo se razlikuje shodno razlikama jačine vjerodostojnosti predanja i jačini teksta koji je osnova za analogiju. Razliku među ove dvije stvari mogu primijetiti samo oni koji su obdareni posebnom pronicljivošću, kao što se može primijetiti razlika između odmjerenog i neodmjerenog govora. Međutim, može se desiti da dva pronicljiva učenjaka donesu različite zaključke, pa je zbog toga i nastalo ovakvo razilaženje, tako da je među ljudima poznata izreka: “Svaki je mudžtehid u pravu.”

El-Kadi veli: “Ono što ja smatram ispravnim, a Allah, dž.š., najbolje zna, jeste da riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: ‘Sve što opija zabranjeno je’, iako mogu značiti da je zabranjena količina koja opija, a ne samo piće, ipak je mišljenje da je u osnovi zabranjeno samo piće ispravnije od toga da je zabranjena količina od koje se čovjek može opiti, jer je ta analogija u oprečnosti s analogijom učenjaka Kufe. Naime, nije teško prihvatiti činjenicu da je Allah, dž.š., zabranio i malu količinu alkohola iz preventivnih razloga kao i zbog toga da bi ukazao na žestinu zabrane, iako se šteta krije tek u velikoj količini. Učenjaci se na osnovu šerijatskih tekstova slažu da se, kada je u pitanju zabrana, uzima u obzir samo vino, a ne njegova količina, pa na osnovu toga sve što ima osobine vina, smatrat će se kao i vino, a onaj ko smatra da među njima treba napraviti razliku treba donijeti dokaz.”

Ovo je slučaj ukoliko ne prihvaćaju da je hadis: “Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama”, vjerodostojan. Međutim, ako prihvate da je ovaj hadis vjerodostojan, onda im ne preostaje ništa drugo do da se slože s nama, jer je ovaj hadis presudan kada je u pitanju ovo razilaženje. Prema nama, nije ispravno da su šerijatski tekstovi oprečni analogiji. Također, u šerijatskim tekstovima spominje se da u vinu ima i štete i koristi, jer je Uzvišeni rekao:

﴿قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ﴾

“Reci: ‘Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima.’”

Ukoliko bismo htjeli primijeniti analogiju na ovaj ajet, onda bismo mogli reći da je vino zabranjeno u velikim, a dozvoljeno u malim količinama. Međutim, pošto je Allah, dž.š., ukazao da je šteta veća od koristi, zabranjena je mala kao i velika količina vina, onda trebamo taj sud imati o svemu što ima svojstva vina, osim ako postoji šerijatski dokaz da treba postupati drugačije.

Učenjaci se slažu da je piće koje je ukisnulo dozvoljeno, osim ako je vrenje dostiglo toliki stepen da se takvo piće pretvorilo u materiju koja opija. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Pustite piće da se ukiseli, ali sve što opija zabranjeno je." Prenosi se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je on puštao neke sokove da se ukisele, ali je to prolijevao drugi ili treći dan.

Učenjaci se u ovome razilaze glede dva pitanja:

prvo: o posudama u kojima se piće kiseli;

drugo: o kiseljenju dviju stvari: nezrelih i svježiš hurmi, te hurmi i grožđica.

Najpoznatije vrste alkohola

Na tržištu postoje razne vrste alkoholnih pića koja imaju različita imena. One se razlikuju kada je u pitanju procenat alkohola koji se nalazi u njima.

Najpoznatije vrste su: brendi, viski, rum, liker i dr., a procenat alkohola u njima iznosi od 40% do 60%.

Postoje i druge vrste alkoholnih pića u kojima procenat alkohola iznosi od 33% do 40%.

Neke druge vrste u sebi sadrže između 15% i 25% alkohola.

Alkoholna pića koja se smatraju blažim, npr. šampanjac, u sebi sadrže između 10% i 15% alkohola.

Razne vrste piva u sebi sadrže od 2% do 9% alkohola. Postoji još mnogo vrsta piva koje u sebi sadrže ovaj procenat alkohola.

Pijenje sokova u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol

Dozvoljeno je piti sokove u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol. Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Madža bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: "Saznao sam da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postio, pa sam mu pripremio iftar s ukišnjelim sokom koji sam pripremio u mješini. Kada sam mu ga donio, vidio sam da je sok ukisnuo, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

إِضْرِبْ بِهَذَا الْحَائِطِ فَإِنَّ هَذَا شَرَابُ مَنْ لاَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ .

'Baci ovo, jer to pije samo onaj ko ne vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan.'"

Ibn Omer, r.a., rekao je o sokovima: "Pijte ih prije nego što se šejtan umiješa u njih." Neko ga upita: "A kada se šejtan umiješa u njih?" On odgovori: "Nakon tri dana."[95]

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je on Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., cijedio sok od grožđa, pa ga je Poslanik, s.a.v.s., pio tog dana, sutradan i prekosutra. Nakon toga, dao bi slugi da to popije ili bi naređivao da se taj sok prolije.[96]

Ebu Davud veli: "Značenje riječi u kojima stoji da je davao slugi da to popije jeste da je to bilo neposredno prije nego što sok potpuno ukisne, a to se desi nakon tri dana."

Aiša, r.a., prenosi da je ona cijedila sok Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ujutro, pa bi ga on pio uvečer, a ako bi nešto preostalo, to bi pio kasnije u toku noći. Kada bi svanulo, pio bi taj sok kada bi doručkovao. Pio bi sok koji je bio star jedan dan i jednu noć.[97] Ovaj hadis nije kontradiktoran hadisu koji prenosi ibn Abbas, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pio sok koji je bio star tri dana, jer se ovdje spominje samo vremenski duži period, a oboje je ispravno.[98]

Povrh toga, poznato je da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada u životu nije pio vino, ni prije ni poslije poslanstva. Pio je samo sok koji se nije usljed vrenja pretvorio u vino, kao što se to jasno spominje u hadisima koje smo prethodno spomenuli.

---

[95] Bilježi ga Ahmed.

[96] Bilježi ga Muslim.

[97] Bilježi ga Muslim.

[98] *Er-Revdatun-nedijja*, str. 202 tom 1.

Vino koje prelazi u sirće

Autor djela *Bidajetul-mudžtehid* veli: "Učenjaci se slažu da je dozvoljeno konzumirati alkohol koji postane nešto drugo, i tako izgubi svoje svojstvo opojnosti."

Ipak učenjaci se razilaze kada je u pitanju namjera izrade vinskog sirćeta na tri mišljenja:

1. to je zabranjeno;
2. pokuđeno;
3. dozvoljeno.[99]

Uzrok njihovog razilaženja jeste kontradiktornost analogije i nekih predanja kao i njihovo različito razumijevanje nekih predanja.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَيْتَامٍ وَرِثُوا خَمْرًا ؟
فَقَالَ: أَهْرِقْهَا . قَالَ: أَفَلاَ أَجْعَلُهَا خَلاًّ ؟ ! قَالَ: لاَ .

Enes ibn Malik, r.a., prenosi[100] da je Ebu Talha, r.a., upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o siročićima koji su naslijedili vino, pa je on odgovorio: "Prolij ga." Ebu Talha upita: "Zar ga neću pretvoriti u sirće?!", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ne."[101]

Oni koji su ovaj hadis razumjeli tako da ima za cilj da djeluje preventivno kažu da je pravljenje sirćeta od alkohola pokuđeno, a oni koji su tu zabranu razumjeli doslovno, smatraju da je ovaj postupak strogo zabranjen, haram.

Moglo bi se zaključiti da nije haram i zbog toga što kod dijela učenjaka zabrana, nužno ne znači da je neispravno, ono što se zabranjuje. Analogija je u ovom slučaju oprečna proglašavanju alkoholnog sirćeta zabranjenim. Naime, općepoznato je u Šerijatu da su propisi različiti kada se radi o različitim materijama. U ovom slučaju radi se o dvije različite tvari, jer alkohol nije isto što i sirće koje je, prema mišljenju svih učenjaka, dozvoljeno. U slučaju da se alkohol promijeni u sirće, ono u tom slučaju postaje dozvoljenim.[102]

---

[99] Oni koji to smatraju su: Omer ibn el-Hattab, r.a., Eš-Šafi, Ahmed, Sufjan, Ibn el-Mubarek, Ata ibn Ebu Rebbah, Omer ibn Abdulaziz i Ebu Hanifa.

[100] Bilježe ga Ebu Davud, Muslim i Et-Tirmizi.

[101] El-Hattabi veli: "U ovom je hadisu jasan dokaz da nije dozvoljeno pretvarati alkohol u sirće, kako bi izgubio svoje svojstvo opojnosti. Da je to bilo dozvoljeno, siročići bi bili najpreči da im se sačuva njihov imetak, jer je čuvanje njihovog imetka preporučeno. Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je da se uništava imetak siročića, a svakako da je prolijevanje tog vina bilo uništavanje imetka. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da miješanje vina s nečim drugim, ne bi ga učinilo dozvoljenim."

Droge

Ovo je Allahova, dž.š., presuda kada je u pitanju alkohol. Što se tiče drugih tvari osim pića, a koje pomračuju razum, npr. narkotici i droge, i to je također zabranjeno zato što opojno djeluje na čovjeka.

U hadisu koji bilježi Muslim, a koji smo prethodno citirali, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

"Sve što opija alkohol je, a svaki je alkohol zabranjen."

Šejh Abdulmedžid Selim, egipatski muftija, upitan je o narkoticima i drogama, a pitanje se odnosilo na sljedeće:

1. konzumiranje narkotika;
2. trgovanje narkoticima s namjerom trgovinskog profita;
3. uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga;
4. novac koji se na ovaj način zaradi, da li je dozvoljen ili zabranjen?

Odgovorio je na sljedeći način: "Neka niko nema ni najmanje sumnje da je konzumiranje narkotika strogo zabranjeno, jer nanosi štetu tijelu, i ima mnogo drugih štetnih posljedica, kao što su: pomračenje razuma i sl. Zbog toga nema nikakva načina da Šerijat dozvoli konzumiranje narkotika; čak su zabranjene i tvari koje imaju manju jačinu djelovanja."

Neki učenjaci hanefijskog mezheba kažu: "Onaj ko kaže da je konzumiranje narkotika dozvoljeno otpadnik je od vjere."

---

[102] Tom. 1, str. 438.

Ovo može poslužiti kao jasan dokaz da su narkotici zabranjeni. I najmanja količina opojnih droga koje pomračuju razum i koje kod čovjeka stvaraju lažni osjećaj sreće, a što one koji to upotrebljavaju čini ovisnicima, spada u ono što je Allah, dž.š., učinio zabranjenim i u ono što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao alkoholom i opojnim sredstvom.

Šejhul-islam Ibn Tejmijja u svom djelu *Sijasetuš-šer'ija*, veli: "Opojne trave strogo su zabranjene, a onaj ko ih koristi treba biti kažnjen poput onoga ko konzumira alkohol. Droga je čak i gora od alkohola jer negativno djeluje i na razum i na promišljanje, tako da se onaj ko konzumira drogu prepušta svim vrstama užitaka. I ona odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., pa spada u ono što su Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., zabranili."

قَالَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَفْتِنَا فِي شَرَابَيْنِ كُنَّا نَصْنَعُهُمَا بِالْيَمَنِ الْبِتْعُ وَهُوَ الْعَسَلُ يُنْبَذُ حَتَّى يَشْتَدَّ وَالْمِزْرُ وَهُوَ مِنَ الذُّرَةِ وَالشَّعِيرِ حَتَّى يَشْتَدَّ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أُعْطِيَ جَوَامِعَ الْكَلِمِ بِخَوَاتِمِهِ فَقَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., rekao je: 'Allahov Poslaniče, reci nam o dvije vrste pića koje smo mi spravljali u Jemenu: piće od meda koje smo ostavljali sve dok ne ukisne i od kukuruza i pšenice.' Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., darovana je sposobnost da izgovara jezgrovite riječi, pa mi je odgovorio: 'Sve što opija zabranjeno je.'"[103]

وَعَنْ نُعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنَ الْعِنَبِ خَمْرًا وَإِنَّ مِنَ الْعَسَلِ خَمْرًا وَمِنَ الزَّبِيبِ خَمْرًا وَمِنَ الْحِنْطَةِ خَمْرًا وَأَنَا أَنْهَى عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ.

Nu'man ibn Bešir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vino se pravi od pšenice, od ječma, grožđa, hurmi i meda, a ja vam zabranjujem sve što opija."[104]

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ.

---

[103] Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

[104] Bilježi ga Ebu Davud.

Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sve što opija jeste alkohol. Sve što opija zabranjeno je."

U drugom predanju stoji: "Sve što opija jeste alkohol, a svaki je alkohol zabranjen."

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ الْفَرَقُ مِنْهُ فَمِلْءُ الْكَفِّ مِنْهُ حَرَامٌ.

Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sve što opija zabranjeno je. Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama."[105]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ.

"Sve što opija u velikim količinama zabranjeno je i u malim količinama."[106]

عَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْيَمَنِ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُونَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ: الْمِزْرُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمُسْكِرٌ هُوَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنَّ عَلَى اللهِ عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيهِ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ: وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ؟ قَالَ: عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ أَوْ قَالَ: عَصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ.

Džabir, r.a., prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o piću koje je njegov narod spravljao od kukuruza, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: "Je li to piće opojno?" Čovjek je odgovorio: "Da", pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sve što opija zabranjeno je. Allah, dž.š., obavezao se da će onoga ko bude pio opojna pića napojiti s *Tinetul-habala*." Ashabi su upitali: "A šta je to *Tinetul-habal*." Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: "Gnoj stanovnika Džehennema."

---

[105] Et-Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

[106] Bilježi ga Ibn Sunni.

U drugom predanju stoji: “Tekućina stanovnika Džehennema.”[107]

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ مُخَمِّرٍ حَرَامٌ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sve što pomraćuje i opija razm, zabranjeno je.”[108]

Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su, i Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio je o ovoj temi jezgrovito. Rekao je da je sve što pomračuje razum, bez obzira o čemu se radilo i bez obzira da li se radilo o piću ili jelu, zabranjeno.

Naime, postoji mogućnost da se vino pretvori u čvrsto stanje ili da se opojne biljke stave u vodu i otope se i da se u takvom stanju unesu u tijelo. Alkohol može biti i popijen i pojeden, i opojne biljke mogu biti i pojedene i popijene, međutim, to je u svakom slučaju zabranjeno. Sve što je otkriveno od droga nakon smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i smrti velikih učenjaka potpada pod općenitost riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je govorio o opojnim tvarima. Naime, poslije smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., napravljene su nove vrste alkoholnih pića, ali na sve njih odnose se ajeti i hadisi. Ovo je bio sažetak riječi Ibn Tejmijje. On je o ovoj temi govorio u više navrata u svojim *Fetvama*, gdje je, između ostalog, rekao: “Narkotici kao i onaj ko ih konzumira prokleti su kao i onaj ko ih smatra dozvoljenim. Njihova upotreba biva uzrokom srdžbe Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., kao i svih iskrenih vjernika a onaj ko ih konzumira bit će kažnjen. Droge nanose štetu čovjekovoj vjeri, njegovom razumu, moralu i kvare njegovo ponašanje. Droga stvara poremećaje u razmišljanju, tako da mnogi narkomani postaju luđacima i to ih čini prezrenijim i poniženijim od alkoholičara, jer su droge štetnije od alkohola, tako da su još više zabranjene. Svi se učenjaci slažu da su droge strogo zabranjene. Od onoga ko narkotike bude smatrao dozvoljenim treba tražiti da se pokaje, a ako se ne pokaje, bit će ubijen kao otpadnik od vjere; neće mu se klanjati dženaza niti će biti ukopan u muslimansko groblje. I najmanja količina droge zabranjena je, i na to ukazuju hadisi koji govore o zabrani alkohola i svega što ima opojno djelovanje."

---

[107] Bilježi ga Muslim.

[108] Bilježi ga Ebu Davud.

Njegov učenik, Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* rekao je: "Pod alkoholom se smatra svako opojno sredstvo bez obzira da li bilo u tečnom ili čvrstom stanju, iscijeđeno ili skuhano. U to se ubrajaju i biljke od kojih se prave narkotici, jer se i to ubraja u opojna sredstva. Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., vjerodostojno je preneseno da je rekao: 'Sve što opija zabranjeno je.' I od ashaba koji su bili najučeniji ljudi u vjeri prenosi se da su oni smatrali da je zabranjeno sve ono što pomračuje razum. I da se nisu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., odnosile na svaku opojnu stvar, bila bi dovoljna i analogija da se pomoću nje zaključi da je zabranjeno sve što opija."

Autor djela *Subulus-selam* veli: "Zabranjeno je sve što opija bez obzira kakvog je porijekla, pa makar i ne bilo u tečnom stanju, kao što je to slučaj s opojnim biljkama."

Prenosi se da je hafiz Ibn Hadžer, r.a., rekao: "Onaj ko kaže da droge ne opijaju, nego da stimuliraju, griješi, jer rezultati i jednog i drugog su isti: razuzdanost i nekontroliranost."

Ibn Bejtar prenosi od medicinara da su droge u Egiptu veoma opojne i da mala količina tih droga ime velike posljedice.

Mnogobrojne su ružne osobine droga. Neki učenjaci spominju čak stotinu i dvadeset štetnih utjecaja droge, kako vjerskih, tako i dunjalučkih. Ti štetni utjecaji prisutni su i u opijumu, čak i više nego u običnim drogama.

Ono što su rekli Ibn Tejmijja i Ibn el-Kajjim, kao i ostali učenjaci, istina je koja se temelji na jasnim dokazima na kojima se duše smiruju. Ako nam postane jasno da se tekstovi iz Kur'ana i sunneta odnose i na opojne biljke, onda se odnose i na opijum, koji je, prema mišljenju učenjaka, daleko više štetan od obične droge i stvara veće posljedice.

Ovi tekstovi odnose se i na narkotike koji su kasnije otkriveni, a nisu prije bili poznati. Naime, i te su droge poput vina, koje se pravi od grožđa; i one pomračuju razum.

Ti narkotici stvaraju više štete od alkohola i daleko su opasniji, a to nam je poznato i iz životne prakse.

Ne postoji nikakva mogućnost da Šerijat dozvoli bilo što od ovih droga, a onaj ko ustvrdi da je to ipak dozvoljeno iznio je laž na Allaha, dž.š., ili takvi govore o Allahu, dž.š., ono što ne znaju. Prethodno smo citirali neke hanefijske učenjake koji su rekli: "Onaj ko smatra da je droga dozvoljena otpadnik je od vjere."

Ako je onaj ko kaže da su droge dozvoljene otpadnik od vjere, onda je isti slučaj i s onim ko kaže da su suvremene droge dozvoljene, jer su te droge štetnije od onih koje su se koristile u davnoj prošlosti.

Kako da Šerijat dozvoli nešto što razorno djeluje i na pojedinca i na društvo: materijalno, zdravstveno i odgojno. Šerijat se temelji na pravilu da nastoji podstaći na sve što je dobro i korisno, te zabraniti sve što je štetno.

Kako da Allah, Znani, Mudri, i o svemu Obaviješteni, ne zabrani i najmanju količinu vina koje se pravi od grožđa, kada konzumiranje male količine uvijek vodi u konzumiranje i velike količine. Kako da dozvoli i najmanju količinu opojnih droga, jer će njihova upotreba dovesti do želje za većim količinama, i tako će uništiti čovjekovo tijelo, razum, vjeru, moral i osjećaje? Ovo ne može reći niko drugi osim čovjek koji je totalna neznalica kada je u pitanju vjera islam ili neko ko je otpadnik od vjere.

Konzumiranje narkotika i droga na bilo koji način i u bilo kojem obliku strogo je zabranjeno.

Trgovanje narkoticima i drogama s ciljem materijalnog profita

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenose se mnogobrojni hadisi koji zabranjuju prodaju alkohola.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللهَ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ
وَالْمَيْتَةِ وَالْخِنْزِيرِ وَالأَصْنَامِ.

Džabira, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., zabranio vam je da se bavite prodajom alkohola, strvine, svinjskog mesa i kipova."[109]

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., također se prenose hadisi koji ukazuju na to da sve ono što je zabranjeno da se koristi, zabranjeno je i prodavati i koristiti imetak koji se na takav način zaradi.

Iz odgovora koji je postavljen vidimo da se propis koji važi za alkohol odnosi i na droge, tako da se zabrana prodavanja alkohola odnosi i na droge.

Predanja koja govore da je zabranjeno prodavati ono što je zabranjeno koristiti ukazuje na to da je zabranjeno prodavati i droge.

Zbog toga, savršeno je jasno da je zabranjeno prodavati droge i koristiti ih kao trgovačku robu, a posebno zbog toga što je to potpomaganje u griješenju prema Allahu, dž.š.. Uzvišeni je rekao:

﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

"Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu."

Zbog toga, istina je na strani većine učenjaka koji smatraju da je zabranjeno prodavati sok od grožđa onome za koga se zna da će od toga napraviti vino. Ta trgovina neće biti ispravna jer je to pomaganje u griješenju.

Uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga

Uzgajanje biljaka koje imaju opojno djelovanje, kao i opijuma s namjerom da se od njih proizvede droga kako bi se upotrebljavala ili prodavala, bez ikakve sumnje, strogo je zabranjeno i to iz sljedećih razloga:

---

[109] Bilježe ga El-Buhari i Muslim.

prvi:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مَنْ حَبَسَ الْعِنَبَ أَيَّامَ الْقِطَافِ حَتَّى يَبِيعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ خَمْرًا فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ.

Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko u vrijeme branja grožđe odvoji kako bi ga prodao nekome ko će od njega napraviti vino, sam je za sebe raspalio vatru."[110]

Ovaj hadis ukazuje na zabranu uzgajanja biljaka koje imaju opojno djelovanje, kao i opijuma;

drugi: uzgajanje i trgovanje ovim biljkama predstavlja pomaganje u grijehu, a već smo pojasnili da je pomaganje u grijehu, također, grijeh;

treći: onaj ko uzgaja ove biljke s ciljem trgovine i davanja na konzumiranje, zadovoljan je time, a zadovoljstvo grijehom, također, predstavlja grijeh.

Preziranje grijeha u srcu stroga je obaveza svakog muslimana u svakoj situaciji. Muslim u svom Sahihu bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ مَنْ لَمْ يُنْكِرِ الْمُنْكَرَ بِقَلْبِهِ لَيْسَ عَنْدَهُ مِنَ لإِيمَانِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ.

"Ko u srcu ne prezire činjenje grijeha nema u svom srcu imana ni koliko zrno gorušice."

Uzgajanje opojnih biljaka zabranjeno je i iz razloga što to zabranjuje i vlast preko određenih zakona, a nepokornost vlastima u onome što nije grijeh prema Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., grijeh je, kao što to spominje imam Nevevi u svom komentaru Muslimovog Sahiha, kada govori o poglavlju o pokoravanju pretpostavljenim.

Zbog toga, i ovaj posljednjih uzrok jeste razlog zabrane uzgajanja i trgovanja opojnim drogama.

---

[110] Bilježi ga Ebu Davud.

Da li je novac koji se na ovaj način zaradi dozvoljen ili zabranjen?

Iz prethodnog poglavlja saznali smo da je prodavanje opojnih droga zabranjeno, tako da je i novac koji se na taj način stekne zabranjen iz sljedećih razloga:

prvi: zbog riječi Uzvišenog:

﴿وَلَا تَأْكُلُوٓاْ أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ﴾

"Ne jedite imovinu jedan drugoga na nepošten način", tj. nemojte na nepošten način uzimati imetak jedan od drugog. Uzimanje imetka na nepošten način može se desiti na dva načina:

1. uzimanje nasilničkim putem: krađom, prevarom, otimanjem i sl.;

2. uzimanje na način koji je zabranjen: kockanjem, sklapanjem trgovinskih sporazuma koji se vjerom zabranjeni, uzimanjem kamate, prodajom onoga što je zabranjeno prodavati; vina, droge i sl.

Sve je ovo strogo zabranjeno pa makar se desilo uz pristanak obiju strana;

drugi: preneseni su hadisi koji ukazuju na to da je zabranjeno prodavati ono što je Allah, dž.š., zabranio da se koristi.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

إِنَّ اللهَ إِذَا حَرَّمَ شَيْئًا حَرَّمَ ثَمَنَهُ.

"Ako je Allah, dž.š., nešto zabranio, zabranio je njegovu prodaju."[111]

Ibn el-Kajjim u svom djelu *Zadul-mead* prenosi da većina učenjaka kaže: "Ukoliko se grožđe proda osobi za koju se zna da će od njega napraviti vino, zabranjeno je jesti imetak koji se na taj način stekao. Međutim, to nije zabranjeno ako se proda onome ko će to grožđe jesti. Isti je slučaj i s oružjem ako se proda onome za koga se zna da će se pomoću tog oružja boriti protiv muslimana. Ukoliko se to oružje proda nekome ko će se njime boriti na Allahovom, dž.š, putu, onda će taj imetak biti dozvoljen. Ako se svila proda onome ko će je upotrebljavati griješeći prema Allahu, dž.š., to će biti zabranjeno, ali je nije zabranjeno prodavati onome kome je dozvoljeno da je odijeva."

---

[111] Bilježi ga Ibn Ebu Šejba od Ibn Abbasa, r.a.

Prema mišljenju većine učenjaka, koje je ispravno, ako se roba koja je u osnovi dozvoljena proda nekome za koga se zna da će tu robu upotrebljavati u nedozvoljene svrhe, griješeći prema Allahu, dž.š., imetak koji se na taj način stekne bit će zabranjen, jer na to ukazuju dokazi koje smo prethodno spomenuli. Zbog toga, preče je proglasiti zabranjenim prodaju robe koja je sama po sebi zabranjena.

Ako je prodaja droge zabranjena, imetak koji se na taj način stekne, a koji se upotrijebi u neke dobrotvorne svrhe, npr. za sadaku, odlazak na hadž i sl., neće biti primljen kod Allaha, dž.š., tj. onaj ko ga je udijelio neće imati nagradu za to.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّبًا وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ وَقَالَ تَعَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رِبِّ يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟

Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., dobar je i prima samo ono što je dobro. Naredio je vjernicima ono što je naredio i poslanicima. Uzvišeni je rekao: **'O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima hranite se i dobra djela činite.'** I rekao je Uzvišeni: **'O vjernici, jedite ukusna djela koja smo vam podarili i budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate!'** Zatim je spomenuo čovjeka raščupanog i prašnjavog koji je pružio ruke prema nebu i govorio: 'Gospodaru, Gospodaru', a hranio se haramom, pio je ono što je haram, odijevao se onim što je haram, gojio se haramom, pa kako da ovom čovjeku budu uslišane njegove dove?"

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَ يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالاً مِنَ الْحَرَامِ فَيُنْفِقُ مِنْهُ فَيُبَارَكُ لَهُ فِيهِ. وَلاَ يَتَصَدَّقُ فَيُقْبَلُ مِنْهُ.

وَلاَ يَتْرُكُهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلاَّ كَانَ زَادَهُ فِي النَّارِ. إِنَّ اللهَ لاَ يَمْحُو السَّيِّءَ بِالسَّيِّءِ وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّءَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيثَ لاَ يَمْحُو الْخَبِيثَ.

Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, koji god čovjek stekne imetak koji je zabranjen pa ga bude trošio, Allah, dž.š., mu neće dati bereketa u njemu, i ako ga udjeli kao sadaku, to mu neće biti primljeno, a ako ga ostavi poslije svoje smrti, to će mu samo povećati patnju u vatri. Allah, dž.š., neće izbrisati loše djelo zbog učinjenog nekog drugog lošeg djela, nego će izbrisati loša djela zbog učinjenih dobrih djela. Ono što je ružno ne može neutralizirati ono što je ružno."[112]

U djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*, autora Ibn Redžeba, zabilježeni su mnogi hadisi o ovoj temi.

وَرُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ كَسَبَ مَالاً حَرَامًا فَتَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ أَجْرٌ وَكَانَ إِصْرُهُ وَعُقُوبَتُهُ عَلَيْهِ.

Jedan od njih jeste i predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko na zabranjen način stekne imetak pa ga udijeli kao sadaku, neće mu biti primljeno, i bit će kažnjen zbog toga."

U djelu *Merasil*, autora Kasima ibn Muhajmira, bilježi se hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

مَنْ أَصَابَ مَالاً مِنْ مَأْثَمٍ فَوَصَلَ بِهِ رَحِمَهُ أَوْ تَصَدَّقَ بِهِ أَوْ أَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ جُمِعَ ذَلِكَ جَمْعًا ثُمَّ قَذَفَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ.

"Onaj ko na grešan način stekne imetak pa pomoću njega bude održavao rodbinske veze ili dijelio sadaku ili ga udijeli na Allahovom, dž.š., putu, taj imetak će mu biti skupljen na gomilu pa će zajedno s njime biti bačen u vatru."

Mulla Ali el-Kari komentariše djelo *El-Erbeunen en-Nevevijje*, gdje se bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[112] Bilježi ga Ahmed.

أَنَّهُ إِذَا خَرَجَ الْحَاجُّ بِالنَّفَقَةِ الْخَبِيثَةِ فَوَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ وَقَالَ: لَبَّيْكَ، نَادَاهُ مَلَكٌ مِنَ السَّمَاءِ: لاَ لَبَّيْكَ وَلاَ سَعْدَيْكَ وَحَجُّكَ مَرْدُودٌ عَلَيْكَ.

"Ukoliko čovjek ode na hadž pomoću imetka koji je stekao na zabranjen način i kada stavi svoju nogu u uzengiju i kaže: 'Odazivam ti se, Allahu', odgovori mu melek s nebesa i kaže mu: 'Ne odazivaš se niti si uspio i tvoj hadž neće biti primljen.'"

Ovi hadisi koji podupiru jedni druge ukazuju na to da Allah, dž.š., neće primiti ni sadaku ni hadž niti bilo koje drugo dobro djelo koje se uradi pomoću imetka koji je zabranjen i nečist. Zbog toga, učenjaci hanefijskog mezheba kažu da je trošenje imetka koji je stečen na nedozvoljen način haram, zabranjeno. Sažetak onoga što smo prethodno rekli jeste sljedeće:

prvo: zabrana konzumiranja opojnih trava, opijuma i kokaina i sl.;

drugo: zabrana trgovanja drogom;

treće: zabrana uzgajanja biljaka koje imaju opojno djelovanje s namjerom da se od njih pravi opojno sredstvo;

četvrto: imetak koji se stekne prodajom droge nije dozvoljen, i svako dobro djelo koje se učini ovim novcem dozvoljen, i

dobro djelo koje se učini ovim novcem dozvoljen, i
e učini ovim novcem dozvoljen, i
em dozvoljen, i

Način kažnjavanja putem tazira

Tazir može biti riječima, npr, grdnja, korenje, savjetovanje, a može biti i fizičko kažnjavanje, shodno tome kako to situacija zahtijeva. Ova kazna može se sastojati od udaranja, zatvaranja, vezivanja, protjerivanja, izoliranja, prekidanjem kontakta i sl.

وَرُوِيَ أَنَّهُ أُتِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمُخَنَّثٍ قَدْ خَضَّبَ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا بَالُ هَذَا؟ فَقَالُوا: يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ. فَأَمَرَ بِهِ فَنُفِيَ إِلَى النَّقِيعِ.
فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، نَقْتُلُهُ؟ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي نُهِيتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّينَ.

Prenosi se da je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., doveden ženskonja, koji je obojio ruke i noge kanom, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: “Šta je s ovim čovjekom.” Odgovoriše: “Želi sličiti ženama.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi da ga protjeraju u mjesto En-Neki.’ Ashabi upitaše: “Allahov Poslaniče, zar ga nećemo ubiti?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “Zabranjeno mi je ubijati one koji obavljaju namaz.”

U slučaju *tazira* nije dozvoljeno da se kažnjava brijanjem brade, rušenjem kuća, uništavanjem vrtova i usjeva, plodova i sječom drveća. Isto tako, nije dozvoljeno odsijecanje nosa, uha, jagodica prstiju, jer se to ne prenosi kao praksa ashaba.

Kažnjavanje tazirom s više od deset udaraca bičem

Prethodno smo naveli hadis koji prenosi Hani ibn Nijar, r.a., u kojem se zabranjuje da se u taziru kažnjava s više od deset udaraca bičem.

Ovo mišljenje prakticiraju imam Ahmed, El-Lejs, Ishak i skupina učenjaka šafijskog mezheba. Oni kažu: “Nije dozvoljeno kažnjavanje s više od deset udaraca bičem jer je Šerijatom to ograničeno.”

Malik, Eš-Šafi, Zejd ibn Alija i dr., smatraju da je dozvoljeno kažnjavanje i s više od deset udaraca bičem, ali da taj broj ne smije prelaziti najveću šerijatsku kaznu kada se radi o bičevanju.

Jedna skupina učenjaka kaže: "Kada se radi o kažnjavanju tazirom zbog nekog grijeha, ono ne smije biti jednako šerijatskoj kazni. Zbog krađe koja se desi s mjesta koje nije zaštićeno ne odsijeca se ruka niti se zbog vrijeđanja kažnjava kao za potvoru."

Neki kažu: "Predstavnik će vlasti na osnovu svoje procjene odrediti visinu kazne shodno veličini prijestupa."

Pogubljenje prilikom kažnjavanja tazirom

Neki učenjaci dozvoljavaju da se kao kazna tazirom odredi i smrtna kazna, a drugi pak smatraju da je to zabranjeno. Ibn Abidin prenosi da je Ibn Tejmijja rekao: "Prema osnovama hanefijskog mezheba zbog prijestupa za koji inače nije predviđena smrtna kazna, kao što je ubistvo tupim predmetom, zatim nemoral koji se počne širiti, predstavnik vlasti ima pravo odrediti smrtnu kaznu počiniocu tog grijeha. Isto tako, imat će pravo izreći kaznu veću od hada – šerijatski precizirane kazne, ako ocijeni da bi to postiglo opću korist."

Oduzimanje imetka kao kazna tazirom

Dozvoljeno je prilikom kažnjavanja tazirom oduzimanje imetka. Ovo je mišljenje Ebu Jusufa i Malika.

Autor djela *Muinul-hukkam* veli: "Ko smatra da je novčana kazna derogirana pogriješio je, prema učenju sva četiri mezheba, jer za to nema nikakva dokaza. Onome ko to tvrdi nije lahko dokazati da je taj propis derogiran jer nema kao dokaz ni sunnet niti konsenzus učenjaka koji bi ukazivao na ispravnost toga mišljenja. Jedino može reći: 'Po našem mišljenju to nije dozvoljeno.'"

Ibn el-Kajjim veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaznio je neke tako što im je uskratio njihov dio ratnog plijena i naredio je da se onaj ko spriječi davanje zekata kazni tako što će mu se oduzeti pola imetka. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجِرًا فَلَهُ أَجْرُهَا وَمَنْ مَنَعَهَا فَإِنَّا آخِذُوهَا وَشَطْرَ مَالِهِ عَزْمَةً مِنْ عَزَمَاتِ رَبِّنَا .

'Ko dadne zekat drage volje imat će nagradu za to. A ko spriječi davanje zekata bit će kažnjen za to i oduzet će mu se pola imetka. To je jedna od odredbi našega Gospodara.'"[365]

Kažnjavanje tazirom isključivo je pravo predstavnika vlasti

Sprovođenje kažnjavanja tazirom na sebe će preuzeti predstavnik vlasti jer on zastupa opće interese muslimana.

U djelu *Subulus-selam* stoji: "Jedino predstavnik vlasti ima pravo kažnjavati tazirom. Izuzetak su tri slučaja:

1. otac, on ima pravo kažnjavati svoje maloljetno dijete kako bi ga odgojio i odvratio od lošeg ponašanja. Ono što se može zaključiti jeste to da i majka ima pravo na to sve dok se brine o tom djetetu. Naređivat će mu obavljanje namaza, udarat će ga zbog njegovog izostavljanja. Otac neće imati pravo kažnjavati svoje punoljetno dijete pa makar i griješilo;

2. vlasnik roba, on će imati pravo kažnjavati svoga roba kada se ogriješi prema njemu ili kada načini prijestup prema Allahu, dž.š., i ovo je mišljenje najispravnije;

3. muž, on će imati pravo kažnjavati svoju ženu zbog neposlušnosti, kao što to jasno stoji u Kur'anu. Hoće li imati pravo da je udara zbog izbjegavanja namaza i sl.? Ono što se može zaključiti jeste to da će imati pravo na to ukoliko savjetovanje i prijetnje ne budu dovoljni, jer je to sprečavanje zla a muž je zadužen sprečavati činjenje zla svojom rukom, jezikom i da to prezire srcem. Ovdje se misli na prve dvije stvari. Isto tako, učitelju je dozvoljeno kažnjavati učenike."

---

[365] Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai.

Nadoknada štete koja nastane prilikom kažnjavanja

Otac koji odgaja svoje dijete neće snositi nikakve posljedice zbog toga. Isti je slučaj i s mužem koji kažnjava svoju ženu.

Ni predstavnik vlasti neće biti odgovoran za eventualnu štetu. Odgovorni će biti u slučaju da pretjeraju i učine više od onog što je potrebno. Ako pretjeraju, smatrat će se prijestupnicima i morat će nadoknaditi štetu koju su nanijeli.

MIR U ISLAMU

MIR U ISLAMU

Mir je, uistinu, jedno od načela čije je korijene islam uronio duboko u muslimanska srca, tako da je postao dio njihovog bića i jedna od njihovih vjerskih dogmi.

Islam je, otkako mu je prva zora svanula i svjetlost zasjala, odaslao probojan glas dunjalučkim horizontima pozivajući na mir i postavljajući razborit plan kojem vodi čovječanstvo.

Islam voli život, smatra ga svetim i privoljava ljude da ga vole. Zbog toga ih i oslobađa od straha i iscrtava im idealan način po kojem bi čovječanstvo živjelo usmjereno ka vlastitim ciljevima izobilja i napretka, zaklonjeno dubokim hladom sigurnosti.

Termin *islam* (pokornost), koji ova vjera, uzgred rečeno, nosi kao vlastito ime, deriviran je iz istog korijena kao i riječ *selam* (mir), jer oba termina teže ka istom: donijeti smirenost, sigurnost i spokoj. Jedno od imena Gospodara ove vjere jeste *Selam*, jer On ljudima daje sigurnost kroz načela koja im je propisao i planove i metode koje im je iscrtao.

Nosilac ovog poslanstva ujedno je i nosilac zastave mira, zato što on čovječanstvu donosi uputu, svjetlost, dobro i istinu. On o sebi govori, kazujući:

إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مُهْدَاةٌ.

"Ja sam samo milost poklonjena."

Kur'an o njegovom poslanstvu kazuje:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴾

“A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali.”[1]

Muslimanski pozdrav koji spaja srca, ojačava veze i vezuje čovjeka za brata mu čovjeka jeste selam.

Allahu su najpreči i najbliži oni ljudi koji prvi nazivaju selam.

Doprinošenje miru u svijetu i njegovo širenje dio je vjerovanja.

Allah je tu riječ učinio pozdravom muslimana kako bi obznanio da je njihova vjera vjera mira i sigurnosti i da su oni zagovarači mira i njegovi ljubitelji.

U jednom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ اللهَ جَعَلَ السَّلاَمَ تَحِيَّةً لأُمَّتِنَا، وَأَمَانًا لأَهْلِ ذِمَّتِنَا .

“Allah je mir učinio pozdravom našeg ummeta, a garancijom sigurnosti zimijama.”[2]

Čovjeku ne dolikuje da razgovara s drugim čovjekom prije nego što mu nazove selam. Poslanik islama, s.a.v.s., kaže:

السَّلاَمُ قَبْلَ الْكَلاَمِ .

“Selam prethodi razgovoru.”

Uzrok tome leži u činjenici da je selam sigurnost, a razgovor dolazi samo nakon sigurnosti.

Musliman je dužan da prilikom obraćanja svome Gospodaru uputi selam Poslaniku, s.a.v.s., sebi samome i svim dobrim Allahovim robovima. Kada završi sa svojim dovama i pristupi svakodnevnom životu, pristupa mu iz mira, milosti i blagodarenosti.

Čak i na bojnom polju, ako bi neprijateljski ratnik svojim jezikom izgovorio riječ *mir*, obaveza je prestati boriti se protiv njega.

Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلاَ تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلاَمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا﴾

---

[1] El-Enbija, 107.

[2] Zimije su nemuslimani koji žive u okrilju islamske države (prim. prev.).

“I onome ko vam nazove selam ne recite: ‘Ti nisi vjernik!’”[3]

Selam je Allahov pozdrav vjernicima:

﴿تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ﴾

“A na Dan kad oni pred Njega stanu, On će ih pozdraviti: ‘Mir vama!’”[4]

Selam je pozdrav koji će meleci na ahiretu upućivati ljudima:

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِم مِّن كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُم﴾

“I meleci će im ulaziti na vrata svaka: ‘Mir neka je vama!’”[5]

Smještaj dobrih robova bit će kuće sigurnosti i mira:

﴿وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ﴾

“Allah poziva u kuću mira.”[6]

﴿لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ﴾

“Njih čeka Kuća blagostanja u Gospodara njihova.”[7]

Stanovnici će Dženneta isključivo riječi mira slušati i jezikom mira govoriti:

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا * إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾

“U njima neće slušati prazne besjede ni govor grešni, nego samo riječi: ‘Mir, mir!’”[8]

Mnogostrukost ponavljanja ove riječi, selam, na ovakav način, uz okruženje vjerske produhovljene atmosfere, prirodno je da razbudi sva osjetila i usmjeri misli i poglede ka ovom velikom i veličanstvenom načelu.

---

[3] En-Nisa, 94.

[4] El-Ahzab, 44.

[5] Er-Ra‘d, 23-24.

[6] Junus, 25.

[7] El-En‘am, 127.

[8] El-Vakia, 25-26.

Stremljenje islama ka idealizmu

Islam zahtijeva pravdu, a zabranjuje nepravdu. Svojim veličanstvenim učenjima i uzvišenim vrijednostima, kao što su ljubav, milost, međusobno potpomaganje, nesebičnost, žrtvovanje, skromnost, nastoji život učiniti nježnijim, srca milostivijim i unijeti bratstvo među ljude.

On, uz sve navedeno, uvažava čovjekov razum, cijeni čovječansku misao te intelekt i misao čini jednima od sredstava međusobnog razumijevanja i uvjeravanja.

Islam nikoga ne prisiljava na neko određeno religijsko uvjerenje i nikoga ne tjera da vjeruje u posebnu teoriju o bitku, prirodi ili čovjeku. Čak je i o pitanju vjerske problematike donio odluku: *"U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti"*. Njegovo je sredstvo ophođenja upotrebljavanje razuma i misli te gledanje u stvari koje je Allah, dž.š., stvorio. Allah, dž.š., kaže:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ * قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

"U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – pravi se put jasno razlikuje od zablude!"[9]

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعاً أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾

"Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici. Pa zašto onda ti da nagoniš ljude da budu vjernici?"

﴿وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلاَّ بِإِذْنِ اللهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يَعْقِلُونَ﴾

"Nijedan čovjek nije vjernik bez Allahove volje; a On kažnjava one koji neće da razmisle?"

﴿قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لاَ يُؤْمِنُونَ﴾

"Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!' – A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje."[10]

---

[9] El-Bekara, 256.

[10] Junus, 99-101.

Zadaća Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zahtijevala je od njega samo da bude prenosilac onoga što mu Allah objavljuje i pozivač Njegovoj vjeri. Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً وَدَاعِياً إِلَى اللهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجاً مُنِيراً﴾

"O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje, da – po Njegovom naređenju – pozivaš k Allahu, i kao svjetiljku koja sija."[11]

LJUDSKI ODNOSI

Islam se ne zaustavlja samo na uzdizanju i slavljenju ovog načela, nego formira kontakt među pojedincima, zajednicama i državama, kontakt mira i sigurnosti. U tome su jednaki međusobni odnosi muslimana i odnosi muslimana prema drugima. Slijedi objašnjenje.

Međusobni odnosi muslimana

Islam je došao kako bi spojio srce uz srce i pridodao saf safu, uzimajući za cilj uspostavljanje jednog bića, a štiteći se od činjenica razjedinjavanja i slabljenja te uzroka neuspjeha i poraza, kako bi to jedinstveno biće dobilo moć za realizaciju viših ciljeva, plemenitih namjera i dobrih želja s kojima je došlo najveličanstvenije poslanstvo: robovanje Allahu, dž.š., uzdizanje Njegove riječi, uspostavljanje istine, izvršavanje dobra, te borba koja za cilj ima uspostavljanje načela u čijem hladu žive ljudi, bezbrižni.

On, zbog svega toga, formira veze i spojeve između jedinki društva kako bi stvorio i podržao takvu egzistenciju.

Te veze posebne su po tome što je riječ o duhovnim vezama, sklonim razvijanju i opstanku, a ne poput drugih, materijalnih činilaca vezivanja koji prestaju postojati nestankom svojih motiva i prekidaju se prekidom potrebe za njima.

---

[11] El-Ahzab, 45-46.

Uistinu, ove su veze jače i od krvnih, i od rasnih, i od jezičkih, i od domovinskih, i od interesnih i bilo kojih drugih međuljudskih veza.

U prirodi je ovih veza da među muslimanima načini snažne međuodnose i uspostavi život kojem je razjedinjavanje strano i koji je daleko od razilaženja.

Prva od tih duhovnih veza jeste veza vjerovanja. Ona je jezgro oko kojeg se okuplja muslimanska zajednica. Vjerovanje kod muslimana pravi jače bratstvo i od bratstva po porijeklu.

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾

"Vjernici su samo braća."[12]

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾

"A vjernici i vjernice prijatelji su jedni drugima."[13]

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ.

"Musliman je muslimanu brat."

Priroda je vjerovanja takva da ono spaja, a ne razdvaja, ujedinjuje, a ne razbija:

الْمُؤْمِنُ إِلْفٌ مَأْلُوفٌ، وَلاَ خَيْرَ فِيمَنْ لاَ يَأْلَفُ وَلاَ يُؤْلَفُ.

"Vjernik je prisan i druželjubiv. Nema dobra u čovjeku koji se ne upoznaje i ne biva upoznat."

Vjernik je svome bratu potpora:

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا.

"Muslimani su poput građevine, jedan drugog podupiru."

Vjernik osjeća ono što i njegov brat, gaji iste emocije, raduje se njegovoj radosti, tuguje zbog njegove tuge, smatra da je dio njega:

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تداعى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالْحُمَّى وَالسَّهَرِ.

---

[12] El-Hudžurat, 10.

[13] Et-Tevba, 71.

"Vjernici svojom međusobnom ljubavlju, samilošću i osjećajnošću podsjećaju na tijelo: kada se jedan njegov organ požali, ostatak tijela odaziva mu se temperaturom i nesanicom."

Islam toj povezanosti daje podršku i tu vezu ojačava pozivom ka zbijanju u džemaat i organiziranosti na putu kojim vodi.

Islam zabranjuje sve u čijoj je prirodi da ponižava snagu zajednice i slabi njenu čvrstinu, tako da je džemaat uvijek pod Allahovim pokroviteljstvom i Njegovom zaštitom:

يَدُ اللهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ، وَمَنْ شَذَّ، شَذَّ فِي النَّارِ.

"Allahova ruka je uz džemaat, a ko zastrani u vatru je zastranio."

Džemaat je za čovjeka prirodni disajni put i zbog toga predstavlja milost:

الْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ.

"Džemaat je milost, a razjedinjavanje je kazna."

Džemaat je, koliko god bio malen, u svakom slučaju bolji od samoće. Što je džemaat veći, bolji je i manje griješi. Poslanik, s.a.v.s., kaže:

الاثْنَانِ خَيْرٌ مِنْ وَاحِدٍ، وَالثَّلاَثَةُ خَيْرٌ مِنَ الاثْنَيْنِ، وَالأَرْبَعَةُ خَيْرٌ مِنَ الثَّلاَثَةِ، فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ اللهَ لَنْ يَجْمَعَ أُمَّتِي إِلاَّ عَلَى هُدًى.

"Dvojica su bolja od jednog, trojica od dvojice, a četverica od trojice, tako da vam je džemaat obaveza, jer će Allah, dž.š., moj ummet okupiti samo oko istine."

Svi islamski obredi izvršavaju se samo u džemaatu. Poslanikov je sunnet da se namaz klanja u džemaatu, i takav namaz bolji je od namaza pojedinca dvadeset i sedam puta. Zekat predstavlja saradnju između bogatih i siromašnih. Post je zajedničko učešće i solidarnost u gladi u jednom određenom vremenskom periodu. Hadž je opće okupljanje svih muslimana jednom u godini. Oni dolaze sa svih strana Zemlje radi najsvetije namjere:

وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِي مَلأٍ عِنْدَهُ.

“Uvijek kada se okupe ljudi u jednoj od Allahovih kuća kako bi učili Kur’an i između sebe ga proučavali, spustit će se na njih smiraj, okružit će ih milost i Allah će ih kod Sebe na zboru spomenuti.”

Božiji Poslanik, s.a.v.s., vodio je brigu o tome da se muslimani skupljaju, čak i formalno. Jednog dana ugledao ih je kako sjede raštrkani pa im je rekao da se skupe, te se toliko skupiše da je svoju haljinu po njima pružio, prekrila bi ih.

Ako je džemaat ta snaga koja štiti Allahovu vjeru i čuva muslimanski svijet, onda je razjedinjavanje ono što ubija i vjeru i dunjaluk. Islam je razjedinjavanje najstrože zabranio, jer ono predstavlja otvoren put porazu. Islamu ni s jedne strane nije došlo toliko štete, gubitka, poniženja i ostalih nedaća kojima je izložen, koliko od razjedinjavanja koje odnosi snagu muslimana i koje sprečava njeno razvijanje.

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

“I ne budite kao oni koji su se razjedinili i u mišljenju podvojili kad su im već jasni dokazi došli, njih čeka patnja velika.”[14]

﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾

“I ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali.”[15]

﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا، وَلَا تَفَرَّقُوا﴾

“Svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinjujte.”[16]

﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا﴾

“I ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili.”[17]

---

[14] Alu Imran, 105.

[15] El-Enfal, 46.

[16] Alu Imran, 103.

[17] Er-Rum, 31-32.

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

“Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili”[18]

لَا تَخْتَلِفُوا، فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمُ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا

“Ne razjedinjujte se, jer oni koji su živjeli prije vas razjedinili su se pa su bili uništeni.”

Džemaat se može održati čvrstim samo ako svaki pojedinac dadne sve od sebe i bude od pomoći zajednici u svakoj situaciji u kojoj se ona nađe, bilo da je riječ o materijalnoj ili duhovnoj pomoći: imetkom, znanjem, mišljenjem i dogovorom.

Ljudi su Allahovi štićenici. Allahu su najdraži oni koji su najkorisniji Njegovim štićenicima.

خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ.

“Najbolji ljudi jesu oni koji su ljudima najkorisniji.”

إِنَّ اللهَ يُحِبُّ إِغَاثَةَ اللَّهْفَانِ.

“Allah uistinu voli kada se žalosnom pomogne.”

اشْفَعُوا تُؤْجَرُوا.

“Zauzmite se za druge, bit ćete nagrađeni.”

Vjernik je ogledalo vjerniku. Susteže se od njegove izgubljene stvari i iza sebe je ostavlja zaštićenom:

إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيهِ، فَإِنْ رَأَى مِنْهُ أَذًى فَلْيَحُطَّهُ عَنْهُ.

“Musliman je ogledalo svome bratu. Kad vidi kakav loš postupak koji on učini, ukloni ga.”

Ovako islam radi na realiziranju tih veza, sve dok ne stvori homogenu zajednicu i čvrsto biće koje može spremno dočekati sva iskušenja i uzvratiti na napade agresora. Kako je samo muslimanima ovog doba potrebna takva zajednica. Oni bi time izvršili jednu islamsku naredbu, izvojevali bi politički profit, ostvarili vojnu silu koja bi ih štitila i ekonomsko jedinstvo koje bi im donosilo sva bogatstva koja bi im bila potrebna.

---

[18] El-En‘am, 159.

Kolonijalizacija je ostavila zle posljedice: slabost pobožnosti, padanje morala, zaostalost u nauci. Ove opasne društvene bolesti moguće je okončati samo ako bi ummet ponovo postao jedinstven u cilju, stamen u konstrukciji i okupljen oko zajedničke riječi, poput čvrste građevine čiji dijelovi jedan drugi podupiru.

BORBA PROTIV NASILNIKA

To je temelj odnosa i relacija koji međusobno vezuju muslimane. Ako bi se dogodilo da se ti odnosi među njima pokidaju, bratske veze popucaju te jedni na druge nasrnu, naređena je borba protiv nasilnika (*el-buga*) sve dok se ne vrate pravdi i redu na putu kojim hodi zajednica. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا، فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا، فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللهِ، فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا، إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

"Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista, pravedne voli."[19]

Ajet potvrđuje da, ako se vjernici između sebe sukobe, obaveza je na zvaničnicima da se hitno umiješaju i izmire dvije sukobljene strane. Ako jedna skupina napadne drugu, ako ne pristane na primirje i ne povinuje se njegovim zahtjevima, naređuje se svim muslimanima da se dignu na borbu protiv te nasilničke skupine.

---

[19] El-Hudžurat, 9.

Imam Alija, r.a., borio se protiv nasilničke skupine, kao i Ebu Bekr, r.a., protiv onih što su odbili davati zekat. Islamski pravnici slažu se da nasilnička skupina ne izlazi iz islama svojim nasilnim aktom, jer Kur'an je, i pored njenog borbenog stava, karakterizira vjerovanjem:

﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا . . .﴾

"Ako se dvije skupine vjernika sukobe..."

Zbog toga se ne ubijaju ni oni koji se predaju ni njihovi ranjenici. Njihova imovina ne postaje plijenom, i njihove žene i djeca ne idu u zarobljeništvo. Nisu dužni nadoknaditi ono što unište tokom rata: ni ljudstvo ni imovinu. Oni među njima koji budu ubijeni bivaju ogasuljeni, u kefine umotani i klanja im se dženaza.

Međutim, pripadnici pravedne skupine koji budu ubijeni smatraju se šehidima, ne gasule se niti im se klanja dženaza, jer poginuli su u borbi koju je Allah, dž.š., naredio. Oni su poput šehida iz bitaka protiv nevjernika.

Takav je propis ako se radi o ustanku protiv muslimanskog poglavara protiv koga se digla skupina u nekom mjestu i ako je taj ustanak popraćen neizvršavanjem obaveza propisanih u interesu zajednice ili interesu pojedinaca. Uz to, cilj borbe ustanika mora biti svrgavanje imama.

Najkraće rečeno, neophodne su posebne karakteristike kojima se odlikuju ustanici kako bi im se dodijelio naziv "nasilnici". Te karakteristike jesu:

- odbijanje pokornosti pravednom vladaru, pokornosti koju je Allah, dž.š., naredio muslimanima kao dužnost prema njihovim poglavarima;

- da ustanak bude podignut od jake skupine koja posjeduje probojnost i silu, toliku da vladaru bude neophodno pojačanje u ljudstvu, imetku i borbi kako bi ih vratio pokornosti.

Ako nasilnici ne posjeduju snagu, ako se radi o pojedincima, ili ako nemaju sredstava kojim bi se odbranili, ne smatraju se nasilnicima, jer ih je lahko spriječiti i iznova načiniti pokornim;

- da zagovaraju tumačenje koje im dopušta bunu i koje poziva na ustanak protiv vlasti poglavara; ako ne zagovaraju takvo tumačenje, oni su neprijateljski vojnici, ne i nasilnici;

- da imaju vođu kome se pokoravaju i koji predstavlja izvor njihove snage, jer skupina koja nema vođstva ne posjeduje snagu.

Takvi su Allahovi propisi kada je riječ o nasilnicima.

Međutim, kada je riječ o borbi radi ovosvjetskih stvari, preuzimanja vlasti i sukob protiv poglavara, takav se ustanak smatra vojnom pobunom (*el-muhareba*), a na te se vojnike odnosi drugi propis, drukčiji od propisa o nasilnicima. Taj je propis Allah, dž.š., naveo rekavši:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ
تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

> **“Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”[20]**

Kazna za takve vojnike jeste: ubistvo, ili razapinjanje, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da se pohvataju i iz zemlje protjeraju, shodno mišljenju poglavara i sukladno zločinima koje su počinili. Ko od njih pogine ide u vatru, a ko pogine od onih koji su se s njima sukobili, taj je šehid.

Ako bi sukob dolazio podjednako s obje strane, iz šovinizma ili pohlepe za vlašću, obje bi se strane smatrale nasilnima i podlijegale bi propisu o nasilnicima.

---

[20] El-Maida, 33-34.

Odnos između muslimana i drugih

Odnos muslimana s drugima jeste odnos upoznavanja, međusobnog potpomaganja, dobročinstva i pravde.

O upoznavanju koje vodi međusobnom potpomaganju Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى، وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾

“O ljudi, mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha jeste onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.”[21]

Allah, dž.š., preporučujući dobročinstvo i pravdu, kaže:

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

“Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični.”[22]

Smisao ovog odnosa jeste razmjena interesa, kontinuitet u korisnim stvarima i ojačavanje veza među ljudima.

Ovo nije u suprotnosti sa zabranom prijateljevanja s nevjernicima, jer zabrana “prijateljevanja” podrazumijeva zabranu sklapanja saveza s njima i zabranu pružanja pomoći protiv muslimana, kao i zadovoljstva nevjerstvom u kojem se nalaze. Razlog tome leži u činjenici da pomaganje nevjernicima protiv muslimana nanosi ogromnu štetu egzistenciji islama i slabi snagu zajednice vjernika. A zadovoljstvo je nevjerovanjem, ustvari, nevjerovanje, od čega se islam ograđuje i što strogo zabranjuje.

---

[21] El-Hudžurat, 13.

[22] El-Mumtehina, 8.

Međutim, kada je riječ o prijateljevanju u značenju pomirenja, lijepih odnosa, saradnje u dobru, razmjene interesa i međusobnog potpomaganja u dobročinstvu i pobožnosti – to je ono čemu islam poziva.

Jamčenje vjerskih sloboda nemuslimanima

Zbog toga je islam donio odluku o izjednačavanju *zimmija* i muslimana. Njima pripada što i muslimanima i nose obaveze koje nose i muslimani. Vjerska sloboda zajamčena im je u sljedećem:

prvo: Zabranjeno je ikoga od njih prisiliti da ostavi svoju vjeru, ili ga prisiliti da prihvati neko drugo vjerovanje. Allah, dž.š., kaže:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

"U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – Pravi put se jasno razlikuje od zablude!"[23];

drugo: sljedbenici Knjige imaju pravo vršiti svoje vjerske obrede. Zabranjeno je srušiti im crkvu ili slomiti krst.

Poslanik, s.a.v.s., kaže:

اُتْرُكُوهُمْ وَمَا يَدِينُونَ.

"Pustite na miru, i njih i ono u što vjeruju!"

Ne samo to, nego supruga muslimana (jevrejka ili kršćanka), ima pravo otići u crkvu ili sinagogu, a njen suprug nema pravo u tome je spriječiti;

treće: islam im je dozvolio ono što im dozvoljava njihova vjera, bilo da je riječ o hrani ili nečem drugom. Zabranjeno je ubiti im svinju ili im prosuti alkoholno piće, dok god njihova vjera to dozvoljava;

četvrto: imaju slobodu u pitanjima vezanim za brak, razvod, izdržavanje i dr. U tim stvarima mogu se ponašati kako hoće, a ne smiju im nametati u tome neke stege i zabrane;

peto: islam štiti njihovu plemenitost, vodi brigu o njihovim pravima i daje im slobodu da vode debate i rasprave u domenu razuma i logike, uz pridržavanje kulture ophođenja i udaljavanje od grubosti i okrutnosti. Rekao je Allah, dž.š.:

---

[23] El-Bekara, 256.

﴿وَلاَ تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ، إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ، وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ، وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

"I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, ne onima među njima koji su nepravedni, i recite: 'Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog jeste jedan, i mi se Njemu pokoravamo'"[24];

šesto: izjednačio je nemuslimane i muslimane kad je riječ o kaznama, prema mišljenju nekih mezheba.

Kada je riječ o nasljedstvu, izjednačio ih je tako što im je oboma ukinuo na njega pravo – zimija ne nasljeđuje rođaka muslimana niti musliman nasljeđuje rođaka zimiju.

sedmo: islam je njihovu hranu učinio dozvoljenom. Dozvolio je i da se jede ono što su oni zaklali i odobrio je ženidbu njihovim kćerima. Allah, dž.š., kaže:

﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ، وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ، وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ، وَمَنْ يَكْفُرْ بِالإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša su jela njima dozvoljena; i čestite su vam vjernice dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kad im vjenčana darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate. A onaj ko otpadne od prave vjere – uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati"[25];

---

[24] El-Ankebut, 46.

[25] El-Maida, 5.

osmo: islam je dozvolio da ih se posjećuje, da se obiđu njihovi bolesnici, da im se daju pokloni, da se s njima obavlja kupoprodaja i druge vrste saradnji. Vjerodostojno predanje kazuje da je Poslanik, s.a.v.s., preselio, a da mu je štit bio založen kod jednog jevreja, zbog duga koji je kod njega imao. Neki su ashabi, kada bi zaklali ovcu, govorili svojim slugama: "Počni dijeliti prvo od našeg komšije jevreja!"

Autor djela *El-Bedai* kaže: "Stanuju u gradovima muslimana, kupuju i prodaju, je je ugovor sa zimijama propisan da bi bio sredstvo njihovog prelaska na islam, a omogućavanje da žive u muslimanskim gradovima najbolji je način za postizanje toga cilja. Jedan od ciljeva jeste i korist koju muslimani dobivaju od kupoprodaje."

Prijateljstvo koje je zabranjeno

Bio je to temelj odnosa muslimana prema drugima. Taj se odnos mijenja samo ako bi nemuslimani, sa svoje strane, počeli raditi na upropaštavanju i raskidanju te veze napadom na muslimane i proglašavanjem rata protiv njih. Time bi prekidanje odnosa postalo vjerski čin i islamska naredba, a da ne govorimo o tome kako se radi o pravednom političkom postupku – uzvraćanju istom mjerom.

Kur'an usmjerava poglede svojih sljedbenika ka toj činjenici i o tome donosi jasnu presudu, kazujući:

﴿لا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلاَّ أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾

> **"Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike kad ima vjernika; a onoga ko to čini – Allah neće štititi. To učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe..."**[26]

Ajet sadržava sljedeća značenja:

prvo: upozorenje da se neprijatelji ne uzimaju za prijatelje i da se s njima međusobno ne potpomaže, zbog opasnosti kojoj bi se time mogli izložiti muslimani;

---

[26] Alu Imran, 28.

drugo: onaj ko to čini odsječen je od Allaha, dž.š., i ne postoji veza koja bi ga mogla s Njim povezati;

treće: u slučaju slabosti i straha da bi nam mogli nauditi, dozvoljeno je prividno ih uzeti za prijatelje dok se ne bude spremno suprotstaviti prijetnjama.

Na jednom drugom mjestu u Kur'anu plemenitom stoji:

﴿ بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَاباً أَلِيماً * الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً * قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعاً * الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً ﴾

"Bolnu patnju navijesti licemjerima, koji prijateljuju s nevjernicima, a ne s vjernicima! Zar kod njih traže snagu, a sva snaga pripada samo Allahu? On vam je već u Knjizi objavio: kad čujete da Allahove riječi poriču i da im se izruguju, ne sjedite s onima koji to čine dok ne stupe u drugi razgovor, inače, bit ćete kao i oni. Allah će sigurno zajedno sastaviti u Džehennemu licemjere i nevjernike, one koji iščekuju šta će biti s vama: pa ako vam Allah daruje pobjedu, oni reknu: 'Zar nismo bili uz vas?' a ako sreća posluži nevjernike, onda govore njima: 'Zar vas nismo mogli pobijediti i zar vas nismo odbranili od vjernika?' Na Sudnjem danu Allah će vam svima presuditi! A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike."[27]

Ajet sadrži sljedeće:

prvo: da su licemjeri oni koji uzimaju nevjernike za prijatelje, s njima s ljubavlju prijateljuju i u tajnosti ih potpomažu, prelazeći preko prijateljstva s muslimanima i odbijajući ga;

drugo: oni, tim svojim gestom, kod nevjernika traže snagu, griješeći pri tome, jer sva snaga i sva moć pripada Allahu, dž.š., i vjernicima:

---

[27] En-Nisa, 138-141.

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

“A snaga je u Allaha i u Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri neće to da znaju”[28];

treće: ti licemjeri čekaju šta će se desiti s muslimanima. Ako im Allah, dž.š., pruži pomoć i podari pobjedu, govore: “S vama smo u vjeri i borbi!”, a ako nevjernici izvojevaju kakvu pobjedu, ovi nevjerni licemjeri kazuju: “Zar vas nismo čuvali i štitili da vam vjernici ne napakoste, njih ponizujući, a vas uzdižući nad njima, sve dok ne pobijediste. Dajte nam nešto od toga što zaplijeniste?!”;

četvrto: Allah, dž.š., uistinu neće dati nevjernicima načina da pobijede vjernike, one koji su iskreni u svom vjerovanju, postojani u izvršavanju Allahovih naredbi i čuvanju od Allahovih zabrana. Znači, nevjernici vjernike ne mogu savladati.

Bilo je ljudi među muslimanima koji su prijateljevali s ljudima iz reda nevjernika, bilo zbog rodbinske veze, ili komšijskih odnosa, ili nekog saveza. To prijateljstvo predstavljalo je opasnost po muslimane, tako da je Allah, dž.š., spustio objavu, upućujući na oprez od tog štetnog prijateljstva, rekavši:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾

“O vjernici, za prisne prijatelje uzimajte samo svoje, ostali vam samo propast žele: jedva čekaju da muka dopadnete, mržnja izbija iz njihovih usta, a još je gore ono što kriju njihova prsa. Mi vam iznosimo dokaze, ako pameti imate.”[29]

U ovom se ajetu nalazi zabrana uzimanja nevjernika za drugove i prijatelje, posebno da im otkrivate svoje tajne, jer ta družina nikoga i ništa ne štedi kako bi vašu vjeru upropastila. Oni vole i priželjkuju nanijeti vam štetu.

---

[28] El-Munafikun, 8.

[29] Alu Imran, 118.

Izišli su na vidjelo pokazatelji njihove mržnje prema vama kroz riječi njihove. Ta je njihova mržnja silna, teško im je sakriti je. A mržnja prema vama što je u grudima njihovim još je jača i silnija od one što im s jezika silazi.

Priroda vjerovanja ne da vjerniku da prijateljuje sa svojim neprijateljem koji mu pravi zamke, makar mu i najveći rod bio. Plemeniti Kur'an veli:

﴿لَا تَجِدُ قَوْماً يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ﴾

"Ne treba da ljudi koji u Allaha i onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio."[30]

Ajet objašnjava da nije ispravno da vjernici prijateljuju sa svojim neprijateljima makar ti neprijatelji bili očevi njihovi, ili sinovi, ili braća najbliža.

Kur'anska presuda kad je riječ o onima koji se međusobno pomažu s kolonijalističkim silama i neprijateljima Arapa i muslimana očigledna je i jasna. To je izdaja prema Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., prema muslimanskim vođama i običnom puku. Oni nisu brigu vodili o pravu islama, ni o pravu historije, ni o pravu komšija, ni o pravima ugnjetavanih, ni o pravu sadašnjosti ovog područja, ni o pravu njegove budućnosti.

Ti prevaranti su, takvim svojim ponašanjem, duše šejtanu prodali. Na sebe su žig poniženja i srama utisnuli – poniženja ovog vremena i srama vječnosti.

---

[30] El-Mudžadela, 22.

Priznanje prava pojedinca i njegove časti

Islam je, nakon što je uzdigao načelo mira i odnos među ljudima učinio odnosom mira i sigurnosti, iskazao poštovanje prema čovjeku i počastio ga, onako kako se čovjeku ukazuje počast, ne gledajući na njegov spol, rasu, vjeru, jezik, domovinu, naciju ni društveni sloj. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى
كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً﴾

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali: dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.”[31]

Neke od stvari koje ukazuju na te počasti jesu i činjenice da je Allah, dž.š., čovjeka stvorio Svojom rukom, da je u njega dio Svog duha udahnuo i da je melecima naredio da Mu sedždu učine. Sve što je na nebesima i Zemlji za čovjeka je stvorio, učinio ga je poglavarom planete Zemlje i halifom, da bi je on izgradio i dobro joj donio.

Kako bi ova počast bila stvarna činjenica i staza vodilja u životu, islam je čovjeku zajamčio sva prava, učinio obavezom njegovu odbranu i zaštitu, bez obzira da li se radi o vjerskim, građanskim, ili političkim pravima.

U daljem tekstu spomenut ćemo to pravo.

1. Pravo na život

Svaki je čovjek pravno zaštićen: i njegov život i njegova ličnost.

Dozvoljeno ga je napasti samo ukoliko izvrši ubistvo ili na Zemlji načini neki nered koji za sobom vuče smrtnu kaznu. Allah, dž.š., kaže:

﴿مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً﴾

---

[31] El-Isra, 70.

“Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuvao.”[32]

U vjerodostojnom hadisu stoji:

لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاَثٍ: النَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالثَّيِّبُ الزَّانِي، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ. . .

“Ubiti čovjeka muslimana dopušteno je samo u tri slučaja: za odmazdu, život za život; oženjenog bludnika i odmetnika od svoje vjere i svoje zajednice.”

2. Pravo na zaštitu imovine

Kao što je zaštićen život, zaštićena je i imovina, tako da nije dozvoljeno uzeti imetak na bilo kakav ilegalan način. Kaže Allah, dž.š.:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾

“O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte, ali dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak.”[33]

A Poslanik, s.a.v.s., kazuje:

مَنْ أَخَذَ مَالَ أَخِيهِ بِيَمِينِهِ أَوْجَبَ اللهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئاً يَسِيراً يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ: وَإِنْ كَانَ عُوداً مِنَ الْأَرَاكِ. . .

“‘Onaj ko nepravedno prisvoji imetak svoga brata, Allah mu je vatru propisao i Džennet mu zabranio.’ Neki čovjek upita: ‘Čak i ako se radi o nečemu neznatnom, Allahov Poslaniče? Allahov mu Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ‘Čak i ako se radi o grančici od eraka.’” Erak je drvo s kojeg se uzima misvak.

---

[32] El-Maida, 32.

[33] En-Nisa, 29.

3. Pravo na čast

Nije dozvoljeno nikoga obeščastiti, makar i neprikladnom riječju. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ﴾

"Teško svakom klevetniku podrugljivcu"[34]

4. Pravo na slobodu

Islam se nije zadovoljio samo time što je što je donio odluku o zaštiti života i čuvanja časti i imetka, nego je propisao slobodu obreda, slobodu misli, slobodu izbora zanimanja koje čovjek vrši, kako bi za život zaradio, i slobodu korištenja svih državnih institucija.

Islam je obavezao državu time da mora voditi brigu o svim ovim pravima. Ovo nije kraj ljudskih prava. Postoje i druga.

1. Pravo na boravište

Čovjek ima pravo naseliti se u bilo kojem mjestu, stanovati bilo gdje i kretati se po Zemlji, a da ne bude izvrgnut ograničavanju kretanja ili stavljanju prepreka na put. Nije dozvoljeno nikoga protjerati, udaljiti ga ili zatvoriti, izuzev u slučaju da je atakovao na pravo drugoga i da zakon smatra da ga treba kazniti protjerivanjem ili zatvaranjem. Takav je postupak u slučaju napada na drugog, narušavanja sigurnosti i teroriziranja nevinih ljudi. Allah, dž.š., kaže:

﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ
تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se

---

[34] El-Humeza, 1.

unakrst noge i ruke odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv.”[35]

2. Pravo na obrazovanje i slobodu mišljenja

Svaki čovjek ima pravo koristiti obrazovanje koje mu prosvjetljava um, unapređuje život i uzdiže ga na viši nivo.

Čovjekovo je pravo, također, da objasni svoj stav, da ga potkrijepi argumentima, da obznanjuje istinu i o njoj otvoreno govori.

Islam zabranjuje ugrožavanje slobode mišljenja i borbu protiv slobodne misli, osim ako se ne radi o nečemu štetnom za zajednicu.

Poslanik, s.a.v.s, od svojih je ashaba, r.a., uzimao prisegu da će javno govoriti istinu, makar i gorka bila, i da se pri tome neće bojati ničijeg prijekora. Božiji Poslanik, s.a.v.s., obavještava nas da je:

السَّاكِتُ عَنِ الْحَقِّ شَيْطَانٌ أَخْرَسُ.

“Onaj koji prešućuje istinu nijemi šejtan.”

O tome Kur’an plemeniti kazuje:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ
يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾

“One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju; oprostit ću samo onima koji se pokaju i poprave i to javno ispolje, a Ja primam pokajanje i Ja sam milostiv.”[36]

Iako se o ovoj temi može još dosta toga kazati, mi dodajemo samo sljedeće:

---

[35] El-Maida, 33-34.

[36] El-Bekara, 159-160.

islam propisuje da je pravo gladnoga da bude nahranjen, gologa da bude obučen, bolesnoga da bude liječen, uplašenoga da mu se osigura sigurnost, bez obzira koje rase ili vjere bio. Svima pripadaju jednaka prava.

Ovo su vam bila islamska učenja o propisima nekih ljudskih prava. To su učenja u kojima se nalazi svako dobro za cijeli naš svijet.

Najveličanstvenije jeste to što su ova učenja prethodila svim ideologijama i pravcima koji su govorili o pravima čovjeka i to što je islam ova učenja učinio vjerom koja nas približava Allahu, dž.š., baš kao što to čine namaz i drugi ibadeti.

Zločin zanemarivanja prava

Ova prava pružaju čovjeku mogućnost da dospije do prostranih horizonata, kako bi postigao svoju savršenost i došao do progresa koji mu je određen, bilo u duhovnom ili materijalnom smislu.

Otuda potječe i stav da je svako ugrožavanje ili uskraćivanje prava zločin. To je istinski razlog zbog kojeg islam zabranjuje rat, ma kakve vrste bio, jer rat je nasrtaj na život, a život je sveto pravo. Znači, rat predstavlja uništenje onoga što čini život.

Islam zabranjuje rat koji za cilj ima širenje teritorija, jačanje utjecaja i preuzimanje uloge vodeće sile. Kur'an kazuje:

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾

"Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj."[37]

Zabranio je islam i rat iz osvete ili radi agresije, rekavši:

﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

"I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih

---

[37] El-Kasas, 83.

napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu; i bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava."[38]

Zabranio je i rat radi ugrožavanja i uništavanja tuđe imovine i ljudi, kazavši:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

"I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen,"[39]

KADA SE ZAKONSKI ODOBRAVA RAT

Ako je, uistinu, mir temelj, a rat izuzetak, onda nema zakonske osnove za podizanje rata, prema islamskom stavu, ma kakvi uvjeti bili, osim u ova dva slučaja:

prvi: u slučaju odbrane vlastitog života, časti, imetka i domovine od agresije. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

"I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu."[40]

عَنْ سَعْدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ .

Prenosi se od Sa'da ibn Zejda, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Šehid je onaj ko pogine braneći svoj imetak; šehid je i onaj ko pogine braneći svoj život; šehid je i onaj ko pogine braneći svoju vjeru; šehid je i onaj ko pogine braneći svoju porodicu."[41]

---

[38] El-Maida, 2.

[39] El-E'raf, 56.

[40] El-Bekara, 190.

[41] Hadis bilježe: Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

Kaže Allah, dž.š.:

﴿وَمَا لَنَا أَلاَّ نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا﴾

“Zašto da se ne borimo na Allahovom putu, mi koji smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni?”[42];

drugi: u slučaju odbrane pozivanja Allahovoj vjeri, ako bi joj neko stao na put, mučeći onoga ko u nju vjeruje, ili odvraćajući onoga ko bi je želio primiti, ili sprečavajući misionara da izvrši svoj zadatak. Dokaz za to jeste:

Prvo: riječi Uzvišenog:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلاَ تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ * فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلاَ عُدْوَانَ إِلاَّ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

“I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu. I napadajte takve gdje god ih sretnete i progonite ih odande odakle su oni vas prognali. A zlostavljanje je teže od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Časnog hrama, dok vas oni tu ne napadnu. Ako vas napadnu, onda ih ubijajte! – neka takva bude kazna za nevjernike. A ako se prođu, pa, Allah zaista prašta i samilostan je. I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane i dok se Allahova vjera slobodno ispovijedati ne mogne. Pa ako se prođu, onda neprijateljstvo prestaje, jedino protiv nasilnika ostaje.”[43]

Ovaj ajet podrazumijeva sljedeće:

- naredbu da se vojuje protiv onih koji započinju napade i da se bori protiv napadača kako bi se zaustavila njihova agresija. Borba s ciljem odbrane života jeste stvar koja je u svim zakonima i u svim pravnim pravcima propisana. To je jasno iz riječi Uzvišenog:

---

[42] El-Bekara, 246.

[43] El-Bekara, 190-193.

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾

"I borite se na Allahovu putu protiv onih koji se bore protiv vas"[44];

- međutim, protiv onih koji ne zapodijevaju sukob nije dozvoljeno započinjati borbu, jer Allah je agresiju, nasilje i nepravdu zabranio riječima:

﴿وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

"...ali vi ne otpočinjite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu"[45];

- razlog zabranjivanja nasilništva zbog toga što Allah, dž.š., ne voli nasilnike dokaz je da je ova zabrana važeća presuda, nepodložna derogiranju. Razlog je tome obavijest o nepostojanju Allahove ljubavi prema nasilništvu, obavijest koja ne ostavlja prostor derogiranju zbog toga što je nasilništvo nepravda, a Allah nikada neće voljeti nepravdu;

- da ovaj zakonom propisani rat ima cilj kojem stremi, a to je sprečavanje smutnje među vjernicima i vjernicama zaustavljanjem nasilja nad njima i pružanjem slobode da čine ibadet Allahu i Njegovu vjeru ispovijedaju, sigurni za svoje živote od svakog nasilja.

Drugo: Allah, dž.š., kaže:

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيّاً وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيراً﴾

"A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju: 'Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!'"[46]

Ovaj je ajet pojasnio dva razloga za borbu:

prvi: borba na Allahovom putu. To je ujedno i cilj kojem teži vjera, kako ne bi bilo smutnje i kako bi se vjera Allahu ispovijedala.

---

[44] El-Bekara, 190.

[45] El-Bekara, 190.

[46] En-Nisa, 75.

drugi: borba za ugnjetavane, one koji su u Meki islam primili, a nisu mogli hidžru učiniti. Onda ih je pleme Kurejš izlagalo patnji i smutnju im pravilo, dok od Allaha nisu pomoć zatražili. Tim je ljudima bila neophodna zaštita koja bi ih odbranila od nasrtaja nasilnika i koja bi im omogućila slobodu onoga što vjeruju i ispovijedaju.

Treće: Allah, neka je slavljen, kaže:

﴿ فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمُ السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴾

“Ako vas takvi ostave na miru i ne napadaju vas, i ako vam ponude mir, onda vam Allah ne daje nikakva prava protiv njih.”[47]

Radi se o narodu koji ne vodi rat protiv svog naroda niti ratuje protiv muslimana. Oni su se sklonili od sukoba između dvije skupine. To njihovo povlačenje jeste istinsko povlačenje kojim žele postići mir. Protiv takvih ljudi vjernici nemaju nikakva prava.

Četvrto: Allah, dž.š., kaže:

﴿ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ ﴾

“Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna. A ako htjednu da te prevare, - pa, tebi je dosta Allah.”[48]

U ovome ajetu nalazi se naredba o sklonosti miru, ako mu i neprijatelj teži, makar ta težnja bila prevara i zamka.

Peto: svi ratovi koje je vodio Allahov Poslanik, s.a.v.s., bili su odbrambeni i nijedan nije bio napadački.

Rat protiv mnogobožaca iz reda Arapa i jamčenje njihove sigurnosti nakon oslobađanja Meke tekli su u skladu s ovim pravilom. To je pojašnjeno u Allahovim, dž.š., riječima:

﴿ أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَأُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ

---

[47] En-Nisa, 90.

[48] El-Enfal, 61-62.

أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ
صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ * وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

"Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali protjerati Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici. Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti, i iz srca njihovih brigu odstraniti. A Allah će onome kome On hoće oprostiti. – Allah sve zna i mudar je."[49]

A ako se svi sakupe i iz zajedničkog oružja napadnu muslimane, Allah naređuje borbu protiv svih njih. Kaže, dž.š.:

﴿. . . وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴾

"A borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas; i znajte da je Allah na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone."[50]

Međutim, kada se radi o vojevanju protiv jevreja, ta, oni su dali obećanje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., nakon Hidžre, a nedugo zatim prekršili su sporazum i pridružili se mnogobošcima i licemjerima u borbi protiv muslimana. Njima su se u borbi pridružili prilikom "Pohoda saveznika" (*el-ahzab*), pa je Allah, dž.š., objavio:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾

"Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno."[51]

Također je kazao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴾

---

[49] Et-Tevba, 13-15.

[50] Et-Tevba, 36.

[51] Et-Tevba, 29.

“O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj, i neka oni osjete vašu strogost! I znajte da je Allah na strani čestitih.”[52]

Šesto: Poslanik, s.a.v.s., prošao je pored ubijene žene pa je rekao:

مَا كَانَتْ هَذِهِ لِتُقَاتِلَ.

“Ova se sigurno nije borila.”

Iz ovoga saznajemo da je razlog zabranjivanja njenog ubijanja činjenica da ona nije učestvovala u bici s ratnicima. Ubistva koja oni nanose nama jesu uzrok ubistava koje mi činimo njima, a nikako njihovo nevjerstvo. Ono nije uzrok.

Sedmo: Poslanik, s.a.v.s., zabranio je ubijanje monaha i djece, iz istog razloga iz kojeg je zabranio i ubijanje žena.

Osmo: islam prisilu nije učinio sredstvom ulaska u vjeru, nego je tu ulogu dodijelio upotrebi razuma, aktiviranju misli i pogledu prema vidljivom svijetu nebesa i Zemlje. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعاً أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ
* وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ * قُلِ انْظُرُوا
مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

“Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici. Pa zašto onda ti nagoniš ljude da budu vjernici? Nijedan čovjek nije vjernik bez Allahove volje; a On kažnjava one koji neće da razmisle. Reci: ‘Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!’ – A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje.”[53]

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

“U vjeru nije dozvoljeno silom nagoniti – Pravi put se jasno razlikuje od zablude!”[54]

---

[52] Et-Tevba, 123.

[53] Junus, 99-101.

[54] El-Bekara, 256.

Činjenica je da je Poslanik, s.a.v.s., zarobljavao neprijateljske vojnike i nije poznato da je ikoga od njih prisilio da pređe na islam. Isto su tako postupali i njegovi ashabi, r.a.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ ثُمَامَةَ الْحَنَفِيَّ أُسِرَ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْدُو عَلَيْهِ فَيَقُولُ: مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ؟ فَيَقُولُ: إِنْ تَقْتُلْ تَقْتُلْ ذَا دَمٍ، إِنْ تَمْنُنْ تَمْنُنْ عَلَى شَاكِرٍ، وَإِنْ تُرِدِ الْمَالَ نُعْطِكَ مِنْهُ مَا شِئْتَ.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Sumama el-Hanefi bio zarobljen i da mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rano ujutro dolazio te ga pitao: “Šta ima kod tebe, Sumama?” On mu je odgovorio: “Ako ubiješ, ubit ćeš ljudsko biće, ako milost ukažeš, ukazat ćeš je zahvalnome, a ako želiš imetak, dat ćemo ti što od njega želiš.”[55]

Pošto su ashabi Božjeg Poslanika, s.a.v.s., voljeli otkupninu, rekli su: “Kakva nam je korist ako ovoga ubijemo?” Onda mu je Poslanik, s.a.v.s., došao pa je ovaj primio islam. Zatim ga je oslobodio i s nekim poslao u vrt Ebu Talhe. Naredio mu je da se okupa. Okupao se i klanjao dva rekata, nakon čega je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

- s razlogom, iz nekog interesa, radi neke koristi.

لَقَدْ حَسُنَ إِسْلَامُ أَخِيكُمْ.

“Iskreno je primio islam vaš brat.”

Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije vodio rat s kršćanima i drugima, sve dok nije, nakon hudejbijskog primirja, poslao izaslanike svim vladarima, pozivajući ih u islam. Poslao ih je i Cezaru, i perzijskom Kisri, i Mukavkisu u Egipat, i Negusu u Abesiniju, i arapskim vladarima na istoku i u Šam. Islam su primili ljudi iz reda kršćana, a i drugi. Onda su se digli kršćani u Šamu te su pobili jednu grupu ljudi koja je prešla na islam. Znači, kršćani su ti koji su prvi digli ruku na muslimane i borili se protiv onih među njima koji su prešli na islam, nasilno i nepravedno.

Kada su kršćani započeli s ubijanjem muslimana, Poslanik, s.a.v.s., poslao je vojsku na čije je čelo postavio Zejda ibn Harisu, zatim Džafera, a potom Abdullaha ibn Revvahu. Bila je to prva vojna koju su muslimani digli protiv kršćana, u Mu'ti, na području Šama. Skupila se protiv njegovih ashaba, r.a., velika grupa kršćana. Poginuše zapovjednici, r.a., i zastavu preuze Halid ibn el-Velid.

---

[55] Prenosi Ahmed.

Iz ovoga što je prethodilo kristalno se pojasnilo da islam odobrava rat jedino kao: odbranu od agresije, zaštitu poziva u islam, sprečavanje nasilja i omogućavanje slobode vjeroispovijedanja. Tada rat postaje jednom od vjerskih naredbi i jednom od svetih obaveza koja nosi naziv *el-džihad*.

DŽIHAD

Džihad je termin deriviran iz riječi *džuhd*, koja označava snagu i napor. Glagol je *džahede*, s glagolskim imenicama *džihad* i *mudžahede*. Koristi se za iskazivanje radnje nekoga ko je iscrpio svoj kapacitet, uložio energiju i podnio napor u borbi i odbrani protiv neprijatelja. Džihad je ono što se modernim rječnikom naziva rat, a rat je oružani sukob između dvije države ili više njih. To je prirodna pojava kod ljudi, i skoro da ga nijedan narod i nijedna generacija nisu bili pošteđeni. Potvrdili su ga i prijašnji Božiji vjerozakoni. U Tevratu koji koriste jevreji nalazi se potvrda propisanosti rata i vojevanja, iskazana u najružnijem prikazu razaranja, rušenja, uništavanja i protjerivanja. U Knjizi petoj (Deutronomiumu), u dvadesetom poglavlju, pasusu broj deset, i u tekstu što nakon njega slijedi, stoji:

"Kada priđeš nadomak gradu da bi s njihovim stanovnicima zaratio, pozovi ih na primirje. Ako ti prihvate primirje i otvore ti kapije, onda je sav narod koji se u njemu nalazi tebi potčinjen i porobljen. A ako ne pristanu na mir, već zarate s tobom, opkoli ih. Ako ga tvoj Gospod Bog da tebi u ruke, svu mušku čeljad udari oštricom sablje, a žene, djeca, stoka i sve što je u gradu – sve je tvoj plijen, sebi ga uzmi i jedi plijen uzet od neprijatelja svojih koji ti je Gospod Bog dao. Tako učini sa svim gradovima koji su od tebe mnogo udaljeni, koji ne spadaju u gradove ovih naroda ovdje. A gradovima ovih naroda, u kojima ti Gospod Bog udio daje, daha im ne ostavljaj, nego ih žestoko pritisni – Hetite, Amorićane, Kaneance, Farizeje, Huvejite i Jusite, kao što ti Gospod Bog zapovijeda.”

U Indžilu, koji je u rukama kršćana, u desetom poglavlju, u pasusu broj dvadeset četiri, stoji:

“Ne mislite da sam došao da bih uspostavio mir na Zemlji! Nisam došao da uspostavljam mir, nego sablju. Došao sam da rastavim čovjeka od oca njegova, kćer od majke njezine, snahu od svekrve njene. Čovjekovi su neprijatelji članovi porodice njegove. Onaj ko zavoli oca ili majku više od mene, ne zaslužuje me, i onaj koji zavoli sina ili kćer više od mene ne zaslužuje me, i onaj koji ne uzme krst i ne bude me pratio ne zaslužuje me. Ko život svoj pronađe – izgubit će ga, a ko život radi mene izgubi – naći će ga.”

Međunarodno pravo odredilo je uvjete i okolnosti pod kojima se legalizira rat. Postavilo mu je pravila, načela i uređenja koja umanjuju zlo i nesreću koju rat donosi, premda se ništa od toga ne primjenjuje u praksi.

Kada islam propisuje džihad

Allah, dž.š., poslao je Svoga Poslanika svim ljudima i naredio mu da poziva uputi i vjeri istine. On je misionario u Meki, pozivajući Allahu, dž.š., mudro i lijepim riječima. Bilo je neizbježno da naiđe na otpor protiv vlastitog naroda koji je mislio da nova vjera predstavlja opasnost po njihovu materijalnu i duhovnu egzistenciju. Allah, dž.š., usmjerio ga je da se prema tom otporu odnosi strpljivo, milostivo i velikodušno praštajući:

﴿وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا﴾

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, Mi tebe i vidimo i štitimo;”[56]

﴿فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾

---

[56] Et-Tur, 48.

“Ti se oprosti od njih i reci: ‘Ostajte u miru!’, ta, sigurno će oni zapamtiti!”[57]

﴿فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾

“Zato ti velikodušno oprosti.”[58]

﴿قُل لِّلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ﴾

“Reci vjernicima da oproste onima koji ne očekuju Allahove dane...”[59]

Allah nije dozvolio da se loše lošim uzvraća, ni povreda povredom, niti da se zarati protiv onih koji su s vjerom zaratili, niti da se bori protiv onih koji smutnju prave među vjernicima i vjernicama.

﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةَ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ﴾

“Ti lijepim zlo uzvrati, mi dobro znamo šta oni iznose,”[60]

Sve što je naredio da se upotrebljava u džihadu u ovom periodu bilo je: Kur’an, argument i dokaz.

﴿. . .وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾

“i Kur’anom se svim silama protiv njih bori.”[61]

A kada su se napadi pojačali, a uz njih došla i maltretiranja koja su svoj vrhunac dosegla zagovaranjem da se mučki likvidira Muhamed, a.s., Poslanik plemeniti, s.a.v.s., bio je prisiljen preseliti se iz Meke u Medinu i svojim ashabima narediti da se u nju isele. Bilo je to trinaest godina nakon dobivanja poslanstva.

﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾

“I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili, ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.”[62]

---

[57] Ez-Zuhruf, 89.

[58] El-Hidžr, 85.

[59] El-Džasija, 14.

[60] El-Mu’minun, 96.

[61] El-Furkan, 52.

[62] El-Enfal, 30.

﴿إِلاَّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ﴾

“Ako ga vi ne pomognete, pa, pomogao ga je Allah.”[63]

A u Medini, novoj islamskoj prijestolnici, propisana je dozvola ratovanja kada su muslimane neprijatelji pritisli i kada su vjernici bili prisiljeni naoštriti mačeve radi odbrane života i osiguravanja vjere. Prvi ajet koji je spušten bile su riječi Allaha, dž.š.:

﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ * الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ
حَقٍّ إِلاَّ أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلاَ دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ
وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيراً وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ * الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ
فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾

“Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini – a Allah je, doista, kadar da ih pomogne – onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: ‘Gospodar naš je Allah!’ A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, i džamije, u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu, ta, Allah je zaista moćan i silan; one koji će, ako im damo vlast na Zemlji, molitvu obavljati i milostinju udjeljivati i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvraćati od nevaljalih – a Allahu se na kraju sve vraća.”[64]

U ovome se ajetu nalazi razlog zbog kojeg se odobrava borba. Radi se o tri stvari:

1. nevjernici su učinili nasilje time što su napali vjernike i iz njihovih domova ih, bespravno, protjerali, samo zbog toga što su vjeru istine ispovijedali i govorili: ‘Naš je gospodar Allah!’;

2. da Allah nije dozvolio ljudima ovakav način odbrane, sve bogomolje u kojima se Allahovo ime mnogo spominje bile bi srušene, zbog nepravednosti nevjernika koji ne vjeruju ni u Allaha ni u Sudnji dan;

---

[63] Et-Tevba, 40.

[64] El-Hadždž, 39-41.

3. cilj pobjede, učvršćivanja na Zemlji i vlasti jeste: obavljanje namaza, davanje zekata, naređivanje dobra i odvraćanje od zla.

Džihad kao dužnost

U drugoj hidžretskoj godini Allah naređuje borbu, kazujući:

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ
تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

"Propisuje vam se borba mada vam nije po volji! – Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; volite nešto, a ono ispadne zlo po vas. – Allah zna, a vi ne znate."[65]

Džihad – farzi-kifaja[66]

Džihad nije obaveza svakog muslimana. Riječ je o obavezi koja mora biti zadovoljena – ako je izvrši jedna grupa, ako otjera neprijatelja i zadovolji traženo, s ostalih spada dužnost.

Kaže Allah, dž.š.:

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾

---

[65] El-Bekara, 216.

[66] Postoje farzovi (naredbe) koje svaki pojedinac mora izvršiti i ta obaveza s njega ne spada ako je neko drugi izvrši. To su: vjerovanje, higijena, namaz, zekat, post, hadž. Nazivaju se farzi-ajn – svaki ih pojedinac mora izvršavati i nije mu dozvoljeno bilo šta uskratiti vezano za njih. Postoje naredbe koje su neki dužni obaviti, dok drugi nisu. Nazivaju se farzi-kifaja i postoji nekoliko vrsta takvih naredbi:

- prva vrsta – vjerska, poput: znanja, obrazovanja, presude i odgovora u vezi sa sumnjivim stvarima koje se vrte oko islama, dženaza namaza, formiranja džemata, ezana i ostalih sličnih stvari;
- druga vrsta vezana je za poboljšanje životnog standarda, kao npr.: poljoprivreda, industrija, medicina, itd. čijim bi se ukidanjem nanijela šteta i vjerskom i svjetovnom segmentu;
- treća vrsta jeste ona koja je uvjetovana time da je mora izdati vladar, poput džihada i izvršavanja šerijatskih kazni, jer na to pravo polaže samo vladar. Nikome drugom nije dozvoljeno izvršiti kaznu nad nekim;
- četvrta vrsta nije uvjetovana time da je izrečena od vladara ili sudije. Radi se o: naređivanju dobra, odvraćanju od zla, pozivanju lijepim stvarima, a odgovaranju od ružnih.

Ovi farzi-kifaje nisu obaveza svakog pojedinca, nego je obaveza da ih izvrši nekoliko ljudi. Ako ih nekoliko ljudi izvrši i to bude dovoljno, obaveza spada sa svih ostalih. A ako ih niko ne izvrši, svi snose grijeh.

“Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali.”[67]

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوِ انْفِرُوا جَمِيعاً﴾

“O vjernici, budite oprezni i nastupajte u četama ili odjednom svi.”[68]

U El-Buharijevoj zbirci spominje se predanje od Ibn Abbasa u kojem stoji da riječi *“nastupajte u četama” (fenfiru subatin)* znači: “u borbenim jedinicama.”

Uzvišeni kaže:

﴿لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلاً وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْراً عَظِيماً﴾

“Vjernici koji se ne bore – osim onih koji su za borbu nesposobni – nisu jednaki onima koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima koji se ne budu borili, i On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore, dati veliku nagradu.”[69]

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثًا إِلَى بَنِي لِحْيَانَ – مِنْ هُذَيْلٍ – فَقَالَ: "لِيَنْبَعِثْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا، وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا."

Prenosi se od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., poslao odred plemenu Benu Lihjan iz Huzejla pa je rekao: “Neka bude poslan po jedan od svaka dva muškarca, a nagradu će podijeliti.”[70]

Naime, da je borba dužnost svakog muškarca, propali bi ovosvjetski interesi ljudi, tako da je propisana samo određenoj skupini.

---

[67] Et-Tevba, 122.

[68] En-Nisa, 71.

[69] En-Nisa, 95.

[70] Prenosi Muslim.

Kada je džihad farzi-ajn

Džihad može biti farzi-ajn samo u sljedećim slučajevima:

1. kada je musliman obveznik (*el-mukellef*) prisutan na borbenoj liniji. U tom slučaju džihad postaje farzi-ajnom.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا﴾

"O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite!"[71]

Allah, neka je slavljen i uzvišen, također kazuje:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ﴾

"O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite"[72];

2. kada neprijatelj upadne u mjesto ili državu u kojoj žive muslimani, onda su svi stanovnici tog područja dužni ići u borbu. Nikome nije dozvoljeno ne izvršiti obavezu koju ima prema borbi, ako se odbrana može ostvariti samo uz pomoć opće mobilizacije i okršaja s neprijateljem.

Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ﴾

"O vjernici, borite se protiv nevjernika koji su u blizini vašoj!"[73];

3. kada vladar pozove na vojnu nekoga od muslimana obveznika, zabranjeno je ne odazvati mu se, što potvrđuje predanje koje ćemo navesti:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا.

---

[71] El-Enfal, 45.

[72] El-Enfal, 15.

[73] Et-Tevba, 123.

Prenosi se od Ibn Abbasa, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nema iseljavanja (hidžre) nakon ove pobjede, ali džihad i dobra namjera ostaju, tako da kada budete u borbu pozvani, odazovite se."[74] Ovo znači da kada se od vas bude zahtijevalo da idete u rat, vi krenite. Kaže Allah, dž.š.:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾

"O vjernici, zašto ste neki oklijevali kad vam je bilo rečeno: 'Krenite u borbu na Allahovu putu!', kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema onome na onom svijetu, nije ništa."[75]

Čija je dužnost džihad

Dužnost džihada pada na osobu koja mora biti: musliman, muškarac, umno zdrav, šerijatski punoljetan i zdrav, i mora imati dovoljno imovine za sebe i svoju porodicu dok se ne vrati iz džihada.

Džihad nije obaveza nemuslimana, ni žene, ni djeteta, ni maloumne osobe, ni bolesnika, tako da nije nikakav grijeh ako neko iz ovih grupa izostane iz džihada, jer njihova se slabost ispriječila između njega i boja. Oni nemaju ni sredstava pomoću kojih bi spremni izašli na mejdan, a izvjesno je da bi njihovo prisustvovanje na bojnom polju donijelo više štete nego koristi.

O tome Allah, dž.š., kazuje:

﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

"Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni."[76]

---

[74] Hadis bilježi El-Buhari. Hadis nosi značenje da nema hidžre iz Meke u Medinu nakon oslobađanja Meke. Ta je hidžra bila vjerska naredba, ali ovim je hadisom derogirana. Međutim, iseljenje iz mjesta u kojem se ne mogu slobodno praktikovati islamski propisi (*darul-harb*), u mjesto u kojem se mogu praktikovati islamski propisi (*darul-islam*) nije derogiran propis, nego je farz onima čija je vjera u određenom mjestu na bilo koji način ugrožena.

[75] Et-Tevba, 38.

[76] Et-Tevba, 91.

On, dž.š., još dodaje:

﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ. . .﴾

“Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom...”[77]

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je rekao: “Doveden sam pred Poslanika, s.a.v.s., na dan Bitke na Uhudu, kao četrnaestogodišnjak, pa mi nije dozvolio da učestvujem u borbi.”[78]

Razlog leži u činjenici da je džihad ibadet, a ibadet je obaveza samo zrelim osobama.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ.

Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: “Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, da li je džihad dužnost žena?’ Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Jeste, džihad u kojem nema ratovanja – hadž i umra.’” Postoji verzija koja glasi:

لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ: حَجٌّ مَبْرُورٌ.

“Međutim, najbolji je džihad čestito obavljen hadž.”[79]

El-Vahidi i Es-Sujuti u djelu *Ed-Durrul-mensur* bilježe hadis koji prenosi Mudžahid: “Ummu Selema, r.a., reče: ‘Allahov Poslaniče, muškarci idu u bitke, a mi ne, i samo nam pola naslijeđa pripada!’” Potom je Allah, dž.š., objavio:

﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾

“I ne poželite ono čime je Allah neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade.[80] I Allaha iz obilja Njegova molite. – Allah, zaista, sve dobro zna!”[81]

---

[77] El-Feth, 17.

[78] Hadis su zabilježili El-Buhari i Muslim.

[79] Bilježe Ahmed i El-Buhari.

[80] Odnosno, muškarci imaju sebi svojstvene poslove i za njih su odgovorni, a žene imaju ono što je svojstveno njima, i za to odgovaraju, tako da nije ispravno da jedni priželjkuju poslove drugih.

[81] En-Nisa, 32.

Prenosi se od Ikrime, r.a., koji navodi da su žene pitale o džihadu, rekavši: “Voljele bismo da je Allah nama propisao borbu pa da budemo nagrađene nagradom kojom se nagrađuju muškarci.” Nakon toga objavljen je prethodni ajet. Ovo što je do sada rečeno ne podrazumijeva zabranu ženama da idu u bitke u sklopu sanitetske podrške ili neke slične funkcije. Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: “Kada je bila Bitka na Uhudu, ljudi su se dali u bijeg, ostavljajući Poslanika, s.a.v.s. Ja vidjeh Aišu, kćer Ebu Bekrovu, i Ummu Sulejm kako, žureći toliko da su im se vidjele halhale na nogama, na leđima nose mješine s vodom i prazne ih u usta boraca, zatim se vraćaju pa ih pune, a zatim ponovo dolaze i napajaju borce.”[82]

On, također, prenosi: “Borio se Vjerovjesnik, s.a.v.s., a s njim su bile i Ummu Sulejm i žene ensarija. Donosile bi vodu i zbrinjavale ranjenike.”[83]

Dopuštenje roditelja

Džihad koji je obavezan (vadžib) nije uvjetovan roditeljskim dopuštenjem. Međutim, za dobrovoljni džihad neophodno je dopuštenje oba roditelja, ako su muslimani i slobodni ljudi, ili barem jednog od njih.

قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ. قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ.

Ibn Mesud kaže: “‘Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje je djelo Allahu najdraže?’ On mi reče: ‘Namaz u pravo vrijeme.’ Rekoh: ‘A zatim koje?’ ‘Dobročinstvo roditeljima’, odgovori mi. Upitah: ‘A koje zatim?’ ‘Džihad radi Allaha’, reče mi.”[84]

---

[82] Hadis bilježe i El-Buhari i Muslim. Halhale su grivne na nogama, urađene s dva otvora, jer su vjerovatno bile sastavljane nečim od zlata i srebra.

[83] Bilježe ga: Muslim, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

[84] El-Buhari i Muslim navode ga u svojim zbirkama.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ. فَقَالَ: أَحَيٌّ وَالِدَاكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ.

Ibn Omer veli: "Došao je neki čovjek Vjerovjesniku, s.a.v.s., te mu je zatražio odobrenje za odlazak u džihad. Upita ga Poslanik: 'Jesu li ti živi roditelji?' – 'Jesu' odgovori on. Poslanik mu reče: 'Pa onda se potrudi oko njih!'"[85]

U knjizi *El-Ahkamul-islamijja* stoji: "U džihad odlazi samo čovjek koga ne obavezuje porodica, djeca i briga o roditeljima, jer je to preče od džihada, odnosno, to je najbolji džihad."

Dopuštenje zajmodavca

Također, dobrovoljac džihada ne može biti dužnik koji nije podmirio dug, osim uz dopuštenje zajmodavca, ili pohranjeni zalog, ili da ima sigurnog jamca.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللهِ تُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ . . .فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَعَمْ. . . وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، إِلاَّ الدَّيْنَ فَإِنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِي ذَلِكَ.

Od Ebu Katade prenosi se dio hadisa u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., bio upitan: "'Znaš li hoće li mi se, ako na Allahovom putu budem ubijen, poništiti grijesi?' – 'Hoće, ako budeš strpljiv, savjestan i jurišnik bez povlačenja – osim duga, jer mi je, uistinu, Džibril to rekao', reče Allahov Poslanik, s.a.v.s."[86]

Uzimanje u ispomoć grešnike i nevjernike

Dozvoljeno je u pomoć uzeti licemjere i grešnike u borbi protiv nevjernika. Abdullah ibn Ubejj i njegovi licemjeri išli su u bitke uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Postoji priča o Ebu Mihdženu es-Sekafiju, ovisniku o alkoholnim pićima, i golgoti kroz koju je prošao u čuvenom ratu s Perzijancima. Međutim, islamski učenjaci imaju različite stavove o tom pitanju: Mogu li nevjernici ratovati uz muslimane? Imami Malik i Ahmed kažu: "Nije dozvoljeno uzeti ih u ispomoć niti ih na bilo koji način podupirati."

---

[85] Bilježe ga: El-Buhari, Ebu Davud, En-Nesai i Et-Tirmizi, koji ga smatra vjerodostojnim.

[86] Bilježe ga Ahmed i Muslim.

Malik dodaje: "Jedino ako su muslimanske sluge, tada je dozvoljeno." Ebu Hanifa veli: "Uzimaju se u ispomoć i njima se pomaže, apsolutno, dok god podliježu islamskoj vlasti i dok god se ta vlast nad njima sprovodi. Ako su pod mnogobožačkom vlašću, onda je pokuđeno." Imam Eš-Šafi zastupa mišljenje da je to dozvoljeno uz dva uvjeta:

- da su muslimani u malom broju, a mnogobošci u velikom;
- da onaj ko ih uzima u ispomoć zna da je njihovo mišljenje o islamu lijepo i da su na njegovoj strani. Kada ih uzme u ispomoć, nagrađuje ih, ali mu nisu ortaci, što znači da im daje nagradu, ali im ne daje učešće u podjeli plijena s muslimanima.

Traženje pomoći od nejakih

عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ: رَأَى أَبِي أَنَّ لَهُ فَضْلاً عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ.

Prenosi se od Mus'aba ibn Sa'da ibn Ebu Vekkasa da je rekao: "Mislio je moj otac da je bolji od drugih pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Pa zar ne pobjeđujete i opskrbu ne stječete sa svojim nejakima...?!""[87]

En-En-Nesai je zabilježio:

إِنَّمَا يَنْصُرُ اللهُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِضَعِيفِهَا ، بِدَعْوَتِهِمْ، وَصَلَاتِهِمْ وَإِخْلَاصِهِمْ.

"Allah ovom ummetu pruža pomoć zbog njegove nejači – njihove dove, njihovog namaza i njihove iskrenosti."

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ابْغُونِي فِي الضُّعَفَاءِ، فَإِنَّمَا تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ بِالضُّعَفَاءِ .

---

[87] Bilježe ga El-Buhari i En-Nesai.

Prenosi se da je Ebu ed-Derda rekao: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Želio bih da sam među nejakima, jer vi pobjeđujete i opskrbu dobivate samo zbog svojih nejakih.’”

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رُبَّ أَشْعَثُ، مَدْفُوعٌ
بِالْبَابِ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللهِ لأَبَرَّهُ.

Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: “Ima ljudi neugledne kose, odbačenih s vrata, a kada se Allahu, dž.š., obrate, odmah im molbu usliša.”[88]

Korist od džihada i pogibije u borbi

Džihad je najbolja vrsta dobrovoljnog ibadeta. Podrazumijeva uzdizanje Allahove riječi, učvršćivanje Njegove upute na Zemlji i osiguravanje centralne pozicije vjeri Istine. Otuda i razlog zbog kojeg je džihad bolji i od dobrovoljnog obreda, hadža, umre, namaza i posta. Uz sve ovo, on u sebi niže sve vrste ibadeta: i javnih i skrivenih. U njemu mjesto zauzimaju skriveni ibadeti, poput ustezanja od ovog svijeta (*zuhd*), rastanka s domovinom i napuštanja žudnji, koji su zastupljeni do te granice da ga islam naziva “redovništvom.” (*rehbanijja*)

U jednom se hadisu kazuje: “Redovništvo je mog ummeta – džihad na Allahovom putu.”

Džihad sa sobom nosi žrtvovanje i života i imetka i njihovu prodaju Allahu. Džihad je plod ljubavi i vjerovanja, uvjerenja i povjerenja u Allaha, dž.š. Kur’an nam plemeniti kazuje:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيْهِ حَقّاً فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

---

[88] Odnosno, postoje ljudi koji svojim izgledom ne privlače pažnju, ali im je vjerovanje snažno i uvjerenje iskreno, toliko da ako bi Gospodara svoga dovom zamolili, uslišao bi im je odmah, čim bi Mu je uputili.

“Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet, koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur’anu, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.”[89]

Islam je džihadu dodijelio ogromnu važnost. Istakao ga je u svim medinskim surama, a one koji ga zanemaruju i od njega glave okreću pokudio je i takvo je ponašanje okarakterisao licemjerstvom i bolešću srca.

Mudžahid – najbolji među ljudima

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ! رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ. أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَتْلُوهُ: رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِي غُنَيْمَةٍ لَهُ يُؤَدِّي حَقَّ اللهِ فِيهَا . أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ: رَجُلٌ يُسْأَلُ بِاللهِ وَلاَ يُعْطِي بِهِ .

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zar vas ne obavijestih o najboljem čovjeku? To je čovjek koji, na Allahovom putu, čvrsto drži uzde svoga konja. A rekoh li vam o onome koji slijedi iza njega? To je čovjek koji se nađe sam s ratnim plijenom i ispoštuje Allahov zakon kojem taj plijen podliježe. A ne obavijestih li vas o najgorem čovjeku? To je onaj koga preklinju Allahovim imenom da udijeli milostinju a on ne udijeli.”

سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، قَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَتَّقِي اللهَ وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ.

“Upitan je Vjerovjesnik, s.a.v.s., o najboljem čovjeku, pa reče: ‘Vjernik koji se svojim životom i svojim imetkom bori na Allahovom putu.’ Ljudi upitaše: ‘A zatim?’ On im reče: ‘Vjernik koji u nekom usamljenom mjestu živi, Allaha obožava i ljudima zlo ne čini.’”

---

[89] Et-Tevba, 111.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَعْبُدُ رَبَّهُ وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ.

"...a zatim vjernik koji u nekom usamljenom mjestu živi, Allaha obožava i ljudima zlo ne čini" sadrže argument za one koji zagovaraju prednost osamljivanja nad društvenim životom. U vezi s tim postoji poznata rasprava. Stav šafijskog mezheba i većine učenjaka glasi: "Društveni je život bolji, uz uvjet da mu je namjera spas od smutnji." Neke manje grupe uleme preferiraju osamu. Odgovor većine bio je taj da hadis podrazumijeva osamljivanje u vrijeme smutnji i ratova ili govori o nekome ko ugrožava ljude, o nekome ko s ljudima nema strpljenja, ili o nekim sličnim izuzecima. Vjerovjesnici, a.s., i većina ashaba, tabiina, uleme i asketa (*zahida*) živjeli su društvenim životom. Prisustvovali su društvenim koristima: džuma-namazu, namazu u džematu, dženazama, obilascima bolesnika, skupovima u kojima se Allah spominje, itd. Riječ ***ši'bun*** označava rascjep između dva brda, odnosno tjesnac. Ovdje nije riječ isključivo o tjesnacu, nego o njegovom metaforičkom značenju – osamljivanju i izoliranju. Kao primjer uzet je tjesnac, jer ljudi u njega većinom ne zalaze. Ovaj hadis je poput drugog hadisa u kojem je Poslanik, s.a.v.s., upitan o spasu. Rekao je:

أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ.

"Pazi na svoj jezik, drži se svoje kuće, i plači zbog svoje grješke."

Džennet za mudžahida

Et-Tirmizi navodi kako je neki čovjek poželio da se izolira. Upitao je o tome Poslanika, s.a.v.s., pa mu je on rekao:

لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّ مَقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ سَبْعِينَ عَامًا، أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ؟ اغْزُوا فِي سَبِيلِ اللهِ!

"Ne čini to, jer stupanj vjernika koji se bori na Allahovom putu bolji je od njegovog namaza koji sedamdeset godina u kući klanja. Zar ne volite da vam Allah oprosti i u Džennet vas uvede? Borite se na Allahovom putu!"

مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَوَاقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ .

"Onome ko se na Allahovom putu bori i kratko vrijeme slijedi Džennet."

Mudžahidovo džennetsko uzdizanje na stoti stupanj

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ ، مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا ، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ . فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ ، فَقَالَ: أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللهِ، فَفَعَلَ ثُمَّ قَالَ: وَأُخْرَى يُرْفَعُ بِهَا الْعَبْدُ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ. قَالَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ .

Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "O Ebu Seide, ko bude zadovoljan time da mu Allah, dž.š., bude Gospodar, islam vjera, a Muhammed vjerovjesnik, slijedi mu Džennet.' Ebu Seid bi iznenađen tim riječima, pa reče: 'Ponovi mi to, Allahov Poslaniče', te mu Poslanik to ponovi. Zatim reče: 'Ima nešto drugo što Božijeg roba u Džennetu uzdiže stotinu stupnjeva. Između svakog stupnja razlika je tolika koliko je između neba i Zemlje.' Prenosilac upita: 'Šta je to, Božiji Poslaniče?' 'Džihad na Allahovom putu... džihad na Allahovom putu...' odgovori mu Poslanik."

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ، أَعَدَّهَا اللهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللهَ فَسْأَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ، فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ، وَأَعْلَى الْجَنَّةِ، وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ .

"U Džennetu postoji stotinu stupnjeva. Allah ih je pripremio borcima na Svome putu. Između svaka dva stupnja razlika je tolika koliko je između neba i Zemlje. Kada Allaha molite, molite Ga za Firdevs, jer to je centralni i najviši džennet, iznad njega je Arš Milostivog i iz njega džennetske rijeke izviru."

Ništa nije ravno džihadu

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا يَعْدِلُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ. وَأَعَادَ عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلاَثًا كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ.

Ebu Hurejra, r.a., kazuje: "Upitaše ga ljudi: 'O Allahov Poslaniče, šta je ravno džihadu na Allahovom, dž.š., putu?' 'Ne možete ga dostići', reče. Ponovi im to dva puta, ili tri, svaki put govoreći: 'Ne možete ga dostići.'" Treći put reče:

مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَانِتِ بِآيَاتِ اللهِ، لاَ يَفْتُرُ مِنْ صَلاَةٍ وَلاَ صِيَامٍ حَتَّى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ.

"Mudžahid je na Allahovom putu poput čovjeka koji posti, klanja i pokorava se Allahovim ajetima ne prekidajući ni namaz ni post, sve dok se mudžahid na Allahovom putu ne vrati."[90]

Vrijednost pogibije na Allahovom putu

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

وَلاَ يُكْلَمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللهِ- وَاللهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِ اللهِ- إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجُرْحُهُ يَثْعَبُ دَمًا، اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ، وَالرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ.

"Ko god bude ranjen na Allahovom putu, a Allah najbolje zna ko je na Njegovom putu ranjen, doći će na Sudnjem danu, a iz rane će mu curiti krv. Boja će joj biti boja krvi, a miris miris miska." Muhammed ibn Ibrahim kazuje: "Ove mi je stihove izrecitovao Abdullah ibnul-Mubarek, kada sam ga ispraćao u borbu, i preko mene ih poslao El-Fudajlu ibn Ijadu:

---

[90] Hadis bilježe autori *El-Kutubus-sitte* osim Ibn Madže.

"O robe dvaju Harema, da nas vidiš,
znao bi da se ti u svom ibadetu zabavljaš.
Ko svoj obraz suzama boji,
ta grla se naša krvlju našom boje.
Il ko svoga konja isprazno umara,
ta, naši se konji na dan tamnocrveni umaraju.
Vaš je miris šafrana, a naš fijuk pernate strijele
što do usijanja dovodi vrh kopita i prašinu lijepu.
Stigle su nam riječi našeg Vjerovjesnika,
riječi ispravne i iskrene...ne lažu.
Nije jednaka prašina Allahovih robova u
nosu čovjeka, i dim vatre...ne laže.
Knjiga Allahova među nama govori:
šehid nije mrtav... ne laže."

Prenosilac nastavi: "Sretoh El-Fudajla ibn Ijada, noseći njegovo pismo, u Mesdžidul-haramu. Kada ga pročita, oči mu zasuziše i reče: 'Istinu je rekao Ebu Abdurrahman i savjet mi je dao', a zatim kaza: 'Jesi li ti jedan od onih što zapisuju hadis?' 'Jesam', odgovorih. 'Onda zapiši ovaj hadis, nagrađen bio što nam donese Ebu Abdurrahmanovo pismo.'"

Saopćio mi je El-Fudajl ibn Ijad: "Ispričao nam je Mensur ibnul-Mu'temer, prenoseći od Ebu Saliha

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، عَلِّمْنِي عَمَلاً أَنَالُ بِهِ ثَوَابَ الْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ. فَقَالَ: هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُصَلِّيَ فَلاَ تَفْتُرُ، وَتَصُومُ وَلاَ تُفْطِرُ؟! فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَنَا أَضْعَفُ مِنْ أَنْ أَسْتَطِيعَ ذَلِكَ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ طَوَّقْتَ ذَلِكَ مَا بَلَغْتَ الْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ.

da se prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je neki čovjek kazao: 'Allahov Poslaniče, pouči me kakvom djelu s kojim ću dostići nagradu mudžahida na Allahovom putu.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Možeš li neprekidno klanjati i ne mrseći postiti?' Čovjek odgovori: 'Allahov Poslaniče, slab sam da bih takvo što mogao.' Zatim kaza Vjerovjesnik, s.a.v.s.: 'Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, i da možeš, ne bi dostigao mudžahida na Allahovom putu.'"

Naime, nisi znao da se mudžahidu upisuju dobra djela dok god je u vezi s borbom.

Rekao je Božiji Poslanik, s.a.v.s., svojim ashabima:

لَمَّا أُصِيبَ إِخْوَانُكُمْ بِأُحُدٍ، جَعَلَ اللهُ أَرْوَاحَهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضْرٍ، تَرِدُ أَنْهَارَ الْجَنَّةِ، وَتَأْكُلُ مِنْ ثِمَارِهَا، وَتَأْوِي إِلَى قَنَادِيلَ مِنْ ذَهَبٍ، مُعَلَّقَةٍ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ، فَلَمَّا وَجَدُوا طِيبَ مَأْكَلِهِمْ، وَمَشْرَبِهِمْ وَمَقِيلِهِمْ قَالُوا: مَنْ يُبَلِّغُ إِخْوَانَنَا عَنَّا أَنَّنَا أَحْيَاءٌ فِي الْجَنَّةِ نُرْزَقُ لِئَلَّا يَزْهَدُوا فِي الْجِهَادِ .

"Kada su vaša braća ubijena na Uhudu, Allah im je duše u utrobe zelenih ptica stavio. Piju iz rijeka Dženneta i Džennetske plodove jedu. Slijeću pod svjetiljke od zlata, okačene u hladu El-Arša. Pošto pronađu hranu, piće i odmaralište, govore: 'Ko će nam braću obavijestiti da smo živi, u Džennetu opskrbljeni, kako ne bi u borbi popustili.' Onda Allah, dž.š., kaže: 'Ja ću im o vama vijest prenijeti.'" Zatim je Allah, dž.š., objavio ajet:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ أَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

"Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, radosni zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim neće tugovati; radovat će se Allahovoj nagradi i milosti i tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada onima koji su bili vjernici."[91]

Poslanik, s.a.v.s., veli:

أَرْوَاحُ الشُّهَدَاءِ فِي حَوَاصِلِ طَيْرٍ خُضْرٍ، تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ.

---

[91] Alu Imran, 169-171.

"Duše su šehida u utrobama zelenih ptica. Slobodno se po Džennetu kreću, gdje god žele."

Poslanik, s.a.v.s., također kaže:

الشَّهِيدُ لاَ يَجِدُ أَلَمَ الْقَتْلِ إِلاَّ كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ أَلَمَ الْقَرْصَةِ.

"Šehid pri pogibiji osjeti samo onoliku bol koliko osjetite i vi pri ujedu kakvog insekta."

Kazao je Poslanik, s.a.v.s.:

أَفْضَلُ الْجِهَادِ أَنْ يُعْقَرَ جَوَادُكَ وَيُرَاقَ دَمُكَ.

"Najbolji je džihad onaj u kojem ti konj bude ranjen i tvoja krv poteče."

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الشَّهَادَةُ سَبْعٌ سِوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللهِ- الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ وَالْغَرِقُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ، وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ الْحَرْقِ شَهِيدٌ، وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ، وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ بِجُمْعٍ شَهِيدَةٌ.

Od Džabira ibn Atika prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Postoji, osim pogibije na Allahovom putu, još sedam vrsta šehida. Šehid je onaj ko umre od kuge, i utopljenik je šehid, i onaj ko umre od oboljenja poplućnice[92], i onaj ko umre od dizenterije, i izgorjeli u požaru, i onaj ko umre pod ruševinom, i žena koja umre pri porodu jeste šehid."[93]

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا تَعُدُّونَ الشَّهِيدَ فِيكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَهُوَ الشَّهِيدُ. قَالَ: إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذَنْ لَقَلِيلٌ. قَالُوا: فَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَهُوَ شَهِيدٌ. وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ.

---

[92] Bolest u toku koje se pojavljuju čirevi koji se javljaju unutar poplućnice ili porebrice i izazivaju temperature i proliv.

[93] Bilježe ga: Ahmed, Ebu Davud i En-Nesai s vjerodostojnim nizom prenosilaca.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upitao: "'Koga među vama smatrate šehidom?' 'O Allahov Poslaniče, ko pogine na Allahovom putu, taj je šehid', ashabi odgovoriše. Poslanik reče: 'Šehidi su iz mog ummeta malobrojni.' 'Ko su onda oni, Božiji Poslaniče?', upitaše. 'Šehid je onaj ko pogine na Allahovom putu, i onaj ko umre na Allahovom putu, i onaj ko umre od kuge, i onaj ko umre od stomačne bolesti, i onaj ko se utopi', odgovori im."[94]

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ، فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ.

Od Seida ibn Zejda prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: "Onaj ko pogine u odbrani svog imetka jeste šehid, i onaj ko pogine u odbrani vlastitog života šehid je, i onaj ko pogine braneći porodicu jeste šehid."[95]

Stav uleme glasi: "Pod pojmom šehid svih ovih kategorija, izuzimajući ubijenog na Allahovom putu, podrazumijeva se da njima na ahiretu pripada nagrada šehida. Međutim, na ovome svijetu podliježu propisima obične smrti – gasule se i klanja im se dženaza.

"Pojašnjenje prethodno rečenog jeste da postoje tri kategorije šehida: šehid i dunjaluka i ahireta – onaj ko pogine u ratu protiv nevjernika; šehid ahireta, koji ne podliježe dunjalučkim propisima – kategorije koje su spomenute u hadisu; isključivo dunjalučki šehid – onaj ko potkrada ratni plijen ili pogine bježeći."

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَغْفِرُ اللهُ لِلشَّهِيدِ كُلَّ ذَنْبٍ إِلاَّ الدَّيْنَ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Omera da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah će šehidu oprostiti svaki grijeh, osim duga." Uz dug se mogu svrstati i nasilja prema Božijim robovima, poput ubistva, nepravednog korištenja ljudskog imetka i sličnih neljudskosti.

---

[94] Bilježi ga Muslim.

[95] Navode ga Ahmed i Et-Tirmizi, smatrajući ga vjerodostojnim.

Džihad radi uzdizanja Allahove riječi

Džihad se naziva istinskim samo ako mu je namjera Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, ako se njime želi uzdići Njegova riječ, podići zastava Istine, protjerati laž i založiti život radi Njegovog, dž.š., zadovoljstva. Kada se želi postići nešto mimo toga, neka ovosvjetska sreća, onda se ne radi o istinskom džihadu. Zato onaj ko se bori kako bi došao do položaja, ili se dočepao ratnog plijena, ili pokazao hrabrost, ili zadobio slavu, nema udjela u nagradi niti ikakva sevapa.

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ، فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللهِ؟ فَقَالَ: مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ.

Ebu Musa je rekao: “Došao je Poslaniku, s.a.v.s., neki čovjek pa ga je upitao: ‘Neko se bori radi ratnog plijena, neko radi spomena, a neko da bi se hrabrošću proslavio. Ko je onda na Allahovom putu?’ Poslanik mu odgovori: ‘Onaj ko se bori kako bi Allahova riječ bila najuzvišenija, taj je na Allahovom putu.’”

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ رَجُلاً غَزَا يَلْتَمِسُ الْأَجْرَ وَالذِّكْرَ، مَا لَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ شَيْءَ لَهُ. فَأَعَادَهَا عَلَيْهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. فَقَالَ: لاَ شَيْءَ لَهُ. إِنَّ اللهَ لاَ يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلاَّ مَا كَانَ خَالِصًا وَابْتُغِيَ بِهِ وَجْهُهُ.

Neki je čovjek upitao: “‘O Allahov Poslaniče, kakvo je tvoje mišljenje o čovjeku koji se bori zbog plijena i spomena, šta njemu pripada?’ Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Ništa mu ne pripada.’ Odgovori mu tako tri puta. Zatim nastavi: ‘Ne pripada mu ništa. Allah prima samo djelo koje je iskreno i koje je radi Njega učinjeno.’”[96] Namjera je, uistinu, duša djela, tako da ako bi se djelo od nje odvojilo, bilo bi mrtvo i kod Allaha ne bi imalo vrijednosti.

---

[96] Navode Ebu Davud i En-En-Nesai.

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِيءٍ مَا نَوَى.

Prenosi se od Omera ibn el-Hattaba da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Djela se samo prema namjerama cijene, i svakom čovjeku pripada ono što je namjerio."[97]

Iskrenost je ta koja djelima daje njihovu istinsku vrijednost. To je i razlog zbog kojeg čovjek svojom iskrenošću doseže do stupnja šehida, makar i ne poginuo u borbi. Poslanik, s.a.v.s., veli:

مَنْ سَأَلَ اللهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ.

"Ko Allaha za šehadet iskreno moli, Allah će mu podariti šehidske stupnjeve, makar umro u vlastitoj postelji." Vjerovjesnik, s.a.v.s., također kaže:

إِنَّ بِالْمَدِينَةِ أَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مَسِيرًا، وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلاَّ كَانُوا مَعَكُمْ، حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ.

"Ima ljudi u Medini koji su, kad god ste vi nekim putem pošli i dolinom kakvom prošli, bili s vama. Opravdan ih je razlog zadržao."

Ako motiv džihada nije iskrenost, nego neka druga ovosvjetska svrha i namjera, ne samo da će mudžahidu biti uskraćeni sevap i nagrada, nego će time sebe izložiti patnji na Sudnjem danu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ: رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ. فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ، فَعَرَّفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلِكَنَّكَ قَاتَلْتَ لأَنْ يُقَالَ: جَرِيءٌ. قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَ عَلَّمَهُ، وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَّفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ، وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلِكَنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ: عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ. فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ وَسَّعَ

---

[97] Hadis bilježi El-Buhari.

اللهُ عَلَيْهِ، وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ. فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَّفَهَا . قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا ؟
قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلاَّ أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ
فَعَلْتَ لِيُقَالُ: هُوَ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ .

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Ljudi kojima će se prvo suditi na Sudnjem danu jesu:

čovjek koji pogine u borbi, pa bude doveden, a zatim i upoznat sa svojim blagodatima. Prepoznat će ih. Allah će ga upitati: ‘Šta si za njih činio?’ Odgovorit će: ‘Radi Tebe sam se borio sve dok nisam poginuo.’ Allah, dž.š., kazat će mu: ‘Lažeš.’ Borio si se da bi se pričalo: ‘Kako je hrabar!’, i pričalo se.’ Zatim će narediti, pa će na licu po zemlji vučen biti, dok u vatru ne bude bačen. Čovjek koji je stekao znanje, njemu poučavao i Kur’an učio, bit će doveden, a zatim će ga Allah s blagodatima njegovim upoznati. Prepoznat će ih. Allah će ga upitati: ‘Šta si za njih učinio?’ ‘Stekao sam znanje, njemu poučavao i Kur’an, radi Tebe, učio’, odgovorit će. ‘Lažeš’, reći će mu Allah, ‘znanje si stekao da bi se pričalo: ‘Kakav učenjak!’, a Kur’an si učio da bi se kazalo: ‘On je učač!’, i kazano je.’ Zatim će narediti, pa će na licu po zemlji biti vučen, dok u vatru ne bude bačen. Čovjek prema kome je Allah milostiv bio i svakovrsnog mu imetka podario, bit će doveden, a zatim će ga Allah s blagodatima njegovim upoznati. Prepoznat će ih. Reći će mu Allah: ‘Šta si za njih učinio?’ Čovjek će odgovorit: ‘Za sve za šta si Ti želio da se milostinja daje, davao sam radi Tebe.’ ‘Lažeš’, kazat će mu, ’činio si to da bi se reklo: ‘Kako je samo darežljiv!’, i rečeno je.’ Zatim će Allah narediti, pa će biti na licu po zemlji vučen, dok u vatru ne bude bačen.’”

Nagrada plaćenika

Koliko god mudžahid bio iskren, ako uzme dio plijena, to će mu umanjiti nagradu.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ غَازِيَةٍ،

أَوْ سَرِيَّةٍ تَغْزُو، فَتَغْنَمُ وَتَسْلَمُ، إِلاَّ كَانُوا قَدْ تَعَجَّلُوا ثُلُثَيْ أُجُورِهِمْ. وَمَا مِنْ غَازِيَةٍ أَوْ سَرِيَّةٍ تُخْفِقُ أَوْ تُصَابُ، إِلاَّ تَمَّ أُجُورُهُمْ.

Abdullah ibn Omer prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Svaka bojna skupina koja ratuje te uzme plijen i prođe neozlijeđena naplatila je dvije trećine svoje nagrade, a svaki odred koji se vrati bez plijena ili bude ozlijeđen ima potpunu nagradu."[98]

En-Nevevi kazuje: "Značenje hadisa, jedino ispravno značenje, jeste to da borci koji prođu neozlijeđeno i koji osvoje ratni plijen imaju manju nagradu od onih koji budu ranjeni, ili ne budu ranjeni, a ne osvoje ratni plijen. Ratni plijen zamjenjuje dio nagrade za njihovu borbu, tako da ako do njega dođu, naplatili su trećinu nagrade koja im je slijedila zbog borbe, i taj plijen biva izuzet iz cjelokupne nagrade. Ovakav je stav u skladu s čuvenim vjerodostojnim predanjima od ashaba, r.a. Tako jedan od njih kaže: 'Među nama je bilo i onih koji su umrli, a svoj dio plijena nisu ni okusili, a bilo je i onih čiji bi plijen narastao, te bi ga oni ubirali.'"

Mišljenje koje smo naveli ispravno je i jasno se vidi iz hadisa. Nijedan ozbiljan i vjerodostojan hadis nije tome oprečan, što potpuno ide u prilog onome što smo zabilježili. Čak i El-Kadi Ijad zagovara značenje koje smo mi naveli.

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمُ الْأَمْصَارُ وَسَتَكُونُونَ جُنُودًا مُجَنَّدَةً، تُقْطَعُ عَلَيْكُمْ فِيهَا بُعُوثٌ، فَيَكْرَهُ الرَّجُلُ مِنْكُمُ الْبَعْثَ فِيهَا، فَيَتَخَلَّصُ مِنْ قَوْمِهِ، ثُمَّ يَتَصَفَّحُ الْقَبَائِلَ يَعْرِضُ نَفْسَهُ عَلَيْهِمْ، يَقُولُ: مَنْ أَكْفِيهِ بَعْثَ كَذَا، وَذَلِكَ الْأَجِيرُ، إِلَى آخِرِ قَطْرَةٍ مِنْ دَمِهِ.

Ebu Ejjub prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Otvorit će vam se gradovi i bit ćete mobilizirani vojnici. Bit će vam nametnuto da ih pohodite. Ljudi iz vaših redova prezirat će te pohode. Napuštat će svoj narod, a zatim će promatrati prilike u plemenima, pokazujući im se i govoreći: 'Kome ću pomoći u borbi protiv ovakve vojske?' To je plaćenik, do posljednje kapi svoje krvi."[99]

---

[98] Hadis bilježi Muslim.

[99] Prenosi Ebu Davud.

Vrijednost stražarenja na Allahovom putu

Postoje pogranična mjesta koja mogu biti otvori koji neprijatelju ostavljaju mogućnost prodiranja u islamsku teritoriju. Obaveza je da se ti pogranični dijelovi izuzetno dobro osiguraju, kako ne bi bili slaba tačka koju bi neprijatelj iskoristio i učinio je mjestom s kojeg će prodrijeti.

Islam želi da se te granice zaštite dobrim pripremanjem vojnika koji bi predstavljali snagu muslimana. Stražarenje na ovim pograničnim utvrdama s ciljem džihada na Allahovom putu nazvano je *ribat.*[100] Njegov najkraći period iznosi pola sata, a potpun je s četrdeset dana. Najbolje je stražarenje na utvrdama za koje se najviše strahuje. Sva se ulema slaže da je stražarenje bolje i od boravka u Meki. O dobru koje ono nosi govore nam hadisi koje ćemo spomenuti:

عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: رِبَاطُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ، وَإِنْ مَاتَ جَرَى عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُهُ، وَأُجْرِيَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، أَمِنَ الْفَتَّانَ.

Prenosi se od Selmana, r.a., da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Stražarenje jedan dan i jednu noć bolje je od mjesec dana posta i namaza. Kada stražar umre, i dalje će mu se pisati kao da radi to djelo, bit će opskrbljen[101] i siguran od kaburskih meleka.'"[102]

Također je kazao:

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ، إِلاَّ الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللهِ، فَإِنَّهُ يَنْمِي عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيَأْمَنُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ.

"Svaki umrli stavlja pečat na svoja djela[103], osim onoga koji umre stražareći na Allahovom putu, jer njegova se dobra djela povećavaju sve do Sudnjeg dana, a siguran je i od kaburske smutnje."

---

[100] Riječ *ribat* ima više značenja: veza, sveza, okovratnik, utvrda, garnizon, srce, duh itd. Ovdje ima značenje stražarenja na utvrdi pred neprijateljem. (op. prev.)

[101] Shodno Allahovim, dž.š., riječima: **"Živi su, kod Gospodara njihova opskrbljeni."**

[102] Hadis prenosi Muslim.

[103] Prekida mu se djelo i sevap mu ne pristiže.

Vrijednost gađanja s namjerom džihada

Islam za poželjno uzima učenje gađanja i vojnih vještina u svrhu džihada na Allahovom putu. Privoljava na treniranje i uvježbavanje tijela kroz treniranje gađanja i odgovarajuća nadmetanja.

عَنْ عُقْبَةَ بِنِ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مِنْبَرِهِ وَهُوَ يَقُولُ: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾ أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ.

Prenosi se od Ukbe ibn Amira da je čuo Poslanika, s.a.v.s., kako s mimbera kazuje: "'**I protiv njih pripremite koliko god možete snage**', a zatim: 'Uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje.'"[104]

وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: سَتُفْتَحُ عَلَيكُمْ أَرْضُونَ، فَلَا يَعْجِزْ أَحَدُكُمْ أَنْ يَلْهُوَ بِأَسْهُمِهِ، إِنَّ اللهَ يُدْخِلُ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ الْجَنَّةَ ثَلَاثَةَ نَفَرٍ: صَانِعَهُ وَالْمُمِدَّ بِهِ وَالرَّامِيَ بِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ.

Od njega se, također, prenosi i da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: 'Otvorit će vam se zemlje, tako da ćete svi biti u mogućnosti zabavljati se svojim strijelama. Allah će zbog jedne strijele trojicu u Džennet uvesti: njenog proizvođača, onoga koji je dodaje strijelcu i strijelca na Allahovom putu.'" Islam zauzima izuzetno strog stav o pitanju zaboravljanja gađanja nakon njegova savladavanja. Takav čin čovjeka koji gađanje, bez opravdanja, zapostavi vrlo je pokuđen. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

مَنْ عَلِمَ الرَّمْيَ ثُمَّ تَرَكَهُ فَلَيْسَ مِنَّا.

"Ko savlada gađanje, a zatim ga zaboravi ne pripada nama" (Ovo znači: zgriješio je).[105] Poslanik također kaže:

كُلُّ شَيْءٍ يَلْهو بِهِ الرَّجُلُ بَاطِلٌ، إِلَّا رَمْيَه بِقَوْسِهِ، وَتَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ، وَمُلَاعَبَتَهُ أَهْلَهُ، فَإِنَّهُ مِنَ الْحَقِّ.

---

[104] Hadis navodi Muslim.

[105] Bilježi ga Muslim.

"Samo tri stvari kojima se čovjek zabavlja nisu isprazne: gađanje, dresiranje konja i poigravanje sa svojom ženom, jer to spada u obaveze."

El-Kurtubi veli: "Značenje hadisa, a Allah najbolje zna, jeste sljedeće: sve čime se čovjek zabavlja, od stvari koje mu neće donijeti koristi ni na ovome ni na onome svijetu, isprazno je i najpreče je sustegnuti se od toga. Ove tri stvari, čak i ako ih čini kako bi se zabavio i poigrao, jesu obaveza zato što su povezene sa stvarima koje mogu biti od koristi. Gađanje i dresiranje konja usko je vezano za borbu, a poigravanje sa ženom može dovesti do nečega iz čega će se izroditi dijete koje će Allaha ispravno vjerovati i obožavati. Zbog toga su ove tri stvari ispravne." Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je:

يَا بَنِي إِسْمَاعِيلَ، ارْمُوا فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا .

"O Ismailovi potomci, gađajte. Uistinu je i vaš otac bio strijelac." Savladavanje jahanja i upotreba oružja jeste *farzi-kifaja,* a može postati i *farzi-ajn.*

Ratovanje na moru bolje je od ratovanja na kopnu

Pošto je borba na moru opasnija, to je nagrada veća.

عَنْ أُمِّ حَرَامٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ لَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ، وَالْغَرِقُ لَهُ أَجْرُ شَهِيدَيْنِ.

Od Ummu Harama prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Oboljeli od morske bolesti ima nagradu šehida, a utopljenik nagradu dvojice šehida."[106]

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: شَهِيدُ الْبَحْرِ مِثْلُ شَهِيدَيِ الْبَرِّ، وَالْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ كَالْمُتَشَحِّطِ فِي دَمِهِ فِي الْبَرِّ وَمَا بَيْنَ الْمُوجَتَيْنِ كَقَاطِعِ الدُّنْيَا فِي طَاعَةِ اللهِ، وَإِنَّ اللهَ وَكَّلَ مَلَكَ الْمَوْتِ بِقَبْضِ الْأَرْوَاحِ، إِلَّا شَهِيدَ الْبَحْرِ فَإِنَّهُ يَتَوَلَّى قَبْضَ

---

[106] Bilježi ga Ebu Davud.

أَرْوَاحِهِمْ. وَيَغْفِرُ لِشَهِيدِ الْبَرِّ الذُّنُوبَ كُلَّهَا إِلاَّ الدَّيْنَ، وَيَغْفِرُ لِشَهِيدِ الْبَحْرِ الذُّنُوبَ وَالدَّيْنَ.

Ebu Umama kazuje: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Šehid mora jeste kao dva šehida kopna, a oboljeli je od morske bolesti kao krvlju obliveni na kopnu. Ono što je između ta dva bitna djela slično je onome koji se s dunjalukom oprašta, Allahu se pokoravajući. Za uzimanje duša Allah je ovlastio meleka smrti, izuzev kada se radi o šehidima mora, jer On se stara o uzimanju njihovih duša. Šehidu kopna oprašta sve grijehe osim duga, a šehidu mora oprašta i grijehe i dug.'"[107]

Svojstva vojskovođe

El-Fahri je pobrojao svojstva koja kod predvodnika vojske moraju biti prisutna. On kazuje: "Neki su turski vladari izjavili: 'Vojskovođu bi trebalo krasiti deset životinjskih osobina: lavlja hrabrost, svinjska otpornost, lisičije lukavstvo, pseća izdržljivost pri ranjavanju, vučiji prijepad, ždralsko stražarenje, pijetlova darežljivost i samilost prema pilićima, opreznost gavrana i korpulentnost *ta'rua*, horosanske životinje koja jača prilikom putovanja i napora.'"

Džihad pod vođstvom čestitoga i grešnika

Džihad nije uvjetovan time da vladar mora biti pravedan ili vojskovođa čestit, nego je borba dužnost u svakom slučaju. Moguće je da grješnika na bojnom polju zadese iskušenja veća nego bilo koga drugog.

Dužnost vojskovođe

Obaveze vojskovođe prema vojsci jesu sljedeće:

1. međusobno dogovaranje i prihvatanje mišljenja vojnika. Zabranjena je samovolja, u bilo kojoj odluci, bez njihova suglasja, jer Allah, dž.š., kaže:

---

[107] Hadis navodi Ibn Madža.

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

"...i dogovaraj se s njima."[108]

Prenosi se da je Ebu Hurejra, r.a., rekao: "Nikada nikoga nisam vidio da se sa svojim drugovima više dogovarao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."[109];

2. samilost i nježnost prema vojnicima.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ.

Aiša, majka pravovjernih, r.a., kazuje: "Čula sam Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Bože moj, kome pripadne vlast nad mojim ummetom pa prema njemu milostiv bude, smiluj se i Ti njemu.'"[110]

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أُمُورَ الْمُسْلِمِينَ، ثُمَّ لاَ يَجْتَهِدُ لَهُمْ، وَلاَ يَنْصَحُ لَهُمْ إِلاَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ.

Prenosi se od Ma'kila ibn Jesara da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Nijedan vladar koji vlada muslimanima, a oko njih se ne trudi i savjete im ne daje neće ući u Džennet."

Bilježi Ebu Davud da je Džabir, r.a., rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zastajkivao bi na putu pa bi pogurao nejake. Hodio bi iza njih i upućivao ih";

3. naređivanje dobra i odvraćanje od zla, kako vojnici ne bi zapali u nepokornost;

4. obilazak vojske, s vremena na vrijeme, kako bi bio upoznat sa stanjem svojih vojnika i spriječio sve što ne koristi ratu, bilo da je riječ o ljudima ili oružju – huškače na dezerterstvo koji ljude odgovaraju od borbe, ili demoraliste koji širi glasine, govoreći: "Nemaju oni ni opreme ni snage!", ili uljeza koji prenosi vijesti o vojsci, otkriva njena kretanja i ubacuje smutnje;

---

[108] Alu Imran, 159.

[109] Navode ga Ahmed i Eš-Šafi, r.a.

[110] Bilježi ga Muslim.

5. imenovanje pomoćnika;
6. dodjeljivanje barjaka;
7. odabiranje pogodnih mjesta za odsjedanje i osiguravanje skrovišta;
8. slanje špijuna radi saznanja o stanju neprijatelja.

Poslanik, kada bi namjeravao ići u pohod, spominjao je nešto drugo kako bi zametnuo trag. Slao bi i špijune da mu donesu informacije o neprijatelju. Postrojavao bi vojsku i uzimao barjake. Ibn Abbas veli: “Ratni barjak Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bio je crni, a zastava mira bijela.”[111]

Poslanikove, s.a.v.s., oporuke svojim zapovjednicima

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا بَعَثَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ قَالَ: بَشِّرُوا، وَلاَ تُنَفِّرُوا، وَيَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا .

Ebu Musa, r.a., kazuje: “Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., slao nekoga od svojih drugova kao upravnika ili namjesnika, govorio bi mu: ‘Radosne stvari kazujte, a ne rastjerujte, i olakšavajte, a ne otežavajte.’”[112]

عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: يَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا، وَبَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا، وَتَطَاوَعَا وَلاَ تَخْتَلِفَا .

Ebu Musa također veli: “Poslao me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., s Muazom u Jemen, rekavši nam: ‘Olakšavajte, a ne otežavajte, radosne vijesti kazujte, a ne rastjerujte, i slažite se međusobno, a razmirica se klonite.’”[113]

---

[111] Hadis bilježi Ebu Davud.

[112] Hadis ima sljedeće značenje: obradujte ih time da će grešnik koji se islamu približi i pokaje, širinom Allahove milosti, imati veliku nagradu – pripast će onima koji budu vjerovali i dobra djela činili. Ne rastjerujte ih spominjući im raznolika zastrašivanja i prijetnje. Olakšavajte ljudima i ne budite strogi prema njima, jer to potiče na ljubav prema vjeri.

[113] Hadis bilježe oba hadiska velikana. Znači, ostavite nesuglasice i radite na slozi, jer to dovodi do pobjede i uspjeha. Prva dva imperativa jesu imperativi množine, a posljednji dvojine – odnosi se na njih dvojicu.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِنْطَلِقُوا بِاسْمِ اللهِ، بِاللهِ وَعَلى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ، وَلاَ تَقْتُلُوا شَيْخًا فَانِيًا وَلاَ طِفْلاً صَغِيراً وَلاَ امْرَأَةً، وَلاَ تَغُلُّوا، وَضُمُّوا غَنَائِمَكُمْ، وَأَصْلِحُوا، وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

Prenosi se od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Krenite u ime Allaha i radi Allaha, u vjeri Njegovog Poslanika, i ne ubijajte starca[114], ni malo dijete, ni ženu.[115] Ne prelazite granice, saberite svoj ratni plijen, red i mir uspostavite i lijepo postupajte. Allah voli one koji lijepo čine."[116]

Omerova, r.a., oporuka

Napisao je Omer ibn el-Hattab pismo Sa'du ibn Ebu Vekkasu, r.a., i vojnicima koji su bili s njim, u njemu kazujući: "Naređujem tebi i vojnicima koji su s tobom bogobojaznost u svakoj situaciji, jer bogobojaznost je najbolja sprema protiv neprijatelja i najjača spletka u ratu. Tebi i tvojoj vojsci naređujem da se čuvate grijeha više nego vašeg neprijatelja, jer grijesi su vojsci opasniji od neprijatelja. Muslimani pobjeđuju samo zbog grešnosti svoga neprijatelja prema Allahu, dž.š. Da toga nema, mi protiv njih ne bismo snage imali, jer nejednaki smo i u broju i u spremi. Ako bismo se izjednačili s njima u grješnosti, oni bi nad nama imali prednost u snazi. U suprotnom, mi njih pobjeđujemo svojom krepošću, a ne snagom. Znajte da vas, dok hodite, prate Allahovi čuvari koji znaju šta činite. Stid pred njima osjećajte i nemojte se o Allaha ogriješiti dok ste na Njegovom putu. Ne govorite: 'Naš je neprijatelj gori od nas, neće nas pobijediti', jer ima naroda koje je gori od njih pobijedio. Izraelćane su, kada su činili djela koja su Allahovu srdžbu izazvala, pobijedili vatropoklonici, pa su uzduž i poprijeko zemlju njihovu pregazili – i prijetnja se ispunila.

---

[114] Osim ako se ne radi o borcu ili idejnom savjetniku, jer Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se ubije Zejd ibn el-Samma, koji je bio u vojsci plemena Hevazin, zbog toga što je bio savjetnik. Tada mu je bilo stotinu i dvadeset godina.

[115] Izuzev ako se ne radi o ženi borcu, ili njihovom predvodniku, ili ženi čije mišljenje u njenom narodu vrijedi.

[116] Bilježi ga Ebu Davud.

Molite Allaha da vam pomogne, kao što Ga molite da vam pobjedu nad neprijateljem da. Molite Allaha i za nas i za sebe.

Budi milostiv prema muslimanima dok hode i ne prisiljavaj ih na put koji ih umara. Ne uskraćuj im stanište koje im je ugodno, dok ne stignu do neprijatelja kojeg putovanje nije zamorilo, jer oni idu ka utvrđenom neprijatelju, zaštićenim ljudstvom i konjicom. Odsjedni sa svojom vojskom u svakoj sedmici jedan dan i noć kako bi dobila odmor u kojem bi živnula i oružje i opremu svoju u red dovela. Udalji im logore od naselja u kojem žive oni s kojima si ugovor o primirju potpisao i kojima si zaštitu zajamčio. Neka u njih ulaze samo tvoji prijatelji u čiju vjeru imaš povjerenje. Nikoga od stanovnika tih naselja nemoj oštetiti, jer oni imaju zaštitu i jamstvo. Na kušnju ste stavljeni time što njihova prava morate ispoštovati, kao što su oni iskušani činjenicom da takav odnos moraju strpljivo podnijeti. Dok god oni podnose takav odnos, vi ih dobrim nagrađujte. Ne potpomažite se protiv onih s kojima ste u ratu nasiljem prema onima s kojima ste mir sklopili.

Kada kročiš na zemlju neprijatelja, pošalji špijune među njih i neka ti pod budnim okom budu. Neka budu iz reda Arapa, ili iz reda domaćeg stanovništva u čije savjete i iskrenost ne sumnjaš, jer vijest lažova tebi ne koristi, makar ti on i poneku ispravnu vijest prenio. Varalica je špijun koji radi protiv tebe, ne za tebe. Neka neko od tvojih bude u blizini teritorije neprijatelja kako bi raspoređivao brojne izvidnice i slao u neprijateljske redove diverzantske patrole, tako da im patrole presijeku pojačanja i logistiku, a izvidnice uoče njihove slabe tačke. Za svoje izvidnice odaberi promišljene i odvažne vojnike iz reda svojih drugova i dodijeli im najbolje konje, jer kad se susretnu s neprijateljem, prvo što će ih zateći jeste snaga tvoje promućurnosti. Diverzantske patrole prepusti prekaljenim i u borbi strpljivim ratnicima. Ne odlikuj tim zadatkom nikoga prema svom hiru, pa da ti se razboritost i vlast pomute više nego što bi ti koristi tvojim ljudima donijeli. Ni u kojem slučaju ne šalji izvidnicu ili patrolu putem za koji se bojiš da bi ona na njemu mogla biti savladana, napadnuta ili pobijena.

Kada ugledaš neprijatelja, združi oko sebe najudaljenije odrede, izvidnice i patrole. Skupi vještinu i snagu i ne požuruj bitku dok na nju ne budeš prisiljen. Tako ćeš uočiti slabost neprijatelja i njegovih boraca i upoznati zemlju, kao što je njeni stanovnici poznaju, te neprijatelju uraditi ono što bi on inače tebi. Zatim bodri svoje vojnike i budi izuzetno oprezan na noćnoj straži. Na koga god zarobljenika koji je pod ugovorom naiđeš, ubij ga, kako bi zastrašio Allahova i svoga neprijatelja. Allah je nadležan za tebe i tvoje vojnike, i za vašu pobjedu nad neprijateljem. Allah je Onaj od Koga se pomoć traži."

Dužnost vojnika

Dužnost vojnika prema njihovom vojskovođi jeste pokornost u svemu što nije grijeh.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللهَ، وَمَنْ يُطِعِ الأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعْصِ الأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Ko je pokoran meni pokoran je i Allahu, a ko prema meni zgriješi zgriješio je i prema Allahu. Ko se zapovjedniku pokorava pokorava se i meni, a ko je njemu nepokoran nepokoran je i meni."[117] Kad je riječ o poslušnosti u grijesima, ona je zabranjena, jer je pokornost stvorenju zabranjena u onome što predstavlja nepokornost Stvoritelju. Alija, Allah mu lice oplemenio, kazao je: "Poslao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jedan odred i postavio na njegovo čelo nekog čovjeka od ensarija. Naredio im je da ga slušaju i da mu se pokoravaju. U nečemu mu se nisu pokorili, pa im je zapovjednik rekao: 'Sakupite mi drva!', te mu ih sakupiše. Zatim im reče: 'Zapalite vatru!', pa je zapališe. Potom ih upita: 'Nije li vam Poslanik, s.a.v.s., naredio da budete poslušni i pokorni?' 'Jeste', odgovoriše. 'Potom im reče: 'Ulazite u nju!', pa se zgledaše i rekoše: 'Od vatre smo Allahovom

---

[117] Prenose El-Buhari i Muslim.

Poslaniku pobjegli', i tako ostadoše dok mu bijes ne splasnu i vatra se ne ugasi. Kada su se ashabi vratili, spomenuli su to Božijem Poslaniku, s.a.v.s., a on reče:

لَوْ دَخَلُوهَا ، مَا خَرَجُوا مِنْهَا أَبَدًا ، وَقَالَ: لاَ طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ، إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ .

'Da su u nju ušli, nikada više iz nje ne bi izišli.' Još je dodao: 'Ne pokorava se u neposlušnosti prema Stvoritelju, pokorava se samo u onome što je dobro.'"[118]

Dužnost pozivanja u islam prije bitke

Muslimani su, prije borbe, dužni uputiti poziv u islam.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَّرَ أَمِيراً عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْراً، ثُمَّ قَالَ: اغْزُوا بِاسْمِ اللهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللهِ، اُغْزُوا وَلاَ تَغُلُّوا وَلاَ تَغْدِروا وَلاَ تُمَثِّلُوا وَلاَ تَقْتُلُوا وَلِيداً ، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلاَثِ خِصَالٍ، فَأَيَّتُهُنَّ مَا أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ادْعُهُمْ إِلَى الإِسْلاَمِ، فَإِنْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ، وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ، فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَتَحَوَّلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُؤْمِنِينَ . وَلاَ يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ إِلاَّ أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنْ أَبَوْا فَسَلْهُمُ الْجِزْيَةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَقَاتِلْهُمْ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تَجْعَلَ ذِمَّةَ اللهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ، فَلاَ تَجْعَلْ لَهُمْ ذَلِكَ . وَلَكِنِ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ، فَإِنَّكُمْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَمَكُمْ وَذِمَمَ أَصْحَابِكُمْ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللهِ وَذِمَّةَ رَسُولِهِ، وَإِذَا حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَأَرَادُوكَ أَنْ تُنْزِلَهُمْ عَلَى حُكْمِ اللهِ، فَلاَ تَقْبَلْ مِنْهُمْ، وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لاَ تَدْرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللهِ فِيهِمْ أَمْ لاَ .

---

[118] Prenose El-Buhari i Muslim.

Burejda, r.a., rekao je: "Kada bi Vjerovjesnik, s.a.v.s., postavio zapovjednika nekoj vojnoj jedinici ili patroli, oporučio bi mu da bude bogobojazan prilikom ophođenja prema onome što mu je povjereno i da dobro postupa prema muslimanima koji su s njim. Zatim bi rekao: 'Pohodite s Allahovim imenom i na Njegovom putu. Borite se protiv onih koji Allaha niječu. Borite se i ne varajte u ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne kasapite ubijene i ne ubijajte djecu. Kada se s mnogobožačkim neprijateljima susretnete, pozovite ih na tri stvari[119] na koju ti god pristanu, prihvati je i ne diraj ih. Pozovi ih u islam. Ako pristanu, prihvati njihov pristanak i na miru ih ostavi. Zatim ih pozovi da iz svoje zemlje pređu u zemlju iseljenika i obavijesti ih da će, ako to učine, imati i jednaka prava i jednake odgovornosti kao i iseljenici. Ako odbiju da pređu[120], saopći im da će biti smatrani kao i ostalo muslimansko stanovništvo, tj. na njih će se odnositi Allahovi propisi koji važe i za vjernike.[121] U ratnom će plijenu i danku sudjelovati samo ako budu ratovali rame uz rame s muslimanima. Ako to odbiju, traži od njih *džizju.*[122] Ako ti daju pristanak, primi ga i ne diraj ih. Ako odbiju, od Allaha pomoć zatraži i bori se protiv njih. Ako opkoliš stanovnike nekog utvrđenog grada, te oni od tebe budu tražili da im daš jamstvo Allaha i Njegova Vjerovjesnika, to im ne daj, nego im daj svoje jamstvo i jamstvo svojih drugova. Naime, ako bi prekršio svoje jamstvo i jamstvo svojih drugova, to bi bilo bezbolnije nego da prekršiš jamstvo Allaha i Njegova Poslanika. Ako opkoliš stanovništvo kakvog utvrđenog grada, pa oni od tebe zatraže da im sudiš prema Allahovim propisima, ne prihvati njihov zahtjev, nego ih svom sudu prepusti, jer ti ne znaš da li ćeš na ispravan način Allahove propise među njima sprovesti.'"[123]

---

[119] Tri stvari: islam, iseljenje i, u suprotnom, džizja.

[120] Da pređu iz svoje zemlje i da se bore.

[121] Allahovi propisi koji se odnose na seosko vjerničko stanovništvo: ratni će im plijen i danak pripasti samo u slučaju da se bore. (Bilježi Muslim)

[122] Ako odbiju prijeći na islam, traži od njih džizju. Moguće je da je ovaj hadis rečen prije nego što je objavljen ajet iz sure Tevba koji obavezuje sljedbenike Knjige na davanje džizje.

[123] Ovdje se želi istaći opreznost s Allahovim jamstvom i propisima, iz poštovanja prema njima. Od pet čuvenih hadiskih zbirki jedino ga El-Buharijeva ne bilježi.

Jedna muslimanska vojska, pod vodstvom Selmana el-Farisija, opkolila je neki dvorac u Perziji. Vojnici upitaše Selmana: "'O Allahov robe, zar ih nećemo napasti?' 'Pustite me da ih u islam pozovem, kao što sam čuo da Allahov Poslanik, s.a.v.s., poziva', odgovori im.

Otišao je do neprijatelja pa im je rekao: 'Ja sam čovjek iz vašeg naroda, Perzijanac, a Arapi mi se pokoravaju. Ako pređete na islam, imat ćete ista prava i iste odgovornosti koje i mi imamo. Ako odbijate i na vašoj vjeri insistirate, pustit ćemo vas da svoju vjeru ispovijedate. Dajte nam džizju i ponizni budite.' Obraćao im se stranim, perzijskim, jezikom: 'Nećete hvale vrijedni biti. Ako odbijete, upoznat ćemo vas s alternativom.' Perzijanci rekoše: 'Nismo mi od onih koji džizju daju, borit ćemo se.' 'Allahov robe, zar ih nećemo napasti?', vojnici ga upitaše. Tri dana ih je tome pozivao, a zatim je rekao: 'Napadnite ih!', 'pa ih napadosmo te osvojismo taj dvorac'", veli prenosilac.[124]

Ebu Jusuf kazuje: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada se ni s jednim narodom nije sukobio, a da ga Allahu i Poslaniku Njegovu nije pozvao."

Autor djela *Ahkam sultanijja* kazuje: "zabranjeno nam je napasti na prepad noću, ubijajući i paleći, onoga do koga ne dođe islamski poziv. Zabranjeno nam je započinjati bitku prije nego što neprijateljima predočimo poziv u islam i obznanimo mu'džize poslanstva i jasne dokaze koji bi ih naveli na prihvatanje istine."

El-Serahsi, jedan od učenjaka hanefijske pravne škole, mišljenja je da je poželjno da se neprijatelj ne napada odmah nakon pozivanja u islam, nego da se ostavi da prenoći jednu noć, kako bi razmislio o prihvatanju islama i spoznao koristi koje u njemu ima.

Islamski pravnici smatraju da je zapovjednik vojske, ako započne borbu prije upozorenja – dokazom i pozivom na jednu od tri mogućnosti – i pobije jedan broj neprijatelja iz prepada ili noćne zasjede- dužan dati krvarinu za njihove živote.

El-Belazuri u svome djelu *Osvajanje zemalja* navodi da je stanovništvo Samarkanda kazalo svome namjesniku Sulejmanu ibn Ebus-Surri:

---

[124] Hadis bilježi Et-Tirmizi.

"Kutejba ibn Muslim el-Bahili iznevjerio nas je i zulum nam je učinio. Uzeo nam je našu zemlju, a Allah je objavio pravdu i jednakost. Dozvoli nam da pošaljemo delegaciju Vođi pravovjernih kako bi mu se požalili na nepravdu koja nam je učinjena. Ako na to polažemo pravo, daj nam ga, jer zaista za tim imamo potrebu." Sulejman im to dozvoli, pa tako oni uputiše jednu grupu svojih ljudi do Omera ibn Abdulaziza, r.a. Kad je Omer saznao za nepravdu koja im je nanesena, napisao je pismo Sulejmanu, u njemu mu kazujući: 'Stanovništvo Samarkanda žalilo mi se na nepravdu koja ih je zadesila i na nasilje koje im je učinjeno od Kutejbe, kada ih je iz zemlje njihove protjerao. Ako ti stigne moje pismo, dodijeli im kadiju, neka razmotri njihov problem. Ako presudi u njihovu korist, vrati vojsku u logore kao što je bilo i ranije, prije nego što ih je nadvladao Kutejba. Sulejman im potom dodijeli kadiju Džemia ibn Hadira, koji presudi da se Arapi Samarkanda moraju vratiti u logore i obavijestiti stanovnike pokrajine o onome što slijedi ako odbiju poziv: ili novo primirje, ili pobjeda silom. Na to stanovništvo Sinda odgovori: 'Zadovoljni smo onim kako je bilo, nećemo obnavljati rat', zbog toga što su njihovi razboriti predvodnici kazali: 'Izmiješali smo se s ovim narodom, s njima stanovali, mi smo od njihove ruke sigurni bili, a i oni od naše. Ako se vratimo ratu, ne znamo kome će pobjeda pripasti. Ako ne pripadne nama, izazvat ćemo nasilje u sukobu.' Ostaviše stvar onakvom kakva je bila. Bili su zadovoljni i nisu se sukobljavali nakon što im se svidjela pravednost islama i muslimana. Veličali su je. To je bio povod da slobodnom voljom uđu u islam." Ovo je akt pravednosti za koji ne znamo da ga je iko dostigao.

Dova pri samoj borbi

U lijepe običaje ponašanja u borbi jeste i to da mudžahidi zamole za pomoć Gospodara, neka je slavljen, i da Ga mole za pobjedu, jer pobjeda je u Allahovoj ruci. Takva je bila prava uputa Poslanika, s.a.v.s., a nakon njega i njegovi su drugovi isto činili. Bilježi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

ثِنْتَانِ لَا تُرَدَّانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النِّدَاءِ، وَعِنْدَ الْبَأْسِ، حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا.

"Dvije se dove ne odbijaju: dova pri ezanu, i dova u teškoj situaciji, kada vojnici jedni na druge nasrću."[125] Allah, dž.š., kaže:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ﴾

"I kad ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao."[126]

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ، انْتَظَرَ حَتَّى مَالَتِ الشَّمْسُ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ. لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ.

Abdullah ibn Ebu Evfa kazuje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u nekim danima u kojima bi se susreo s neprijateljem, čekao da sunce krene prema zapadu, a zatim bi stao pred ljude pa rekao: "O ljudi, ne priželjkujte susret s neprijateljem i Allaha za oprost molite. Ako se s njim susretnete, strpljivi budite i znajte da je Džennet pod hladom sablji."

Zatim bi rekao:

اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ، اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

"Bože moj, Ti Koji Knjigu objavljuješ, Koji oblake šalješ i saveznicima poraz nanosiš, porazi ih i nama pobjedu nad njima daj."[127]

Poslanikova bi, s.a.v.s., dova u borbi glasila:

اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَنَصِيرِي، بِكَ أَجُولُ وَبِكَ أَصُولُ وَبِكَ أُقَاتِلُ.

"Ti si moj pomagač i Onaj Koji mi pobjedu daje, radi Tebe neprijateljske spletke raskrinkavam, radi Tebe na neprijatelja nasrćem i radi Tebe se borim."[128]

Zabilježeno je da je Poslanik, s.a.v.s., na dan bitke protiv saveznika uputio dovu:

---

[125] Predanje bilježi Ebu Davud.

[126] El-Enfal, 9.

[127] Bilježe ga trojica.

[128] Bilježe ga autori hadiskih zbirki (*sunena*).

اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ.

"Bože moj, Ti Koji Knjigu spuštaš i brzo račun svodiš, porazi saveznike, Bože, porazi ih i potresi."[129]

BITKA

Islam vodi brigu o pozivanju čovječanstva da uđe u okrilje njegove pravoupute kako bi blagodati te upute koristilo i u njenu se debelu hladovinu zaklonilo. Islamski je ummet od Allaha pozvan da Njegovu riječ uzdigne i Objavu Njegovu prenese. Također je pozvan i da narodima i ljudskim zajednicama donese slobodu. On je, s te tačke gledišta, najbolji ummet. Njegov položaj naspram drugih naroda jednak je položaju profesora spram učenika.

Kada je već tako, onda je na njemu obaveza da očuva svoje unutarnje stanje, da se bori kako bi svojom rukom uzeo pravo koje mu pripada i da se trudi da bi zauzeo mjesto na koje ga je Allah, dž.š., postavio. Svako neizvršavanje navedenih dužnosti smatra se velikim prekršajem koji Allah nagrađuje poniženjem i slabošću, ili prolaznošću i nestankom.

Islam zabranjuje slabost i pozivanje na miroljubivost, dok god ummet ne postigne svoj cilj i ne ostvari svoju namjeru. U tom se slučaju primirje smatra kukavičlukom i zadovoljstvom poniznim životom. O tome Allah, neka je slavljen, kazuje:

﴿فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ﴾

"I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za vaša djela lišiti."[130]

Međutim to znači: *"...kad ste jači..."* uvjerenjem, pobožnošću, moralom, odgojem, znanjem i djelom. Mir u islamu dolazi samo kao produkt snage i moći. Zbog toga ga Allah, dž.š., ne propisuje isključivo, nego ga vezuje uz uvjet da se neprijatelj kloni agresije, da ne ostane nepravde na Zemlji, i da niko u svojoj vjeri ne bude izložen smutnjama.

---

[129] Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

[130] Muhammed, 35.

Ako je prisutna neka od ovih stvari, Allah dozvoljava borbu. Ta je borba, ustvari, borba u kojoj se životi smatraju jeftinima i u kojem srca i duše bivaju žrtvovane. Zaista ne postoji nijedna vjera – osim islama – koja svoje sljedbenike tjera u korita ratnih vrtloga i baca ih na poprišta bitaka, radi Allaha i Istine, radi nemoćnih, radi dostojanstvenog života. Ko dobro prouči kur'anske ajete, Poslanikov, s.a.v.s., život u praksi i životne puteve njegovih halifa koji su za njim slijedili uvidjet će to kristalno jasno, jer Allah, neka je slavljen, odredio je ovom ummetu da uloži sve što je u njegovoj moći, rekavši:

﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ...﴾

"...i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti!"[131]

Pojasnio je Allah da je džihad praktična strana vjerovanja, bez kojeg vjera nije potpuna, kazavši:

﴿أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ * وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ﴾

"Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: 'Mi vjerujemo!' i da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu."[132]

Postaje sasvim jasno da je Allah vjernicima tako odredio i da do pobjede i Dženneta drugog puta nema. Allah, dž.š., kaže:

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ
وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾

"Zar vi mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali? Njih su satirale neimaština i bolest, i toliko su bili uznemiravani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali – uzviknuli: 'Kada će već jednom Allahova pomoć!?' Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!"[133]

---

[131] El-Hadždž, 78.

[132] El-Ankebut, 2-3.

[133] El-Bekara, 214.

Pripremanje ratne opreme i uzimanje oružja u ruke jeste dužnost, kao što Gospodar, dž.š., kaže:

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾

"I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje."[134]

Pripremanje se vrši shodno uvjetima i okolnostima. Termin "snaga" podrazumijeva svako sredstvo koje može dokrajčiti neprijatelja. Vjerodostojan hadis kazuje:

أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ.

"Uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje, uistinu je snaga gađanje."

U pripremanje spada mobilizacija i novačenje svih sposobnih ljudi.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوِ انْفِرُوا جَمِيعاً﴾

"O vjernici, budite oprezni i nastupajte ili u četama ili odjednom svi."[135]

Opreznost je potpuna samo ako se izvrši i kopnena, i mornarička i zračna priprema. Allah, dž.š., naređuje izlazak u susret neprijatelju i u teškoći i u blagostanju, i kad je to ljudima po volji i kad je mrsko, govoreći:

﴿انْفِرُوا خِفَافاً وَثِقَالاً﴾

"Krećite u boj, bili slabi ili snažni."[136]

Islam se više oslanja na snagu duha, nego na materijalnu silu. Zbog toga raspiruje energičnost i odlučnost, pa kaže:

﴿فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْراً عَظِيماً * وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا

---

[134] El-Enfal, 60.

[135] En-Nisa, 71.

[136] Et-Tevba, 41.

مِنْ لَدُنْكَ وَلِيّاً وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيراً﴾

“I neka se zato na Allahovu putu bore oni koji ne žale da žrtvuju život na ovom svijetu za onaj svijet. A onoga ko se bori na Allahovu putu, pa pogine ili pobijedi, Mi ćemo, sigurno, obilno nagraditi. A zašto se vi ne biste borili na Allahovu putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju; ‘Gospodaru naš, izbavi nas iz ovog grada čiji su stanovnici nasilnici i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!’”[137]

On vjernike na strpljivost poziva, jer ako oni osjećaju bol, ta i neprijatelj njihov također boluje, s tim da postoji ogromna razlika u ciljevima te dvije skupine. Allah, dž.š., govori:

﴿وَلا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ
مَا لا يَرْجُونَ﴾

“I ne gubite hrabrost i ne žalostite se; vi ćete pobijediti ako budete pravi vjernici. Ako vi dopadate rana, i drugi rana dopadaju.”[138]

﴿الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ
الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفاً﴾

“Vjernici se bore na Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom. Zato se borite protiv šejtanovih štićenika, jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo.”[139]

To znači da vjernici imaju uzvišeni cilj i misiju zbog koje vode borbu. Riječ je o misiji istine, dobra i uzdizanja Allahove riječi. Allah, dž.š., naređuje postojanost u borbi, kazujući:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفاً فَلا تُوَلُّوهُمُ الأَدْبَارَ * وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ
إِلاَّ مُتَحَرِّفاً لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾

“O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tad leđa okrene, osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi, vratit

---

[137] En-Nisa, 73-74.

[138] Alu Imran, 139-140.

[139] En-Nisa, 76.

će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište."[140]

Allah, također, upućuje na snagu duha, rekavši:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

"O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih."[141]

Allah, dž.š., otkriva mentalitet vjernika, tj. da je u njihovoj prirodi priželjkivanje smrti prilikom odbrane, jer vjernici stoje između dvije mogućnosti, treće nemaju: ili bitka ili pogibija. Kaže Uzvišeni:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيْهِ حَقّاً فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

"Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet, koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh."[142]

U prvom im slučaju pripada pobjeda, u drugom šehadet – pogibija na Allahovom putu:

﴿قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ﴾

"Reci: 'Očekujete li za nas što drugo već jedno od dva dobra?'"[143]

---

[140] El-Enfal, 15-16.

[141] El-Enfal, 45-46.

[142] Et-Tevba, 111.

[143] Et-Tevba, 52.

Pogibija na Allahovom putu nije vječna smrt, nego je samo prijelaz u nešto što je naprednije i trajnije. Nestanak na Allahovom putu ustvari je sama vječnost.

﴿وَلا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتاً بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ * يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, radosni zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim neće tugovati; radovat će se Allahovoj nagradi i milosti i tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada onima koji su bili vjernici.”[144]

Allah je s mudžahidima, nikada ih ne napušta:

﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾

“Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: ‘Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!’ U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prsima.”[145]

Zatim ih Allah, neka je uzvišen, za to nagrađuje dunjalučkom, a i najljepšom, ahiretskom, nagradom. Uzvišeni kazuje:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

“O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne; u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu putu se borite – to vam je, da

---

[144] Alu Imran, 169-171.

[145] El-Enfal, 12.

znate, bolje - On će vam grijehe vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje će rijeke teći, uvesti, i u divne dvorove u edenskim vrtovima - to će biti veliki uspjeh, a dat će vam i drugu blagodat koju jedva čekate: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom vješću vjernike!"[146]

Na ovaj je način Kur'an časni odgajao prve muslimane, usađivao u njihova srca vjerovanje, praveći razliku između Istine i laži, i uzdizao ih ka pobjedi, osvajanju i ustoličenju na Zemlji:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾

"O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti."[147]

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئاً . . .﴾

"Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati."[148]

Dužnost postojanosti tokom bitke

Obaveza je biti postojan tokom susreta s neprijateljem. Bježanje je zabranjeno. Allah, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

"O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite."[149]

---

[146] Es-Saff, 10-13.

[147] Muhammed, 7.

[148] En-Nur, 55.

[149] El-Enfal, 45.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ * وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ
إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾

"O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite; onaj ko im tad leđa okrene – osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi – vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište."[150]

Ajet naređuje postojanost, a zabranjuje povlačenje, izuzev u dva slučaja u kojima je dozvoljeno uzmaći pred neprijateljem. Prvi je slučaj kada se vojnik povuče s ciljem ponovne borbe, tj., kada uzmakne s jedne na drugu stranu, shodno onome što situacija iziskuje. On ima pravo prebaciti se iz nekog tjesnaca na neko pogodnije mjesto, ili s brisanog prostora na poziciju koja će ga skriti, ili iz neke nizine na neku čuku. Znači, sve ono što mu na bojnom polju pruža veću korist dozvoljeno mu je. Drugi je slučaj kada borac pristupi nekoj drugoj četi, tj., kada se priključi nekoj grupi muslimana, kao ratnik, rame uz rame s njima, ili kada ih uzme za ispomoć. Svejedno je da li je ta četa blizu ili daleko.

Seid ibn Mensur prenosi da je Omer, r.a., rekao: "Da mi se Ebu Ubejda priključio, ja bih mu bio priključna četa."[151] Ebu Ubejda je tada bio u Iraku, a Omer u Medini. Omer, r.a., također veli: "Ja sam priključna četa svakog muslimana."

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُمْ أَقْبَلُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَرَجَ
مِنْ بَيْتِهِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَكَانُوا قَدْ فَرُّوا مِنْ عَدُوِّهِمْ، فَقَالُوا: نَحْنُ الْفَرَّارُونَ، فَقَالَ رَسُولُ
اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَلْ أَنْتُمُ الْعَكَّارُونَ، أَنَا فِئَةُ كُلِّ مُسْلِمٍ.

Ibn Omer, r.a., kazuje kako su prišli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kada je izlazio iz kuće prije sabah-namaza, a već su bili ustuknuli pred neprijateljem, pa su mu rekli: "'Mi smo pobjegulje.' Poslanik im reče: 'Niste, vi ste pridružnici. Ja sam priključna četa svakog muslimana.'"

---

[150] El-Enfal, 15-16.

[151] *Fietun* (četa), riječ koju navodi kur'anski ajet koji govori o opravdanom povlačenju s ciljem priključivanja drugoj četi. (op. prev.)

U dva prethodno navedena slučaja ratniku je dozvoljeno uzmaknuti pred svojim neprijateljem, ako je povlačenje neizbježno, jer, se tu ustvari radi o pokušaju zauzimanja pogodnijeg položaja za suprotstavljanje neprijatelju. Ako je riječ o nekim drugim rješenjima, onda se bijeg smatra jednim od najvećih grijeha i propašću koji za sobom vuku bolnu kaznu.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ، قَالُوا: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ.

"'Klonite se sedam propasti.' Ashabi ga upitaše: 'A koje su to propasti, Allahov Poslaniče?' On odgovori: 'Pripisivanje Allahu ortaka, vračanje, uzimanje života onome čiji je život Allah zabranio da se uzme, uzimanje siročetova imetka, povlačenje prilikom borbe i potvora bačena na vjernice, čestite i nesvjesne.'"

Laž i obmana u ratu

U ratu je dozvoljeno obmanjivati i lagati, radi zbunjivanja neprijatelja, dok god se ne radi o raskidanju sporazuma ili povredi date sigurnosti. Jedan od oblika obmane jeste i taj da vojskovođa zavarava svog neprijatelja time što ga navodi da pomisli kako je broj njegovih vojnika ogroman i kako su opremljeni najboljim naoružanjem.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْحَرْبُ خَدْعَةٌ.

U hadisu koji prenosi Džabir, r.a., stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Rat je varka."[152]

Ummu Kulsum, kćer Ukbe, r.a., kaže: "Nisam čula da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dozvoljavao laž koju ljudi izriču, izuzev laži u ratu, laži radi pomirenja ljudi i laži pri udvaranju čovjeka svojoj ženi i žene svome mužu."

---

[152] Hadis bilježi El-Buhari.

Uzmicanje pred dvostruko većim neprijateljem

Prethodno je rečeno da je povlačenje prilikom borbe dozvoljeno jedino u dva slučaja: s namjerom ponovne borbe ili priključenja drugoj četi. Ostalo je da kažemo da je povlačenje tokom bitke dozvoljeno i kada je neprijatelj više nego dvostruko brojniji. Ako je pak dvostruko brojniji, ili manje od toga, uzmicanje će biti zabranjeno. Allah, dž.š., kaže:

﴿ الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ
وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾

"Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobjedit će dvije stotine; a ako vas bude hiljada, pobijedit će, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi."[153]

U *El-Muhezzebu* stoji: "Ako je njihov broj više nego dva puta veći od broja muslimana, povlačenje je dozvoljeno." Međutim, ako prevladava mišljenje da poraz nije neminovan, onda je bolje ostati postojan. Ako se ipak smatra da je poraz neizbježan, postoje dva mišljenja:

prvo, koje kaže da je povlačenje obavezno, jer Allah, dž.š., veli:

﴿ ... وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ... ﴾

"I ne bacajte se vlastitim rukama u propast";

drugo, koje smatra da je bolje povući se, ali nije obavezno. Naime, ako mudžahidi i poginu, osvojit će šehadet. Ako broj neprijatelja ne prelazi dvostruki broj muslimana te ako muslimanska vojska ne smatra da će biti poražena, bijeg nije dozvoljen. Ako, ipak, smatra da je poraz neminovan, o tome, također, postoje dva stava:

- prvi, da je bijeg dozvoljen, jer Allah, dž.š. kaže:

﴿ ... وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ... ﴾

"I ne bacajte se vlastitim rukama u propast";

---

[153] El-Enfal, 66.

- drugi, da bijeg nije dozvoljen. Ovo se mišljenje smatra vjerodostojnim, zbog ajeta koji o tome jasno govori. El-Hakim veli:

"Odluka zavisi od mišljenja ratnika i njegovog vlastitog uvjerenja. Ako ratnik smatra da može pružiti otpor, bijeg nije dozvoljen, a ako misli da će biti poražen, dozvoljeno je povući se do priključne čete, makar i daleko bila, uz uvjet da ne namjerava napustiti džihad."

Ibnul-Madžišun smatra, prenoseći Malikovo mišljenje, da se slabost može mjeriti samo kroz snagu, a ne kroz broj, i da je dozvoljeno da borac ustukne pred nekim ko ima bržeg konja, bolje oružje i jaču silu. Misli da je to najispravniji stav.

Milost u ratu

Kada je već islam dozvolio rat kao jednu neminovnost, on je onda postavio određene kriterije, tako da se ubija samo onaj ko učestvuje u borbi. Nije dozvoljeno ubiti onoga ko se kloni rata niti ga je dozvoljeno izložiti nekoj vrsti mučenja. Islam zabranjuje ubijanje žena, djece, bolesnika, staraca, monaha, pobožnjaka i sluga. Zabranjuje islam i masakriranje mrtvih, i ne samo to, nego i ubijanje životinja, upropaštavanje oranica, zagađivanje voda i bunareva i rušenje kuća. Zatim, zabranjuje dokrajčivanje ranjenika i proganjanje odbjeglih, jer rat je kao hirurški zahvat, nije dozvoljeno prekoračiti intervenciju izvan mjesta oboljenja.

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَمَّرَ أَمِيراً عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ، أَوْصَاهُ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللهِ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: اغْزُوا بِاسْمِ اللهِ، فِي سَبِيلِ اللهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللهِ، اغْزُوا وَلاَ تَغُلُّوا، وَلاَ تَغْدِرُوا، وَلاَ تُمَثِّلُوا وَلاَ تَقْتُلُوا وَلِيدًا .

Prenosi Sulejman ibn Burejda od svog oca hadis: "Kada bi Vjerovjesnik, s.a.v.s., postavio zapovjednika nekoj vojnoj jedinici ili patroli, oporučio bi mu da bude bogobojazan u ophođenju prema onome što mu je povjereno i da dobro postupa prema muslimanima koji su s njim. Zatim bi rekao: 'Pohodite s Allahovim imenom i na Njegovom putu, borite se protiv onih koji Allaha niječu. Borite se i ne varajte u ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne masakrirajte ubijene i ne ubijajte djecu.’”

Nafi nam kazuje da je čuo od Abdullaha ibn Omera kako je neka žena pronađena ubijena u nekoj od Poslanikovih, s.a.v.s., bitaka pa je Poslanik prezreo takav čin i zabranio ubijanje žena i djece.[154]

عَنْ رَبَّاحِ بْنِ رَبِيعٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى امْرَأَةٍ مَقْتُولَةٍ فِي بَعْضِ الْغَزَوَاتِ - وَلَعَلَّهَا هِيَ الْمَرْأَةُ فِي الْحَدِيثِ الْمَذْكُورِ قَبْلَ هَذَا - فَوَقَفَ عَلَيْهَا ثُمَّ قَالَ: مَا كَانَتْ هَذِهِ لِتُقَاتِلَ، ثُمَّ نَظَرَ فِي وُجُوهِ أَصْحَابِهِ وَقَالَ لِأَحَدِكُمْ: الْحَقْ بِخَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، فَلَا يَقْتُلَنَّ ذرية، وَلَا عَسِيفًا (أَيْ أَجِيرًا) وَلَا امْرَأَةً.

Prenosi nam Rebbah ibn Rebi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u nekoj od bitaka, naišao na ubijenu ženu, moguće je da je u pitanju žena iz prethodno navedenog hadisa, te je kraj nje stao, a zatim rekao: “‘Ova se sigurno nije borila.’ Zatim je pogledao u lica svojih ashaba pa je jednom od njih rekao: ‘Sustigni Halida ibn el-Velida, neka nipošto ne ubije ni dijete, ni slugu, ni ženu.’”

Bilježi se da je Abdullah ibn Zejd rekao: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio je zagađivanje rijeka i masakriranje poginulih.”[155]

Imran el-Husajn kazuje: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao nas je na davanje sadake, a zabranjivao nam je masakriranje mrtvih.”

U oporuci Ebu Bekra koju je oporučio Usami, kada ga je poslao u Šam, stoji: “Ne varajte, ne zakidajte na ratnom plijenu, ne kršite sporazum, ne masakrirajte ubijene, ne ubijajte malo dijete, ni oronulog starca, ni ženu. Ne sijecite i ne palite palme, ne sijecite plodno drvo. Ne koljite ovcu, ni kravu, ni devu, izuzev da se nahranite. Naići ćete na ljude koji su se isposništvu predali. Ostavite na miru i njih i ono čemu su se predali.”

Isto je činio i naš Omer ibnul-Hattab, r.a. U njegovom pismu stoji: “Ne varajte pri dijeljenju ratnog plijena, na kršite dogovor, ne ubijajte dijete i budite bogobojazni u ophođenju prema ratarima.” Jedna od njegovih oporuka vojnim zapovjednicima glasi: “Ne ubijajte oronulog starca, ni ženu, ni dijete. Čuvajte se da ih ne ubijete kada se dvije vojske sukobe i prilikom poduzimanja napada.”

---

[154] Hadis bilježi Muslim.

[155] Bilježi ga El-Buhari.

Napad na neprijatelja noću

Dozvoljeno je na neprijatelja nasrnuti noćnim prepadom. Et-Et-Tirmizi kaže: “Jedan dio islamskih učenjaka dozvoljava noćni prepad, a drugi to smatraju pokuđenim.”

Ahmed i Ishak iznose svoj stav: “Nema ništa loše u tome da se neprijatelj napadne noću.”

سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَهْلِ الدَّارِ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يُبَيَّتُونَ، فَيُصَابُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَذَرَارِيهِمْ، فَقَالَ: هُمْ مِنْهُمْ.

Upitan je Božiji Poslanik, s.a.v.s., o mnogobošcima koji budu napadnuti noću, pa pogine jedan broj njihovih žena i djece. Poslanik je rekao: “Oni pripadaju njima.”[156]

Imam Eš-Šafi kaže: “Zabranjeno je ubiti žene i djecu samo u slučaju kada se mogu raspoznati i kada su izdvojeni.” Znači, noćni je prepad dozvoljen, iako nosi mogućnost pogibije žena i djece.

Svršetak rata

Rat se okončava u jednom od sljedećih slučajeva:

- ako ratnici neprijateljske vojske prime islam, ili jedan dio njih primi islam i uđe u Allahovu vjeru. U tom slučaju oni postaju muslimani, imaju ista prava i iste dužnosti kao i ostali muslimani;

- ako zatraže prekid borbe na određeno vrijeme. Tada im se mora ispuniti ono što su tražili, kao što je učinio Poslanik, s.a.v.s., prilikom primirja na Hudejbiji;

---

[156] Bilježe ga El-Buhari i Muslim preko Es-Sa‘ba ibn Džessame.

- ako žele ostati u svojoj vjeri, uz davanje džizje. U ovakvoj se situaciji između njih i muslimana sklapa ugovor o zaštiti (*akduz-zimma*);

- ako budu poraženi i mi nad njima izvojujemo pobjedu. Time postaju ratni plijen muslimana;

- dešava se da neki neprijateljski ratnici traže sigurnost. Udovoljava se njihovom zahtjevu. Isti je propis i kada traže ulazak u islamsku teritoriju. Zbog toga ćemo u daljem izlaganju govoriti nešto šire o sljedećim ugovorima:

1. ugovoru o primirju i pomirenju (*akdul-hudneti vel-muvadeati*)
2. ugovoru o zaštiti (*akduz-zimme*)
3. ratnom plijenu (*el-ganaim*)
4. ugovoru o sigurnosti (*akdul-eman*)

PRIMIRJE

Kada su pomirenje i primirje obavezni

Ugovor o primirju i pomirenju jeste sporazum o obustavljanju borbenog djelovanja na određen vremenski period. Moguće je da se završi mirom. Ovaj je ugovor obavezan u dva slučaja:

prvi slučaj: kada ga neprijatelj zatraži, onda se udovoljava njegovom zahtjevu, čak i ako time smjera prevaru, uz obavezan oprez i pripravnost. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾

“Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna. A ako htjednu da te prevare, - pa tebi je doista dovoljan Allah”[157]

Prilikom Bitke na Hudejbiji, Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je primirje s mekanskim mnogobošcima. Primirje je trajalo deset godina. Razlozi su bili sprečavanje krvoprolića i želja za mirom.

---

[157] El-Enfal, 61-62.

El-Bera, r.a., kazuje: "Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., spriječen da obiđe Božiji hram, stanovnici Meke nagodili su se s njime da ipak uđe i u njoj proboravi tri dana, da od oružja unese samo lično naoružanje, sablju s koricama, da nikoga od njenih stanovnika sa sobom ne povede i da nikome od svojih ljudi ne zabrani da u njoj ostane.

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيّ: اُكْتُبِ الشَّرْطَ بَيْنَنَا: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذَا مَا قَضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ. فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ: لَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ تَابَعْنَاكَ، وَلَكِنِ اكْتُبْ: مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللهِ، فَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَمْحُوَهَا فَقَالَ: لاَ وَاللهِ لاَ أَمْحُوهَا! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرِنِي مَكَانَهَا. فَأَرَاهُ فَمَحَاهَا وَكَتَبَ: اِبْنُ عَبْدِ اللهِ، فَأَقَامَ بِهَا ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الثَّالِثُ قَالُوا لِعَلِيّ: هَذَا آخِرُ يَوْمٍ مِنْ شَرْطِ صَاحِبِكَ فَمُرْهُ فَلْيَخْرُجْ! فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ فَقَالَ: نَعَمْ، فَخَرَجَ.

Poslanik je rekao Aliji, r.a.: 'Zapiši ovaj uvjet!': "U ime Allaha Svemilosnog, Samilosnog, o ovome se nagodio Muhammed, Allahov poslanik." Mnogobošci mu rekoše: 'Da znamo da si Allahov Poslanik, slijedili bismo te, nego ti napiši: "Muhammed, sin Abdullahov." Naredio je Poslanik Aliji da izbriše napisano, na šta mu je ovaj odgovorio: 'Ne, tako mi Allaha, neću to izbrisati.' Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Pokaži mi gdje je!' Alija mu pokaza, pa Poslanik obrisa i napisa: 'Sin Abdullahov.' Proboravi u njoj tri dana. Kada je nastupio treći dan, mušrici rekoše Aliji: 'Ovo je posljednji dan prema uvjetima postavljenim tvome drugu. Naredi mu neka izađe.' Alija ga o tome obavijesti, na šta Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da', a potom je napusti."[158]

Prenosi se od El-Misvera ibn Mahrema, r.a.: "Sklopljen je sporazum o obustavi rata na deset godina u kojima bi ljudi bili sigurni, između nas i njih postavljena je čvrsta perda i nema pljačke i prevare."[159]

---

[158] Dogovoreno je da se Vjerovjesnik, s.a.v.s., te godine vrati s muslimanima, da se naredne godine ponovno vrate radi obavljanja umre, da od oružja unesu samo lično naoružanje, da sa sobom ne vode nikoga od stanovnika Meke, ni onoga ko im se pridruži ni one muslimane koji zakasne, i da u Meki samo tri dana ostanu. Dogovorena je međusobna obustava rata na deset godina i da ljudi budu jedni od drugih sigurni.

[159] Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim i Ebu Davud.

drugi slučaj, kada je primirje obavezno: U svetim mjesecima. U njima nije dozvoljeno započinjati borbu. To su: zul-ka'de, zul-hidždže, muharrem i redžeb. Izuzetak je ako u tom periodu neprijatelj započne bitku. Tada je borba dužnost, kao odbrana od nasrtaja. Također je dozvoljeno borbeno djelovati ako rat već traje i zađe u period ovih mjeseci, a neprijatelj ne pristane na primirje. Allah, dž.š., kaže:

﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ﴾

“Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera. U njima ne griješite!”[160]

Allahov je Poslanik, s.a.v.s., u hutbi na Oproštajnom hadžu rekao:

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ، يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا، يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا
لِيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللهُ، وَإِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ،
إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللهِ اثْنَا عَشَرَ فِي كِتَابِ اللهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، مِنْهَا أَرْبَعَةٌ
حُرُمٌ، ثَلَاثٌ مُتَوَالِيَاتٌ، وَوَاحِدٌ فَرْدٌ: ذُو الْقَعْدَةِ، وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبٌ فَهُوَ الَّذِي
بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ .

“O ljudi, odgađanje svetih mjeseci samo je pojačanje nevjerovanja kojim se zabluđuju oni koji ne vjeruju – jedne ga godine dozvoljavaju, druge godine zabranjuju, samo da bi prekoračili broj koji je Allah zabranjenim učinio. Zaista se vrijeme vrti kao i onoga dana kada je Allah nebesa i Zemlju stvorio. Kod Allaha je, uistinu, broj mjeseci dvanaest, prema Knjizi Njegovoj, na dan kada je nebesa i Zemlju stvorio. Među njima su četiri sveta. Tri su uzastopna, a jedan je izdvojeni: zul-ka‘de, zul-hidždže, muharrem i redžeb – to je onaj koji bude između džumade i ša‘bana. Zar vas nisam obavijestio? Bože moj, posvjedoči.”

Predanja koja govore da je ovaj hadis derogiran jesu slaba, jer se u njemu ne nalazi ništa što navodi na takav stav.

---

[160] Et-Tevba, 36.

UGOVOR O ZAŠTITI (EZ-ZIMMA)

Termin *ez-zimma,* ili *zimmet*, označava zaštitu i sigurnost, a ugovor o zimmetu podrazumijeva to da vladar, ili njegov opunomoćenik, ostavi sljedbenicima Knjige – ili nekoj drugoj grupi iz reda nemuslimana – pravo na zadržavanje u njihovom nevjerovanju, uz dva uvjeta:

- da se pridržavaju generalnih islamskih propisa;
- da daju glavarinu (*el-džizja*).

Ovaj ugovor vrijedi za osobu koja ga je potpisala dok je god živa, i za njene potomke nakon nje. Pravna osnova ovog ugovora jesu Allahove, dž.š., riječi:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلاَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلاَ يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلاَ يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

“Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno.”[161]

Bilježi El-Buhari da je El-Mugira, u pohodu na Nehavend, rekao: “Naš nam je Vjerovjesnik naredio da se protiv vas borimo sve dok ne budete Allaha Jedinog obožavali ili glavarinu davali.”

Ovaj ugovor nije vremenski ograničen, sve do trenutka kada se pojavi nešto što ga raskida.

Pravne posljedice ovog ugovora

Kada dođe do sklapanja ugovora o zaštiti, on za sobom povlači zabranu ubijanja zimija, čuvanje njihovih imetaka, zaštitu njihove časti, jamčenje njihovih sloboda i obustavu svakog uznemiravanja, jer prenosi se da je Alija, r.a., rekao: “Oni glavarinu daju samo zato da bi njihova krv i njihovi imeci bili jednaki našima.” Opće pravilo, prema mišljenju islamskih učenjaka iz oblasti prava, glasi: "Oni imaju što i mi i podliježu odgovornostima kojima i mi podliježemo."

---

[161] Et-Tevba, 29.

Propisi kojima podliježu zimije

Islamskim propisima zimije podliježu u dvije oblasti.

Prva je oblast ekonomije. Nije im dozvoljeno poslovati na način koji se ne podudara s islamskim učenjima, poput kamatnih i drugih zabranjenih poslovnih ugovora.

Druga je oblast šerijatskog kaznenog prava. Sudi im se i nad njima se izvršavaju kazne kada učine nešto što za sobom te kazne povlači. Potvrđeno je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kamenovao dvojicu oženjenih jevreja koji su učinili blud. Međutim, u onome što je vezano za vjerska obilježja, poput vjerovanja i vjerskih obreda, i u onome što je u vezi s porodičnim pravom, poput braka i razvoda, oni u tome imaju apsolutnu slobodu, shodno propisanom fikhskom pravilu: "Ne dirajte ni njih ni ono što vjeroispovijedaju."

Ako zatraže našu presudu, imamo pravo suditi im prema islamskom zakonu ili im to odbiti. Allah, dž.š. kaže:

﴿ ... فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴾

"... pa ako ti dođu, ti im ili presudi ili se okreni od njih; ako se okreneš od njih, oni ti ne mogu nimalo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravo, jer Allah voli pravedne."[162]

To bi bilo sve što je u vezi s prvim uvjetom, a uvjet davanja glavarine tek ćemo pojasniti.

---

[162] El-Maida, 42.

GLAVARINA *(EL-DŽIZJA)*

Definicija

El-džizja je termin izveden iz riječi *el-džeza* ("nagrada" ili "naknada"), a podrazumijeva: "određeni novčani iznos koji se propisuje onome ko uđe pod muslimansku zaštitu i jamstvo iz reda sljedbenika Knjige."

Šerijatskopravno utemeljenje

Njena zakonska propisanost temelji se na kur'anskom ajetu:

﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

"Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno."[163]

Abdurrahman ibn Avf prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzimao glavarinu od vatropoklonika Hedžera.[164]

Et-Tirmizi prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzimao džizju od vatropoklonika Bahreina, da ju je Omer, r.a., uzimao od Perzijanaca, a Osman, r.a., od Perzijanaca ili barbara.

Razlog njenog uzakonjenja

Islam nameće glavarinu zimijama umjesto zekata koji je propisan muslimanima, kako bi se ove dvije skupine izjednačile. Naime, i muslimani i zimije koriste hlad jedne zastave, uživaju sva prava i pogodnosti države u jednakoj mjeri. Zbog toga Allah, dž.š., propisuje glavarinu u korist muslimana u zamjenu za njihovo odbranu i zaštitu koju pružaju zimijama u islamskoj zemlji u kojoj su nastanjeni.

---

[163] Et-Tevba, 29.

[164] Hedžer je naselje na Arapskom poluotoku. Hadis bilježe El-Buhari i Et-Tirmizi.

Od koga se uzima

Glavarina se uzima od svih vjerskih zajednica, svejedno da li je riječ o sljedbenicima Knjige, vatropoklonicima ili nekome drugom, i bez obzira da li se radi o Arapima ili strancima.[165]

Kur'anskim je tekstom potvrđeno da se glavarina uzima od sljedbenika Knjige, a sunnetom da se uzima od vatropoklonika. Ostali slijede za njima.

Ibn el-Kajjim kazuje: "Razlog je tome to što su vatropoklonici mnogobošci, a oni nemaju Knjigu, tako da je uzimanje glavarine od njih dokaz i za njeno uzimanje od svih drugih mnogobožaca. Poslanik, s.a.v.s., nije je uzimao samo od idolopoklonika Arapa, jer svi su oni primili islam prije objavljivanja ajeta o glavarini. On je objavljen nakon Bitke na Tebuku, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., tada je već bio prekinuo rat s Arapima, i svi su se oni osigurali svojim prelaskom na islam. Zbog toga je nije uzimao ni od jevreja koji su ratovali protiv njega, jer ajet još nije bio objavljen. Nakon objave ajeta, uzimao ju je od kršćana Arapa i od vatropoklonika. Da je tada iko od idolopoklonika davao džizju, i od njega bi je primao, kao što ju je primao od kršćana, idolopoklonika i vatropoklonika.

To što je nevjerstvo nekih skupina teže od drugih ne pravi nikakvu razliku niti ima ikakvog utjecaja. Zatim, nevjerstvo idolopoklonika nije teže od nevjerstva poklonika vatre. Kakve, uopće, razlike ima između nevjerstva jednih i drugih. Uostalom, nevjerovanje je vatropoklonika teže. Idolopoklonici su priznavali jednoću Gospodnje moći i činjenicu da je Allah jedini stvoritelj. Oni su se klanjali svojim božanstvima samo da bi se približili Allahu, neka je slavljen i uzvišen. Nisu priznavali dva stvoritelja svijeta: jednog – stvoritelja dobra, drugog – stvoritelja zla, kako vatropoklonici kazuju, niti su dozvoljavali brak s majkama, kćerima i sestrama. Ispovijedali su ostatke Ibrahimove, a.s., vjere.

---

[165] Ovo je stav koji zastupaju Malik, El-Evzai i islamski pravnici s područja Šama. Imam Eš-Šafi, r.a., kaže: "Prihvata se glavarina od sljedbenika Knjige, bili oni Arapi ili stranci. Za njima slijede vatropoklonici. Od idolopoklonika se apsolutno ne prihvata." Ebu Hanife, r.a., veli: "Od Arapa se prihvata samo islam, ili slijedi sablja."

Međutim, vatropoklonici nikada nisu slijedili Objavu, niti su ispovijedali vjeru ijednog od poslanika, ni u svojim vjerovanjima, ni u vjerskim obredima. Predanje o tome da su oni imali Objavu, da je nestala i ona i njihov vjerozakon zato što je njihov kralj obljubio vlastitu kćer, nije vjerodostojno. I da je vjerodostojno, time se ne bi smatrali sljedbenicima Objave, jer Objava im je izgubljena, a vjerozakon je propao, tako da im ništa od toga nije ostalo.

Poznato je da su Arapi slijedili Ibrahimovu, a.s., vjeru, da je on imao objavljene listove i vjerozakon. Izopačavanje Ibrahimove, a.s., vjere od idolopoklonika nije strašnije od izopačivanja koje vatropoklonici čine vjeri svog poslanika, ako je predanje vjerodostojno. Doista nije poznato da se oni pridržavaju ičega s čime su došli vjerovjesnici, a.s., za razliku od Arapa. Kako onda da se vatropoklonicima čija je vjera najlošija pruži bolja situacija nego mnogobošcima Arapima? Ovo je mišljenje, uzimajući u obzir dokaze, najvjerodostojnije, kao što vidite."

Uvjeti pod kojima se uzima džizja

Prilikom uzimanja džizje vodi se briga o slobodi, pravičnosti i milosti. Zbog toga se onima od kojih se glavarina uzima uvjetuje:

- muški spol;
- pravna obveznost/šerijatsko punoljetstvo i mentalno zdravlje;
- sloboda.

Allah, dž.š., kaže:

﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾

"Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru, sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno."[166]

---

[166] Et-Tevba, 29.

To znači da se džizja daje prema mogućnostima i bogatstvu, tako da toj obavezi ne podliježu žene, djeca, robovi i maloumnici. Davanje glavarine također nije dužnost siromahu kojem se udjeljuje, niti onome ko nije u mogućnosti privređivati. To nije dužnost ni slijepome, ni nepokretnome, ni drugim osobama sa sličnim nedostacima. Džizja nije propisana ni redovnicima u manastirima, izuzev ako je riječ o bogatom staležu.

Imam Malik, r.a., kaže: "Sunnet je presudio da pod dužnost davanja glavarine ne potpadaju žene sljedbenika Knjige niti njihova djeca i da se glavarina uzima samo od punoljetnih muškaraca."

Eslem prenosi da je Omer, r.a., napisao vojskovođama: "Ne obavezujte glavarinom žene i djecu, obvezujte njome samo one koji su se s brijačem susreli."[167]

Šerijatski propis koji se odnosi na maloumnog čovjeka jednak je onome koji se odnosi na dijete.

Njen iznos

Autori hadiskih zbirki (*es-sunen*) prenose od Muaza, r.a., da mu je Vjerovjesnik, kada ga je poslao u Jemen, naredio da od svakog punoljetnog muškarca uzme jedan dinar, ili jednak iznos u jemenskoj odjeći."[168] Zatim je Omer, r.a., povećao njen iznos, tako da ju je podigao na četiri dinara onima koji plaćaju u zlatu, a četrdeset dirhema onima koji plaćaju u srebru, za svaku godinu. Poslanik, s.a.v.s., znao je za neimaštinu stanovnika Jemena, a Omer, r.a., poznavao je bogatstvo stanovnika Šama i njihove mogućnosti."

El-Buhari bilježi da je Mudžahid upitan: "'Koji je razlog da je stanovništvo Šama dužno davati četiri dinara, a stanovništvo Jemena jedan dinar?' To je određeno prema njihovim mogućnostima', odgovori Mudžahid."

---

[167] Misli se na to da je glavarina dužnost samo muškarcima, i to kada im dlake izrastu.

[168] Riječ meafira, odjevni predmeti u Jemenu, dobila je naziv po istoimenom naselju u Hemedanu.

Tim stavom vodio se i Ebu Hanifa, r.a., a postoji isto predanje i od Ahmeda, pa je rekao: "Imućni je dužan platiti četrdeset i osam dirhema, čovjek iz srednjeg staleža dvadeset i četiri, a siromašni dvanaest dirhema." Odredio je i njen najniži i njen najviši iznos.

Imam Eš-Šafi, također vođen Ahmedovim predanjem, smatra da je određen samo najniži iznos glavarine, a to je jedan dinar, a da njen najviši iznos nije određen i da se prepušta slobodnom mišljenju namjesnika.

Stav imama Malika, ujedno i prevladavajući, i jedno Ahmedovo predanje glase: "Nije postavljena granica ni njenom najmanjem ni njenom najvećem iznosu. Problem se prepušta slobodnom mišljenju namjesnika kako bi svakoj osobi odredili iznos koji odgovara njenom položaju." Niko ne treba biti opterećen preko svojih mogućnosti.

Dodatak na glavarinu

Dopušteno je uvjetovati zimijama dodatak na glavarinu, recimo da ugoste muslimane koji im svrate. El-Ahnef ibn Kajs kazuje da je Omer, r.a., uvjetovao zimijama da budu gostoprimljivi i danju i noću, da ispravno mjere na kantaru, i da su, ako na njihovoj zemlji bude ubijen neko od muslimana, dužni platiti krvarinu.[169]

Prenosi Eslem da su zimmije iz reda stanovnika Šama došle Omeru, r.a., pa mu kazale: "'Muslimani, kada nam svrate, obavezuju nas da zakoljemo ovcu i kokoš prilikom njihova ugošćavanja.' Omer im reče: 'Nahranite ih onime što i vi jedete i više im od toga ne dajte.'"

---

[169] Bilježi ga Ahmed.

Zabrana uzimanja onoga što je sljedbenicima Knjige i drugim štićenicima tegobno

Naredio je Poslanik, s.a.v.s., samilost prema sljedbenicima Knjige i zabranio je da ih se obavezuje nečim što je izvan njihove moći.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ قَالَ: احْفَظُونِي فِي ذِمَّتِي.

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je posljednje što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Čuvajte moj sunnet u onome što nam je povjereno.”

U jednom hadisu stoji:

مَنْ ظَلَمَ مُعَاهِدًا أَوْ كَلَّفَهُ فَوْقَ طَاقَتِهِ فَأَنَا حَجِيجُهُ.

“Ko nepravdu učini onome s kim je potpisan sporazum i obaveže ga preko njegove mogućnosti, bit ću dokaz protiv njega.”

Od Ibn Abbasa, r.a., prenosi se: “Prema imecima zimija odnosi se samo čedno.”

Glavarina spada s onoga ko primi islam

Dužnost davanja glavarine spada s čovjeka koji primi islam, prema hadisu:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ جِزْيَةٌ.

Ibn Abbas prenosi od Poslanika a.s.: “Glavarina nije dužnost muslimana.”[170]

Ebu Ubejda kazuje: “Neki je jevrej prešao na islam, a zatim mu je tražena glavarina. Rečeno mu je: ‘Prešao si na islam samo da bi utočište našao.’ ‘U islamu je utočište’, reče. Problem je stigao do Omera, r.a., koji je rekao: ‘Uistinu je u islamu utočište’, i propisao da se od njega ne uzima glavarina.”

---

[170] Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud.

UGOVOR O ZAŠTITI ZA DOMAĆE I NEZAVISNO STANOVNIŠTVO

Kao što je dozvoljeno ugovor o zaštiti sklopiti s nekim ko želi živjeti s muslimanima i pod okriljem islama, dozvoljeno je sklopiti ga i sa stanovništvom koje živi u nezavisnoj državi, daleko od muslimana.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je ugovor s kršćanima Nedžrana – da ostanu u svojim mjestima i da borave u svojim domovima, bez uvjeta da s njima bude neko od muslimana. Ovaj je sporazum jamčio: njihovu zaštitu, čuvanje njihove lične i vjerske slobode, uspostavljanje pravde među njima i procesuiranje onoga ko počini nepravdu.

Halife nakon Poslanika, s.a.v.s, nastavile su sprovoditi taj ugovor, sve do vladavine Haruna er-Rešida, koji ga je želio raskinuti. U tome ga je spriječio Muhammed ibnul-Hasan, učenik imama Ebu Hanife. Ovo je tekst ugovora:

لِنَجْرَانَ وَحَاشِيَتِهَا جِوَارُ اللهِ، وَذِمَّةُ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَا تَحْتَ أَيْدِيهِمْ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ، وَلَا يُغَيَّرُ أُسْقُفٌّ مَنْ أُسْقُفِيَّتِهِ، وَلَا رَاهِبٌ مَنْ رَهْبَانِيَّتِهِ، وَلَا كَاهِنٌ مَنْ كَهَانَتِهِ، وَلَيْسَ عَلَيْهِ دَنِيَّةٌ (أَيْ لَا يُعَامَلُ مُعَامَلَةَ الضَّعِيفِ وَلَا دَم جَاهِلِيَّةٍ)، وَلَا يُحْشَرُونَ وَلَا يُعْشَرُونَ، وَلَا يَطَأُ أَرْضَهُمْ جَيْشٌ، وَمَنْ سَأَلَ مِنْهُمْ حَقًّا فَبَيْنَهُمُ النَّصَفُ، غَيْرَ ظَالِمِينَ وَلَا مَظْلُومِينَ، وَمَنْ أَكَلَ رِبًا مَنْ ذِي قبل (أَيْ فِي الْمُسْتَقْبَلِ) فَذِمَّتِي مِنْهُ بَرِيئَةٌ، وَلَا يُؤْخَذُ رَجُلٌ مِنْهُمْ بِظُلْمِ آخَرِ، وَعَلَى مَا فِي هَذَا الْكِتَابِ جِوَارُ اللهِ، وَذِمَّةُ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ رَسُولِ اللهِ أَبَدًا، حَتَّى يَأْتِيَ اللهُ بِأَمْرِهِ.

“Nedžran i njegovi stanovnici imaju Allahovu zaštitu i jamstvo Muhammeda, vjerovjesnika i Allahova poslanika, s.a.v.s., za sve što je u njihovom vlasništvu, bilo malo ili veliko. Biskup ne mora mijenjati svoje biskupstvo, ni monah svoje monaštvo, ni svećenik svoje svećenstvo. Ne priređuju im se poniženja, (prema njima se ne postupa kao da su jadnici ili krv neznabožačka). Ne nanosi im se šteta i ne nameću poteškoće.

Njihovom zemljom ne gazi vojska. Ko od njih zatraži pravo, pravično se prema njemu postupa. Ne dopušta se da on bude onaj koji nepravdu čini niti onaj kome se nepravda čini. Ako neko od njih nakon ovoga kamatu bude uzimao, moje jamstvo za njega ne vrijedi. Njihov čovjek neće odgovarati za nepravdu koju je drugi učinio. Ono što je u ovom spisu zapisano zauvijek je pod Allahovom zaštitom i jamstvom nepismenog vjerovjesnika, Muhammeda, Allahovog poslanika, dok Allah Svoju presudu ne donese."

Ako bi neko od glavara želio iskoristiti sporazum u svoju korist i svome narodu nanijeti nepravdu, u tome će biti spriječen. U Es-Serahsijevom djelu *El-Mebsutu* stoji:

"Ako vladar nad ugovorom o zaštiti bude zahtijevao da mu se daju odriješene ruke da on svojim podanicima presuđuje kako hoće: ubijanjem, otimanjem, ili sličnim stvarima koje na islamskoj teritoriji nisu dozvoljene, njegovom se zahtjevu neće udovoljiti, jer pomirenje s nepravdom uz mogućnost da je se spriječi jeste haram. Razlog jeste i to što zimija spada među one koji se pridržavaju islamskih propisa koji se odnose na međuljudske odnose. Uvjetovati zimiji nešto što ne pripada ugovoru o zaštiti nije valjano. Ako mu se ponudi takav sporazum i takav ugovor o zaštiti, uvjeti koji u islamu nisu dozvoljeni neće vrijediti, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže:

كُلُّ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللهِ بَاطِلٌ .

"Nijedan uvjet koji Allahova knjiga ne podržava ne vrijedi."

Čime se raskida sporazum

Sporazum o zaštiti raskida se: nedavanjem glavarine, odbijanjem pridržavanja islamskog propisa, ako ga zakonodavac donese, napadom na muslimana - bilo ubijanjem ili opstruiranjem njegovog vjeroispovijedanja, bludom s muslimankom i ženidbom njome, neprirodnim aktom koji je činio Lutov narod, drumskim razbojništvom, špijuniranjem ili pružanjem utočišta špijunu, ružnim spominjanjem Allaha, Njegovog Poslanika, Njegove knjige i vjere. Razlog je taj što takvi postupci štete i životima muslimana, i njihovoj časti, i njihovim imecima, i njihovom moralu, i njihovoj vjeri.

Ibn Omeru, r.a., rečeno je: "'Jedan monah vrijeđa Vjerovjesnika, s.a.v.s.' Ibn Omer reče: 'Da sam ga čuo, ubio bih ga. Mi mu zbog toga ne jamčimo sigurnost.'"

Takav je propis ako se prekršilac nalazi u *darul-harbu*, nemuslimanskoj ratnoj teritoriji, uz razliku da se, ako javno učini neki grijeh ili potvori nekog muslimana, ugovor s njim se ne prekida. Ako se poništi njegov ugovor, time se ne poništava jamstvo koje imaju njegove žene i djeca, jer on je inicirao raskid ugovora i sam snosi posljedice.

Posljedice raskida ugovora

Ako se ugovor sa zimijom prekine, pravni postupak prema njemu isti je kao i prema zatvoreniku. Ako primi islam, zabranjeno je ubiti ga, jer prelazak na islam potiskuje ono što je bilo prije.

ULAZAK NEMUSLIMANA U DŽAMIJE I ISLAMSKE ZEMLJE

Islamski pravnici razišli su se u mišljenjima o pitanju ulaska nemuslimana nevjernika u Časni hram i druge džamije te u islamske zemlje. Sva su islamska područja, prema pravima nevjernika, podijeljena na tri predjela.

Prvi predio jeste područje Časnog hrama. Nevjerniku nije dozvoljeno ući u njega, bio on zimija ili azilant, zbog jasne poruke Allahovih, dž.š., riječi:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ هَذَا﴾

"O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadždž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadža."[171]

---

[171] Et-Tevba, 28.

Ovo mišljenje zastupaju imami: Eš-Šafi, Ahmed i Malik. Ako bi došao glasnik iz nevjerničke zemlje, a muslimanski vođa bio u Haremu, ne treba mu dozvoliti da uđe unutar Harema, nego vođa treba izići pred njega ili mu poslati nekoga ko bi saslušao njegovu poruku, van Harema. Ebu Hanifa i kufski pravnici dozvoljavaju ulazak u područje Harema onome ko je pod ugovorom.[172] Dopuštaju da on u njemu može boraviti kao putnik, ali da ga ne može naseliti. Prema mišljenju Ebu Hanife, dozvoljen im je ulazak i u Kabu.

Drugi predio jeste Hidžaz, područje okruženo Jemamom, Jemenom, Nedždom i časnom Medinom. Neki kažu da je polovina tog područja tihamska, a druga polovina hidžaska. Neki opet kažu da je cjelokupno područje hidžasko.[173]

El-Kelbi veli: "Hidžaz je područje između dva brda Tajja i Iračkog puta, nazvan je Hidžazom (pojas, planinski vijenac) jer razdvaja Tihamu i Nedžd. Neki kažu: 'Tako je nazvan zato što razdvaja Nedžd i Serat', a neki opet vele: '...zato što razdvaja Nedžd, Tihamu i Šam.'"

El-Harbi kaže: "I Tebuk spada u Hidžaz. Nevjernicima je dozvoljen ulazak u zemlju Hidžaza s dozvolom, ali u njoj ne mogu boraviti više od boravka putnika, a to je tri dana."

Ebu Hanifa kazuje: "Ne zabranjuje im se da se na tom području nasele i u njemu borave." Argument većine jeste hadis koji prenosi Ibn Omer, r.a., u kojem stoji da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

لَأُخْرِجَنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، فَلاَ أَتْرُكُ فِيهَا إِلاَّ مُسْلِمًا .

"Uistinu ću s Arapskog poluotoka protjerati jevreje i kršćane. Na njemu ću ostaviti samo muslimane."[174]

U predanju koje prenose drugi prenosioci još je rečeno: "Oporučio je a zatim rekao:

---

[172] Znači, s dozvolom vođe, ili halife, ili njegovog zamjenika u vlasti.

[173] To je vjerodostojno u islamskoj tradiciji. Međutim, rasprava se vodi oko izgleda područja koje je nazvano Hidžaz - zbog čega je "hidžaz", i zašto je Nedžd nazvan Nedždom.

[174] Hadis bilježi Muslim.

أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ.

'Protjerajte mnogobošce s Arapskog poluotoka.'"

Ebu Bekr nije za to imao vremena. Omer ih je, za svoje vladavine, protjerao, a počastio bi s tri dana boravka onoga ko je dolazio kao trgovac.

عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يَجْتَمِعُ دِينَانِ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ.

Prenosi se od Ibn Šihaba da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dvije se vjere na Arapskom poluotoku neće spojiti."[175]

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ.

Džabir je rekao: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Šejtan je izgubio nadu da će ga klanjači na Arapskom poluotoku obožavati, ali će ih jedne protiv drugih poticati.'"[176]

Seid ibn Abdulaziz kazuje: "Arapski je poluotok područje koje seže od Doline do kraja Jemena i od granice Iraka do mora."

Drugi kažu: "Granice Arapskog poluotoka protežu se od kraja Adn Ebjena do periferije Iraka dužinom, a od Džedde i njene morske obale do Šama širinom.

Treći predio predstavljaju ostale muslimanske zemlje. Nevjerniku je dozvoljeno u njima boraviti pod jamstvom, siguran i zaštićen. Međutim, bez dozvole muslimana ne može ulaziti u džamije, prema mišljenju imama Eš-Šafija. Ebu Hanifa kaže: "Dozvoljeno im je da u džamije ulaze bez dopuštenja."

Imami Malik i Ahmed vele: "Ulazak u džamije njima ni u kojem slučaju nije dozvoljen."

---

[175] Bilježi ga Malik u zbirci *El-Muvetta*, kao *mursel*-hadis – hadis koji tabiin prenosi od Muhammeda, s.a.v.s.

[176] Bilježi Muslim.

RATNI PLIJEN

Definicija

Ratni plijen, *el-ganaim*, množina je riječi *el-ganima*. U jeziku nosi značenje onoga što čovjek stekne uz napor. Pjesnik kaže:

"Lutao si horizontima dok se nisi i povratkom bez plijena zadovoljio."

U islamskom pravu taj termin označava imovinu uzetu od neprijatelja islama, ratom i borbom. Obuhvata sljedeće vrste imovine:

- pokretnu imovinu,
- zarobljenike,
- zemlju.

Naziva se i *el-enfal* – množina riječi *en-nefel* (povećanje, višak), jer predstavlja povećanje u imecima muslimana. Arapska plemena, u vrijeme predislamskog neznaboštva, kada bi međusobno ratovala i odnijela pobjedu, uzimala bi plijen i dijelila ga ratnicima. Od toga bi veliki dio odvajala vođi, na što ukazuje jedan pjesnik, rekavši:

"Od njega je četvrtina tvoja i što sebi probereš,
I ono što se prije bitke ubere i što poslije podjele dobro ostane."

Plijen je odlika isključivo ovoga ummeta

Allah je ovome ummetu ratni plijen učinio dozvoljenim. Allah, neka je slavljen, Svojim riječima, upućuje ka dopuštenost uzimanja te imovine:

﴿فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"Sad jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. – Allah zaista prašta i milostiv je."[177]

---

[177] El-Enfal, 69.

Vjerodostojan hadis ukazuje na to da se radi o posebnoj odlici islamskog ummeta, jer prijašnjim narodima ništa od toga nije bilo dozvoljeno.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ نَبِيٌّ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ. وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ؛ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً.

Prenosi se od Džabira ibn Abdullaha da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dano mi je pet stvari koje nisu dane nijednom vjerovjesniku prije mene: Potpomognut sam time da me se neprijatelj boji na udaljenosti od mjesec dana hoda. Cijela mi je Zemlja učinjena mesdžidom i čistom, tako, gdje god čovjeka iz moga ummeta zadesi namasko vrijeme, neka klanja. Dozvoljen mi je ratni plijen, a nikome prije mene nije bio dozvoljen. Odlikovan sam zauzimanjem za druge. Poslan sam svim ljudima."[178]

U prilog tome ide i hadis:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَلَمْ تَحِلَّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ قَبْلَنَا.

Prenosi Ebu Hurejra da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Ratni plijen nikome prije nas nije bio dozvoljen."[179]

"To je zato što je Allah, neka je slavljen i uzvišen, uvidio našu slabost i nemoć, pa nam ga je lijepim učinio," što znači dozvoljenim.

Kome pripada plijen

Prvi oružani sukob između Poslanika, s.a.v.s., i mnogobožaca dogodio se sedamnaestog ramazana druge hidžretske godine na Bedru. Taj sukob završio se velikom pobjedom i grandioznim uspjehom

---

[178] Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

[179] Navode ga El-Buhari i Muslim.

Vjerovjesnika, s.a.v.s., i muslimana. Prvi put nakon poslanstva muslimani su osjetili slast pobjede. Allah im je podario nadmoć nad neprijateljem koji ih je tokom petnaest godina ugnjetavao, koji ih je protjerao iz njihovih domova i bespravno ih odvojio od njihovih imetaka, samo zato što su govorili: "Naš Gospodar je Allah."

Poraženi su mnogobošci iza sebe ostavili ogromna sredstva. Pobjednici muslimani sakupili su ih, a zatim su se međusobno sporili oko toga kome će ta sredstva pripasti? Hoće li pripasti onima koji su izišli u susret neprijatelju, ili će se plijen dodijeliti onima koji su napravili krug oko Poslanika, s.a.v.s., i zaštitili ga od neprijatelja? Potom je Kur'an časni ukazao na to da presudu o ratnom plijenu donose Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s. U prvom ajetu sure El-Enfal Allah, neka je slavljen i uzvišen, kaže:

﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنفَالِ، قُلِ الْأَنفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ ﴾

"Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku.'"[180]

Način njegove podjele

Allah, dž.š., objasnio je način podjele plijena, rekavši:

﴿ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنتُمْ آمَنتُم بِاللَّهِ وَمَا أَنزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾

"I znajte da od onoga što u borbi zaplijenite[181] jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske, - a Allah sve može."[182]

---

[180] El-Enfal, 1.

[181] Zaplijenite – u ratu uzmite od neprijatelja. Ne podrazumijeva sve, nego uvodi specifikaciju *min šej'in* (od nečega, od jednog djela), jer ono što je zaplijenjeno od ubijenog neprijatelja pripada onome ko ga je ubio, a vladaru ostaje pravo izbora šta će uraditi sa zarobljenicima i zemljom. Značenje će biti: samo ono što zaplijenite od zlata, srebra i druge raznovrsne robe.

[182] El-Enfal, 41.

Plemeniti ajet ističe pet grupa za koje se izdvaja iz dijela koji navodi Allah, dž.š., a to su: Allah i Njegov Poslanik, njegova rodbina, siročad, sirotinja i putnici namjernici. Allah se ovdje spominje iz počasti i bereketa. Udio Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., troši se kao i plijen. Iz njega se izdvaja za siromahe, oružje, borbu i slične javne interese.

عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبَسَةَ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَعِيرٍ مِنَ الْمَغْنَمِ، وَلَمَّا سَلَّمَ أَخَذَ وَبَرَةً مِنْ جَنْبِ الْبَعِيرِ ثُمَّ قَالَ: لاَ يَحِلُّ لِي مِنْ غَنَائِمِكُمْ مِثْلُ هَذَا إِلاَّ الْخُمُسُ، وَالْخُمُسُ مَرْدُودٌ فِيكُم.

Omer ibn Abesa veli: “Poslanik, s.a.v.s., predvodio nas je na namazu kraj jednog zaplijenjenog mužjaka deve. Kada je predao selam, uhvatio je rukom za kostrijet sa bočne strane mužjaka deve, a zatim rekao: ‘Od vašeg plijena, poput ovoga, meni je dozvoljena samo petina, a i ta se petina vraća vama.’”[183]

To znači da se iz nje izdvaja za sirotinju, oružje i džihad. Kada je riječ o izdacima namijenjenim Poslaniku, s.a.v.s., oni su uzeti iz imovine Benu Nadira koju mu je Allah, dž.š., podario. Prenosi se od Omera, r.a., da je rekao: “Imovina Benu Nadira bila je imovina koju je Allah, dž.š., podario Svome Poslaniku, s.a.v.s., i za koju muslimani nisu morali potjerati ni konjicu ni ljudstvo. Pripadala je isključivo Poslaniku, s.a.v.s., tako da je trošena na njegovu bližu porodicu u periodu od jedne godine. Ono što je preostalo dao je za konje i oružje – spremu na Allahovom putu.”[184]

Udio njegove rodbine, Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., rođaka iz plemena Benu Hašim i Benu el-Muttalib, odnosi se na rodbinu koja mu je pružila podršku i pomoć, izuzimajući iz nje njegove rođake koji su mu tu pomoć uskratili i koji su mu se suprotstavili.

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ خَيْبَرَ قَسَّمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَهْمَ ذِي الْقُرْبَى بَيْنَ بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ. فَأَتَيْتُ أَنَا وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ،

---

[183] Navode Ebu Davud i En-Nesai.

[184] Hadis bilježi Muslim.

أَمَّا بَنُو هَاشِمٍ فَلاَ نُنْكِرُ فَضْلَهُمْ لِمَكَانِكَ الَّذِي وَضَعَكَ بِهِ مِنْهُمْ، فَمَا بَالُ إِخْوَانِنَا مِنْ بَنِي الْمُطَّلِبِ، أَعْطَيْتَهُمْ وَتَرَكْتَنَا، وَإِنَّمَا نَحْنُ وَهُمْ مِنْكَ بِمَنْزِلَةٍ وَاحِدَةٍ، فَقَالَ: إِنَّهُمْ لَمْ يُفَارِقُونِي فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلاَ إِسْلاَمٍ، وَإِنَّمَا بَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ شَيْءٌ وَاحِدٌ. وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ.

Prenosi se da je Džubejr ibn Mut'im rekao: "Kada je bila Bitka na Hajberu, Poslanik, s.a.v.s., podijelio je udio svoje rodbine između plemena Benu Hašim i plemena Benu el-Muttalib. Dođosmo Osman ibn Affan i ja te mu rekosmo: 'Allahov Poslaniče, što se Benu Hašima tiče, njihovu zaslugu ne niječemo, zbog tvog položaja na koji te je Allah postavio u odnosu prema njima. Ali šta je s našom braćom iz Benu el-Muttaliba, njima si dao, a nas si izostavio, a i mi i oni smo, u odnosu prema tebi, na istom položaju?!' Poslanik im reče: 'Oni me ni u neznaboštvu ni u islamu nisu napustili. Benu Hašim i Benu el-Muttalib jedna su porodica.' Tada je sastavio svoje prste."[185]

Plijen se izdvaja i za bogatu rodbinu[186], i siromašnu, i bližu, i dalju, i mušku i žensku.

﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنْثَيَيْنِ﴾

"Muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima."[187]

Ovakvo mišljenje zastupaju imami Eš-Šafi i Ahmed. Prenosi se od Ibn Abbasa, Zejnulabidina i El-Bakira da se jednak udio daje i bogatom i siromašnom rođaku, i muškom i ženskom, i djetetu i odraslom, jer ih naziv "rodbina" sve obuhvaća, zato što im se tako nadoknađuje uskraćivanje zekata i zato što im je Allah, dž.š., to dodijelio. Poslanik, s.a.v.s., podijelio im ga je, i u njegovoj se tradiciji ne bilježi da je dao prednost jednima nad drugima.

Imam Eš-Šafi smatra da je njihov udio zaslužen rodbinskom vezom te ga poredi s nasljedstvom. Vjerovjesnik, s.a.v.s., davao je udio i svome amidži Abbasu, a amidža mu je bio bogat, i svojoj tetki Safiji.

---

[185] Bilježe ga El-Buhari i Ahmed.

[186] Ebu Hanifa kaže: "Udjeljuje im se zbog njihovog siromaštva, ako su siromašni." Imam Eš-Šafi veli: "Daje im se zbog rodbinskog odnosa s Poslanikom, s.a.v.s."

[187] En-Nisa, 11.

Kada je riječ o udjelu siročadi, muslimanske djece, mišljenja se razlikuju. Jedni kažu: "Daje se isključivo siromašnoj siročadi." Drugi kažu: "Daje se i bogatoj i siromašnoj, jer ta su djeca nemoćna, makar bila i bogata."

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيقٍ عَنْ رَجُلٍ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِوَادِي الْقُرَى، وَهُوَ مُعْتَرِضٌ فَرَسًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا تَقُولُ فِي الْغَنِيمَةِ؟ قَالَ: لله خُمُسُهَا، وَأَرْبَعَةُ أَخْمَاسِهَا لِلْجَيْشِ. قُلْتُ: فَمَا أَحَدٌ أَوْلَى بِهِ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالَ: لاَ، وَلاَ السَّهْمُ تَسْتَخْرِجُهُ مِنْ جَيْبِكَ، لَيْسَ أَنْتَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ أَخِيكَ الْمُسْلِمِ.

Prenosi se od Abdullaha ibn Šekika da je neki čovjek rekao: "Došao sam Vjerovjesniku, s.a.v.s., u Vadil-kura, dok je umirivao nekog konja, pa sam mu rekao: 'O Allahov Poslaniče, šta da kažemo o ratnom plijenu?' 'Jedna njegova petina pripada Allahu, a četiri petine pripadaju vojsci', reče. Upitah: 'Zar niko pri dijeljenju nije prioritet u odnosu na ostale?' Poslanik odgovori: 'Ne, nema udjela koji bi ti iz svog džepa vadio, nisi ti preči od svog brata muslimana.'"[188]

U drugom hadisu stoji:

وَأَيُّمَا قَرْيَةٍ عَصَتِ اللهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّ خُمُسَهَا لله وَرَسُولِهِ، ثُمَّ هِيَ لَكُمْ.

"Koje god naselje iskaže neposlušnost prema Allahu i Njegovom Poslaniku, petina od plijena koji se od njih zaplijeni pripada Allahu i Njegovom Poslaniku, a ostalo vama."

Preostale četiri petine daju se vojsci. Plijen se, isključivo, daje muškarcima: slobodnim, punoljetnim i umno zdravim. Ženama, robovima, djeci i maloumnima ne daje se, jer su muški spol, sloboda, punoljetstvo i razum uvjeti za učešće u ratnom plijenu. Pri dijeljenju ne pravi se razlika između jakog i slabog čovjeka, onoga koji se bori i onoga koji se ne bori.

---

[188] Navodi El-Bejheki, s vjerodostojnim nizom prenosilaca.

عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، الرَّجُلُ يَكُونُ حَامِيَةَ الْقَوْمِ، وَيَكُونُ سَهْمُهُ وَسَهْمُ غَيْرِهِ سَوَاءً ؟ قَالَ: ثَكَلَتْكَ أُمُّكَ ابْنَ أُمِّ سَعْدٍ، وَهَلْ تُرْزَقُونَ وَتُنْصَرُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ ؟ !

Sa‘d ibn Malik veli: "'O Allahov Poslaniče, čovjek može biti zaštitnik svog naroda, a njegov je udio jednak udjelima drugih!?' Poslanik reče: 'Majka te oplakala, majčin sine, zar vam opskrba i pomoć ne dolaze samo zbog vaših nemoćnih.'"[189]

U knjizi *Hudždžetullahil-baliga* kaže se: "Koga zapovjednik pošalje zbog vojnog interesa kao kurira, izvidnicu, ili špijuna, pripada mu udio, makar i ne prisustvovao bitki, kao što je bio slučaj s Osmanom prilikom Bitke na Bedru. On je, prema naređenju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., izostao zbog bolesti svoje žene Rukajje, Poslanikove, s.a.v.s., kćerke. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao mu je:

إِنَّ لَكَ أَجْرُ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمُهُ.

'Ti imaš nagradu i udio u plijenu kao i čovjek koji je prisustvovao Bedru.'"[190]

Plijen se dijeli tako da pješadincu pripadne jedno sljedovanje, a konjaniku tri.

Vjerodostojni jasni hadisi kazuju da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., dodjeljivao konjaniku i njegovom konju tri dijela, a pješadincu jedan. Razlog tome jeste dodatna konjska oprema i njegova potreba za održavanjem i opremanjem konja, a moguće je da je razlog i taj što u borbi konjanik na konju[191] daje tri puta veći doprinos od pješadinca.[192]

Ostale jahaće životinje nemaju udjela, jer se od Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi da je nekoj drugoj životinji, izuzev konja, dao udio, a sa sobom je na Bedru imao sedamdeset mužjaka deve. Nijedna njegova bitka nije izostavila deve, one su i najbrojnije jahaće životinje. Da je za njih dodjeljivao udio, to bi stiglo do nas. Ni njegovi drugovi nakon njega nisu davali dio ratnog plijena za deve. Udio se ne dodjeljuje za više od jednog konja, zato što se ni od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ni od njegovih drugova ne prenosi da su davali udio za više konja i zato što se protiv neprijatelja bori samo na jednom konju.

---

[189] Prenosi Ahmed.

[190] Hadis navodi El-Buhari, prenoseći ga od Ibn Omera, r.a.

[191] Konjanik na konju – Ebu Hanifa smatra da mu pripadaju dva dijela, a pješadincu jedan. Ovo je mišljenje oprečno vjerodostojnim predanjima.

[192] Jedan dio uleme smatra da nema razlike između čistokrvnog arapskog konja i mješanca. Ovi konji nazivaju se *el-birzevn i el-ekdiš*. Drugi dio uleme smatra da oni nisu jednaki, i da konj, ako nije čistokrvni arapski, ne dobiva udio. On je u tom slučaju poput deve kojoj je udio uskraćen.

Ebu Hanifa, r.a., kaže: "Udio se daje za više od jednog konja, jer tako je konjanik opremljeniji i pruža veću korist." Daje se udio i za posuđenog i za unajmljenog konja, kao i za otetog, s tim što taj udio ide njegovom vlasniku.

Povišica iz ratnog plijena

Vođi je dozvoljeno da nekim borcima iz svog dijela da povišicu u iznosu trećine, ili četvrtine, i da ta povišica bude iz istog tog plijena. Uvjet je da borac nanese neprijatelju znatne gubitke, čime bi zaslužio tu povišicu. Takvo mišljenje zastupaju Ahmed i Ebu Ubejda.[193]

Argument na kojem se zasniva ovakvo mišljenje jeste hadis koji prenosi Habib ibn Meslema u kojem stoji da je Poslanik, s.a.v.s., davao povišicu nekim patrolama u iznosu četvrtine, nakon petine, u početku, a davao im je trećinu, nakon petine, po povratku.[194]

Poslanik, s.a.v.s., u nekim svojim pohodima, spajao je za Selemu ibnul-Ekveu udjele pješadinca i konjanika, te bi mu davao pet dijelova, zbog njegove grandiozne dostatnosti u tom pohodu.

Lična oprema ubijenog neprijatelja pripada ratniku

Pod ličnom opremom podrazumijeva se oružje i ratna oprema koja se pronađe na ubijenome neprijatelju, kao i ono čime se neprijateljski vojnik ukrašavao za rat. Međutim, nakit, novac i slične stvari ne spadaju u ličnu opremu, nego spadaju u ratni plijen.

---

[193] Imam Malik smatra da se povišica daje iz petine koja pripada državnoj kasi *(bejtul-mal)*. Eš-Šafi veli: "Daje se iz petine, što je ustvari udio vođe."

[194] Bilježe ga Ebu Davud i Et-Et-Tirmizi.

Ponekad vojskovođa podstrekuje želju za borbom pa borce mami time da mogu uzeti ličnu opremu ubijenih i da je ona vlastiti plijen u kojem ne učestvuje ostatak vojske. Allahov Poslanik, s.a.v.s., ličnu je opremu ubijenog neprijatelja davao onome ko ga ubije, i nije je svrstavao u petinu.[195]

Prenosi Ibn Ebu Šejba od Enesa ibn Malika: "El-Bera ibn Malik naišao je u Bici na Daretu na jednog satrapa pa ga je pogodio kopljem kroz unkaš njegova sedla. Ubio ga je. Njegova lična oprema iznosila je trideset hiljada. Vijest je stigla do Omera ibn el-Hattaba. Nakon što je Omer čuo vijest, rekao je Ebu Talhi:

'Ličnu opremu ubijenog nismo svrstavali u petinu, ali El-Beraov lični plijen uistinu je velik i meni preostaje jedino da ga uvrstim u petinu.'"

Ibn Sirin veli: "Enes ibn Malik pričao mi je da je to prvi lični plijen koji je, otkako je islama, bio uvršten u petinu."

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَيْنٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَهُوَ فِي سَفَرٍ فَجَلَسَ مَعَ أَصْحَابِهِ يَتَحَدَّثُ، ثُمَّ انْتَقَلَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اطْلُبُوهُ وَاقْتُلُوهُ، قَالَ: فَقَتَلْتُهُ، فَنَفَّلَنِي سَلَبَهُ.

Prenosi se da je Selema ibn el-Ekvea rekao: "Dok je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio na putovanju, došao mu je neki špijun iz reda mnogobožaca. Sjeo je s njegovim drugovima i razgovarao. Zatim se krišom izvukao, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Tražite ga, a potom ga ubijte!' Prenosilac kazuje: 'Ubio sam ga, pa mi je Poslanik dodijelio njegovu ličnu opremu.'"

Ko nema udjela u ratnom plijenu

Ranije je rečeno da je uvjet učešća u ratnom plijenu: punoljetstvo, umno zdravlje, muški spol i sloboda. Ko ne ispunjava ove uvjete nema udjela u plijenu, mada ima pravo iz njega nešto uzeti, ali ne kao propisani udio. Seid ibn el-Musejjeb veli:

---

[195] Prenosi ga Ebu Davud od Avfa ibn Malika el-Ešdžeija i Halida ibn el-Velida.

"Djecu i robove, kada bi prisustvovali borbi, darovali su predvodnici ovoga ummeta."

Ebu Davud prenosi od Umejra da je rekao:

"Sa svojim sam vlasnikom bio učesnik Bitke na Hajberu. Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kazano je za mene. Poslanik reče da sam ja rob i naredi da mi se da nešto od slabije robe."

U hadisu Ibn Abbasa stoji da je upitan o tome imaju li žena i rob propisan udio kada dođe do dijeljenja plijena. Odgovorio je da nemaju propisan udio, izuzev što se za njih izdvaja iz ratnog plijena ratnika s pravom udjela.

Prenosi se da je Ummu Atijja rekla: "Borili smo se uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Liječili smo ranjenike i zbrinjavali bolesnike, a on nas je darivao iz ratnog plijena."

Od El-Evzaija se prenosi: "Vjerovjesnik je, s.a.v.s., dječacima na Hajberu dao udio."[196]

Ovdje se pod davanjem udjela podrazumijeva darivanje.

Jezid ibn Hurmuz kazuje da je Nedžda el-Haruri poslao Ibn Abbasu, r.a., pismo, pitajući ga o pet stvari: "'Naposljetku, obavijesti me: je li Vjerovjesnik, s.a.v.s., ratovao zajedno sa ženama? Je li im davao udio? Je li ubijao djecu? Kada se okončava status siročeta? Kome pripada petina?' Ibn Abbas reče: 'Da nisam upućen, ne bih mu pisao.' Zatim mu uzvrati pismo, odgovarajući mu: 'U pismu me pitaš je li Allahov Poslanik, s.a.v.s., u rat vodio žene? Vodio ih je. Zbrinjavale su ranjenike i bivale su darivane iz ratnog plijena. Kada je riječ o udjelu, nisu ga imale. Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije ubijao djecu. Ni ti ih ne ubijaj!

Pitaš me kada okončava status siročeta? Života mi, čovjeku će niknuti brada, a bit će nesposoban sebi pomoći i nemoćan da za sebe šta uhvati. Kada počne koristiti dobra koja koriste ljudi, prestaje njegov status siročeta.

Pitaš me kome petina pripada. Mi smo znali reći: 'Ona je naša', pa su nam naši ljudi to odbili.'"[197]

---

[196] Navodi ga Et-Tirmizi kao mursel.

[197] Prenose: Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai.

Plaćenici i nemuslimani ne učestvuju u plijenu

Isto tako, na ratni plijen nemaju pravo ni plaćenici koji postaju vojskom zbog plaće iz ratnog plijena, makar se i borili, jer njihova namjera nije borba, niti su u nju krenuli kao mudžahidi. Tu spadaju i savremene armije, jer je to danas posao i profesija.

Kada je riječ o nemuslimanima iz reda zimija, o njima se mišljenja islamskih pravnika razilaze – ako se uzmu kao ispomoć u ratu i ratuju zajedno s muslimanima.

Pravnici hanefijskog mezheba kažu, a to je mišljenje preneseno od imama Eš-Šafija, r.a., da se zimije darivaju, ali da nemaju propisanog učešća u plijenu.

Od imama se Eš-Šafija također prenosi: "Unajmljuje ih vođa iz sredstava koja nemaju imenovanog vlasnika. Ako tako ne postupi, onda im daje Vjerovjesnikov, s.a.v.s., udio."

Es-Sevri i El-Evzai vele: "Daje im se udio."

Utaja (el-gulul)

Zabrana utaje

Utaja se zabranjuje, a pod tim terminom podrazumijevamo krađu iz ratnog plijena, jer utaja slama srca muslimana, uzrokuje podvajanje njihove riječi, pljačkom ih odvraća od borbe, a sve to vodi porazu. Zbog toga utaja spada u velike grijehe, prema mišljenju većine islamskih učenjaka. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

"Nezamislivo je da Vjerovjesnik šta utaji! A onaj ko nešto utaji donijet će na Sudnji dan to što je utajio."[198]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio je da se kazni utajivač, da se spali njegova roba i da ga se udari, radi zabrane i suzbijanja takvih pojava među ljudima.

---

[198] Alu Imran, 161.

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا وَجَدْتُمُ الرَّجُلَ قَدْ غَلَّ فَاحْرِقُوا مَتَاعَهُ وَاضْرِبُوهُ.

Prenosi se od Omera, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Ako vidite čovjeka da je utajio ratni plijen, zapalite mu robu i udarite ga.”[199]

Prenosilac kazuje: “Nađosmo u nečijim stvarima jedan Mushaf pa za njega upitasmo Salima. On reče: ‘Prodaj ga i uzetu svotu podijeli kao sadaku.’”

Omer ibn Šuajb prenosi od svog oca i djeda: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., Ebu Bekr i Omer spaljivali su robu utajivača i udarali ga.”

Postoje drugi Vjerovjesnikovi, s.a.v.s., hadisi koji govore da Poslanik, s.a.v.s., nije naređivao da se spali utajivačeva roba, niti da ga se udari. Iz toga se razumije da vlastodržac ima pravo postupiti prema interesu koji uvidi. Ako dobrobit podrazumijeva spaljivanje i udaranje, neka se potrebno spali i neka utajivač bude udaren. Ako je dobrobit u nečemu drugom, neka učini ono što nosi dobrobit.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ كِرْكِرَةُ، فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هُوَ فِي النَّارِ. فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غَلَّهَا.

U Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., vlasništvu bio je čovjek koga su nazivali Kirkira. Kada je umro, Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: “On će u vatru.” Otiđoše ga pogledati pa pronađoše ogrtač koji je ukrao.

أَنَّ رَجُلاً مَاتَ يَوْمَ خَيْبَرَ مِنَ الْأَصْحَابِ، فَبَلَغَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ، فَتَغَيَّرَتْ وُجُوهُ النَّاسِ فَقَالَ: إِنَّ صَاحِبَكُمْ غَلَّ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَفَتَشُوا مَتَاعَهُ، فَوَجَدُوا خَرَزًا مِنْ خَرَزِ الْيَهُودِ لاَ يُسَاوِي دِرْهَمَيْنِ.

Neki je čovjek iz reda Poslanikovih drugova umro prilikom Bitke na Hajberu. Vijest je stigla do Vjerovjesnika, s.a.v.s., pa on reče: “‘Klanjajte dženazu svom drugu!’ Ljudi se zgledaše. ‘Vaš je drug krao na Allahovom putu', reče Poslanik. Pretresoše njegove stvari te nađoše nekakav jevrejski broš koji nije vrijedio ni dva dirhama."[200]

---

[199] Bilježe ga Ebu Davud i Et-Tirmizi.

Korištenje hrane prije podjele plijena

Iz prethodno navedenog propisa izuzima se hrana, i ljudska i stočna, tako da je borcima dozvoljeno da se njome koriste dok god su u zemlji neprijatelja, makar im i ne bila podijeljena.

Prenosi se od Abdullaha ibn Mugaffela da je rekao: "Dopao mi je jedan komad loja u Bici na Hajberu pa ga uzeh. Rekoh: 'Danas nikome nimalo ovoga ne dam.' Okrenuh se, kad vidjeh Poslanika, s.a.v.s., nasmijanog."[201]

Ibn Ebi Evfa kazuje: "Prilikom Bitke na Hajberu pronađosmo nekakvu hranu. Ljudi bi dolazili i uzimali onoliko koliko im je bilo dovoljno, a zatim bi odlazili."[202]

Postoji predanje od Ibn Omera koje glasi: "U našim pohodima nailazili smo na med i grožđe. Jeli smo ga i nismo ga prijavljivali."[203]

U drugim predanjima istog hadisa, kod Ebu Davuda, stoji: "Od toga nije uzimano za petinu."

Malik, u djelu *El-Muvetta'*, kaže: "Ne vidim ništa loše u tome da muslimani, kada uđu u zemlju neprijatelja, jedu njihovu hranu, sve što nađu prije nego što dođe do dijeljenja."

On također veli: "Hranom smatram i deve, i krave, i ovce; muslimani ih mogu jesti kada uđu u zemlju neprijatelja, kao što jedu svu drugu hranu."

Imam dalje kazuje: "Ako se ne bi jelo dok ljudi ne bi pristupili podjeli i dok se podjela ne bi izvršila, to bi napravilo štetu vojsci." Nastavlja: "Ne vidim ništa loše u tome da čovjek od svega toga pojede, normalno i prema potrebi, i da sakupi nakon toga nešto s čim bi se vratio svojoj porodici."

---

[200] Prenosi Ebu Davud.

[201] Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

[202] Bilježe ga Ebu Davud, El-Hakim i El-Bejheki.

[203] Hadis bilježi El-Buhari.

Musliman ima pravo na svoju imovinu koju pronađe kod neprijatelja

Kada borci povrate imovinu muslimana koja je bila u neprijateljskim rukama, najviše prava na nju polažu njeni vlasnici. Borcima ne pripada ništa od toga, jer ta imovina nije ratni plijen. Prenosi se od Ibn Omera da mu je konj izmakao iz vida pa ga je neprijatelj uzeo. Nakon toga muslimani su savladali neprijatelja, te mu je konj vraćen. Bilo je to u vrijeme Vjerovjesnika, s.a.v.s. Od Imrana ibn Husajna prenosi se predanje u kojem on kaže:

"Mnogobošci su nasrnuli na Medinu i odveli Poslanikovu, s.a.v.s., devu po imenu El-Adba i jednu ženu muslimanku. Kada je nastupila noć, žena je ustala, a oni su već bili zaspali. Krenula je stavljati ruku na deve, i svaka bi zarikala, sve dok nije došla do El-Adbe. Prišla je mirnoj devi, uzjahala je, a zatim se uputila prema Medini. Zaklela se da će je, ako je Allah spasi, sigurno preklati. Kada je stigla u Medinu, ljudi devu prepoznaše pa je odvedoše Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., te ga žena obavijesti na šta se zarekla. Poslanik joj reče:

بِئْسَ مَا جَزِيتِهَا، لاَ نَذْرَ فِيمَا لاَ يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ، وَلاَ نَذْرَ فِي مَعْصِيَةٍ.

'Loše li je ono čime si je nagradila. Ne zariče se čovjek na ono što nije u njegovom vlasništvu niti se zariče na grijeh.'"

Isti je slučaj i kada neprijateljski ratnik pređe na islam, a posjeduje imovinu nekog muslimana. On je, u tom slučaju, vraća njenom vlasniku.

Neprijateljski ratnik koji primi islam

Ako neprijateljski vojnik primi islam i odseli na islamsku teritoriju, a kod kuće u neprijateljskoj zemlji ostavi dijete, ženu i imetak, oni mu bivaju zaštićeni, poput čeljadi i imovine muslimana. Ako ih muslimani zarobe, oni ne ulaze u dio ratnog plijena, jer Poslanik je, s.a.v.s., rekao:

فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ.

"Ako riječi šehadeta izgovore, od mene su zaštitili i živote i imetke."

RATNI ZAROBLJENICI

Oni spadaju u ratni plijen i podijeljeni su u dvije grupe.

Prvu grupu čine žene i djeca.

Drugu grupu čine punoljetni muškarci ratnici iz reda nevjernika, ako ih muslimani zatoče žive.

Islam je vladaru ustupio pravo da s muškarcima ratnicima nad kojima ostvari pobjedu i koji padnu u zarobljeništvo postupi onako kako je najkorisnije i u interesu: ili da ih pomiluje, ili da za njih traži otkupninu, ili da ih pobije. Pod pomilovanjem podrazumijeva se njihovo oslobađanje bez ikakve naknade.

Otkupnina može biti u novcu, a može se izvršiti i razmjenom sa zarobljenicima muslimanima. U Bici na Bedru bila je novčana otkupnina. Postoji vjerodostojno predanje od Poslanika, s.a.v.s., da je otkupio dvojicu svojih drugova jednim čovjekom mnogobošcem iz plemena Benu Ukajl.[204] Allah, dž.š. kaže:

﴿فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْخَنتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا﴾

“Kada se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane.”[205]

Enes, r.a., prenosi: “Vjerovjesnik, s.a.v.s., pustio je na slobodu one koje je zarobio, a njihov je broj iznosio osamdeset. Sručili su se na njega i njegove drugove s brda Et-Ten‘im, u vrijeme sabahskog namaza, kako bi ih pobili.”[206] U vezi s tim, objavljene su Allahove, dž.š., riječi:

﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُم بِبَطْنِ مَكَّةَ مِن بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ﴾

---

[204] Hadis bilježe Ahmed i Et-Tirmizi, smatrajući ga vjerodostojnim.

[205] Muhammed, 4.

[206] Hadis bilježi Muslim.

“On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Meke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite.”[207]

Stanovnicima je Meke na dan Pobjede rekao:

اذْهَبُوا فَأَنْتُمُ الطُّلَقَاءُ.

“Idite, vi ste slobodni.”

I pored svega rečenog, vođi je dozvoljeno ubiti zarobljenika ako interes nalaže njegovo ubijanje, kao što vjerodostojno predanje kazuje da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ubio En-Nadra ibn el-Harisa i Ukbu ibn Ebu Muajta, na dan Bedra, kao i Ebu Izzau el-Džemhija na dan Bitke na Uhudu. O tome Allah, dž.š., kaže:

﴿مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُۥٓ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي ٱلْأَرْضِ﴾

“Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji.”[208]

Većina uleme zastupa takav stav i kaže: “Vođa ima pravo na jednu od tri prethodne stvari.”

El-Hasan i El-Ata vele: “Zarobljenik se ne ubija, nego biva pomilovan ili se za njega uzima otkupnina.”

Mišljenje El-Zuhrija, Mudžahida i još jedne grupe islamskih učenjaka glasi: “Nije dozvoljeno uzeti otkup za nevjerničke zarobljenike ni u kojem slučaju.”

Malik smatra: “Nije dozvoljeno pomilovanje bez otkupnine.”

Pravnici hanefijskog mezheba kažu: “Pomilovanje nikako nije dozvoljeno, ni uz otkupninu ni uz išta drugo.”

Postupanje prema zarobljenicima

Islam se prema zarobljenicima ophodi na jedan human i samilostan način. On poziva na to da im se ukaže plemenitost i dobročinstvo. Hvali one koji im dobro čine i o njima lijepe pohvale iznosi. Uzvišeni Allah kaže:

---

[207] El-Feth, 24.

[208] El-Enfal, 67.

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِيناً وَيَتِيماً وَأَسِيراً * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ لاَ نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلاَ شُكُوراً﴾

“I hranu su davali – mada su je i sami željeli – siromahu i siročetu i sužnju. ‘Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo.’”[209]

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فُكُّوا الْعَانِي، وَأَجِيبُوا الدَّاعِي، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَعُودُوا الْمَرِيضَ.

Ebu Musa el-Eš‘ari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Oslobodite zarobljenika, odgovorite onome koji zove, nahranite gladnoga i obiđite bolesnoga.”

Prethodilo je da je Sumaka ibn Esal kao zarobljenik pao u muslimanske ruke. Doveli su ga Vjerovjesniku, s.a.v.s., koji je rekao:

وَأَحْسِنُوا إِسَارَهُ، وَقَالَ: اِجْمَعُوا مَا عِنْدَكُمْ مِنْ طَعَامٍ فَابْعَثُوا بِهِ إِلَيْهِ.

“‘Lijepo prema njemu postupajte!’, dodavši: ‘Skupite hranu koju imate pa mu je pošaljite!’ Stalno su mu donosili mlijeko Poslanikove, s.a.v.s., deve muzare. Poslanik, s.a.v.s., pozvao ga je u islam. Ovaj je odbio i rekao mu: ‘Ako želiš otkupninu, traži što želiš od imovine.’ Poslanik, s.a.v.s., pomilovao ga je i oslobodio bez otkupnine. To je bilo jedan od uzroka njegovog prelaska na islam.”

وَقَدْ جَاءَ فِي الصِّحَاحِ فِي شَأْنِ أَسْرَى غَزْوَةِ بَنِي الْمُصْطَلِقِ، وَكَانَ مِنْ بَيْنِهِمْ جُوَيْرِيَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ أَنَّ أَبَاهَا الْحَارِثَ بْنَ أَبِي ضِرَارٍ حَضَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَمَعَهُ كَثِيرٌ مِنَ الْإِبِلِ لِيَفْتَدِيَ بِهَا ابْنَتَهُ، وَفِي وَادِي الْعَقِيقِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ بِأَمْيَالٍ أَخْفَى اثْنَيْنِ مِنَ الْجِمَالِ أَعْجَبَاهُ فِي شُعَبٍ بِالْجَبَلِ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: يَا مُحَمَّدُ أَصَبْتُمُ ابْنَتِي، وَهَذَا فِدَاؤُهَا، فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: فَأَيْنَ الْبَعِيرَانِ اللَّذَانِ غَيَّبْتَهُمَا بِالْعَقِيقِ فِي شُعَبِ كَذَا؟ فَقَالَ الْحَارِثُ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ. وَاللهِ مَا أَطْلَعَكَ عَلَى ذَلِكَ إِلاَّ اللهُ.

---

[209] Ed-Dehr, 8-9.

U zbirkama vjerodostojnih hadisa, u poglavljima o zarobljenicima, zabilježen je Pohod na Benul-Mustalik. Među zarobljenicima bila je i Džuvejrija bintul-Haris. Njezin otac, El-Haris ibn Ebu Darar došao je u Medinu vodeći sa sobom brojne deve koje bi dao za otkup svoje kćeri. U Vadil-Akiku, nekoliko milja prije Medine, on dvije deve, koje su mu se dopadale, sakri unutar nekog tjesnaca u brdu. Kada je ušao kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., kaza mu: "'O Muhammede, zatočili ste mi kćer, ovo je otkupnina za nju.' Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Gdje su dva mužjaka koja si skrio u El-Akiku, u takvom i takvom tjesnacu?' Čovjek reče: 'Svjedočim da je samo Allah Bog i da si ti Allahov Poslanik. Allaha mi, samo ti je On to mogao pokazati.'

S El-Harisom islam primiše i njegova dva sina. Na islam također pređe i njegova kćer, a zatim Poslanik, s.a.v.s., od njenog oca zatraži njenu ruku i oženi se njome. Ljudi rekoše: 'Ovi zarobljenici, koji su u našim rukama, postadoše Poslanikova, s.a.v.s., tazbina. Pomilujte ih bez otkupnine.'"

Aiša, r.a., kazuje: "Ne znam da je ijedna žena svome narodu donijela blagodati više od Džuvejrije, jer njenom je udajom za Poslanika, s.a.v.s., oslobođeno stotinu pripadnika plemena Benul-Mustalik."

Zbog toga se Vjerovjesnik i oženio Džuvejrijom, ne zato da bi udovoljio svojoj strasti, nego zbog vjerskog interesa koji je želio. Da mu je motiv bila strast, uzeo bi je u svoje vlasništvo kao ratnu zarobljenicu.

Porobljavanje

Kur'an ne navodi nikakav tekst koji dozvoljava posjedovanje roblja. U njemu se nalazi samo poziv da se roblje oslobodi. Nije potvrđeno da je Poslanik, s.a.v.s., uzeo u roblje ijednog zarobljenika, nego je oslobađao zarobljenike Meke, plemena Benul-Mustalik i Hunejn.

Potvrđeno je da je Poslanik, s.a.v.s., oslobodio sve robove koje je posjedovao u vremenu neznaboštva. Također je oslobodio i roblje koje mu je poklonjeno.

Premda je potvrđeno da su četverica pravednih halifa, r.a., uzimali u roblje neke zarobljenike, povodeći se pravilom uzvraćanja istom mjerom, oni nisu dozvoljavali porobljavanje u svakom obliku, kao što je bila praksa u Božanskim i čovjekom ustanovljenim zakonima, nego su porobljavali samo ono što bi zarobili u zakonski propisanom ratu, objavljenom od muslimana protiv njihovog nevjerničkog neprijatelja. Sve su druge oblike isključili, smatrajući ih Vjerozakonom zabranjenim, ni u kojem slučaju dozvoljenim.

Pored toga što islam sužava izvore porobljavanja i na ovakav ih način sužava, on se, s druge strane, prema robovima plemenito odnosi, širom im otvara vrata oslobođenja, kao što će se pojasniti u tekstu što slijedi.

Postupanje prema robu

Islam se prema robu ponio plemenito, ukazao mu dobročinstvo, pružio mu ruku utjehe i nije ga učinio predmetom ponižavanja i podsmijavanja. To postaje jasnim iz onoga što slijedi: Allah nam je robove povjerio, rekavši:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

“I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama, bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima namjernicima, i onima koji su u vašem posjedu.”[210]

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اتَّقُوا اللهَ فِيمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.

Od Alije, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: “Bojte se Allaha prilikom ophođenja prema onima koje posjedujete.”

Islam zabranjuje da se rob doziva imenom koje ukazuje na to da ga ponižavamo i smatramo robom, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže:

---

[210] En-Nisa, 36.

لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي، أَوْ: أَمَتِي، وَلِيَقُلْ: فَتَايَ، وَ: فَتَاتِي، وَ: غُلَامِي.

“Neka niko od vas ne govori: ‘Moj rob, ili moja robinja.’ Neka kaže: ‘Moj mladić, moja djevojka, moj dječak.’”

Naredio je islam da rob mora jesti i oblačiti isto što i njegov vlasnik jede i oblači.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَوَلُكُمْ إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَأَعِينُوهُمْ.

Prenosi se od Ibn Omera, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Vaše su sluge vaša braća koju je Allah pod vašu vlast stavio. Ko bude imao brata pod svojom vlašću neka ga nahrani onim što i sam jede i neka ga obuče onim što i sam oblači. Ne obavezujte ih onim što će ih svladati. Ako ih obavežete onim što bi ih moglo svladati, onda im pomozite.”

Islam je zabranio da se robovima čini nepravda i da budu vrijeđani.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَطَمَ مَمْلُوكَهُ أَوْ ضَرَبَهُ فَكَفَّارَتُهُ عِتْقُهُ.

Ibn Omer, r.a., kazuje: “Allahov je Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Ko ošamari svoga roba ili ga udari, iskup mu je da ga oslobodi.’”

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَضْرِبُ غُلَامًا إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنْ خَلْفِي، فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ أَنَّ اللهَ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَى هَذَا الْغُلَامِ. فَقُلْتُ: هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللهِ. فَقَالَ: لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ.

Od Ebu Mesuda el-Ensarija prenosi se da je rekao: “Dok sam udarao jednog dječaka (roba), čuh iza sebe neki glas, kad ono Poslanik, s.a.v.s., govori: ‘Znaj, Ebu Mesude, da je Allah moćniji nad tobom nego što si ti nad ovim dječakom.’ Rekoh: ‘Slobodan je, radi Allaha.’ Poslanik mi reče: ‘Da nisi tako učinio, uistinu bi te vatra dohvatila.’”

Islam je kadiji dao pravo na oslobađajuću presudu u slučaju da se potvrdi da se neko prema robu surovo odnosi. Potaknuo je islam na to da se roblju pruži obrazovanje i odgoj. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazuje:

مَنْ كَانَتْ لَهُ جَارِيَةٌ فَعَلَّمَهَا ، وَأَحْسَنَ إِلَيْهَا وَتَزَوَّجَهَا ، كَانَ لَهُ أَجْرَانِ فِي الْحَيَاةِ وَفِي الْأُخْرَى . أَجْرٌ بِالنِّكَاحِ وَالتَّعْلِيمِ، وَأَجْرٌ بِالْعِتْقِ .

“Ko bude imao robinju pa joj omogući obrazovanje, lijepo prema njoj postupi i oženi se njome, imat će dvije nagrade u ovom životu i na onom svijetu: nagradu zbog braka i obrazovanja i nagradu zbog oslobađanja.”

Put oslobađanja

Zaista je islam otvorio mnoga vrata oslobađanju, obznanio je puteve spasa i poduzeo raznovrsna sredstva da se robovi izvuku iz robovanja:

- oslobađanje je roba put ka Allahovoj milosti i Džennetu. Allah, dž.š., kazuje:

﴿ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ * فَكُّ رَقَبَةٍ ﴾

“Pa, zašto on na blagodatima zahvalan bio nije? – A šta ti misliš: kako se može na blagodatima zahvalan biti? – roba ropstva osloboditi.”[211]

جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، فَقَالَ: عِتْقُ النَّسَمَةِ، وَفَكُّ الرَّقَبَةِ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوَلَيْسَا وَاحِدًا ؟ قَالَ: لَا، عِتْقُ النَّسَمَةِ أَنْ تَنْفَرِدَ بِعِتْقِهَا، وَفَكُّ الرَّقَبَةِ أَنْ تُعِينَ فِي ثَمَنِهَا .

Došao je neki beduin Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mu je rekao: “‘O Allahov Poslaniče, uputi me na djelo koje će me u Džennet uvesti!’ ‘Osloboditi roba i pomoći u oslobađanju.’ Beduin upita: ‘Allahov Poslaniče, zar to nije isto?’ Poslanik mu odgovori: ‘Nije isto. Osloboditi roba podrazumijeva da ga ti sam oslobodiš, a pomoći u oslobađanju znači da materijalno pomogneš nečije oslobađanje’;”

---

[211] El-Beled, 11-13.

- oslobađanje je roba iskup za ubistvo nehotice. Allah, dž.š., kaže:

﴿ وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ ﴾

“Onaj ko ubije vjernika nehotice – mora osloboditi ropstva jednog roba vjernika”[212];

- ono je iskup za prekršenu zakletvu, jer je Svevišnji rekao:

﴿ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ﴾

“Otkup za prekršenu zakletvu jeste: da deset siromaha običnom hranom, kojom hranite čeljad svoju, nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite”[213];

- oslobađanje je roba iskup i u slučaju *zihara* – samozabranjivanja intimnog odnosa s vlastitom suprugom. Kaže Allah, dž.š.:

﴿ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ﴾

“Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave da žive, dužni su, prije nego što jedni drugo dodirnu, da jednog roba ropstva oslobode”[214];

- islam je jednim od polja raspodjele zekata učinio i kupovinu robova i njihovo oslobađanje. Allah, neka je slavljen, kaže:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ ﴾

“Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva”[215];

- naredio je islam da se robu dopusti samootkup za određeni novčani iznos. Uzvišeni veli:

﴿ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْراً وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ﴾

---

[212] En-Nisa, 92.

[213] El-Maida, 89.

[214] El-Mudžadela, 3.

[215] Et-Tevba, 60.

"A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite. I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao"[216];

- onaj ko se zarekne da će roba osloboditi, mora, kada mu se namjera ostvari, to i ispoštovati.

Ovim se objelodanjuje da je islam suzio izvore ropstva, da prema robovima postupa plemenito, da otvara vrata oslobađanja, kao početak za konačno izvlačenje iz vatre ponižavanja i potcjenjivanja. Time je islam robovima učinio uslugu koja se, dok je svijeta i vijeka, ne može zaboraviti.

Zaplijenjena zemlja ratnika

Zemlja koja je uzeta silom

Kada muslimani zaplijene zemlju, s tim da je osvoje silom, posredstvom rata i borbe, i protjeraju s nje domaće stanovništvo, vladaru ostaju dvije mogućnosti:

- da zemlju podijeli borcima koji su je zaplijenili[217];
- da je kao vakuf dodijeli muslimanima.

Ako je vladar uvakufi u korist muslimana, nameće trajni *harač*[218] koji se uzima od onoga ko je zemlju zaposjeo, svejedno je li to musliman ili zimija. *Harač* je, ustvari, najamnina za zemlju koja se uzima svake godine.

Harač je pravno utemeljen na postupku Vođe pravovjernih, Omera, r.a., u zemljama koje je osvojio, poput teritorija Šama, Egipta i Iraka.

---

[216] En-Nur, 33.

[217] Imam Malik veli. "Ta se zemlja dodjeljuje muslimanima kao vakuf. Nije je dozvoljeno podijeliti osvajačima."

[218] *Harač* (porez, zemljarina) nameće se na zemlju koja ima vodu koja služi za napajanje, makar se zemlja i ne obrađivala.

Zemlja koju je njeno stanovništvo napustilo zbog straha ili prema sporazumu

Kao što je obavezno podijeliti osvojenu zemlju onima koji su je zaplijenili, ili je uvakufiti u korist muslimanske zajednice, dužnost je ista i kada se radi o zemlji koju je njeno stanovništvo napustilo iz straha od nas, ili prema sporazumu po kojem ona pripada nama. Muslimane imenujemo njenim namjesnicima, obavezujući ih zemljarinom.

Kada je riječ o zemlji za koju smo napravili sporazum da ona pripada njima, a da nama pripada *harač* koji se za nju izdvaja, ona je poput glavarine, prestaje biti dužnost njihovim prelaskom na islam.

Ako *harač* predstavlja najamninu, onda je njegovo određivanje na vladaru – nameće ga shodno svom slobodnom mišljenju, jer *harač* se razlikuje od mjesta do mjesta, i od vremena do vremena. Nije dužnost osvrtati se na *harač* koji je nametnuo Omer, r.a. Ono što su nametnuli Omer i druge vođe ostaje onako kako jeste i niko nema pravo mijenjati ga ako se ne promijeni uzrok, jer njegova je odredba pravna norma.

Nemogućnost održavanja zemlje za koju se izdvaja harač

Onaj ko bude namjesnik nad zemljom za koju izdvaja *harač* pa je ne mogne održavati, primoran je na jednu od dvije mogućnosti:

- ili je iznajmiti;
- ili dići od nje ruke.

Naime, ta zemlja ustvari pripada muslimanima i nije je dozvoljeno zapustiti na njihovu štetu.

Nasljeđivanje zaplijenjene zemlje

Ta se zemlja nasljeđuje, tako da prelazi na nasljednika onoga u čijoj je nadležnosti, u formi u kakvoj je i bila pod nadležnošću te osobe od koje se nasljeđuje.

PLIJEN *(EL-FEJ')*

Definicija:

Riječ *el-fej'u*, koja označava plijen, derivirana je iz glagola *fae – jefiu* ("vratiti se", "ponovno učiniti"). Plijen (el-fej') podrazumijeva imovinu koju su muslimani bez borbe uzeli od svog neprijatelja. Allah, neka je slavljen, spominje ga u Svome ajetu:

﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ
رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى
فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ *
لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ * وَالَّذِينَ تَبَوَّأُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ
إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ * وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾

"A vi niste kasom tjerali ni konje ni kamile radi onoga što je Allah od njih, kao plijen, darovao Poslaniku Svome[219], nego, Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima nad kojima On hoće, Allah sve može. Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima – da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših; ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite, i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava – i siromašnim muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine

---

[219] Znači: Niste jahali niti pokretali ni konje ni deve, odnosno, niste opremali ni konje ni deve kako bi do toga došli, nego ste ga dobili bez borbe.

svoje lišeni, koji žele da Allahovu milost i naklonost steknu, i Allaha i Poslanika Njegova pomognu, to su, zaista, pravi vjernici, i onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se uščuvaju lahkomosti, oni će sigurno uspjeti. Oni koji poslije njih dolaze – govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!'"[220]

Spomenuo je Allah, dž.š., muhadžire koji su izbjegli u Medinu, muhadžire iz reda onih koji su primili islam prije oslobađanja Meke. Naveo je i ensarije, stanovnike Medine, koji su pružili utočište muhadžirima. Spomenuo je i one koji će nakon njih dolaziti, do Sudnjeg dana.

Njegova raspodjela

El-Kurtubi navodi Malikove riječi: "Plijen je povjeren razmatranju vođe i njegovom ličnom uvjerenju (*el-idžtihad*). On iz njega uzima neodređenu količinu i daje bližnjima, prema svom uvjerenju. Ostatak troši za interese muslimana." Tako su kazali četverica pravednih halifa, tako su i postupali, a na to upućuju i Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

مَا لِي مِمَّا أَفَاءَ اللهُ عَلَيْكُمْ إِلاَّ الْخُمُسُ، وَالْخُمُسُ مَرْدُودٌ عَلَيْكُمْ.

"Od onoga što vam Allah kao plijen dodjeljuje, meni pripada samo petina, a i ta se petina vraća vama."

On je nije podijelio na petine ili na trećine. U ajetu su navedene ove kategorije ljudi samo da bi se na njih posebno ukazalo, jer su one najbitnije kategorije za koje se izdvaja.

Ez-Zudžadž, opravdavajući Malika, navodi Allahove, dž.š., riječi:

﴿ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ﴾

---

[220] El-Hašr, 6-10.

"Pitaju te kome će udjeljivati: Reci: 'Imetak koji udjeljujete neka pripadne roditeljima, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima.'"[221]

Čovjeku je, jedinstvenim stavom uleme, dozvoljeno udjeljivati i drugim grupama ljudi, ako uvidi da je to preče.

En-En-Nesai, prenoseći od Ataa, navodi: "Allahova petina i petina Njegovog Poslanika jeste jedno te isto. Allahov Poslanik, s.a.v.s., iz nje je i nosio i davao. Raspoređivao ju je kako je htio i činio je s njom što je htio."

U djelu *Hudždžetullahil-baliga* (Allahov potpuni argument) stoji:

"Kada je riječ o načinu podjele plijena, tradicija se razlikuje. Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi mu stizao plijen, dijelio bi ga u tom istom danu. Porodičnom čovjeku davao bi dva dijela, a neoženjenom jedan. Ebu Bekr, r.a., davao je različite udjele slobodnom čovjeku i robu, težeći za zadovoljenjem potrebe.

Omer, r.a., načinio je registar prema prioritetima i potrebama, uzimajući u obzir čovjekovu starosnu dob, situaciju u kojoj se nalazi, brojnost njegove porodice i potrebe koje ima." Ono na čemu su utemeljeni svi različiti postupci slični ovima jeste da su činjeni samo prema vlastitom uvjerenju. Svi su stremili dobrobiti, shodno onome što bi u svom vremenu uvidjeli.

---

[221] El-Bekara, 215.

UGOVOR O SIGURNOSTI

Ako bilo koji pojedinac iz reda neprijateljskih ratnika zatraži sigurnost (*el-eman*), njegov će zahtjev biti prihvaćen. On time postaje siguran, i nije ga, ni na koji način, dozvoljeno napasti. Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ﴾

“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega. To je zato što oni pripadaju narodu koji ne zna.”[222]

Pravu na pružanje sigurnosti podliježu i muškarci, i žene, i slobodni ljudi, i robovi, tako da svaka od navedenih kategorija ima pravo pružiti sigurnost bilo kome iz reda neprijatelja ko traži sigurnost. Među muslimanima tog su prava oslobođeni samo djeca i maloumne osobe. Ako neko dijete ili neka maloumna osoba zagarantira sigurnost nekome od neprijatelja, ta sigurnost neće vrijediti nijednom od njih.

عَنْ عَلِيٍّ، كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، يَسْعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ، وَهُمْ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ.

Prenosi se od Alije, Allah mu lice oplemenio, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zaštita koju daju muslimani jedinstvena je, sprovodi je i najniži među njima, i oni su protiv neprijatelja ujedinjeni.”[223]

عَنْ أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، زَعَمَ ابْنُ أُمِّ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلاً قَدْ أَجَرْتُهُ فُلَانَ (ابْنَ هُبَيْرَةَ)، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتِ يَا أُمَّ هَانِئٍ.

Prenosi se da je Ummu Hani, r.a., kćer Ebu Taliba, rekla: “Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, sin Alijine majke misli da može ubiti čovjeka kome sam već garantirala sigurnost, nekog Ibn Hubejru’, pa je Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Mi garantiramo sigurnost onome kome si je i ti zagarantirala, Ummu Hani.'"[224]

---

[222] Et-Tevba, 6.

[223] Hadis bilježe: Ahmed, Ebu Davud, En-En-Nesai i El-Hakim.

Rezultat sigurnosti

Kako god se sigurnost odredila, eksplicitnim izrazom ili implicitnim ukazom, napad na onoga kome je ona garantirana nije dozvoljen, jer davanjem sigurnosti njegov je život sačuvan od uništenja, a njegova glava od ropstva.

Prenosi se od Omera, r.a., kako mu je stigla vijest da je jedan od mudžahida rekao nekom perzijskom ratniku: "'Ne boj se', a zatim ga je ubio. Potom je Omer, r.a., napisao tamošnjem vojskovođi: 'Do mene je stigla vijest da neki ljudi među vama tragaju za nevjernikom, sve dok on ne bude stisnut u brdu i dok ne ostane bez izlaza. Kazuju mu: 'Ne boj se!', pa kad ga sustignu, ubiju ga. Tako mi Onog u Čijoj je vlasti moj život, čujem li da je neko to učinio, zaista ću mu glavu odsjeći.'"

Prenosi se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:

مَنْ أَمَّنَ رَجُلاً عَلَى دَمِهِ فَقَتَلَهُ، فَأَنَا بَرِيءٌ مِنَ الْقَاتِلِ، وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِراً .

"Ukoliko neko zagarantira sigurnost nekom čovjeku, a potom ga ubije, ja se ubojice odričem, makar ubijeni čovjek bio nevjernik."[225]

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يُعْرَفُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Svaki će varalica na Sudnjem danu imati zastavu po kojoj će se poznavati.'"[226]

---

[224] Hadis bilježe: El-Buhari, Ebu Davud i Et-Tirmizi.

[225] Hadis bilježi El-Buhari u *Et-Tarihu*, i En-En-Nesai.

[226] Bilježe ga El-Buhari, Muslim i Ahmed.

Kada ovo pravo biva utvrđeno

Pravo na sigurnost biva utvrđeno samim njenim garantiranjem i smatra se da je stupilo na snagu od trenutka davanja, izuzev što se konačna garancija daje samo uz odobrenje vladara, ili vojnog zapovjednika. Kada sigurnost bude konstatirana i potvrđena od strane vladara ili zapovjednika vojske, onaj kome je dana sigurnost postaje pripadnik zimija i dobiva prava i odgovornosti koje imaju i muslimani.

Nije dozvoljeno uskratiti mu sigurnost, izuzev ako se utvrdi da je to pravo želio zloupotrijebiti kako bi nanio štetu muslimanima, recimo kada bi bio špijun u korist svog naroda, a uhoda protiv muslimana.

Ugovor o sigurnosti za neku grupaciju

“Ugovor o sigurnosti dan od muslimana pojedinca vrijedi samo ako je sigurnost garantirao jednoj ili dvjema osobama.

Međutim, ugovor o sigurnosti za stanovništvo jednog kraja, općenito, vrijedi samo ako je odobren od vođe, prema njegovom ličnom uvjerenju, i ako teži interesu, poput ugovora o zaštiti. Ako bi to bilo dopušteno pojedincima, takav bi čin postao sredstvo za ukidanje džihada.”[227]

Glasnik (izaslanik) ima garanciju sigurnosti

Glasnik je poput onoga kome je sigurnost zagarantirana, bilo da nosi poruke, ili između dva zaraćena tabora pronosi proglas o primirju, ili pokušava zaustaviti bitku na određeni period u kojem bi se olakšalo prebacivanje ranjenih i poginulih.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je dvojici Musejleminih glasnika:

لَوْ لَا أَنَّ الرُّسُلَ لَا تُقْتَلُ لَضَرَبْتُ أَعْنَاقَكُمَا .

“Da nije pravila po kojem se glasnici ne ubijaju, sigurno bih vam glave posjekao.”[228]

---

[227] *Er-Revdatun-nedijja,* str. 408

[228] Navode ga Ahmed i Ebu Davud, a prenosi ga Nu‘ajm ibn Mesud. Poslanik, s.a.v.s., primio je Musejleminu poruku i upitao ih: “‘Šta vas dvojica na to kažete?’ ‘Kažemo isto što i on’, odgovoriše.” To znači da priznaju njegovo vjerovjesništvo.

أَوْفَدَتْ قُرَيْشٌ أَبَا رَافِعٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَقَعَ الإِيمَانُ فِي قَلْبِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، لاَ أَرْجِعُ إِلَيْهِمْ وَأَبْقَى مَعَكُمْ مُسْلِماً ، فَقَالَ الرَّسُولُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لاَ أَخِيسُ بِالْعَهْدِ ، وَلاَ أَحْبِسُ الْبُرُدَ فَارْجِعْ إِلَيْهِمْ آمِناً ، فَإِنْ وَجَدْتَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي قَلْبِكَ مَا فِيهِ الآنَ، فَارْجِعْ إِلَيْنَا .

Kurejšije su Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., izaslale Ebu Rafia kao glasnika. U srcu mu se rodi vjerovanje pa reče: "'O Allahov Poslaniče, neću im se vratiti, ostat ću s vama kao musliman.' Poslanik mu, s.a.v.s, kaza: 'Ja ne kršim dogovor i ne hapsim glasonoše. Vrati im se siguran. Ako nakon ovoga u svom srcu pronađeš isto što i sada, vrati se nama.'"[229]

U djelu *Kitabul-haradž*, autora Ebu Jusufa, i u knjizi *Es-Sijerul-kebir*, koju potpisuje Muhammed, stoji: "Ako se, kada je riječ o glasniku, dogovore uvjeti, muslimani su dužni ispoštovati ih. Nije im dozvoljeno obmanuti neprijateljske izaslanike, makar nevjernici pobili muslimanske zarobljenike koji se kod njih nalaze. Mi ne ubijamo njihove glasnike, jer naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže:

وَفَاءٌ بِغَدْرٍ خَيْرٌ مِنْ غَدْرٍ بِغَدْرٍ .

'Uzvratiti na obmanu izvršavanjem dogovorenog bolje je nego na obmanu uzvratiti obmanom.'"

Privremeni korisnik sigurnosti (el-muste'min)

Definicija:

Privremeni korisnik sigurnosti jeste ratnik koji uđe u islamsku teritoriju uz garanciju sigurnosti[230], ne namjeravajući se u njoj naseliti i trajno boraviti, nego namjeravajući ostati određeni period koji nije duži od jedne godine. Ako ga pređe i namjeri još ostati, postaje zimija i na njega se odnose propisi koji se odnose i na zimiju u podređenosti islamskoj državi. Sigurnost koju ima privremeni korisnik obuhvata i njegovu ženu, maloljetne sinove, sve kćeri, majku, nene i sluge, dok god žive s vojnikom kome je pružena sigurnost. Ova je tvrdnja utemeljena na Allahovin, dž.š., riječima:

---

[229] Bilježe ga Ahmed, Ebu Davud, En-Nesai i Ibn Hibban, i smatraju ga vjerodostojnim.

[230] Ako ratnik uđe kako bi dostavio pismo ili nešto slično, ili da bi čuo Allahove riječi, on je siguran, bez potrebe za ugovorom. Međutim, ako uđe radi trgovine i dobije odobrenje od onoga ko mu ga može dati, on je korisnik sigurnosti, *el-muste'min*.

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ﴾

“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega.”[231]

Njegova prava

Ako ratnik uđe u islamsku teritoriju s garancijom sigurnosti, ima pravo na očuvanje svog života, imetka i ostalih interesa, dok god se drži ugovora o sigurnosti, tj. dok god ga ne prekrši.

Nije dozvoljeno sputavati mu slobodu niti ga hapsiti, bilo s namjerom ratnog zarobljavanja ili uobičajenog zatvaranja, samo zato što je jedan od neprijateljskih podanika ili samo zato što je između nas i njih nastalo ratno stanje.

Es-Serahsi veli: “Njihova imovina postaje sigurna pravnom odlukom o sigurnosti, tako da nije moguće prisvojiti je pod izgovorom izvorne dopustivosti.”

Taj propis vrijedi sve dok se ratnik ne vrati na neprijateljsku teritoriju, nakon čega se ukida garancija sigurnosti za njegov život, a ostaje sigurnost koja se odnosi na njegovu imovinu.

U djelu *El-Mugni* stoji: “Ako ratnik uđe u islamsku teritoriju s garancijom sigurnosti pa svoju imovinu povjeri na čuvanje nekom muslimanu ili zimiji, ili im je posudi, a zatim se vrati na teritoriju neprijatelja, prema našem mišljenju – ako uđe kao trgovac, ili glasnik, ili turista, ili da bi neku svoju potrebu zadovoljio, te se ponovno vrati na islamsku teritoriju, ima garanciju sigurnosti i za svoj život i za svoju imovinu. On time nije napustio namjeru boravka na islamskoj teritoriji. Zbog toga je poput zimije. Ako u neprijateljsku teritoriju uđe kao naseljenik, ukida se garancija sigurnosti za njegov život, a ostaje za njegov imetak, jer ulaskom u islamsku teritoriju pod garancijom sigurnosti potvrdio je sigurnost za svoj imetak. Samim tim, ako je poništena garancija sigurnosti za njegov život prelaskom na teritoriju neprijatelja, njegova imovina ostaje sigurna, jer sam je ukinuo garanciju svojim izlaskom, tako da se ukidanje garancije odnosi samo na njega, odnosno na njegov 'život."

---

[231] Et-Tevba, 6.

Njegove dužnosti

Dužan je čuvati sigurnost i javni red i ne ugrožavati ih time što bi bio uhoda ili špijun. Ako bi bio špijun među muslimanima u korist neprijatelja, tada bi bilo dozvoljeno ubiti ga.

Podliježe islamskim propisima

Na privremenog korisnika sigurnosti primjenjuju se islamski zakoni vezani za ekonomsku saradnju, tako da može sklapati kupoprodajne i druge ugovore, prema islamskom uređenju. Zabranjeno mu je poslovati s kamatom, jer je takav čin u islamu zabranjen.

Kada je riječ o kaznenom pravu, ako privremeni korisnik sigurnosti nasrne na pravo nekog muslimana, biva kažnjen prema islamskom zakonu.

Također, on će biti kažnjen ako je posrijedi nasrtaj na zimiju ili nekog drugog privremenog korisnika sigurnosti, kao što je on, jer omogućavanje oštećenom da postigne svoje pravo kod nasilnika i uspostavljenje pravde spadaju u dužnosti u kojima nema kompromisa.

Ako je riječ o kršenju nekog od Allahovih prava, poput počinjenja bludne radnje, bit će kažnjen kao i musliman, jer taj zločin spada među one zločine koji upropaštavaju islamsko društvo.[232]

---

[232] Ebu Hanifa se ne slaže s tim stavom. Kaže: "Kazne koje su propisane zbog kršenja Allahovih prava (ne zbog kršenja ljudskih prava) ili je prevladavajući razlog kršenje Njegovih prava, ne izvršavaju se nad privremenim korisnikom sigurnosti." Ovo je slabo mišljenje.

Konfiskacija njegove imovine

Imovina privremenog korisnika sigurnosti bit će oduzeta samo ako je ratovao protiv muslimana, a potom bude zarobljen, porobljen i postane rob. On, u tom slučaju, prestaje posjedovati svoju imovinu, jer postaje pripadnik staleža koji nema pravo posjedovanja.

Također, on ne zaslužuje nasljednike, makar nešto značili u islamskoj zemlji, jer oni polažu pravo umjesto njega i to samo nakon njegove smrti, a on nije umro. Njegova imovina, u tom slučaju, slijeva se u imovinu muslimana, zbog toga što spada u ratni plijen.

Ako je neko od muslimana ili zimija imao prema njemu neki dug, taj dug spada s dužnika jer ne postoji niko ko bi ga potraživao.

Njegova zaostavština

Ako privremeni korisnik sigurnosti umre na islamskoj teritoriji ili na teritoriji neprijatelja, on ne gubi pravo vlasništva nad svojom imovinom. Njegova imovina prelazi u ruke njegovih nasljednika, prema mišljenju većine. Stav imama Eš-Šafija razlikuje se.

Islamska je država dužna njegovu imovinu prenijeti i poslati njegovim nasljednicima. Ako nasljednici ne postoje, imovina će biti muslimanski plijen.

SPORAZUMI I UGOVORI

Poštivanje sporazuma

Poštivanje sporazuma i ugovora islamska je dužnost – zbog lijepog traga koji za sobom ostavlja, velike uloge koju ima u očuvanju mira i njegove neizmjerne važnosti za rješavanje problema, otklanjanje sukoba i popravljanje odnosa.

Arapi su znali reći: "Onaj ko prema ljudima postupa tako da im zlo ne čini, s njima razgovara tako da ih ne laže, daje im obećanje pa ga ne iznevjeri – pripada ljudima čija je ljudskost potpuna, čija je pravednost istaknuta i s kojima se dužnost bratimiti."

To je istina, jer lijepo ophođenje s ljudima, ispunjavanje im obećanog i iskrenost prema njima jeste dokaz upotpunjenja pozitivnih ljudskih osobina i jedna od manifestacija pravednosti. Takva djela nameću dužnost bratimljenja i prijateljevanja s onim ko ih čini.

Allah, neka je slavljen, naređuje izvršavanje svih ugovora i obaveza, svejedno jesu li sklopljeni s Allahom ili s ljudima. On, dž.š., kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾

"O vjernici, ispunjavajte obaveze!"[233]

Svaki propust u izvršavanju ovoga naređenja smatra se velikim grijehom i za sobom povlači Božiju omraženost i srdžbu:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ﴾

"O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite! O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koje djela ne prate!"[234]

Čovjek će, za sve što uskrati od dogovora, biti odgovoran i za to će račun polagati:

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

"I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista, odgovarati!"[235]

Pravo sporazuma ima prednost u odnosu na pravo vjere:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلاَيَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلاَّ عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ﴾

"A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili – vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti. A ako vas zamole da ih u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete, osim protiv naroda sa kojim o nenapadanju zaključen ugovor imate."[236]

---

[233] El-Maida, 1.

[234] Es-Saff, 2-3.

[235] El-Isra, 34.

[236] El-Enfal, 72.

Izvršavanje je dogovora dio vjerovanja. Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ.

“Lijep odnos prema ugovorenom spada u vjerovanje.”[237]

Za izvršavanje dogovorenog nagrada je samo Džennet:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ * أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

“...i koji o povjerenim im emanetima i obavezama svojim brigu brinu, i koji molitve svoje na vrijeme obavljaju - oni su dostojni nasljednici, koji će Džennet naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti.”[238]

Izvršavanje je obaveza bilo u prirodi vjerovjesnika, a.s.:

﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولاً نَبِيّاً﴾

“I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik.”[239]

Poslanik, a.s., bio je najsvjetliji primjer te vjerovjesničke ćudi.

قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الْحَمْسَاءِ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَيْعٍ قَبْلَ أَنْ يُبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ فَنَسِيتُ ثُمَّ ذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلَاثٍ فَجِئْتُ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا فَتَى لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ، أَنَا هَا هُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ.

Abdullah ibn Ebu el-Hamsa veli: “S Allahovim sam Poslanikom, s.a.v.s., prije nego što mu je stigla objava, sklopio kupoprodajni ugovor. Ostadoh mu dužan jedan iznos te mu obećah da ću mu ga donijeti tamo gdje odsjeda. Zaboravio sam na to i sjetih se tek poslije tri dana. Dođoh, a on je još bio na tom mjestu. Kad sam mu ga donio, on mi reče.: ‘Opteretio si me, momče. Ovdje sam tri noći, tebe čekajući.’”[240]

---

[237] El-Hakim veli: “Hadis je vjerodostojan.” Podržava ga i Ez-Zehebi.

[238] El-Mu’minun, 8-11.

[239] Merjem, 54.

[240] U hadisu stoji: “Ovdje sam tri”, u značenju tri noći. Čekao ga je toliki period da bi ispunio dogovoreno.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., sklopio je nakon Hidžre sporazum s jevrejima. Dozvolio im je da svoju vjeru ispovijedaju i garantirao im je sigurnost njihove imovine, uz uvjet da ne pruže podršku mnogobošcima. Prekršili su sporazum, a zatim su se izvinili. Zatim ga ponovno prekršiše, pa Allah, dž.š., objavi:

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ
عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ﴾

“Najgora bića kod Allaha jesu oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju, oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se posljedica, krše ugovor svoj.”[241]

Sa‘leba je prisegao svome Gospodaru da će udijeliti svakome kome se treba udijeliti samo ako mu Allah veliku opskrbu podari i bogatim ga, iz Svoje dobrote, učini. Kada mu je Allah pružio opskrbu i veliku mu imovinu i bogatstvo dao, prekršio je danu riječ. Bio je škrt prema Allahovim robovima, pa je Allah, dž.š., u vezi s njim, objavio:

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ * فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ
فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ * فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

“Ima ih koji su se obavezali Allahu: ‘Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivat ćemo, zaista, milostinju, i bit ćemo, doista, dobri!’ A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se – a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim, sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu.”[242]

Kada je Abdullahu ibn Omeru stigao smrtni čas, on reče: “Jedan čovjek iz plemena Kurejš prosio je od mene ruku moje kćeri. Dao sam mu neko poluobećanje. Tako mi Allaha, neću zadobiti trećinu licemjerstva. Svjedoci ste mi, dajem mu ruku svoje kćeri.”

---

[241] El-Enfal, 55-56.

[242] Et-Tevba, 75-77.

On ovim ukazuje na Poslanikove, s.a.v.s., riječi:

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ، مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ.

“Ko ogrize u trima stvarima, taj je licemjer, makar postio, klanjao i mislio da je musliman: onaj ko, kada priča – laže, kada obeća – iznevjeri i kad mu se nešto povjeri – pronevjeri.”[243]

Grdeći one koji krše sporazume, Allah, dž.š., kaže:

﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۞ وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾

“I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali, a Allaha kao jamca sebi uzeli, jer Allah zna ono što radite. I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela, i ne služite se zakletvama svojim da biste jedni druge prevarili samo zato što je jedno pleme mnogobrojnije od drugog. Allah vas time samo iskušava, a na Sudnjem danu će vam, doista, objasniti ono oko čega ste se razilazili.”[244]

Uvjeti valjanosti ugovora

Uvjeti ugovora koji se moraju poštivati i izvršavati iziskuju sljedeće:

1. da ugovori nisu oprečni nijednom od potvrđenih šerijatskih propisa.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

كُلُّ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللهِ فَهُوَ بَاطِلٌ، وَإِنْ كَانَ مِائَةَ شَرْطٍ.

---

[243] Hadis bilježi El-Buhari.

[244] En-Nahl, 91-92.

“Svaki uvjet koji se ne nalazi u Allahovoj knjizi[245] ništavan je, makar bilo u pitanju i stotinu uvjeta”;

2. da budu sklopljeni uz zadovoljstvo i slobodan izbor, jer primoravanje negira htijenje. Ugovor pri čijem sklapanju nije osigurana sloboda apsolutno ne iziskuje poštivanje;

3. da budu očiti i jasni, bez ikakvog prikrivanja i zataškavanja, kako ne bi doveli do tumačenja koje bi uzrokovalo podvojenost pri realizaciji.

Raskid ugovora

Ugovor se raskida samo u jednom od sljedećih slučajeva:

1. ako je ugovor vremenski određen ili ograničen nekom okolnosti pa se taj period završi i ta okolnost prođe.

عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ ، فَلاَ يَحُلَّنَّ عَهْداً ، وَلاَ يَشُدَّنَّهُ حَتَّى يَمْضِيَ أَمَدُهُ ، أَوْ يَنْبِذَ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ .

Prenosi se od Amra ibn Abese da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: “Onaj ko s nekim narodom ima sklopljen sporazum neka ga nikako ne raskida i neka ga ni u kojem slučaju vremenski ne sputava do te granice da mu rok prekorači i na taj način pogazi.”[246]

Kur’an plemeniti kazuje:

﴿إِلاَّ الَّذِينَ عَاهَدْتُم مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئاً وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَداً فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

“Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne”[247];

---

[245] U Allahovoj knjizi, tj. u Allahovom zakonu.

[246] Hadis bilježe Ebu Davud i Et-Tirmizi.

[247] Et-Tevba, 4.

2. ako neprijatelj prekrši sporazum:

﴿فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

"...sve dok se oni budu ugovora pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne."[248]

﴿وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لا أَيْمَانَ لَهُمْ
لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ * أَلا تُقَاتِلُونَ قَوْماً نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَأُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

"A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva – za njih, doista, ne postoje zakletve – da bi se prošli. Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili i nastojali da protjeraju Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici"[249];

3. Ako se pojave predznaci izdaje i pokazatelji prevare:

﴿وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

"Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor – Allah uistinu ne voli vjerolomnike."[250]

Obznana prekidanja ugovora iz opreznosti od prevare

Ako vladar sazna za prevaru od nevjernika koji imaju neki sporazum s muslimanima, dozvoljeno je s njima zaratiti, ali samo nakon objavljivanja prekida sporazuma i nakon što im se ta vijest dostavi, i onima koji su blizu i onima koji su daleko, kako ne bi bili zatečeni.

Allah, neka je slavljen, u suri El-Enfal, kaže:

﴿وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

---

[248] Et-Tevba, 7.

[249] Et-Tevba, 12-13.

[250] El-Enfal, 58.

“Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor. Allah uistinu ne voli vjerolomnike.”[251]

Islamsko pravilo glasi: “Uzvratiti na obmanu izvršavanjem dogovorenog bolje je nego na obmanu uzvratiti obmanom.”

Muhammed ibn el-Hasan u knjizi *Es-Sijerul-kebir* kaže: “Ako muslimanski vođa i pošalje neprijateljskom vladaru nekoga ko će ga obavijestiti o raskidu sporazuma zbog pojave uzroka, muslimanima ne dolikuje da neočekivano napadnu ni njih ni predjele njihove zemlje, izuzev nakon proteka dovoljnog vremenskog perioda, da bi njihov vladar uspio izaslati do tih predjela vijest o tom prekidu – kako ne bi bili iznenađeni napadom. Uz to, ako muslimani budu sa sigurnošću znali da tom narodu njihov vladar nije prenio vijest, onda je poželjno da ih iznenadno ne napadaju dok ih ne obavijeste o prekidu sporazuma, jer, bi to nalikovalo prevari.

Kao što je muslimanima dužnost kloniti se prevare, tako im je dužnost kloniti se i stvari koje su slične prevari.”

Dogodilo se da je stanovništvo Kipra izazvalo veliki incident u vrijeme vladavine Abdulmelika ibn Mervana, pa je on želio poništiti ugovor i prekinuti primirje koje je bilo s njima postignuto. Tražio je savjet od islamskih pravnika svog vremena, a bili su to: El-Lejs ibn S‘ad i Malik ibn Enes. El-Lejs ibn S‘ad napisao je: “Doista je stanovništvo Kipra još uvijek optuženo za prevaru muslimana i razmjenjivanje savjeta s neprijateljem (Rimljanima), a Allah, dž.š., kaže:

﴿وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَانبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ﴾

‘Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu isto tako otkaži ugovor. Allah uistinu ne voli vjerolomnike.’[252]

Smatram da trebaš prekinuti ugovor s njima i sačekati ih godinu dana.”

Međutim, Malik ibn Enes iznio je svoju fetvu, rekavši: “Sigurnost stanovnika Kipra i ugovor koji je s njima sklopljen traju već dugo, a dali su im ih namjesnici njihove pokrajine. Nisam čuo da je ijedan namjesnik pogazio obećano im primirje niti da ih je protjerao iz njihovih domova. Smatram da trebaš požuriti s prekidom ugovora kako bi se dokaz protiv njih okrenuo, jer Allah, dž.š., kaže:

---

[251] El-Enfal, 58.

[252] El-Enfal, 58.

﴿فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ﴾

'ispunite im ugovore do ugovorenog roka'[253]

Ako se ni poslije toga ne poprave i ne prođu se varanja i ako vidiš da su čvrsto odlučili obmanuti, napadni ih, ali nakon što ugovor prekineš i upozoriš ih – izvojevat ćeš pobjedu."

Neki od Poslanikovih, s.a.v.s., ugovora

1. Vjerovjesnik, s.a.v.s., imao je sporazum s arapskim plemenom Benu Damra. Tekst tog sporazuma glasi:

هَذَا كِتَابُ مُحَمَّدٍ، رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَنِي ضَمْرَةَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَأَنَّ لَهُمُ النَّصْرُ عَلَى مَنْ رَامَهُمْ، إِلَّا أَنْ يُحَارِبُوا فِي دِينِ اللهِ، مَا بَلَّ بَحْرٌ صوفَةً، وَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَعَاهُمْ إِلَى النُّصْرَةِ أَجَابُوا، عَلَيْهِمْ بِذَلِكَ ذِمَّةُ اللهِ وَرَسُولِهِ، وَلَهُمُ النَّصْرُ مَنْ بَرَّ مِنْهُمْ وَاتَّقَى.

"Ovo je pismo Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., upućeno plemenu Benu Damra – da su njihova imovina i životi sigurni i da imaju pomoć protiv onoga ko ih napadne, samo ako nikada ne napadnu Allahovu vjeru. Ako ih Vjerovjesnik, s.a.v.s., pozove u ispomoć, odazvat će mu se. Oni će za to imati zaštitu Allaha i Njegova Poslanika, a pomoć će imati onaj ko bude čestit i bogobojazan."

2. Napravio je Poslanik, s.a.v.s., dogovor s jevrejima o lijepom suživotu, odmah nakon što se naselio u Medinu. Tekst sporazuma bio je sljedeći:

---

[253] Et-Tevba, 4.

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

“Ovo je sporazum vjerovjesnika Muhammeda (Allahovog Poslanika), između vjernika muslimana iz plemena Kurejš, stanovništva Medine i onih koji ih budu slijedili, pridružili im se i uz njih ratovali. Oni su jedna zajednica, neovisna od drugih ljudi.

Muhadžiri iz plemena Kurejš ostaju pri svom zakonu – uzimat će i davat će krvarinu za ubijene, plaćajući otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Avf ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benul-Haris ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Saida ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu Džušem ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benu En-Nedždžar ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Amr ibn Avf ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benun-Nubejt ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pleme Benul-Evs ostaje pri svome zakonu – uzimat će i davat će krvarinu kao i prije, i svaka će skupina plaćati otkupninu za svoga zarobljenog, prema pravilima i pravdi zastupljenim među pravovjernima.

Pravovjernici neće na cjedilu ostaviti jadnika iz svojih redova, a da mu ne dadnu da plati otkupninu ili krvarinu.

Vjernik se neće suprotstavljati prijatelju vjerniku u korist nekoga drugog.

Bogobojazni su vjernici protiv onih koji su prema njima nasilni, ili koji traže podršku za nepravdu, ili grijeh, ili agresiju, ili širenje nereda među muslimanima. Složni su protiv takvih pojedinaca, makar bila riječ o djetetu nekoga od njih.

Vjernik neće ubiti vjernika zbog nevjernika, niti će nevjerniku pružiti pomoć protiv vjernika.

Allahova je zaštita jedinstvena, obuhvata i najniže među njima. Pravovjernici su jedni drugima zaštitnici.

Jevreji koji nas budu slijedili imaju podršku i jednakost prava.[254] Neće im se nepravda učiniti, niti će oni biti napadnuti.

Primirje je vjernika jedinstveno. Vjernik će sklopiti primirje u borbi na Allahovom putu s nekim ko nije vjernik samo uz pristanak vjernika i prema pravdi među njima zastupljenoj.[255]

Svaka jedinica koja uz nas ratuje zajedno će se s nama i smjenjivati.

Vjernici jedni od drugih za krvarinu uzimaju živote, zbog onoga što je njihova krv stekla na Allahovom putu.

Bogobojazni vjernici hode po najljepšoj i najpostojanijoj uputi.

---

[254] Iz ovoga proizlazi da pomoć i jednakost prava imaju i oni koji budu slijedili jevreje.

[255] Iz ovoga se zaključuje da je objava rata jednoj muslimanskoj grupi ustvari objava rata cijelom islamskom ummetu.

Mnogobožac neće dati zaštitu, ni imovine ni života, plemenu Kurejš, niti će ikome pomoći protiv muslimana.

Onaj ko bespravno ubije vjernika bit će procesuiran[256], izuzev ako se staratelj ubijenog zadovolji plaćanjem krvarine. Vjernici su u tome jedinstveni i dozvoljeno im je dići se samo protiv krivca.

Vjerniku koji je suglasan s onim što je na ovome papiru i koji vjeruje u Allaha i u Sudnji dan nije dozvoljeno pružiti pomoć i utočište novatoru. Onaj ko mu pomogne i pruži mu utočište natovarit će na sebe Allahovo prokletstvo i gnjev na Sudnjem danu, od njega se neće uzimati ni postupak ni pravda.[257]

Oko čega se god vi podvojili, odgovor ćete naći kod Allaha i kod Muhammeda.

Jevreji će zajedno s pravovjernima snositi troškove, dok god budu ratovali.[258]

Jevreji plemena Benu Avf čine društvenu zajednicu s pravovjernima. Jevreji imaju svoju vjeru, a muslimani svoju, i njihovi štićenici i oni sami, izuzev onoga ko nepravdu i prijestup počini – taj će uništiti samo sebe i svoju porodicu.[259]

Jevrejima plemena Benu en-Neddžar pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu el-Haris pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu Saida pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu Džušem pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Jevrejima plemena Benu el-Evs pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

---

[256] Priveden i ubijen.

[257] Ovaj dio teksta sadrži zabranu pomaganja zločinca.

[258] Ovdje se vidi samostalnost obiju zajednica: i muslimanske i jevrejske. Tekst također sadrži i vojni savez koji podrazumijeva saradnju dvije zajednice u svakom ratu, kao i to da svaka od njih posebno snosi troškove opremanja vojske.

[259] U ovome se dijelu nalazi potvrda vjerske i ekonomske slobode.

Jevrejima plemena Benu Sa‘leba pripada isto što i jevrejima plemena Benu Avf.

Ovo se ne odnosi samo na onoga koji nepravdu i prijestup počini – taj će uništiti samo sebe i svoju porodicu.

Džefna, ogranak plemena Sa‘leba, ima isti status kao i samo pleme Sa‘leba.

Plemenu Benu eš-Šatbijja pripada isto što i Jevrejima plemena Benu Auf. Bit će zastupljena čestitost, bez grijeha.

Štićenici plemena Sa‘leba imaju isti status kao i sami pripadnici tog plemena.

Prijatelji jevreja imaju isti status kao i sami jevreji.

Bilo ko iz njihovih redova izlazit će samo uz Muhammedovo odobrenje.

Jevreji će snositi svoje troškove, a muslimani svoje. Međusobno će se potpomagati protiv onih koji budu zaratili sa stanovnicima navedenim na ovom listu. Međusobno će se dogovarati i savjetovati. Jedni će drugima dobro činiti, a neće jedni prema drugima griješiti.[260]

Čovjek prema svome savezniku neće prijestup napraviti, a pomoć će se pružiti onome ko bude nepravedno napadnut.[261]

Jevreji će zajedno s pravovjernicima snositi troškove dok god budu ratovali.

Narodu navedenom na ovome listu zabranjeno je napasti Medinsku kotlinu.

Komšija je kao i vlastiti život – ne nanosi mu se šteta niti se prema njemu čini zločin.

S onim što je u privatnom vlasništvu može se trgovati samo uz odobrenje vlasnika.

Razmirice i sukobi koji budu između onih na koje se ovaj list odnosi, a od čijeg se nereda strahuje, rješavat će Allah i Njegov poslanik Muhammed, s.a.v.s. Allah je nad onim što je najispravnije i najčestitije na ovome listu.

---

[260] Ovdje se obje skupine obavezuju na dogovor i međusobno savjetovanje prije ulaska u rat.

[261] Rat mora biti zakonski odobren kako bi muslimani mogli u njemu učestvovati.

Zabranjena je svaka trgovina s Kurejšijama, kao i s onima koji im pomažu.

Sporazumom navedeni međusobno će se potpomagati protiv onih koji nasrnu na Medinu.

Ako učesnici sporazuma budu pozvani na primirje, da ga sklope i da ga se pridržavaju, sklopit će ga i pridržavat će ga se. Ako i oni pozovu na takvo primirje, od muslimana će ga dobiti, izuzev s onima koji protiv vjere ratuju.

Jevreji plemena El-Evs, njihovi štićenici i oni sami imaju isti status kao i sporazumom navedeni, uz dobročinstvo potaknuto od spomenutih sporazumom. Bit će zastupljeno dobročinstvo bez zločina – počinitelj ga samo sebi čini, a Allah je nad onim što je najiskrenije i najčestitije na ovome listu.

Ovaj je zapis prepreka samo nepravedniku i prijestupniku. Siguran je i onaj ko izađe i onaj ko ostane u Medini, izuzev nepravednika i prijestupnika. Allah je uz onoga ko je čestit i bogobojazan, kao i Allahov poslanik Muhammed, s.a.v.s."[262]

---

[262] Preneseno iz knjige *Er-Risaletul-halida* (Vječna poslanica), djela koje govori o političkim dokumentima u vjerovjesničko doba i u doba pravednog hilafeta, autora dr. Muhammeda Hamidullaha, profesora međunarodnog prava na Osmanskom univerzitetu u Dekanu (Južna Indija).

Sadržaj

Poništenje bračnog ugovora ---------------------- **5**
Primjeri iznenadnih situacija koje nastavak braka čine nemogućim ------------- *5*
Poništenje bračnog ugovora koje je rezultat kadijine presude ---------------------- *6*
Lian (međusobno proklinjanje supružnika) -------------6
Šerijatskopravna utemeljenost -- *7*
Kada će se desiti proklinjanje -- *9*
Predstavnik vlasti jeste taj koji donosi presudu o proklinjanju ------------------ *9*
Uvjetovanje da supružnici budu zdrave pameti i punoljetni ------------------ *10*
Proklinjanje nakon svjedočenja svjedoka ------------------------------------- *10*
Da li se proklinjanje smatra zakletvom ili svjedočenjem ----------------------- *11*
Proklinjanje medu supružnicima u slučaju kada je muž slijep ili nijem ------- *13*
Ko će prvi početi s proklinjanjem -- *13*
Neprihvatanje proklinjanja --- *14*
Rastavljanje među supružnicima koji su se proklinjali ------------------------- *15*
Kada će nastupiti rastava -- *16*
Da li se ova rastava smatra razvodom braka ili poništenjem bračnog ugovora16
Dijete će pripasti majci -- *17*
Iddet --- **18**
Definicija --- 18
Mudrost koja se krije u propisivanju iddeta ----------- 18
Vrste iddeta -- 19
Iddet žene s kojom muž nije imao spolni odnos ------ 19
Iddet žene s kojom je njen muž imao spolni odnos -- 20
Iddet žene koja ima menstruaciju ---------------------- 20
Najkraći period iddeta koji se mjeri mjesečnim pranjem ------------------------------- 22
Iddet žene koja nema menstruaciju -------------------- 22

Status žene koja ima mjesečni ciklus pa se to nakon razvoda braka poremeti -- 24
Starosna dob u kojoj žena prestaje dobijati menstruaciju-- 24
Iddet trudnice --- 25
Iddet žene čiji je muž umro ----------------------------- 26
Iddet žene koja ima menstruaciju--------------------- 26
Obaveznost iddeta i nakon brakova koji nisu sklopljeni na ispravan način --- 27
Promjena mjerenja iddeta menstruacijama u mjerenje mjesecima--- 27
Razvod braka čovjeka koji želi da razvodom uskrati ženi njena prava --- 27
Promjena mjerenja iddeta mjesecima u mjerenje mjesečnim pranjem --- 29
Prestanak iddeta -- 29
Žena koja je u iddetu treba boraviti u kući svoga muža------------------------ 30
Razilaženje učenjaka o pitanju da li je ženi dozvoljeno izlaziti iz kuće dok je u iddetu -- 32
Žalost žene koja je u iddetu------------------------------ 33
Izdržavanje žene koja je u iddetu --------------------- 33
Starateljstvo --- 35
Starateljstvo je zajedničko pravo ------------------------ 35
Majka ima veće pravo na starateljstvo nad djetetom od oca --- 36
Ko od srodnika ima više prava na starateljstvo-------- 38
Uvjeti da bi se ostvarilo starateljstvo ------------------ 39
1. Zdrava pamet -- 39
2. Punoljetnost--- 39
3. Sposobnost nekoga da se brine o djetetu -------------------------------------- 40

4. Povjerljivost i pozitivne moralne osobine ---------- *40*
5. Islam ---------- *41*
6. Da žena ne bude udata ---------- *42*
7. Sloboda ---------- *43*
Uzimanje naknade za starateljstvo ---------- 43
Dobrovoljno starateljstvo bez naknade ---------- 44
Prestanak starateljstva ---------- 45
Pravna praksa u Sudanu o ovom pitanju ---------- *46*
Davanje djetetu izbora nakon što istekne doba u kojem mu je potrebno starateljstvo ---------- 48
Dijete između oca i majke ---------- 51
Selidba s djetetom ---------- 52
Današnja praksa u sudnicama ---------- *53*

KAZNENO PRAVO *(EL-HUDUD)* 55

KAZNENO PRAVO *(EL-HUDUD)* ---------- 57
Definicija kaznenog prava ---------- 57
Djela zbog kojih njihov počinilac zaslužuje da bude kažnjen ---------- 58
Pravednost ovih kazni ---------- 60
Obaveznost izvršenja kazne ---------- 62
Zauzimanje za neizvršenje šerijatskih kazni ---------- 63
Oslobađanje od izvršenja kazne zbog nekih sumnji ---------- 65
Vrste sumnji ---------- 66
Mišljenje učenjaka šafijskog mezheba ---------- *66*
Mišljenje učenjaka hanefijskog mezheba ---------- *67*
Ko će izvršiti šerijatsku kaznu ---------- 68

Propisanost sakrivanja greški koje su ljudi počinili ---------- 69

Sakrivanje sopstvenih mahana ---------- 71

Izvršenje kazne nad grešnikom biva uzrokom brisanja njegovih grijeha ---------- 72

Izvršavanje šerijatskih kazni u mjestima gdje žive nevjernici, a protiv kojih muslimani vode rat ------ 73

Zabrana izvršavanja kazni u džamijama iz brige da se ne onečiste ---------- 74

Je li kadiji dozvoljeno suditi samo na osnovu svoga znanja ---------- 74

Alkohol ---------- 75

Postepenost u zabranjivanju alkohola ---------- 75

Strog stav islama kada je u pitanju zabrana alkohola - 78

Zabrana konzumiranja alkohola u kršćanstvu ---------- 80

Štetne posljedice konzumiranja alkohola ---------- 81

Šta je to alkohol ---------- 84

Najpoznatije vrste alkohola ---------- 92

Pijenje sokova u kojima je došlo do vrenja, ali se nisu pretvorili u alkohol ---------- 92

Vino koje prelazi u sirće ---------- 94

Droge ---------- 95

Trgovanje narkoticima i drogama s ciljem materijalnog profita ---------- 100

Uzgajanje biljaka koje spadaju u narkotike s namjerom da se prodaju ili da se od njih pravi droga ---------- 101

Da li je novac koji se na ovaj način zaradi dozvoljen ili zabranjen ---------- 103

Kažnjavanje onoga ko je konzumirao alkohol ---------- 107

Na koji se način utvrđuje kazna ---------- 109

Uvjeti izvršenja kazne--109

Neuvjetovanje slobode i pripadnosti islamu kada je u pitanju izvršavanje kazne------------------------------*111*

Upotrebljavanje alkohola u medicinske svrhe --------113

Kazna za blud -------------------------------------114

Postepenost zabranjivanja činjenja bluda--------------117

Kakav to blud obavezuje izvršenje kazne nad njegovim počiniocem---119

Vrste bludnika--121

Kazna za bludnika koji nije u braku------------------------------*121*

Spajanje između bičevanja i protjerivanja ---------------------------*121*

Kažnjavanje oženjenog muškarca ili udate žene koji počine blud--------------*124*

Uvjeti koji se trebaju ispuniti da bi se čovjek smatrao oženjenim ili žena udatom--*126*

Kada je u pitanju izvršenje šerijatske kazne, u tome se neće praviti razlika između vjernika i nevjernika ----------------------------------*127*

Mišljenje učenjaka---*129*

Spajanje bičevanja i kamenovanja--------------------------------*130*

Uvjeti za obaveznost izvršenja kazne -----------------131

Na koji se način dokazuje krivica-----------------------------------*132*

Izvršenje kazne na osnovu čovjekovog priznanja ---------------------------*132*

Ukoliko se čovjek koji je priznao da je počinio blud predomisli, nad njim neće biti izvršena šerijatska kazna --*133*

Čovjek koji prizna da je učinio blud s nekom ženom, a ona to porekne------*134*

Izvršenje kazne na osnovu svjedočenja svjedoka------------------------------*134*

Ako manje od četiri svjedoka budu svjedočili, da li će biti kažnjeni zbog toga--*135*

Može li kadija suditi samo na osnovu svog znanja---139

Da li se neudata žena može kazniti zbog bluda ukoliko se ustanovi da je trudna -----------------------------------140

Oslobađanje od kazne zbog dokaza koji negira da su čovjek ili žena počinili blud----------141
Žena koja se porodi šest mjeseci nakon udaje--------141
Vrijeme izvršavanja kazne----------142
Ukopavanje osobe koju treba kamenovati----------143
Prisustvovanje kadije i svjedoka kamenovanju -------144
Prisustvovanje jedne skupine vjernika izvršavanju šerijatske kazne ----------145
Udaranje prilikom bičevanja----------146
Odgađanje izvršenja kazne ako se radi o neoženjenom muškarcu i neudatoj ženi koji su počinili blud ------------146
Ako bi osoba koja se bičuje podlegla, da li treba za nju platiti krvarinu ----------147
1. Homoseksualizam (grijeh Lutovog, a.s., naroda) -147
Homoseksualizam uništava naklonost i želju za ženama----------149
Homoseksualizam ima štetne posljedice na nervni sistem ----------150
Štetne posljedice na čovjekov razum----------150
Melanholija ----------151
Nezasitnost homoseksualaca ----------151
Narušavanje zdravlja nekih organa i njihovo uništavanje----------151
Utjecaj homoseksualizma na moral----------151
Utjecaj homoseksualizma na opće zdravlje----------152
Utjecaj na genitalni sistem ----------152
Tifus i dizenterija----------152
Bolesti koje se pojavljuju kao rezultat bluda----------152
Mišljenje učenjaka o pitanju homoseksualizma ----------153
2. Onanija (samozadovoljavanje)----------155
3. Lezbijstvo----------157
4. Zoofilija (spolni odnos sa životinjama) ------------157
5. Silovanje----------159

6. Spolni odnos koji se desi greškom--------------------160
Negubljenje djevičanstva ------------------------------------*161*
7. Spolni odnos koji se desi nakon braka oko čije se ispravnosti učenjaci razilaze ------------------------------161
8. Spolni odnos nakon neispravno sklopljenog braka ------------------------------------162
Kazna za potvoru ----------------------------------162
Definicija potvore --------------------------------------162
Zabrana potvaranja--------------------------------------162
Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju potvora --164
Uvjeti koji treba da se ispune kada je u pitanju osoba koja je potvorila--165
1. Zdrava pamet ---------------------------------------*165*
2. Punoljetnost--*165*
3. Da to učini slobodnom voljom ------------------------*165*
Uvjeti koji se odnose na osobu koje je potvorena ---165
1. Zdrava pamet--*165*
2. Punoljetnost---*166*
3. Islam --*166*
4. Sloboda --*167*
5. Potvoreni čovjek treba biti poznat po svojoj čestitosti------------*168*
Uvjeti koji se postavljaju kada je u pitanju ono zbog čega se čovjek optužuje--------------------------------------168
Na koji se način ustvrđuje da je neko učinio potvoru --169
Ovodunjalučka kazna za onoga ko je potvorio vjernika --169
Način pokajanja--172
Hoće li čovjek biti kažnjen ako potvori nekog od svojih potomaka ---------------------------------------173

Potvaranje jednog čovjeka više puta ------------------173
Potvaranje jedne skupine ljudi -------------------------173
Da li je izvršenje šerijatske kazne Allahovo, dž.š., pravo ili spada u domen ljudskih prava --------------------174
Oslobađanje od kazne -----------------------------------175
Odmetništvo-------------------------------------176
Definicija odmetništva---------------------------------176
Da li se smatra odmetništvom kada nevjernik konvertira u neku drugu vjeru koja je isto tako nevjernička-----------177
Muslimana nije dozvoljeno nazivati nevjernikom zbog grijeha koji učini --178
U kojem slučaju se musliman smatra odmetnikom --180
Kazna za odmetnika -------------------------------------182
Mudrost koja se krije u pogubljenju odmetnika------184
Traženje od odmetnika da se pokaje ------------------185
Propisi koji se odnose na odmetnika------------------187
1. Bračna veza---187
2. Nasljedstvo ---187
3. Odmetnik gubi pravo da bude staratelj nekome drugom--------------------188
Imetak odmetnika ---------------------------------------188
Priključivanje odmetnika nevjernicima koji su u ratu s muslimanima ---189
Odmetništvo zindika------------------------------------189
Treba li pogubiti čovjeka koji se bavi sihrom (magijom) ---------------------------------------191
Vračar i astrolog --192
Drumsko razbojništvo ---------------------------193
Definicija --193
Drumsko razbojništvo ubraja se u velike grijehe-----194

Uvjeti koji su potrebni da bi se neko smatrao drumskim razbojnikom ---------------------------------------195
1. Zrelost (teklif)--*195*
2. Naoružanost --*196*
3. Vršenje napada u nenaseljenim mjestima ---------------------------------------*196*
4. Činjenje prepada javno--*197*
Šerijatska kazna za drumsko razbojništvo ------------199
Pojašnjenje mišljenja učenjaka koji smatraju da je za svaku vrstu zločina predviđena posebna kazna --------------------206
Otklanjanje kontradiktornosti i sumnji ---*209*
I vladar i muslimani obavezni su boriti se protiv drumskih razbojnika--210
Pokajanje drumskih razbojnika prije nego što ih se vlast dočepa---211
Uvjeti za ispravnost pokajanja------------------------------212
Oslobađanje od kazne zbog pokajanja koje se desi prije stizanja tužbe do vladara ---------------------------------------214
Samoodbrana i odbrana ----------------------------------217
Kazna za krađu --------------------------------------219
Mudrost koja se krije u ovako žestokoj kazni---------219
Vrste krađe---220
Definicija krađe ---221
Varalica, otimač i prevarant ne smatraju se kradljivcima---221
Negiranje pozajmice -------------------------------------222
Pljačkaš grobova---224
Osobine koje obavezno treba uzeti u obzir kada je u pitanju krađa ---224
Osobine koje se uzimaju u obzir kada je u pitanju kradljivac ---224

Svojstva koja treba uzimati u obzir kada je u pitanju imetak koji je ukraden --228
Organizirana grupa kradljivaca--------------------------234
Okolnosti koje se uzimaju u obzir kad je u pitanju mjesto s kojeg je imetak ukraden -------------------------------------235
Različitost zaštićenog mjesta shodno različitosti imetka--237
Čovjek se smatra zaštitnikom samog sebe ------------238
Džeparoš--238
Mesdžid se smatra zaštićenim mjestom----------------239
Provala u kuću ---239
Na koji se način utvrđuje kazna? I da li se treba ograničiti samo na tužbu onoga od koga je imetak ukraden? --------241
Tvrdnja kradljivca da se radi o njegovom imetku ----241
Nagovaranje kradljivca da učini ono što će ga osloboditi od kazne --241
Kazna za krađu ---242
Medicinska briga oko osakaćene ruke kradljivca--------------------------------243
Vješanje odsječene šake o vrat kradljivca--244
Presuda da kradljivac nakon kazne nadoknadi imetak koji je ukrao---244

KRIVIČNO PRAVO 245

KRIVIČNO PRAVO -------------------------------- 247
Zaštita života ----------------------------------- 248
Čast ljudskosti--248
Pravo na život---249
Pitanje odmazde u doba džahilijeta i nakon dolaska islama--255

Ako porodica ubijenog želi odmazdu i ne želi oprostiti------------------------*256*

Odmazda za ubojstvo------------------------------ 259

Vrste ubojstava----------------------------------- 259

Namjerno ubojstvo ---------------------------------------259

Predmeti kojim se vrši ubijanje---*261*

Ubojstvo koje je slično namjernom -------------------262

Ubojstvo greškom--263

Posljedice ubojstava------------------------------ 264

Posljedice ubojstva greškom-------------------------------264

Mudrost koja se krije u kefaretu, iskupljivanju-----------------------------------*265*

Posljedice ubojstva koje je slično namjernom --------265

Posljedice namjernog ubojstva --------------------------266

Uvjeti obaveznosti izvršenja odmazde -------- 270

1. Da je ubijena osoba zaštićenog života -------------270

2. / 3. Da je ubojica punoljetan i zdrave pameti -----271

4. Da ubojica ima slobodu izbora----------------------272

5. Da ubojica nije roditelj ili predak ubijenoj osobi--273

6. Da ubijeni, u trenutku ubijanja bude jednak svom ubojici kada je u pitanju vjera, sloboda ---------------------275

7. Da u ubojstvu, osim ubojice, ne učestvuje još neko ko ne zaslužuje da nad njim bude izvršena odmazda ---------278

Mučko ubojstvo ---279

Skupina ljudi ubija se zbog jednog čovjeka koga su ubili --280

Ako jedan uhvati čovjeka, a drugi ga ubije ------------281

Utvrđivanje odmazde ---------------------------------------281

Izvršenje kazne nad zločincem --------------------------282

Kada će odmazda biti izvršena--------------------------284

Na koji će način odmazda biti izvršena ---------------284

Da li se ubojica može pogubiti u haremu Meke------286
Oslobađanje od odmazde--------------------------------286
Odmazda je obaveza vlasti------------------------------287
Situacija u kojoj neko drugi umjesto nasljednika pogubi čovjeka koji je ubio njihovog rođaka-----------------------288
Odmazda – između prakticiranja i ukidanja ----------288
Odmazda za neki drugi zločin mimo ubojstva -------290
Odmazda za odsijecanje dijelova tijela-----------------292
Uvjeti za izvršenje odmazde zbog povreda dijelova tijela ---292
Odmazda zbog namjerno nanesenih rana-------------293
O tome kad se udruži skupina ljudi da rani jednog čovjeka ---294
Odmazda za šamar, udarac i vrijeđanje-----------------294
Odmazda zbog uništenog imetka----------------------297
Nadoknada onoga što je uništeno --------------------299
Ranjavanje čovjeka ili otimanje nečijeg imetka -------300
Odmazda nad predstavnikom vlasti--------------------301
Izvršava li se odmazda nad mužem koji rani svoju ženu ---303
Odmazda neće biti izvršena sve dok rana ne zaraste ---------------------------303
Smrt osobe nad kojom se izvršava odmazda ---------304
KRVARINA -- 305
Definicija krvarine ---------------------------------------305
Mudrost koja se krije u propisivanju krvarine --------306
Veličina krvarine--307
Vrste ubojstava zbog kojih je obavezno plaćanje krvarine---307
Velika i mala krvarina -----------------------------------309

Plaćanje velike krvarine zbog ubojstva koje se desi u svetim mjesecima, u Meki i u slučaju da neko ubije svog bližeg rođaka ---------- 310
Ko je obavezan platiti krvarinu ---------- 310
Krvarina za dijelove tijela ---------- 315
Plaćanje krvarine kao naknade zbog štete koja je nastala gubitkom funkcije nekog organa ---------- 317
Krvarina za štetu nanesenu u predjelu glave ---------- 318
Krvarina za ženu ---------- 319
Krvarina za sljedbenike Knjige ---------- 320
Krvarina zbog uzrokovanja pobačaja ---------- 322
Visina krvarine ---------- 323
Ko je obavezan platiti ovu krvarinu ---------- 323
Kome će se dati ova krvarina ---------- 324
Obaveznost iskupljivanja ---------- 324
Krvarina se ne plaća sve dok ranjeni čovjek ne ozdravi ---------- 325
Smrt čovjeka koji je poginuo u gužvi koja je nastala kao rezultat svađe ---------- 325
Ubijanje nakon uzete krvarine ---------- 326
Sudar onih koji upravljaju prijevoznim sredstvom --- 327
Nadoknada vlasnika životinje ---------- 327
Nadoknada štete onoga ko jaše, vodi ili upravlja životinjom ---------- 328
Šteta koju načini svezana životinja ---------- 329
Nadoknada za štetu koju na poljoprivrednim usjevima načini stoka ---------- 329
Nadoknada štete koju načine ptice ---------- 331
Nadoknada štete koju načine pas ili mačka ---------- 331
Koje je životinje dozvoljeno, a koje zabranjeno ubiti - 332

Slučajevi u kojima nije obavezno nadoknađivanje štete --333
Ubojstvo u samoodbrani ili prilikom zaštite imetka i časti ---336
Tvrdnja ubojice da je počinio ubojstvo u samoodbrani ---337
Nadoknada za štetu koju je prouzrokovala vatra-----338
Uništavanje tuđih usjeva------------------------------------339
Potapanje broda --339
Nadoknada štete koju načini liječnik-------------------339
Šteta koju muž nanese svojoj ženi ----------------------340
Zid se sruši i ubije čovjeka--------------------------------341
Nadoknada štete čovjeka koji je iskopao bunar ------341
Traženje dozvole za uzimanje hrane -------------------342
Zaklinjanje *(el-kasame)* --------------------------------343
Arapski zakon koji je islam potvrdio-------------------344
Razilaženje učenjaka o pitanju ovakvog zaklinjanja--345
Diskreciono pravo sudije *(Tazir)* **---------------- 348**
Definicija ---348
Šerijatska utemeljenost ----------------------------------349
Mudrost koja se krije u propisivanju *tazira* i razlika između njega i šerijatske kazne – *hada* -------------------------------------350
Način kažnjavanja putem *tazira* -------------------------351
Kažnjavanje *tazirom* s više od deset udaraca bičem --351
Pogubljenje prilikom kažnjavanja *tazirom*--------------352
Oduzimanje imetka kao kazna *tazirom* -----------------352
Kažnjavanje *tazirom* isključivo je pravo predstavnika vlasti---353
Nadoknada štete koja nastane prilikom kažnjavanja 354

MIR U ISLAMU 355

MIR U ISLAMU ---------- 357

Stremljenje islama ka idealizmu ---------- 360

Ljudski odnosi ---------- 361

Međusobni odnosi muslimana ---------- 361

Borba protiv nasilnika ---------- 366

Odnos između muslimana i drugih ---------- 369

Jamčenje vjerskih sloboda nemuslimanima ---------- 370

Prijateljstvo koje je zabranjeno ---------- 372

Priznanje prava pojedinca i njegove časti ---------- 376

1. Pravo na život ---------- 376

2. Pravo na zaštitu imovine ---------- 377

3. Pravo na čast ---------- 378

4. Pravo na slobodu ---------- 378

1. Pravo na boravište ---------- 378

2. Pravo na obrazovanje i slobodu mišljenja ---------- 379

Zločin zanemarivanja prava ---------- 380

Kada se zakonski odobrava rat ---------- 381

Džihad ---------- 388

Kada islam propisuje džihad ---------- 389

Džihad kao dužnost ---------- 392

Džihad – farzi-kifaja ---------- 392

Kada je džihad farzi-ajn ---------- 394

Čija je dužnost džihad ---------- 395

Dopuštenje roditelja ---------- 397

Dopuštenje zajmodavca ---------- 398

Uzimanje u ispomoć grešnike i nevjernike ---------- 398

Traženje pomoći od nejakih ---------- 399

Korist od džihada i pogibije u borbi ---------- 400

Mudžahid – najbolji među ljudima --------------------401
Džennet za mudžahida --------------------*402*
Mudžahidovo džennetsko uzdizanje na stoti stupanj --------------------*403*
Ništa nije ravno džihadu --------------------404
Vrijednost pogibije na Allahovom putu --------------------404
Džihad radi uzdizanja Allahove riječi --------------------409
Nagrada plaćenika --------------------411
Vrijednost stražarenja na Allahovom putu --------------------413
Vrijednost gađanja s namjerom džihada --------------------414
Ratovanje na moru bolje je od ratovanja na kopnu--415
Svojstva vojskovođe --------------------416
Džihad pod vođstvom čestitoga i grešnika --------------------416
Dužnost vojskovođe --------------------416
Poslanikove, s.a.v.s., oporuke svojim zapovjednicima418
Omerova, r.a., oporuka --------------------419
Dužnost vojnika --------------------421
Dužnost pozivanja u islam prije bitke --------------------422
Dova pri samoj borbi --------------------425
Bitka -------------------- 427
Dužnost postojanosti tokom bitke --------------------433
Laž i obmana u ratu --------------------435
Uzmicanje pred dvostruko većim neprijateljem------436
Milost u ratu --------------------437
Napad na neprijatelja noću --------------------439
Svršetak rata --------------------439
Primirje -------------------- 440
Kada su pomirenje i primirje obavezni --------------------440
Ugovor o zaštiti (ez-zimma) -------------------- 443
Pravne posljedice ovog ugovora --------------------443

Propisi kojima podliježu zimije 444

Glavarina (el-džizja) 445

Definicija 445

Šerijatskopravno utemeljenje 445

Razlog njenog uzakonjenja 445

Od koga se uzima 446

Uvjeti pod kojima se uzima džizja 447

Njen iznos 448

Dodatak na glavarinu 449

Zabrana uzimanja onoga što je sljedbenicima Knjige i drugim štićenicima tegobno 450

Glavarina spada s onoga ko primi islam 450

Ugovor o zaštiti za domaće i nezavisno stanovništvo 451

Čime se raskida sporazum 452

Posljedice raskida ugovora 453

Ulazak nemuslimana u džamije i islamske zemlje 453

Ratni plijen 456

Definicija 456

Plijen je odlika isključivo ovoga ummeta 456

Kome pripada plijen? 457

Način njegove podjele 458

Povišica iz ratnog plijena 463

Lična oprema ubijenog neprijatelja pripada ratniku 463

Ko nema udjela u ratnom plijenu 464

Plaćenici i nemuslimani ne učestvuju u plijenu 466

Utaja *(el-gulul)* 466

Zabrana utaje 466

Korištenje hrane prije podjele plijena 468

Musliman ima pravo na svoju imovinu koju pronađe kod neprijatelja----469
Neprijateljski ratnik koji primi islam ----469
Ratni zarobljenici---- 470
Postupanje prema zarobljenicima----471
Porobljavanje----473
Postupanje prema robu ----474
Put oslobađanja ----476
Zaplijenjena zemlja ratnika ----478
Zemlja koja je uzeta silom----478
Zemlja koju je njeno stanovništvo napustilo zbog straha ili prema sporazumu479
Nemogućnost održavanja zemlje za koju se izdvaja harač----479
Nasljeđivanje zaplijenjene zemlje----479
Plijen *(El-fej')* **---- 480**
Definicija----480
Njegova raspodjela ----481
Ugovor o sigurnosti ---- 483
Rezultat sigurnosti----484
Kada ovo pravo biva utvrđeno----485
Ugovor o sigurnosti za neku grupaciju ----485
Glasnik (izaslanik) ima garanciju sigurnosti----485
Privremeni korisnik sigurnosti *(el-muste'min)*----486
Definicija ----486
Njegova prava ----487
Njegove dužnosti ----488
Podliježe islamskim propisima----488
Konfiskacija njegove imovine----489
Njegova zaostavština----489
Sporazumni ugovori---- 489
Poštivanje sporazuma----489

Uvjeti valjanosti ugovora----------------------------------493
Raskid ugovora --494
Obznana prekidanja ugovora iz opreznosti od prevare --495
Neki od Poslanikovih, s.a.v.s., ugovora-----------------497

Sadržaj --- 503